

УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ
И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

ФАКЛОНОСЦИ XXXIV

БУЛГАРИКА

**АКАДЕМИК
НИКОЛА МИХОВ**

София
Академично издателство „За буквите – О писменехъ“
2023

*В чест на 70-годишнината от възстановяването на Българската патриаршия
В честь 70-летия восстановления патриаршества в Болгарии
In honour of 70th anniversary of the restoration of the Bulgarian Patriarchate*

*В чест на 145-годишнината от рождението на акад. Никола Михов
В честь 145-летия со дня рождения акад. Николы Михова
In honor of the 145th anniversary of Acad. Nikola Mihov*

*В оформлението на корицата на изданието са използвани фотопортрет на акад. Никола Михов
(София, 1960) / Иван Пенков и иконата на Св. Архангел Гавриил
В оформлени обложки издания използваны фотопортрет акад. Николы Михова
(София, 1960) / Иван Пенков и икона Св. Архангела Гавриила
The cover of the edition is a photo portrait of Acad. Nikola Mihov
(Sofia, 1960) / Ivan Penkov and an icon of the Holy Archangel Gabriel*

Учебникът по структуриране на хипертекст „Булгарика: Академик Никола Михов” е Книга II. от дигитално информационно моделиране (Книга I. „Енциклопедика: „Православието в България (Кратка историческа енциклопедия)” на професор Милен Куманов”) и е реализиран в рамките на проект на тема „Световни топови на информатизацията в България: Енциклопедика – Булгарика (Генериране на справочно-библиографски образователни информационни ресурси на Научноизследователския център за стимулиране на студентската академична активност при Университета по библиотекознание и информационни технологии)” – по Договор № НИП-2023-01 от 16.02.2023 г. по Наредба за условията и реда за оценката, планирането, разпределението и разходването на средствата от държавния бюджет за финансиране на присъщата на държавните висши училища научна или художественотворческа дейност на МОН, с ръководител проф. д.п.н. Александра Куманова.

© Александра Куманова – автор, предговор, биобиблиография,
научна редакция

© Никола Казански – автор, терминологична редакция

© Николай Василев – дейксис, научна редакция

© Диана Ралева – библиографска редакция

© Марияна Максимова – библиографска редакция

© Стоян Денчев – рецензент

© Ирина Линден – рецензент

© Университет по библиотекознание и информационни технологии, 2023

ФАКЛОНОСЦИ XXXIV

Академично издателство „За буквите – О писменехъ“

ISBN 978-619-185-598-8 (мека подвързия)

online ISBN 978-619-185-599-5 (pdf)

През тръни към звездите!

Ил. 1. Никола Михов – студент (Брюксел, 1899) (фотография)

Посвещава се на светлата памет на професор Милен Куманов

Посвящается светлой памяти профессора Милена Куманова

Dedicated to the bright memory of Professor Milen Kumanov

***Per aspera ad astra! –
През тръни към звездите!***

***„Това, което вижда душата,
е по-ясно от това, което гледат очите.”***

A. K.

***„То, что видит душа,
виднее того, что смотрят глаза.”***

A. K.

***„What the soul perceives
is clearer than eyes see.”***

A. K.

През тръни към звездите!

ФАКЛОНОСЦИ XXXIV

БУЛГАРИКА

АКАДЕМИК НИКОЛА МИХОВ – ДУХЪТ НА БУЛГАРИКА

Диптих
по информационно моделиране на хипертекст:

Книга II.
Учебник по структуриране на *българика*

Per aspera ad astra!

Автор, предговор, библиография, научна редакция
Акад. д.п.н. Александра Куманова

Автор, предговор, терминологична редакция
Доц. д-р Никола Казански

Дейксис, научна редакция
Д-р Николай Василев

Библиографска редакция:
Гл. ас. Диана Ралева
Марияна Максимова

Рецензенти:
Акад. проф. д.ик.н. Стоян Денчев
Проф. д-р Ирина Линден

През тръни към звездите!

TORCHBEARERS XXXIV

BULGARICA

ACADEMICIAN NIKOLA MIHOV – THE SPIRIT OF *BULGARICA*

Dptych of Information modeling of hypertext:

Book II.

Manual of structuring of *Bulgarica*

Per aspera ad astra!

Author, preface, bio-bibliography, scientific edition
Acad. DSci Alexandra Kumonava

Author, preface, terminological edition
Assoc. Prof. Dr Nikola Kazanski, PhD

Deixis, scientific edition
Dr Nikola Vasilev, PhD

Bibliographic editorship:
Chief Assist. Prof. Diana Raleva
Mariyana Maximova

Reviewers:
Acad. Prof. DSci Stoyan Denchev
Prof. Dr Irina Linden, PhD

ПРЕДГОВОР

Учебникът „Булгарика: Академик Никола Михов” е първият по рода си когнитивен труд в изследваната комплексна научно-приложна сфера, преподавана от 2003 г. за първи път в рамките на учебния процес по ядрото от библиотечно-информационни дисциплини в катедра „Библиотечни науки” (в годините – и други названия) на Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ): в бакалавърски програми (дисциплини: „Библиографски модел на знанието”, „Инфосфера: Когнитология”, „Методика на научните изследвания”, „Анотиране и реферирание на документи”, „Културна антропология”), както и в магистърски програми (дисциплини: „Основи на информационното моделиране”, „Библиографски интеграл”, „Историографски модел на електронна библиотека”).

По темата на труда този учебник е и първото монографично издание, посветено на безаналоговия научен подвиг на библиографа – ерудит, първият български енциклопедист на ХХ в. – системолог и статистик с необичайно широка обща култура акад. Никола Михов (6.03.1877, Габрово – 5.04.1962, София).

Много преди началото на информационния бум на планетата от 40-те години на ХХ в. и в хода на тази модерна парадигма, която определя природата и на информационното, и на знаниевото общество, акад. Н. Михов създава в пет обемни поредици в общо 17 огромни тома *Петокнижието на ретроспективната библиографска булгарика*:

1. *Библиографски източници за историята на Турция и България = Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie*: [Т. 1]-4 (София: БАН, 1914-1934);

2. *Населението на Турция и България през XVIII и XIX в. : Библиогр.-статист. изследвания = La population de la Turquie et de la Bulgarie au XVIII-e et XIX-e s.: recherches bibliographico-statistiques*: [Т. 1]-4 (София : БАН, 1915-1935);

3. *La Bulgarie et son peuple d'après les témoignages étrangers (Extraits des publications françaises)*: 1- (Lausanne: Librairie centrale des Nationalités, 1918-); *Bulgarien und die Bulgaren im Urteil des Auslandes (Werke in Deutscher Sprache)*: [2: Pt] 1-2 (Lausanne; Sofia, 1929)];

4. *Bibliographie des articles de périodiques allemands, anglais, français et italiens sur la Turquie et la Bulgarie* (Sofia: Imprimerie de la Cour, 1938)];

5. *Contribution à l'histoire du commerce bulgare: documents officiels et rapports*

Per aspera ad astra!

consulaires: Vol. 5 [6] 1-5 [+ 1] (Svichtov: Ecole d'Hautes études commerciales D. A. Tzenov, 1941-1953; [Vol.] 6, *Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911* (София: БАН, 1971).

Петокнижието на акад. Н. Михов представлява грандиозен **хипертекст на ретроспективната библиографска булгарика**. Внушителното мироздание на издирените, установените, описаните и систематизирани от учения **чуждестранни документални източници по България и българския народ**, публикувани в **чужбина** и достъпни в чуждестранните библиотечни и архивни книгохранилища, се обозначават чрез **научния обобщаващ библиографски международен термин екстериорика** (лат.: *Exteriorica*) или **патриотика** (лат.: *Patriotica*) на една страна. За България конкретният научен термин е **Булгарика** (лат.: *Bulgarica*) – аналогично на **Британика** (лат.: *Britanica*), **Галика** (лат.: *Gallica*), **Германика** (лат.: *Germanica*), **Испаника** (лат.: *Hispanica*), **Италика** (лат.: *Italica*), **Кроатика** (лат.: *Croatica*), **Полоника** (лат.: *Polonica*), **Румъника** (лат.: *Românica*), **Росика** (лат.: *Rossica*), **Сърбика** (лат.: *Serbica*), **Турцика** (лат.: *Turcica*), **Украиника** (лат.: *Ukrainica*), **Унгарика** (лат.: *Hungarica*), **Японика** (лат.: *Japonica*)...

Идеолог и създател – родоначалник на **ретроспективната библиографска Булгарика**, акад. Н. Михов **отваря** чрез труда си по Булгарика **пътя**:

- и на **универсалната ретроспективна международна библиография на България – „Пътя към книгите“** (София: Бълг. библиогр. инст., 1942) на своя ученик – последният български енциклопедист, съзателят на знаменития и с непреходна слава **Български библиографски институт (1941-1963)** проф. Тодор Боров (30.01.1901, Лом – 27.05.1993, София) (1);

- и на **текущата библиографска Булгарика (1964-)** (трагично спряла да излиза през 2005 г. и чакаща настойчиво своето възраждане) (2);

- и на **библиографознанието** – научно-спомагателната библиографоведска сфера, изучаваща в единство историята, теорията, практиката и организацията на библиографската дейност (3)...

И **ретроспективната**, и **текущата библиографска Булгарика**, както и **универсалната ретроспективна международна библиография на България**, и **библиографознанието** са **крусиалният modus vivendi на осмислената, осъзнатата, разбраната и библиографски и историографски наблюдаемата философска справочно-информационна научна картина на България** не само като **съпоставима и съотносима с аналогични картини на други страни от просветения цивилизационен свят**, но и като **неразделен онтологичен компонент на този свят** – **ипостас не само на науката, но и на обществения живот без граници**.

На **клъстерната проблематика на Булгарика** е посветена **макроструктурата на учебника**. С феномена на *Петокнижието* на акад. Н. Михов е свързана **микроструктурата** на изложението.

Замислен като **научен теоретико-приложен компендиум по структуриране на Булгарика**, учебникът дава не само **историческа, теоретична и практическа синтезирана панорама на осветяваната материя**. Анализът е направен на **фона на световния планетарен библиографски процес**. При това третираното носи и **педагогическо intentio**, насочено към **формирането на библиографска култура от най-висок разряд** – **сърцевина на всяко стойностно научно проучване, завещана**

ни от апостолите – библиографи със световна слава – акад. Н. Михов и проф. Т. Боров.

Строго библиографски документиран е учебникът. Систематизираният списък на цитираната в него литература е поднесен във вид на препоръчителна биобиблиография на акад. Н. Михов, и наброява 210 стандартизирани и поднесени еднообразно номерирани библиографски записи на кирилица и латиница – общо на 15 езика (английски, български, гръцки, датски, италиански, латински, немски, полски, португалски, румънски, руски, старогръцки (елински), унгарски, френски, чешки) (с. 162-200). За вторично-документалното фундиране на учебника са необходими 45 години работа на първия от авторите в най-големите библиотеки на света, разположени на 3 континента – Европа, Азия, Америка и толкова години – на втория от авторите в библиотеките на Европа.

Система от показалци обезпечава справочно-информационния характер на изданието: Именен ... (с. 201-204); Географски ... (с. 205-206); ... по местоназидване (с. 207-208). В обилна система от приложения е синтезиран ценен факсимилен материал по *Петокнижието* на акад. Н. Михов (Прил. 1-62: с. 91-153) – база за бъдещи проучвания, с включен детайлен Списък на названията им (с. 154-161).

Привлечен е и уникален илюстративен материал (Ил. 1-16 – с разр. паг.: с. 3, 17, 19, 20, 24, 26, 27, 28, 29, 34, 36, 41, 42, 43, 48, 89).

Въпросите за проверка (с. 234-235) към учебника по същество представляват структуриране на палитра от бъдещи изследователски направления на Булгарика, която се проектира да бъде осъществена със силите на Студентското научно общество при УниБИТ и неговия Научноизследователския център за стимулиране на студентската академична активност – в пряко сътрудничество с водещите библиографи от библиотечно-информационните центрове на страната.

Дело на библиографи и формирания се в годините около тях кръг от съмишленици, вдъхновени и от личностите на акад. Н. Михов и проф. Т. Боров, и от безсмъртния Български библиографски институт – люлка и генератор на информатизацията без териториални, административни и езикови граници, в която живеем и творим днес, авторите на учебника апробират в предварителна публикация по темата изясняваната тук максималистично проблематика – *вж*:

Предг. „Академик Никола Михов – първият български библиограф-енциклопедист: духът на екстериориката по история на България – част от световната универсална библиография” (с 15 ил.; 13 ном. бел.; 178 ном. назв.) [24-I, с. 7-65].

Богатството на нюансите на интерпретацията е предадено тук при изписването на БУЛГАРИКА – с главна буква (като заглавие) и с малка буква (като процес и феномен на библиотечно-библиографска дейност).

Подобно на енциклопедиката, и екстериориката на всяка страна е изкуството на формиране на хипертекст (от гр.: *huper* – свръх; лат.: *hypertext*) за нея. Главна особеност на такъв текст е неговите хиперпрепратки, по които от един аспект, една тема, един проблем е възможно безпрепятствено преминаване към друг аспект, друга тема, друг проблем. Класически – традиционни образци на хипертекстове са книгите на книгите: *Св. Писания – Св. Авеста, Св. Упанишади, Св. Библия, Св. Коран*. В самите Св. текстове хиперпрепратките са скрити – необходимо е интелектуално усилие и време да се открие къде още е казано за едно или друго, и богословието

Per aspera ad astra!

посочва тези връзки в различни *ризомно-ретикуларни построения* (вж.: с. 88). В **научните трудове по енциклопедика и екстериорика** хиперпрепратките на познанието са направени – като компас – за *справочно-информационни цели* от виртуозни учени – първопроходци, по които поколенията изследователи разкриват страните на познанието в качеството му на **кълъстер** – *букв.: грозд (от англ.: cluster)* – хиперструктура, на която се разкриват не само частите, но и цялостния ѝ план на построение.

При това именно по двете **справочно-информационни кардинали** – *енциклопедика* и *екстериорика* – **най-уплътнената в когнитивно отношение справочно-библиографска и историографска информация** – се наблюдават проявите на **библиографския и историографския системологичен дух** на културата на съответната страна, генерирала подобни хипертекстове. **Съвременен – електронен образец на хипертекст** е *интернет*, в който е възможно с едно кликуване – по правилно формулиран въпрос – да се установи **по ключови думи ветрилото от разработените в информационно-търсещата му система препратки във вид на линкове...**

Поради хипертекстовата екзистенциална природа на *булгарика* учебникът „*Булгарика: Академик Никола Михов*” се публикува в качеството му на **Книга II** от **диптиха по информационно моделиране на хипертекст** (Книга I. „*Енциклопедика: „Православието в България (Кратка историческа енциклопедия)*” на професор *Милен Куманов*”) и е реализиран в рамките на проект на тема „*Световни топови на информатизацията в България: Енциклопедика – Булгарика (Генериране на справочно-библиографски образователни информационни ресурси на Научноизследователския център за стимулиране на студентската академична активност при УниБИТ)*” – по Договор N НИП-2023-01 от 16.02.2023 г. по Наредба за условията и реда за оценката, планирането, разпределението и разходването на средствата от държавния бюджет за финансиране на присъщата на държавните висши училища научна или художественотворческа дейност на МОН, с ръководител проф. д.п.н. *Александра Куманова*.

Стойщата в центъра на тази продукция **правствена светлина на творци на науката – създатели на хипертекстове** е причината диптихът от учебни издания по информационно моделиране на хипертекст да бъде свързан с широко отбелязваната през 2023 г. **70-годишнина от възстановяването на Българската патриаршия**.

Учебникът „*Булгарика: Академик Никола Михов*” се посвещава и на **светлата памет на професор Милен Куманов** (13.02.1942, Пишигово, Пазарджишка обл. – 22.11.2021, София) – енциклопедист и филантроп – историк, библиограф, архивист, историограф, текстолог – нашият Учител, ученик на проф. Т. Боров, който – чрез своя Учител – постоянно е в досег с личността и делото на акад. Н. Михов, вдъхновило го за създаването на 220 уникални справочно-енциклопедични монографични издания (212 от които са *прижизнени* и 8 – *посмъртни* /срв.: с. 170 на *наст. изд./*), на които е автор или основен двигател на възпитаните от него творчески колективи – явление в културния живот на България и в патриотиката – *булгариката...*

**„По това ще познаят всички,
че сте Мои ученици,
ако любов имате помежду си.”**

(Йоан (13: 35)

**АКАДЕМИК НИКОЛА МИХОВ –
ПЪРВИЯТ БЪЛГАРСКИ БИБЛИОГРАФ –
ЕНЦИКЛОПЕДИСТ:
ДУХЪТ НА ЕКСТЕРИОРИКАТА
ПО ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ –
ЧАСТ ОТ СВЕТОВНАТА УНИВЕРСАЛНА
БИБЛИОГРАФИЯ**

**I. AD GLORIAM¹
(ЛИЧНОСТТА НА НИКОЛА МИХОВ)**

„Личността е ценност, стояща по-високо от държавата, нацията, човешкия род, природата, и тя, по същество, не влиза в този ред. Единството и ценността на личността не съществува без духовното начало. Духът конституира личността, носи просветление и преобразование на биологичния индивидум, прави личността независима от природния порядък.“

Николай Бердяев (1931)

**I. 1. Профил на библиографа – енциклопедист
(екстериориката² по история на България)**

Никола Василев Михов е български библиограф – енциклопедист в областта на екстериориката по история, икономика и статистика на България. Той установява изворите за страната, публикувани в чужбина.

Per aspera ad astra!

Академик Никола Михов (6.03.1877, Габрово – 5.04.1962, София) олицетворява библиографията у нас като **основоположник на научното ѝ изграждане и изследване с определени обект и метод на проучване.**

Н. Михов си поставя за цел изучаването на особено сложни комплексни обекти в областта на **екстериориката – фундамент за съотнасяне на националната и световната линии в универсалната библиография на всяка цивилизована страна.** Такива са неговите библиографски трудове за: населението на Турция и България, статиите му върху Турция и България в периодичния печат, осмислянето на репортажите на чуждестранните търговски консули в Турция и България и т.н.

Този **системен кръг** от проблеми става **комплексен обемист обект – история, социология и стопанството на Турция и България от началото на книгопечатането до нашето Освобождение.**

Това значимо и особено обемно творчество Н. Михов постига чрез основно познание на **история на библиографията и изграждане на система от методи и закони за библиографско изследване.**

Неговите библиографски познания са не само основни, но и дълбоки, и обширни, и неизчерпаеми.

Неизчерпаем в библиографията означава: **библиограф**, който е **неизчерпаема съкровищница на универсалното познание.**

Първата библиография на Н. Михов е публикуваната в историческия му очерк „*Успехите на естествознанието през XIX век*” (1908) (в „Начало” (Солун ; София), 1, N 3, с. 180-187).

Като фундаментални трудове в областта на библиографската екстериорика са оценени в световната библиография първопроходните му трудове – първата екстериорна българска библиография на библиографиите: **Библиографски източници за историята на Турция и България** : В 4 т., написани в периода 1914-1934 г.; **Населението на Турция и България през XVIII и XIX век – библиографски издирвания** : В 4 + 1 т., написани в периода 1915-1935 г.; **България и нейният народ по свидетелства на чужденци** : 1. *Откъси от френски издания (написани на фр. ез.)* (1918); 2. *Издания на немски език (написани на нем. ез.)* (1929); **Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България** (на фр. ез.) (1938); **Принос към историята на българската търговия** : В 5 + 1 т. (написани на фр. ез.) (1941-1953).

I. 2. Черти от биографията

Никола Михов е роден на 6 март 1877 г. в Габрово в семейството на свещеника Васил Михов (20.08.1842, Габрово – 1.12.1895, Габрово) – дългогодишен учител в Априловската гимназия.

Още дядото на Никола Михов – Михо Митюв е любознателен и грамотен за времето си българин, който осигурява на сина си – Васил Михов обучение на два занаята – чехларски и терзийски. Но 18-годишният Васил не става занаятчия, а учител. Той започва учителстването си през 1860 г. в Падалското училище. От май 1862 г. преподава известно време турски език в общото Взаимно училище, като едновременно е учител и в Лъчанското училище. В началото на 1866 г. подписва договор с общината за учител в Габровското главно училище, където преподава с прекъсвания до септември 1895 г. турски език и закон Божи.

Васил Михов е сред учителите, дали волна помощ за обзавеждането на физически кабинет и химическа лаборатория. В полза на тази инициатива на училището, осъществена през учебната 1871-1872 г., предоставя 10 гроша. Той подкрепя и решението на учителския съвет от февруари 1875 г. за абониране на учителите за български вестници и списания. За да се наберат средства, всеки учител трябва да внесе по половин турска лира.

На 22 февруари 1870 г. Васил Михов е ръкоположен в свещенически сан. Като свещеник в църквата „Св. Троица“ Васил Михов впечатлява своите енориаши както с ораторските си дарби, така и с красивия си теноров глас. През 1877 г. става и архиерейски наместник в Габрово. През пролетта на 1882 г. по настояване на митрополит Климент (Васил Друмев) заминава за Браила, Румъния като свещеник в българската църква. Той е и учител в българската колония – учи на български език, запознава с българската история и народни традиции съпругите-чужденки на богатите българи. Семейни причини са основният мотив през лятото на 1888 г. свещеник В. Михов да се завърне в Габрово. Преди отпътуването му Браилското църковно настоятелство издава Свидетелство, с което го провъзгласява за негов почетен член.

Васил Михов е и обществено ангажиран с участие в движението за национална църква, в подготовката на Априлското въстание. Името на В. Михов е сред имената на учителите, обвинени като подстрекатели за Априлското въстание през 1876 г. в Габрово. В къщата на свещеника, според свидетелство на Продан Тишков – Чардафон, се поправят пушки. Заедно с други учители той е арестуван и изпратен в Търновския затвор.

Per aspera ad astra!

Поради липсата на конкретни улики, след около месечен престой в края на м. юни те са освободени.

Васил Михов е и сред спомоществателите на различни по съдържание възрожденски книги, но отдава особено предпочитание към учебниците. Богатата му библиотека наброява около 1 600 книжни тела – старопечатни и излезли след Освобождението до 1887 г., 18 заглавия от периодичния печат от общо 26, отпечатани до 1878 г. Освен чрез спомоществателство набавя книги за библиотеката си чрез специални доставчици или чрез закупуване от книжарници.

Освен своето книжовно богатство Васил Михов оставя след себе си и многобройна челяд – Михаил (лекар), Никола (известен учен-библиограф), Асен (учител, един от основателите на Механотехническото училище „Д-р Н. Василиади“), Петър (доктор по право) [1].

Детството си Н. Михов прекарва в родния си град и в Браила, където баща му служи в българската църква.

Н. Михов завършва Априловската гимназия в 1895 г.

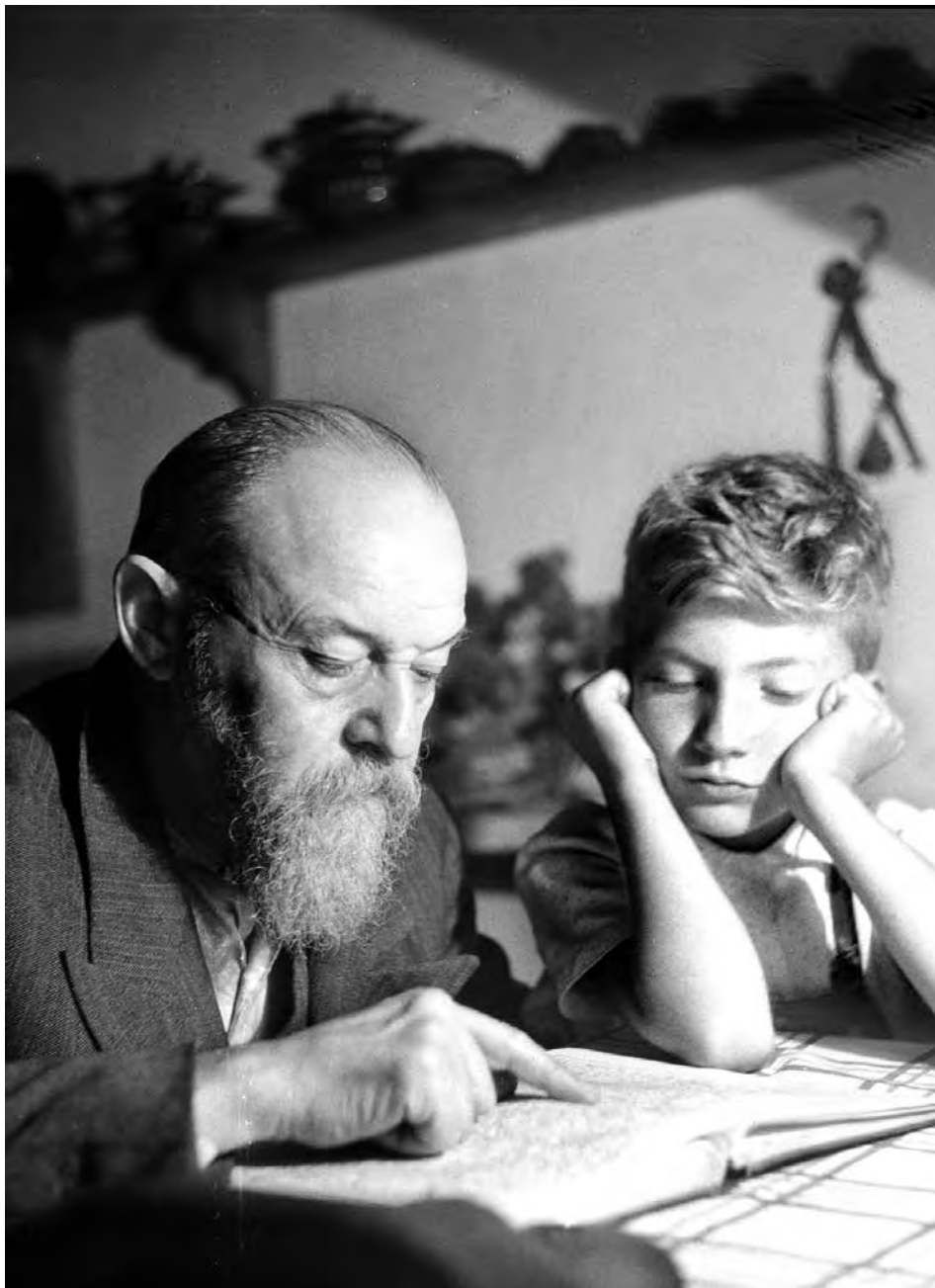
През 1895-1897 г. Н. Михов е учител в началното училище в с. Драганово, Горнооряховско. Тук денем той учи децата в новото двуетажно трикласно училище, а вечер – техните родители.

Младият учител основава и театрална трупа, раздава книги от читалищната библиотека, свири на цигулка и ръководи хор от ученици и учители.

Организира и синдикалната учителска организация под името Драгановско околийско учителско дружество „Сам си помагай“, в което членуват учители от Драганово, Стрелец, Сушица и Долна Оряховица.

... На 10 юни 1956 г. Н. Михов, след 60 години, посещава Драганово, за да се види със своите бивши ученици и да остави на училището архивни документи от онова време. Той разказва на беловласите си питомци – негови приятели спомени и им показва съхранявания от него през годините свой учителски бележник с техните имена и оценки, придружени с различни бележки.

Тук Н. Михов посещава и квартирата, в която е живял в центъра на селото, намирайки внука на своя хазайн Петър Тошков, на когото показва прозорците на къщата, до които е стигнала залялата селото река Янтра през 1897 г. (Ил. 2).

Ил. 2. Никола Михов – Учител (София, 1959) (фотография / Иван Пенков)

Per aspera ad astra!

През есента на 1897 г. Н. Михов се записва да следва в Историко-филологическия факултет на Женевския университет (Université de Genève) (*Ил. 1*). Там се запознава не само с хуманитарните основи на универсалното познание, но и – с изкуството във всичките му форми: вербални, визуални, музикални.

По същото време неговият по-голям брат Михаил, студент в Монпелие (Франция), лично го посвещава в тайните на художественото творчество – квинтесенция и на научната евристика... Той е лекар, почива млад – на 27 години от туберкулоза, което е силна покруса за Н. Михов, разтърсила до дъно душата му.

Точно по това време Н. Михов има най-близки приятелски и професионални отношения с известния руски философ и социалистически деец Георгий Плеханов (1856-1918), които се фокусират върху осмислянето на феномена на идеалната природа на творчеството, материализираща в делото на твореца евристичните разряди (*Ил. 3*).

От 1898 г. Н. Михов следва биология и социология в Новия брюкселски университет (Université nouvelle de Bruxelles), където изучава задълбочено и допълнителни научни дисциплини като философия на историята, история на изкуствата, методология и теория на научното изследване (наукознание)...

Тук той е под силното влияние на руския историк и социолог Максим Ковалевски (1851-1916), който е гостуващ професор. Известният професор по политическа икономика и общественик Максим Максимович Ковалевски бил изключително популярен в научните среди по онова време. Той притежавал колосална ерудиция и дарбата отлично да представя разглежданите теми. Бил висок на ръст, внушителен, с красиво и чистокръвно руско лице. Към всичко това се добавяли и високият му ясен глас, както и отличната му дикция (*Ил. 4*).

Н. Михов – като истински син на вековно изстрадалия и зажаднял за просвета български народ – еманация на духа на най-стойностните традиции на познанието и от национална, и от световна величина – се втурва устремно да черпи от знанията, натрупани от културното човечество благодарение на своето безпримерно, безгранично и бликащо от просветлената му същност трудолюбие, острата природна интелигентност с intentio да стига до същността на проблемите и вродената му огромна ярко осъзнавана памет.

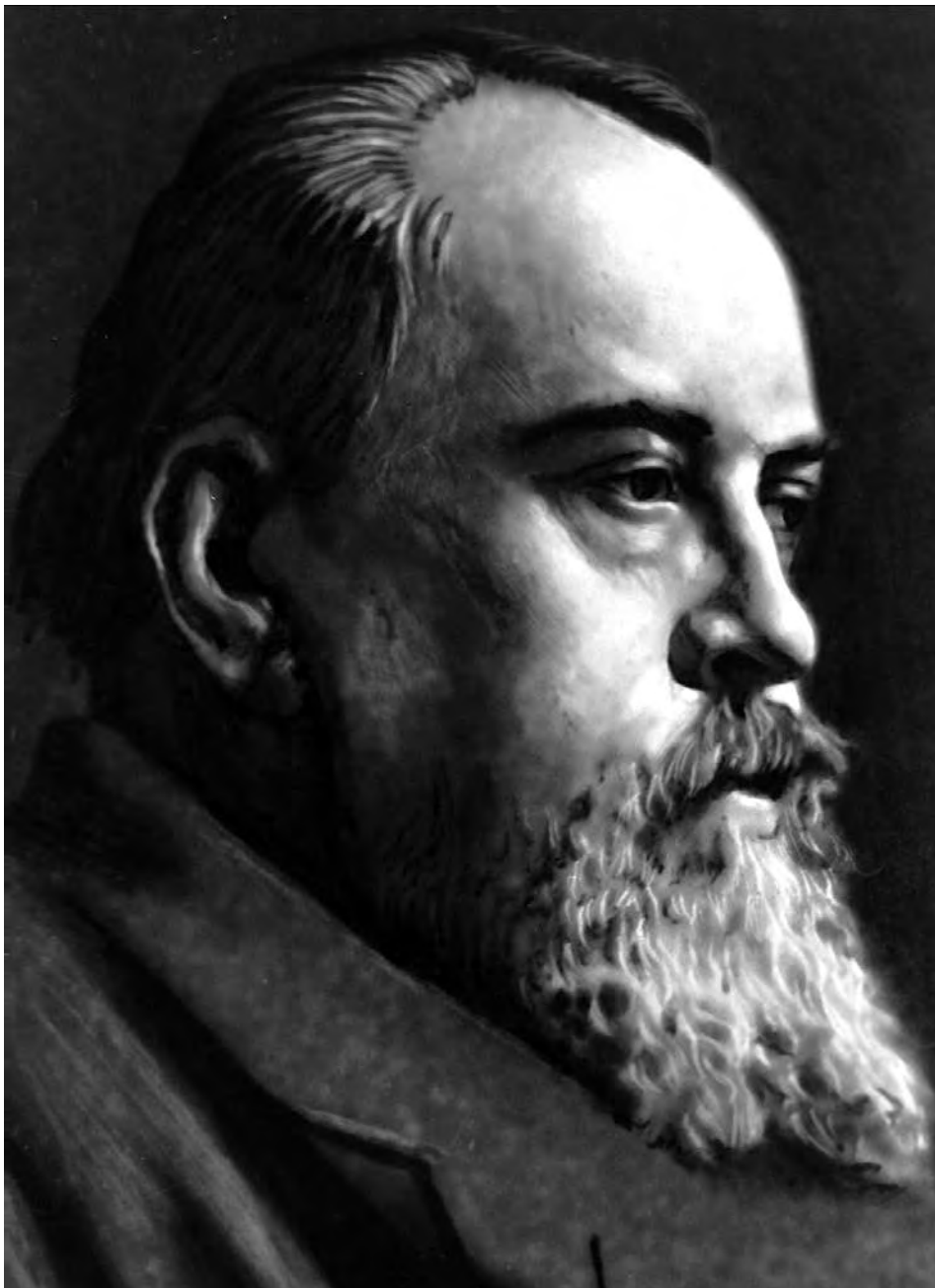
Неговото усърдие по собствено организирана лично от него самия **уникална времеемка и трудоемка система, забележителните му научни евристични успехи в областта на най-бялото петно – и тогава, и днес!**

Ил. 3. Георгий Плеханов (Париж, 1900) (фотопортрет)

Per aspera ad astra!

Ил. 4. Максим Максимович Ковалевски (Париж, 1900) (фотопортрет)

– на картата на универсалното научно познание – библиографската енциклопедична екстериорика на България (!) – и стремителното му духовно израстване в кондиция с универсалните модели на познание по световния и научен, и културен ареал едновременно – будят и сред преподавателите му, и сред съвременниците му, а и сред следващите поколения изследователи на библиографията и историческата наука и удивление, и възторг, и безпрекословно уважение, защото и личността, и делото му нямат аналог в цялата наша отечествена научна историография, а са съотносими единствено с крайно редките върхови достижения на знаковите имена в историята на библио-инфо-ноосферата (*вж.*: **разд. II на наст. студия**).

Н. Михов завършва блестящо Университета в Брюксел.

Защитава публично и при подчертан интерес от страна на международната научна общност през май 1900 г. първата докторска дисертация в света по непроучваната преди него в цялостния калейдоскоп на категорията „дълго време“ (израз: М. М. Бахтин) **базова и универсална тема за всяка метрична система на познанието в областта на физическата реалност и идеалното културологично съзнание**, която владее научния дискурс днес във вид на **онтологичния, теоретичния и прогностичен библиометричен вектор** – „*История на статистиката*”.

Н. Михов се завръща веднага в България и една година учителства в Търново.

Отбива и военната си служба в Школата за запасни офицери.

И всичко това става в една неспираща да впечатлява и до днес обществено ангажирана динамика на личността му, защото **гражданското достойнство на твореца от неговия духовен ранг е винаги и неизменно в пълно огледално съответствие с научния статус на делото му, отдавано за България, разпръскващо светлина по света за България, вписващо България в картата на световното научно и културно движение**.

От 1901 до 1903 г. Н. Михов е служител в Дирекцията на статистиката в София.

През 1903-1905 г. ученият – хуманист става учител по френски език в Априловската гимназия в Габрово. Тук той пръв променя кардинално традиционната методика за преподаване на чуждестранни езици, като според него при началното им усвояване не следва да се обръща толкова голямо значение на граматиката, а главна роля трябва да имат практическят жив разговор върху действията, извършвани от учениците, и запознаването им с названията съвсем не само на околните предмети, но

Per aspera ad astra!

и със същността на явленията в света.

Негови ученици свидетелстват, че и след 50 години си служат добре с усвоеното в часовете му **езиково и когнитивно богатство**:

„Той пееше езика – казва Стефан Стойчев. – Беше строг, но всички го обичахме много”.

Пред гимназисти от горните класове Н. Михов изнася и безаналогови лекции по политикономия, история, литература.

По същото време той работи и като подпредседател на читалище „Априлов – Палаузов”, където изнася сказки в неделните общообразователни курсове по различни теми от универсалното познание – исторически, художествени, културно-ценности.

Н. Михов става и един от инициаторите за възстановяване на Градското музикално дружество „Струна”, което започва да работи под името „Емануил Манолов”, на което едновременно е и хорист, и оркестрант – цигулар, и диригент.

През 1905 г. Н. Михов е назначен за учител в Първа мъжка гимназия в София, където преподава целия универсален хуманитерен интердисциплинарен спектър от дисциплини до 1908 г., като хоризонтът на структурираната от него философско-информационна картина на света обгръща в единство панорамата на научните революции на човечеството [1]. Точно в този труд е екзистенциалният старт на цяла науковедска система от библиографски указатели, създадени от Н. Михов [10, 11].

I. 3. Началото на пътя на библиографа

Още като ученик в училищната библиотека в Габрово (1890-те) Н. Михов попада на библиография за историята на Турция и България, която – по неговите думи – изиграва решителна роля в живота му и предопределя по-нататъшната му дейност. Неговата библиографска дейност (издирване на публикации, сравнително аналитично изучаване на съдържанието им и библиографското им въвеждане в съставяните от него вторично-документални указатели на българската икономическа литература) привлича вниманието на министъра на народното просвещение **проф. Иван Шишманов** (1862-1928), и в 1908 г. библиографът е назначен за поддиректор на Народна библиотека в София, където прилага изключителните си познания за изграждането ѝ като истинска национална библиотека от съвременен и прогностичен тип с особена грижа за **базовото**

структуриране на библиотечната – каталожната – библиография – системата ѝ от каталози и картотеки.

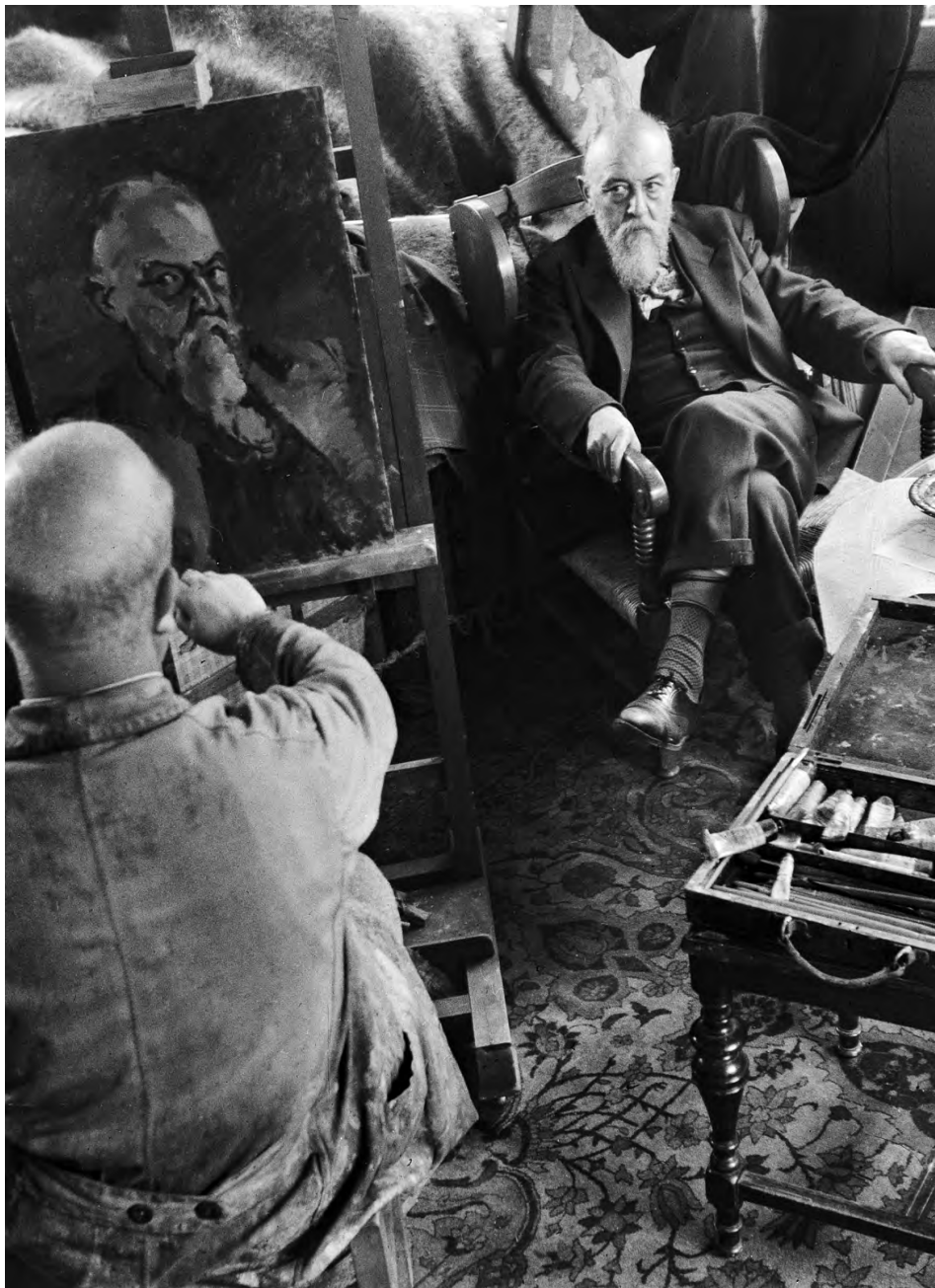
През 1909 г. Н. Михов специализира в Международния библиографски институт (Institut international de bibliographie) в Брюксел, и през 1910 е представител на България на Международния конгрес по библиография и документация (Conférence internationale de bibliographie et de documentation) пак в Брюксел. На форума Н. Михов представя доклад за историята и състоянието на българската библиография [15]. В него за първи път се поставя въпросът за нуждата от създаването на Български библиографски институт, който да осъществява библиографската дейност и библиографския контрол на информацията в страната в съответствие с пробиващите си настойчиво път международни норми за планетарност на библио-инфо-ноосферата.

Когато директорът на Народната библиотека поетът Пенчо Славейков (1866-1912) е уволнен в 1911 г. – поради вражда с Министъра на просвещението, и Н. Михов пише статия в негова защита и сам подава оставка. Той подпомага парично своя приятел до края на дните му... Четиригодишното служебно и творческо сътрудничество и плодотворно духовно общуване с бележития писател оставят дълбок благотворен отпечатък върху живота и творческата дейност на Н. Михов като учен – творец – изследовател, библиограф и енциклопедист. По това време Н. Михов общува и с най-видните представители на българската мисъл и слово. Сред тях са литературоведите проф. Александър Балабанов (1879-1955) [30], проф. Боян Пенев (1882-1927), писателите – ерудити Елин Пелин (1877-1949), Николай Лилиев (1885-1960) [51], Елисавета Багряна (1893-1991), Чудомир (Димитър Чербаджийски, 1890-1967), юристът и литературният историк Иван Богданов (1910-1992), художниците проф. Андрей Николов (1878-1959), Константин Щъркелов (1889-1961), проф. Иван Пенков (1897-1957), Бенчо Обрешков (1899-1970), Дечко Узунов (1899-1986), проф. Васил Стоилов (1904-1990) и много други. По-късно Н. Михов разказва за тях с най-дълбоко преклонение и умиление (Ил. 5).

Следването на Н. Михов в Женева и Брюксел и работата му в Народната библиотека го изправят пред един основен за нашата наука и съдбовен за културното развитие на българския народ проблем, който отдавна е решен в напредналите европейски страни. Това е липсата на системно и научно съставена енциклопедична универсална библиография със съответствия на отечествения и екстериорния културни ареали, без която е немислимо развитието на българската националната наука. Тази болезнена празнота, свързана със злочастната

Per aspera ad astra!

Ил. 5. Никола Михов и Иван Пенков София, 1944) (фотография)

историческа съдба на нашия народ, е разбрана и почувствана от Н. Михов в нейната цялост, дълбочина и историческа трагичност. Той пръв забелязва и решава тази сложна, тежка и отговорна задача посредством способностите на своята всестранно развита и образована личност.

Н. Михов се посвещава напълно на тази високоблагородна патриотична когнитивна мисия – без оглед на лични интереси и материални облаги, през тресавището на безчет лишения и несгоди, с всеотдайността на една титанична проява на пробудилия се в личността му и чрез неговото дело от вековен сън български дух.

Голямо влияние върху формирането на **методологията за осъществяване на уникалната библиографска мисия на Н. Михов** оказват личността и панорамното вторично-документално творчество на руския **библиограф със световна известност Николай Александрович Рубакин** (1862-1946), благодарение на развиваната от него библиопсихология и тритомния му труд „*Среди книг. Опыт обзора русских книжных богатств*” (Москва : Наука, 1911-1915) (Ил. 6).

I. 4. Посвещаване на библиографията

През 1906 г. Н. Михов е командирован за два месеца в Мюнхен, където работи в Баварската кралска библиотека (Bayerische Königliche Bibliothek).

През 1912 г. по покана на Руската Императорска академия на науките той е командирован в Санкт Петербург като консултант по изработването на южнославянска библиография.

По-късно Н. Михов заминава за Берлин, където работи в Пруската кралска библиотека (Preußische Königliche Bibliothek).

Паралелно с работата му в областта на статистиката се задълбочават и изследванията му върху библиографията.

Н. Михов събира материали за библиографски указател върху Турция и България като основа на **българското историческо научно екстериорно изворознание**.

В продължение на 12 години (1912-1932) Н. Михов работи в научните библиотеки в Берлин, Брюксел, Виена, Женева, Лондон, Марсилия, Мюнхен, Дрезден, Париж – общо 23 големи европейски библиотеки със световна слава, които стават негов *втори* дом – каквито за него са и библиотеките в България (Ил. 7).

Негови преки учители в **кумулирането на мащабни**

Per aspera ad astra!

Ил. б. Н. А. Рубакин (Лозана, 1914) (фотопортрет)

Ил. 7. Никола Михов – сред книгите (София, 1930) (фотография)

Per aspera ad astra!

Ил. 8. Паул Швенке (Берлин, 1900) (фотография)

Ил. 9. Франц фон Каролсфелд / Валтер Витинг (Walther Günther Julian Witting), 1898
(живописен портрет)

Per aspera ad astra!

библиографски научни панорами стават и едни от най-видните **библиотекари и библиографи – системолози на съвременното му и на всички времена – книговедът Паул Швенке** (Georg Paul Schwenke, 1853-1921), директор на Кралската библиотека в Берлин (Königlich Bibliothek) (*Ил. 7*) и **библиографът на ръкописи Франц фон Каролсфелд** (Franz Schnorr von Carolsfeld, 1842-1915), директор на Кралската публична библиотека в Дрезден (Königlich Sächsischen Öffentlichen Bibliothek) (*Ил. 8*).

Отличното владееене на *руски, френски, немски, английски и италиански*, самодисциплината и изключителното му трудолюбие позволяват на Н. Михов да прегледа в обща сложност над 150 000 тома книги, справочници, периодични издания и собственоръчно да опише около 15 000 от тях. Ученият събира данни и библиографски отразява в системно поливалентно единство документи по моделирания от него **интердисциплинарен клъстер – икономиката, демографската и културната история на България до Освобождението (1878) и за историята на Турция.**

С изпълнението на подобни задачи в напредналите страни тогава са се занимавали цели институти и академии с многобройни сътрудници и то в продължение на дълги години. Воден от синовен дълг към своя народ, Н. Михов предприема изпълнението на тази мисия съвсем сам, без ничия подкрепа, и я довежда до успешен завършек – когнитивен триумф.

Това е безпримерен научен подвиг, плод на който са забележителните взаимосвързани евристични **17 обемисти труда в областта на универсалната компаративистична библиографска енциклопедична екстериорика в помощ на историческата наука в пет (I-V) системно преплитачи се ракурси – поредици по БИБЛИОГРАФИЯ ПО ИСТОРИЯ на България от началото на XVIII в. до Освобождението, базирана от проучването на чуждестранните документални хранилища на най-големите европейски библиотечни книгохранилища [2-5, 6-9, 16-17, 18, 19-23]:**

- I. IV. I. 1-4 : 1-4. Библиографски източници за историята на Турция и България (4 тома, написани в периода **1914-1934**) (Библиографски източници за историята на Турция и България : 1-4 = Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie. – София : БАН, 1914-1934: 1: 1914. – 119 с. ; 2: 1924. – 133 с. ; 3: 1928. – 166 с. ; 4: 1934. – 224 с.) [2-5];

- I. IV. II. 1-4 + 1 (5) : 5-9. Населението на Турция и България през XVIII и XIX век – библиографски издирвания (4 + 1 тома /Sic!/, написани в периода **1915-1935) (Населението на Турция и България през XVIII и XIX в. : библиогр.-статист. изследване. – София : БАН, 1915-1967**

(1968): 1. – 1915. – XVIII, 483 с. ; 2. – 1924. – XIV, 382 ; 3. 1929. – XV, 486 с. ; 4. – 1935. – XIV, 557 с. ; 5. – 1967 (1968). – 172 с. /посл. т. не е завършен от Н. М., който непрекъснато е подчертавал, че е имал нужда от още допълнителни проучвания за издаването му; неговата публикация става начин да се самоприобщат притежателите на архива на учения след смъртта му към неговото дело [14]/) [6-9];

- I. IV. III. 1-2 : 10-11. България и нейният народ по свидетелства на чужденци (1918-1929) [16-17]:

- - **Френски издания** (1918) (*La Bulgarie et son peuple d'après les témoignages étrangers. 1. Extraits des publications françaises.* – Lausanne : Librairie Centrale des Nationalités, 1918. – 256 p. (Collection Bibliothèque des Peuples Balkaniques ; 6) [16];

- - **Немски издания** (1929) (*Bulgarien und die Bulgaren im Urteil des Auslandes : Werke in deutscher Sprache.* – Sofia, 1929. – 376 p.) [17];

- I. IV. IV. 1 : 12. Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България (на френски език – 1938) (*Bibliographie des articles de périodiques allemands, anglais, français et italiens sur la Turquie et la Bulgarie.* – Sofia : Académie bulgare des sciences, 1938. – 686 p.) [18];

- I. IV. V. 1-5 + 1 (6) : 13-17. Принос към историята на българската търговия – библиографски издирвания (5 + 1 тома /Sic!/, написани на френски език – 1941-1953) (*Contribution à l'histoire du commerce bulgare : Doc. offic. et rapports consulaire.* – Svichtov : Ecole d'Hautes etudes commerciales D. A. Tzenov, 1941-1943 ; 1948 : 1-3 et 5 ; Sofia : Wissenschaft und Kunst, 1941 : 4. 2 : 1: Rapports consulaires belges. – 1941. – 162 p. ; 2. 1: Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens. – 1943. – VII, 462 p. ; 3: Rapports consulaires français, documents officiels et autres documents. – 1950. – 813 p. ; 4. 2 : 2: Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens : Offizielle Dokumente und Konsularberichte : Österreichische Konsularberichte. – Sofia : Wissenschaft und Kunst, 1953. – 700 p. ; 5. Contribution à l'histoire économique et commerciale de la Bulgarie. – Svichtov, 1948. – 100, 9 p. ; 6: Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911. – София : БАН, 1971. – 576 с. : с табл. /посл. т. не е завършен от Н. М., който непрекъснато е подчертавал, че е имал нужда от още допълнителни проучвания за издаването му; неговата публикация става също начин да се самоприобщат притежателите на архива на учения след смъртта му към неговото дело [24]/) [19-23].

I. 5. Граждански измерения на учения

Н. Михов участва във войните за национално обединение като офицер с чин капитан.

През 1918 г. той постъпва на работа в Търговско-индустриалната камара във Варна.

Отказва да заеме поста директор на Народната библиотека в София, за който е издаден указ през 1923 г. и с помощта на камарата, която одобрява плана му да бъде изработен **архив за историята на българската търговия**, заминава за чужбина, за да продължи научноизследователската си дейност по булгарика.

По същото това време Н. Михов активно общува с българските студенти и интелектуалци в чужбина, които той лично запознава не само с европейските културни забележителности, но и с европейската менталност.

Габровският лекар д-р Иван Иванов разказва в свои спомени как „бачо Кольо” бил гид на група българи по парижките музеи и ги ограмотявал по изобразително, театрално и музикално изкуство.

Изключително свидетелство за мащабите на енциклопедичната сама по себе си личност на Н. Михов са спомените на **Чудомир**:

„През есента на 1930 г. като учител в Казанлъшкото педагогическо училище бях командирован за една година в Париж да проуча как се преподава рисуване в средните училища. Посетих много гимназии, събрах програми, ръководства и ми оставаше още много свободно време, а почти всеки следобед прекарвах в музея „Лувър”. Един ден в залите на Италианското възраждане чух, че недалеч от мене се говори по български. Нисък, набит човек, с очила и малка брада запознаваше две възрастни жени с картините. Поисках разрешение, присъединих се към малката група българи и останах удивен от познанията на този човек, който даваше такива подробности, такива сравнения, каквито аз, завършил Художествената академия и развил на държавен изпит тъкмо темата „Италианско възраждане”, се почувствах кръгъл невежа. Слушах неща, които не бях чел в „Историята на изкуствата”, нито пък професор Антон Митов бе споменал нещо за тях. Този човек беше академик Никола Михов, или „бачо Кольо”, както всички негови познати го наричаха. Казаха ми, че няколко дни подред ще посещават музея и ако обичам, мога да ги придружавам и така всеки ден следобед се събирахме пред паметника на Гамбета и заедно с необикновения чичероне разгледах за втори път няколко зали и тогава наистина

През тръни към звездите!

разбрах, че съм ги видял, както трябва да се видят. Миловидната фигура на „бачо Кольо“, приятният глас и огромна култура ни караха да го слушаме с отворени уста. Не бяха само часовете, прекарани в „Лувър“. Изморим ли се, тръгвахме из парижките улици, а той сочи и разправя: „Ето, казва, виждате ли онази сивата къща насреща? На петия етаж, там, където на балкона е метната дреха, е живял като подпоручик Наполеон Бонапарт. В онази тясна уличка, където пък е спрял синият автобус, през време на революцията е била една от барикадите“. Друг път ни показва старото дърво, под което обичал да почива Виктор Юго, запозна ни с историята на обелиска на пл. „Конкорд“ и неговото пренасяне, монтиране и пр. Много неща научих още от него, особено в областта на изкуствата. Една вечер, влизайки в малката гостилничка на ул. „Мосю льо Прено“, чийто съдържател беше българинът бай Иван, Михов се провикна още от вратата: „Знаеш ли, че днес като работих в библиотеката, какви неща намерих, писани за вашия Казанлък и за търговията му с розово масло още през време на робството? Ех, да имам време да превода всичко, което съм открил из разните библиотеки, писано за нашата страна, ех, да имам време!“. Понякога с часове ми говореше за театър, за опера, за музика. Каква голяма музикална култура притежаваше този човек, чиято професия беше библиограф, какви широки познания! Но за нея нека напишат музиколозите, които са имали случай да се срещат с него. Нали живея в провинцията, през последните години рядко се виждахте. Но дойда ли в София, ще го потърся в руския ресторант на ул. „Добруджа“. Поръчвахме си обикновено само макарони с доматиен сос по италиански, които там се приготвят чудесно. Само това и горнобанска вода за него, а за мене – чаша червено вино. Това беше неговото меню и аз му се подчинявах, с изключение на виното, и го слушах как съвсем просто, естествено и много приятно и увлекателно разправяше за големи неща...” [56].

От 1938 до 1957 г. Н. Михов е преподавател във Висшия финансово-стопански институт в Свищов (днес: Стопанска академия „Димитър Апостолов Ценов“). Още с откриването на Висшето търговско училище в 1936 г. той взима най-активно участие за създаването и комплектуването на неговата богата библиотека с ценен книжен фонд, каталози (разработени по всички правила на библиографската наука) и множество справочници и картотеки, много от които са притежание само на тази библиотека до ден днешен и наличието им в книжните колекции на библиотеката се дължи лично на Н. Михов.

Per aspera ad astra!

Ил. 10. Рачо Казански (София, 1970) (фотопортрет)

Но Н. Михов не се ограничава само с тази задача.

Лекциите му по обща култура и история на науката остават паметни за тези, които са имали щастието да ги слушат.

По спомените на неговия асистент, сътрудник и приятел **филологът и стенографът д-р Рачо Казански** (1909-2006) (*Ил. 10*), който е баща на съвременния библиограф доц. Никола Р. Казански (1951-), Н. Михов е бил забележителен, блестящ и пленителен лектор – чародеец на словото. А изумителната му ерудиция и енциклопедични знания са смайвали младите студенти. Никола Казански е кръстен на самия Никола Михов и носи скъпия спомен как, единадесетгодишен, е посетил кабинета му, където той свещенодействал със старинна шапчица на главата и ръкавици без пръсти (за по-удобна работа с безбройните библиографски фиши). Той наистина наподобявал средновековен мъдрец – магистър, като доктор Фаустус [44].

Рачо Казански е една добродетелна и хрисима **личност** – честен селянин, роден интелгент, хуманист, толстоист, безсребреник. Сеел доброта и светлина около себе си. Поради произхода му са му предлагали да стане **някой** след 9.IX.1944 г., но той решително отказал, защото не можел да приеме реките от кръв и морето от неправди, свързани с тоталитарната система... Както казва Ф. М. Достоевски – „**Цялото бъдещо щастие на човечеството не струва колко една пролята днес детска сълза**”...

Визитната картичка на Рачо Казански включва: доктор по френска литература (кумирът му бил Виктор Юго), преподавател по френски език в Оксфорд, виден стенографски деец с международна известност [29, 54].

Същия спомен за вълшебния библиограф акад. Никола Михов носи дълбоко в съзнанието си и библиографоведът – философ Александра Куманова (1956-), която с дядо си – **ерудита полиглот Владимир Пришляк** (1888-1985), възпитаник на няколко източно- и западноевропейски университета, преподавател по латински и древногръцки в Богословския факултет на Софийския университет (*Ил. 11*), прекрачва прага на кабинета на безсмъртния учен преди да тръгне на училище. Н. Михов, потънал сред множество книги и картотеки „като някакъв виртуозен маг направи справка, за която го помоли Владимир Дмитриевич. Беше изключително вежлив и почтителен – такъв, какъвто следва да е истинският библиограф! Всъщност тази почтителност, това прилежание и вежливост е свойствена на изключителните творци. Влизаш в техния свят като в храм, а атмосферата запазваш завинаги в сърцето си” [48].

Per aspera ad astra!

Ил. 11. Владимир Пришляк (Париж, 1926) (фотопортрет)

Незабравимият поглед на Н. Михов – проникателен, мъдър и вещ – ще следва Александра Куманова от редкия му фотопортрет, експониран в *Десето образцово училище – приемник на Първа мъжка гимназия (София) – родоначалника на Софийския университет, с дълбоки и уникални традиции по изучаване на съвременни западни езици и универсума на хуманитаристиката, в което тя учи от първи до осми клас като част от учениците на последния випуск, започнал образованието си по системата на Първа мъжка гимназия...*

... И, ако личностните спомени носят аромата на субективното светоусещане, то абсолютни със своята неопровержимост са обществените индикации... Трудно бихме могли да си представим изграждането и дейността на Научноизследователския институт за стопански изследвания към Академията в Свищов без най-активното и висококомпетентно участие на акад. Никола Михов. Това се отнася и за неговия образцов научен орган – списанието „*Народостопански архив*” (ISSN 0323-9004, 1946-).

Всички свищовски научни издания от онова време носят неговия емблематичен интелектуално-информационен отпечатък, което е живо свидетелство за това, че Н. Михов е бил учител и наставник на съвременниците си във възможно най-висшия смисъл на тази представа [25-27, 34, 36, 37, 38, 53].

За издигане на културното равнище на студентите и преподавателите Н. Михов организира и провежда музикална лектория, защото музиката е най-универсалният език в космоса... Неговите обяснения и анализи на музикалните произведения по време на тези импровизации остават за вечни времена в паметта на слушателите – участници като истински духовен празник – мярка за непреходното – духовното измерение на света.

Любим композитор на лектора е Лудвиг ван Бетховен (Ludwig van Beethoven, 1770-1827) ...

I. 6. Български библиографски институт

За съжаление покрити от мрака на времето остава **изключителната роля на Н. Михов за основаването и развитието на Българския библиографски институт.**

Той не просто **първ обосновава тази идея** – както се посочи още през **1910 г.** като представител на България на Международния конгрес по библиография и документация в Брюксел [15], но и **прави не само**

Per aspera ad astra!

необходимото, но и – всичко невъзможно за нейното осъществяване – въплъщаване в живота като осъществяване на библиографската дейност и библиографския контрол на информацията в страната.

Едва към 1918 г. ще се зародят в част от по-широката интелегентска прослойка у нас възгледите за създаването на Български библиографски институт, при което първоначалният замисъл на тези представители е формацията да е обществено-културно сдружение с основна задача – да следи и *текущо* да регистрира цялата печатна продукция в страната. Именно в 1918 г. **библиографът и езиковедът Александър Теодоров-Балан** (1859-1959), преводачът – книжовник и библиограф **Николай П. Николаев** (1874-1949) и **последният български енциклопедист, литературовед и библиограф Тодор Боров** (1901-1993) правят опит за създаване на Българския библиографски институт.

Този проект се оказва практически лишен от каквото и да е финансиране, и Българският библиографски институт едва успява да издаде няколко книжки от библиографското списание „*Книгописец*” благодарение на библиографа акад. А. Теодоров-Балан, който е първият ректор на Софийския университет „Св. Климент Охридски”, главен деловодител на Българската академия на науките и главен секретар на Българската екзархия, автор е на фундаменталния библиографски труд „*Български книгопис за сто години 1806-1905*” (1909), с който се поставят основите на българската научна библиография и отражението ѝ като теоретичен и исторически обект.

А. Теодоров-Балан успява само да открие рубриката „Книгопис” в „*Периодическото списание*” на Българското книжовно дружество (1885). През 1904 г. създава първото библиографско списание в България „*Книгописец*”. Написва първата история на българската библиография в „*Книгописният труд у българите*” (1906)...

Въплъщаването в живота на авангардната идея не само за България, но и за информатизацията от световен мащаб на акад. Никола Михов за Българския библиографски институт като демиург на цялостната библиографска дейност и библиографския контрол на информацията в страната – като изграждане на национално отговорни библиографски аванпостове – в самото навечерие на планетарния информационен бум към 40-те години на XX в. се оказва изключително трудно – особено в български условия.

По свидетелство на неговия ученик Иван Богданов „*Връзката му с Цветана Рашева, съпруга на покойния д-р Димитър Рашев, син на Венета Ботева от първия ѝ брак, му създава възможност не само да я убеди в*

През тръни към звездите!

необходимостта от създаването на Български библиографски институт, но и да завещае значителна част от имота си за тази цел”.

Непосредствено преди кончината си през 1938 г. д-р Цветана Събева-Рашева от Велико Търново завещава имота си в София за създаване на „Фондация Библиографски институт” на името на Никола Михов.

Той дискретно се оттегля от пряко участие и прехвърля всичко на своя талантлив ученик и последовател Тодор Боров, който основава Института през 1941 и го ръководи до закриването му през 1964 г.

Макар и да живее през следващите години в Свищов, акад. Н. Михов се държи като истински **духовен баща на Българския библиографски институт**, като допринася максимално не само за изграждането на неговите сътрудници, но и за качеството на изданията му [31-35].

За нещастие кореспонденцията (от стотици писма!) между Н. Михов и директора Т. Боров, която хвърля обилна светлина върху института и обществения климат, безвъзвратно изчезва след кончината на първопроходеца – зачинател на екстериорната библиография...

От случайно оцелелите отделни писма, разменени между двамата, се провижда мисълта за интелектуална целесъобразност, свързана с поръчката от Британския съвет (British Council) за изработване на „библиография върху историята на българското изкуство с оглед на гръцко-римските влияния в него” (неосъществена!) и интензивните книгообменни връзки със САЩ (до 1949).

От писмото на библиографа Татяна Киркова (1897-1981) от 1950 г., която е племеница на известния социалист Георги Кирков, се разбира за интригите на свързаните с Народната библиотека „Кирил и Методи” (*днес*: Национална библиотека „Св. Св. Кирил и Методий”) лица, разпространявани срещу Българския библиографски институт, за непригодността на политическите назначения като това на Елена Савова за директор на Библиотеката на Българската академия на науките, за осуетяването на назначението на д-р Христо Тренков за директор на Университетска библиотека – пак по политически съображения и други подобни [52]...

В единственото запазено писмо от Т. Боров се казва, че „...др. Е. Савова иска да получи непременно за своята биобиблиография на Г. Димитров „Димитровска награда”, но всички рецензии са напълно отрицателни” [52]...

Именно тези факти до голяма степен обясняват напълно мистериозното изчезване на въпросната кореспонденция...

... Но отпечатването като поредни книги на Българския

Per aspera ad astra!

библиографски институт на библиографско-статистическата скица на Н. Михов „*София до Освобождението*” (1942) [12] и „*Пътя към книгите*” (1942) [167] на Т. Боров, което на практика се осъществява едновременно, е неизлечим печат на историческата памет за културологичната интеракция във времето между двамата библиографи на световната парадигма на познанието...

... Междувременно през 1945 г. Никола Михов е избран за председател на секция „Наука и изобретения” при Камарата на народната култура [13].

Малко известен е фактът, че по същото време, макар и за кратко, той е бил директор на библиотеката на Българската академия на науките. И досега там са запазени неговият работен стол, **портретът** (Ил. 12) и **бюстът** (Ил. 13) му.

... Пак по това време Н. Михов успява да спаси от надвисналата фатална разправа своя именит следовник **историографа, архивиста и библиографа** **акад. Иван Дуйчев** (1907-1986)...

I. 7. Памет, библиографска школа и културна вечност

За съжаление богатият архив на Никола Михов в Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий” (над 11 000 архивни документа) не само не е достатъчно проучен и анализиран, но още при постъпването му е бил основно прочистен по идеологически причини, за което стана въпрос и *по-горе*...

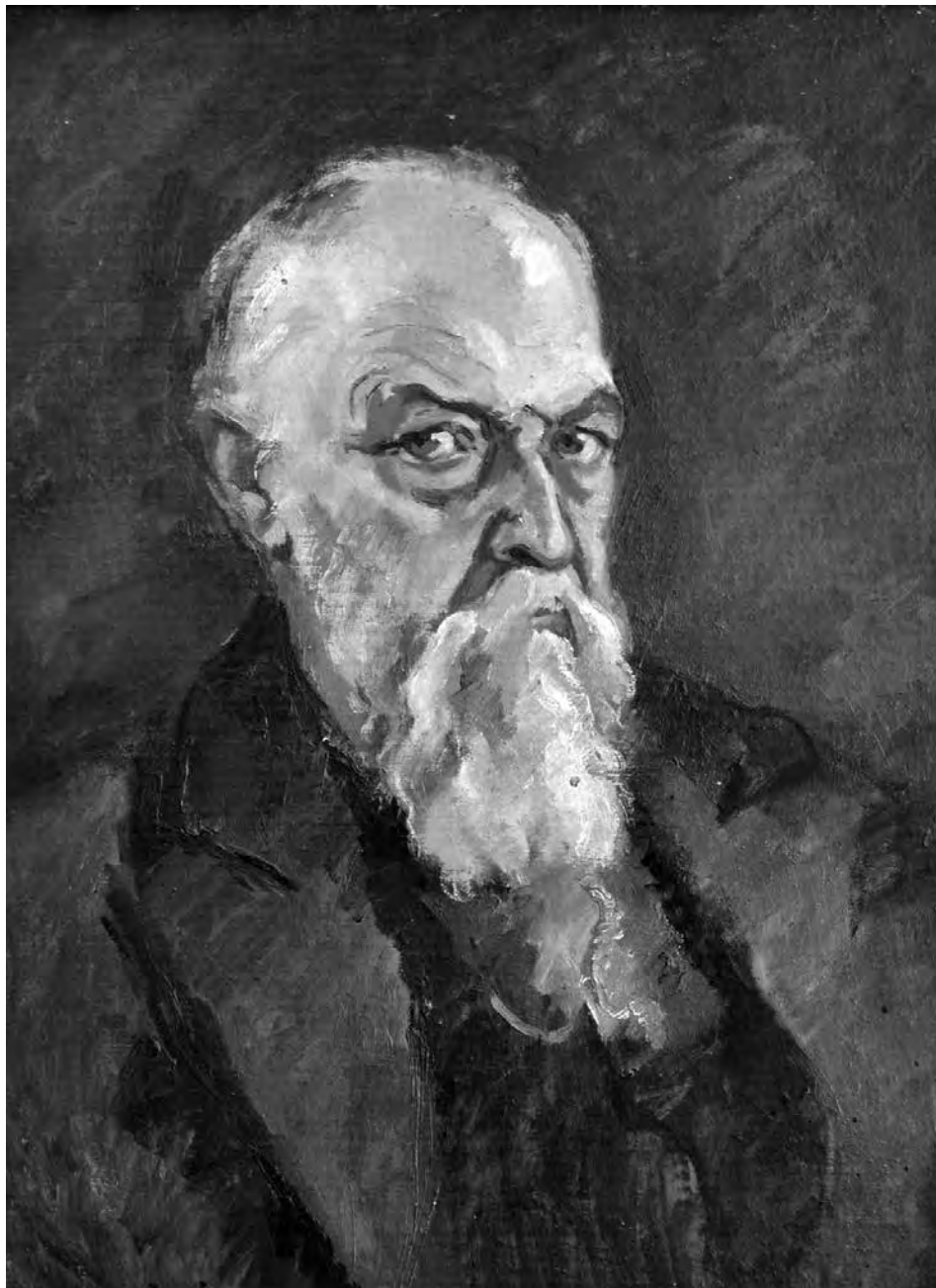
В него липсват такива съществени масиви като кореспонденцията му с чужбина, с проф. Тодор Боров и други видни личности...

Независимо от всичко акад. Никола Михов остава не само първият енциклопедист в областта на библиографската екстериорика по история на България, но и най-видният и заслужил български библиограф и енциклопедист на ХХ век [25-27].

Според акад. Методий Попов (1881-1954) той е „велика съкровищница на мъдрост, знания и наука”. Наричат го „българският Еразъм” (Ил. 14).

Никола Михов създава школа от млади библиографски работници.

Той участва дейно и решително в **кристализирането на онова ядро от персонификации на библиографското универсално познание**, което в том I на „*Годишник на Българския библиографски институт*”, посветен на акад. Никола Михов, олицетворява

*Ил. 12. Никола Михов / Иван Пенков, 1944 (живописен портрет)
(фотография / Емилия Валева)*

Per aspera ad astra!

*Ил. 13. Никола Михов / Иван Пенков, 1947 (бюст в БАН)
(фотография / Емилия Волева)*

*Ил. 14. Никола Михов / Борис Кадийски (Габрово, 2006) (скулптура)
(фотография)*

Per aspera ad astra!

TABULA GRATULATORUM, когнитивно осмисляна днес еднозначно като програма – и на тома, и на поредицата, и на института – манифест на българската библиография, ориентирана към *личностното начало на познаващия света субект, който преобразува този свят*: **Йорданка Аврамова** (1923-1949) – библиограф, **Александър Балабанов** (1879-1955) – класически филолог и литературовед, **Божана Божинова-Троянова** (1913-2011) – библиотековед и библиограф, **Тодор Боров** (1901-1993) – енциклопедист, литературовед, културолог, библиограф и библиографовед, библиотековед, книговед, **Георги Боршуков** (1903-1975) – журналист и библиограф, **Иван Буреш** (1885-1980) – зоолог и библиограф, историк, **Александър Бурмов** (1911-1965) – историк и библиограф, **Димитър Бъров** (1887-1961) – юрист и библиограф, историк на науката, **Христо Вакарелски** (1896-1979) – етнограф и библиограф, **Добри Василев** (1893-1957) – писател, краевед, библиограф, **Стефан Попвасилев** (1888-1985) – литературовед и културен деец, **Иван Велков** (1881-1958) – археолог и библиограф, **Тодор Владигеров** (1898-1967) – политикономист и библиограф, **Дора Ганчева-Божинова** (1920-1999) – библиограф, **Павел Делирадев** (1879-1957) – учен и публицист, **Стоян Джуджев** (1902-1997) – музиковед, фолклорист и есперантист, **Димитър П. Димитров** (1908-1975) – археолог и библиограф, **Михаил Димитров** (1881-1966) – психолог, философ, литературовед, библиотековед, **Маргарита Димчевска** (1892-1983) – библиотековед, **Петър Динев** (1910-1992) – литературовед и фолклорист, **Кирил Драмалиев** (1892-1961) – учител, политик и дипломат, **Иван Дуйчев** (1907-1886) – историк, архивист и библиограф, **Елин Пелин** (1877-1949) – писател, **Димитър П. Иванчев** (1910-1990) – философ и библиограф, **Димо Казасов** (1886-1980) – журналист и политик, **Лиляна Каранова** (1917-?) – библиограф, **Гаврил Кацаров** – класически филолог и археолог (1874-1958), **Татяна Кирова** – историк-библиотековед, библиограф (1897-1981), **Хенрих Левенсон** – преводач и журналист (1892-1963), **Арсени Лечев** (1902-1984) – цигулар и музиковед, **Николай Лилиев** (1885-1960) – учител, поет и библиограф, **Борис Недков** (1910-1975) – историк-ориенталист, **Стоян Нейков** (?) – историк, библиограф, **Николай П. Николаев** (1874-1949) – преводач и библиограф, **Николай Н. Николаев** (1912-1975) – библиограф, **Тодор Павлов** (1890-1977) – философ и политик, **Иван Панайотов** (1885-1974) – историк, **Иван Пенков** (1897-1957) – художник, сценограф и приложник, **Тодор Д. Плочев** (1889-1959) – издател и колекционер на старопечатни книги, **Кирил Попов** (1880-1966) – математик, **Методи Попов** (1881-1954) – биолог и антрополог, **Симеон Радев** (1879-1967) – историк, писател

През тръни към звездите!

и дипломат, библиограф, **Александър Ризов** (?) – преводач, **Захари Статков** (1893-1972) – преводач, **Иван Стефанов** (1899-1980) – икономист и политик, **Стойко Стойков** (1912-1969) – езиковед и диалектолог, **Борис К. Стоилов** (1897-1960) – инженер, **Иван Кр. Стойчев** (1886-1958) – военен историк, **Александър Теодоров-Балан** (1859-1959) – библиограф, езиковед и литературен историк, **Никола Трайков** (1888-1963) – историк, дипломат, библиограф, **Христо Тренков** (1912-1971) – юрист и библиограф, **Христо Хаджиев** (1876-1952) – публицист, редактор, издател, **Ценко Цветанов** (1904-1960) – писател, библиотековед и библиограф, **Петър Т. Цончев** (1904-1994) – краевед [25, с. VII].

Нравствено-етичното кредо на личността на твореца на универсалното познание в том I на „Годишник на Българския библиографски институт“, посветен на акад. Никола Михов, има ясен ориентир – **личността на учителя – учителя на проф. Тодор Боров – учителя на библиографите на универсалното знание – акад. Никола Михов – „неумолимият закон на живота“** (израз: Т. Боров) – духовното родство-приемственост на филогенеза: *„изплащането на синовните задължения не се урежда пълно и чрез най-голямата благодарност към бащата, към тогова, от когото си взимал, а само чрез грижи за децата, чрез величината на кредитите, които всеки от нас на свой ред, може да отпусне на идващите след него.“* [25, с. V].

И Т. Боров обобщава: *„колко разностранен и многоброен е кръгът на тези, които се чувстват оплодени и одобрени от духовния допир с Вас (Н. М. – Бел. А. К., Н. К.).“* [25, с. V], обяснявайки: *„И ето – понеже се страхуваме, че не можем да дадем на бъдещето толкова, колкото Ви давате нам, ни се мъчим да намалим предварително товара на задълженията си, като Ви поднасяме тоя Сборник (Том I на Год. на ББИ. – Бел. А. К., Н. К.). Той трябва да свидетелства за нашата благодарност към Вас и да покаже същевременно, колко разностранен и многоброен е кръгът на тези, които се чувстват оплодени и одобрени от духовния допир с Вас. Разбира се, и в това отношение ние не достигнахме желаното: самият Сборник не е нито достатъчно пълен... Много по-мъчно ни е, че не можахме да обхванем пълно кръга на тия, които би трябвало и биха желали чрез свои приноси да подчертаят съпринадлежността си към кръга на Вашите ученици, приятели и почитатели [25, с. V], но и признавайки: „... на лице е тук една разностранност на материалите – извън обсега на книговедението, – която не би трябвало да учудва никого, който знае, в какви посоки оплодително е въздействието на истинския библиотекар, този може би*

Per aspera ad astra!

последен представител на *universitas litterarum* (Изразът на латински – подчертан от Т. Б. – *Бел. А. К., Н. К.*) [25, с. V-VI; 49-50].

Златното правило на Никола Михов е

***„Нито една книга
да не бъде цитирана от втора ръка”.***

В предговорите към своите трудове той отбелязва:

***„Всяка книга и всяка статия
е видена и подробно описана от мене”.***

Много ценно качество на неговите библиографски произведения са и **прецизно изработените им показатели.**

Освен **исторически проучвания**, изключително ценни са **трудовете на акад. Никола Михов, свързани със социологията, статистиката, демографията.**

Делото на Никола Михов го нарежда сред най-изтъкнатите библиографи в света (*вж: разд. II на наст. студия*).

Той е **основоположник на „Булгарика”**, както и автор на **първата екстериорна българска библиография на библиографиите** (Библиографски източници за историята на Турция и България : 1-4 = Sources bibliographiques sur l’histoire de la Turquie et de la Bulgarie. – София : БАН, 1914-1934: 1: 1914. – 119 с. ; 2: 1924. – 133 с. ; 3: 1928. – 166 с. ; 4: 1934. – 224 с.) [2-5].

Заради изключителните си заслуги на научното и библиографското поприще, Н. Михов е избран за академик в 1947 г. [29] и получава Димитровска награда в 1950 г. [39, 57].

Неговият любим афоризъм е бил:

***„Няма нищо по-приятно и по-забавно от това
да се чете един каталог на книги”.***

Библиографската школа на акад. Никола В. Михов е възплъщение на най-добрите традиции на **европейската и световната библиографска наука** [40, 41, 46, 48, 49].

В предговорите на всички свои трудове той винаги излага основите на използваната **методика и методология на информационно моделиране на съставяните библиографски указатели по „Булгарика”.**

Негов основополагащ принцип е концепцията за библиографското описание *de visu*, което дава възможност за най-прецизно вторично-документално описание и библиографски подбор.

По този начин се намалява до минимум така нареченият „информационен шум“, което е особено важно за научно-спомогателния характер на библиографиите.

На акад. Никола Михов са присъщи не само скрупулъозните библиографски описания, но и издирените и структурираните от него в системно единство биографични данни за авторите и разработените анотации за библиографски отразяваните от него трудове по *Булгарика*.

Запазена марка на акад. Никола Михов е разгънатият информационно-търсещ справочен апарат с подробни показалци.

Като библиограф Никола Михов осъзнава значението на справочната литература и нейната липса в български условия.

Той е впечатлен от факта, че справочният фонд на Британската библиотека (British Library) включва над 20 000 заглавия през 30-те години на миналия век.

Както често се случва у нас, капиталното дело на акад. Никола Михов получава първо признание в чужбина (*Ил. 15*).

Той е включен в известната „Световна библиография на библиографиите“ от Теодор Бестерман (Theodore Besterman, 1904-1976) – *A world bibliography of bibliographies and bibliographical catalogues*, 1939-1966 [62].

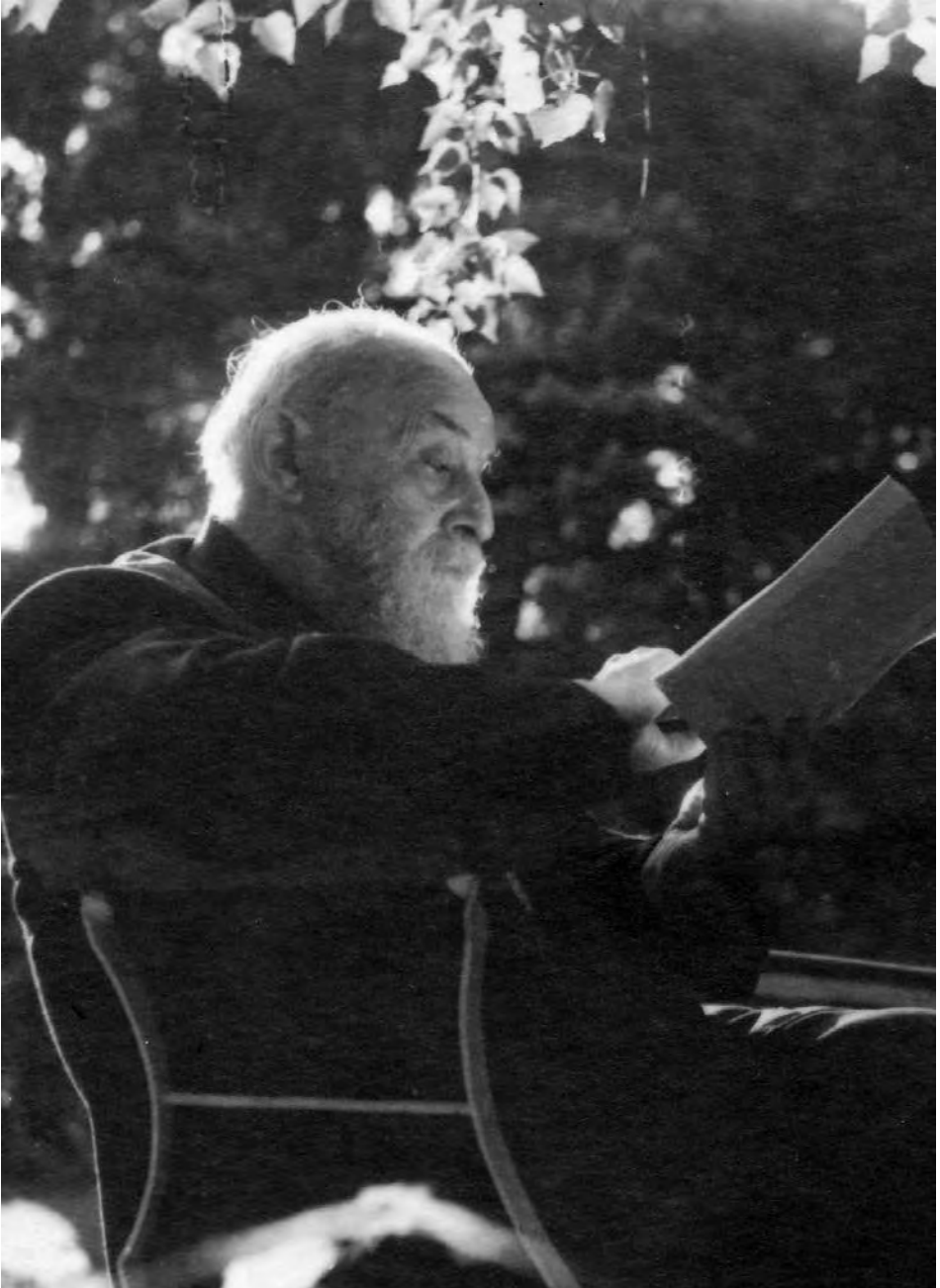
Акад. Никола Михов е имал идеята за разработването на 5-томна руска „*Булгарика*“, както и за „*Булгарика*“ – за България и за българите в англосаксонската литература, но това не се осъществява поради неблагоприятната политическа обстановка по онова време.

Българските универсални и научни библиотеки като Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, Централната библиотека на Българската академия на науките, Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Народна библиотека „Иван Вазов“, както и флагманът на библиотечното образование в България на XXI в. – Университетът по библиотекознание и информационни технологии – продължават достойно пътя, началото на който е поставено от акад. Никола В. Михов преди повече от столетие [28, 39-43, 45-47] – път, който има значение за планетарната информатизация като културно съоръжение без граници [58].

Нека бъдем негови достойни следовници!

Per aspera ad astra!

*Ил. 15. Никола Михов – библиограф и енциклопедист (София, 1960)
(фотография / Иван Пенков)*

През тръни към звездите!

II. AD INFINITUM³
(БИБЛИОГРАФОВЕДСКАТА ПАРАДИГМА
АКАД. НИКОЛА МИХОВ – ПРОФ. ТОДОР БОРОВ
В СВЕТОВНАТА УНИВЕРСАЛНА БИБЛИОГРАФИЯ)

„На малцина е известно, че ние имаме в България един прекрасен учен-библиограф, който смело ще каже, би правил чест дори и на най-знаменитите световни академии.”

Акад. Тодор Павлов (1947)

II. 1. Externus

През времевия интервал от старта на следването на Н. Михов в Западна Европа през 1897 г. в Историко-филологическия факултет на Женевския университет до защитата му през май 1900 г. на разработената от него първа докторска дисертация в областта на статистиката – „*История на статистиката*” в Новия брюкселски университет, където той изучава биология и статистика, е достатъчен, за да се потопи ученият във **философско-информационната картина на света, отразявана в документите и систематизирана от библиографите, за които библиографската екстериорика е кардинала.**

И той се оказва подготвен за най-голямата иновация, с която човечеството встъпва в ХХ в.

През 1901 г. швейцарската национална библиотека пристъпва към издаването на **текуща библиографска информация за всички книги, излизащи на и извън територията на страната, но отнасящи се до нея или – написани от швейцарски автори (патриотика или екстериорика).**

Традицията на **текущата библиографска информация по екстериорика** е положена на базата на съответни **ретроспективни вторично-документални сводове.**

Във връзка с националните традиции е различен обхватът (но по принцип по-стеснен от този в Швейцария!) на **текущата библиографска екстериорика**, чиято поява е последвана от Русия (1907), Белгия (1912), Германия (1916), Испания (1923), Полша (1928).

За България планировката на **базовата – ретроспективната**

Per aspera ad astra!

библиографска информация по екстериорика ще разработи и осъществи лично Н. Михов благодарение на работата си директно **в чужбина** в пространното библиографско платно – дело на целия му живот:

- **Библиографски източници за историята на Турция и България** : В 4 т., написани в периода 1914-1934 г. [2-5]; **Населението на Турция и България през XVIII и XIX век – библиографски издирвания** : В 4 + 1 т., написани в периода 1915-1935 г. [6-9];

- **България и нейният народ по свидетелства на чужденци** :

1. *Откъси от френски издания (написани на фр. ез.)* (1918); 2. *Издания на немски език (написани на нем. ез.)* (1929) [16-17];

- **Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България (на фр. ез.)** (1938) [18];

- **Принос към историята на българската търговия** : В 5 + 1 т. (написани на фр. ез.) (1941-1953) [19-24]!

Това дело ще намери професионални следовници **по**

библиографски път от България едва през шестото – осмо десетилетия след първопроходното дело на Н. Михов:

1) Михаил Лазаров, Йота Данчева (за 1878-1917 г. /1980/);

2) Михаил Лазаров, Йота Данчева (за 1917-1944 г. /1977/);

3) Михаил Лазаров, Йота Данчева, Веселин Трайков (за 1944-1953 г. /1965/);

4) Веселин Трайков (за 1954-1963 г. /1965/).

В България, въпреки съществуването на **текуща национална библиография за книги и непериодични издания** от 1897 г. (изд. 1897 г.) и за **периодични издания** от 1908 г. (изд. 1915 г.), поради особеностите на **ретроспективната библиографска информация по екстериорика** (*срв.: по-горе*), към публикуването на **текуща библиографска екстериорика – Булгарика /Bulgarica/** се пристъпва от 1964 г. (изд. 1966 г.) в Центъра за национална библиография на Народната библиотека „Кирил и Методий“ (първонач. наименование: Софийска народна библиотека, *днес*: Национална библиографска агенция към Дирекция „Създаване на информационни ресурси“ на Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“). За съжаление през 2005 г. изданието трагично прекъсва...

Именно наличието на **библиографска информация по екстериорика** в отделните страни е решаващото условие точно в тях да се появят в началото на ХХ в. първите **универсални библиографски пътеводители на литература** (за България: линията **библиографска екстериорика – универсална международна библиография** –

Н. Михов /1914-1935/ – **Т. Боров** /1942/) (вж: по-долу).

Според традициите на отразяване на издателския поток на първичните документи в отделните страни се конфигурират появяващите се в тях различни видове издания на **текущата и ретроспективната регистрация**.

За сравнение – в САЩ функциите на текущата регистрация на книгите от 1872 г. до днес изпълняват книготърговските фирми „Баукър” (Bowker) и „Уилсън” (Wilson).

Както се вижда – всички феноменологични черти на **националната библиография** се формират в **лоното на книготърговското и книгоиздателското дело и пораждащите се във връзка с тях книготърговска и книгоиздателска библиография**.

И още – в страните, имащи отрано традиции в областта на **екстериориката на националната библиография** (вж: по-долу), се появяват впоследствие и разпространяващите се днес форми на международните универсални библиографски указатели на планетата.

И последен щрих.

Холандия, създадена след края на 30-годишната война, през 1648 г., става една от главните морски и икономически сили на XVII в. и получава статут на международен книгоиздателски център, тъй като дава убежище на имигрантска вълна от французи, англичани, испанци, преследвани заради възгледите си ...

Създадената през 1580 г. книготърговска фирма „Елзевир” (Elsevier) първа в света основава своята дейност по **формиране и разпространение на националната книжна продукция на други народи** – една международна по същество дейност.

Това е напълно обяснимо, тъй като Холандия е една от първите страни, устроили текущата си национална библиография!

Така в руслото на **универсалната книгоиздателска и книготърговска дейност** се оформя магистралата на свързаната с нея библиографска дейност, от която в генетична зависимост се намират и националната библиография в отделните страни, и международната орбита на разпространението на документалния информационен поток чрез канала на книгоиздаването и книжния пазар.

II. 2. Коренова система на екстериориката, която овладява Н. Михов, за осъществяването на своето дело по ретроспективна Булгарика на историческата наука

... Традициите на книготърговската и книгоиздателската **библиография**, развивани от края на XV в., се съединяват специфично с **библиофилските**, което съдейства за раждането в Западна Европа от началото на XIX в. и постепенно по цялото земно кълбо на динамичната система на **националната библиография (универсално отчитане на печатните произведения на съответната страна) – ретроспективна и текуща**, отразяваща излизашите книги на:

- **територията на дадената страна** (Ш. В. Ланглоа /Langlois, Ch. V., 1863-1929/ 1896; 1901/ [117]);
- **националния език** (Г. Шнайдер /1923-1936/);
- **касаещи тази страна, а също – публикувани извън границите ѝ и от нейните граждани в чужбина** (К. Р. Симон /1940-1968/; Л.-Н. Малклес /1950-1976/, И. В. Гудовшчикова /1977/).

Самият термин „**национална библиография**” възниква в края на XVIII в. – в трудовете на френските библиографи – библиофили (за обозначаване на различни **библиографски списъци по различни признаци**): Г. Ф. Дебюр Младши (De Bure, G. F. le Jeune) – „*Поучителна библиография ...*” (1763-1768) и Ж. Ш. Брюне (Brunet, J. Ch.) – „*Ръководство на книготърговеца и любителя на книги ...*” (1810).

Германският библиограф Ю. Петцхолд (Petzholdt, J.) обособява цял раздел („**Национална библиография**”), в който разполага материала **по континенти и страни** в „*Библиографска библиотека*” (1866).

Явяващи се в различни **форми по обсега на отразяваните първични документи** (в това число и във вид на каталожни картички и на машиночитаемите носители) от едно или няколко официални учреждения, националните библиографии се основават на законодателен акт и задължителен екземпляр на всички видове документи, което става във връзка с:

- образуването на нациите и създаването на техните държави;
- формирането на национално самосъзнание;
- произтичащата от това потребност в извеждането и регистрирането на националните културни достижения.

Съществено значение за това имат:

- все по-разширяващото се разпространение на книги на живите народни езици (немски, френски, английски и др.) и постепенното

изместване на господстващия международен език на Средновековието – латинския;

- интензивното развитие на книгопечатането: към 1500 г. издадените в Европа книги са около 30 000, а към 1600 г. – повече от 285 000.

От XVI в. водят началото си **ретроспективните сводове на националната литература**, публикувани на живи народни езици – появили се първо в Европа, а после – и в целия свят.

За първи се смятат:

- биобиблиографският труд на англичанина Дж. Бейл (Bale, J.) (1548);

- „Библиотеката на флорентинеца Дони” – дело на публициста и типографа Антонио Франческо Дони (Doni, A. F.) (1550);

- издадените във Франция указатели на Ф. Грюде (Дьолакруза дю Мен) (Grudé de La Croix du Maine /sieur de La Croix du Maine/, F.) (1584) и А. Дю Вердие (Du Verdier /Verderius/, A.) (1585)...

Първите текущи универсални национални библиографски указатели, свързани с регистрацията на появяващите се издания, стават факт през XIX в. във Франция (1811), Германия (1825), Швеция (1829), Холандия (1833), Италия (1835), Великобритания (1837), Русия (1837), Дания (1843), Нидерландия (1846), Швейцария (1871), САЩ (1872), Белгия (1875), Полша (1878), България (1897), Финландия (1898)...

В болшинството от изброените страни националната библиография започва да се развива във връзка с необходимостта да се осведомяват членовете на обществото за бързо растящата книжна продукция. Тази нейна роля първоначално е във връзка със системата на държавния надзор на печата (цензурата), но първи я оценяват и практически я реализират книгоиздателите и книготърговците (!), и те я възплащават първоначално с комерсиална цел – като обхват на предназначения за книжния пазар (!), а не с насоченост – да се отразява всичко, публикувано в страната.

... Н. Михов за удивително кратък период синтезира описаната вторично-документална цивилизационна феноменология и съкращава с четири десетилетия чрез своята библиографска дейност периода до създаването на Българския библиографски институт и с шест – до появата на ретроспективни издания по булгарика в България (*вж: по-горе*). През това време той се заема с базата – библиографската екстериорика по България: **Библиографски източници за историята на Турция и България** : В 4 т., написани в периода 1914-1934 г. [2-5]; **Населението на Турция и България през XVIII и XIX век – библиографски издирвания** : В 4 + 1 т., написани в периода 1915-1935 г. [6-9]; **България и нейният**

Per aspera ad astra!

народ по свидетелства на чужденци : 1. *Откъси от френски издания (написани на фр. ез.) (1918); 2. Издания на немски език (написани на нем. ез.) (1929) [16-17]; Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България (на фр. ез.) (1938) [18]; Принос към историята на българската търговия : В 5 + 1 т. (написани на фр. ез.) (1941-1953) [19-24]...*

Именно чрез екстериорните библиографски трудове на Н. Михов България става съизмерима в културно-цивилизационен смисъл на Франция, Германия, Русия...

Имената на библиографите от планетарната библио-инфо-ноосфера, с които в един ред стои името на Н. Михов, са теоретиците и практиците на библиографската екстериорика като определяща кардинала на националната библиография: Ш. В. Ланглоа, Г. Шнайдер, К. Р. Симон, Л.-Н. Малклес, И. В. Гудовшчикова.

II. 3. Н. Михов – когнитивно лоно на теорията и практиката на библиографската екстериорика

Н. Михов за удивително кратък период от време чрез научното библиографско познание за възпъгване на отсъстващата преди него ретроспективна библиографска **екстериорика на България** осмисля целия път на генезис на европейската библиография, с който **българската екстериорна библиографска патриотика – библиографското дело на самия Н. Михов** са напълно съотносими.

Ето накратко **дискурсът на теорията и практиката на библиографията в Западна Европа, който става люлка и на англо-американската библиография**, осмислен от Н. Михов за създаването на неговите екстериорни библиографски поредици.

... Независимо от факта, че до последните десетилетия на XVIII в. библиографията в западноевропейския регион на света се развива изключително **емпирично** (в съответствие с трактовката на К. Р. Симон [178]), а **библиографските трудове** рядко се именуваат „библиографии” (най-често разпространяваните техни заглавия са „библиотека” и „каталог”), именно през тези години се появяват първите, не само осъзнати, но и съответно формулирани от самите им автори, **теоретични възгледи за библиографията...**

... Тази постановка не пропуска от обсега на полезрение

обстоятелството, че от времето на **Калимах Александрийски** самите гледища, отразявани във вторично-документалните произведения, относими към разряда на библиографските явления в днешния смисъл на възприятие – като свод от записи на документи, могат не без основание да бъдат причислени към зърната на теорията на библиографията, към нейната методология. (В съответствие с посочения подход на разглеждане на библиографските реалии методиката на библиографските работи е способен /по какъв начин/, благодарение на който методологическата ориентация на автора / авторите намира практическо възплъщение: с помощта на какви средства е достигнато вторично-документалното моделиране).

По този начин появяващите се **библиофилски библиографски указатели** и сред тях – **библиографските указатели на инкунабули**, ориентирани към специалните вкусове на най-обезпечените слоеве на обществото – колекционерите на книги, – дават голям тласък за възникването на теорията на библиографията като относително самостоятелна област на познание, чиито кълнове се проявяват с трудовете на двама френски библиографи-книготърговци:

1) **Г. Ф. Дебюр Младши** (De Bure, G. F. le Jeune /1731-1782/) – „*Поучителна библиография ...*” (1763-1768 г.) [71], основана на наличните книги в библиотеката на известния библиофил на своето време херцог Л. С. Лавалиер (La Vallière, L. C., duc de /1708-1780/), комплектовал изключително ценна библиотека от инкунабули, издания на пергамент и книги на френските поети и драматурзи, чийто каталог е съставен и издаден от книготърговеца Г. Дебюр Старши (De Bure, G. fils aîné /1734-1820/) (1783-1788) [70];

2) **Ж. Ф. Не дьо ла Рошел** (Née de la Rochelle, J. F. /1751-1837/) – „*Размисли за библиографската наука*”, с които се открива Том X. (1782 г.) – добавки [133] – към *цит. изд.* на Г. Ф. Дебюр Младши [71].

Именно върху „*Размисли за библиографската наука*” на изследователя на историята на полиграфията на Ж. Ф. Не дьо ла Рошел [133, с. I-XXXII] е акцентирано като на особено съществен източник за развитието на теорията на библиографията от **Г. Шнайдер** (Schneider, G. /1876-1960 г.) в неговото „*Ръководство по библиография*”, резюмиращо към 20-те години на ХХ в. знанията и опита, натрупани в библиографската област и проектиращо магистралите за синтеза им, с което самият Г. Шнайдер се превръща към 30-те – 40-те години на този век и по-късно в непрекословен авторитет за оценяването на генезиса на библиографската феноменология, кристализираща в **хомеостаза⁴ на системата на универсалните и**

Per aspera ad astra!

отрасловите международни и национални вторично-документални издания – текущи и ретроспективни [149-154].

Разделянето на **библиографската наука (science bibliographique)** от Ж. Ф. Не дьо ла Рошел през 1782 г. на два **отрасъла**, единият от които е **причастен към литературата** и е назван от него **библиография „историческа“** (= „историко-литературна“ /в трактовката на К. Р. Симон [178]/, а вторият – към **„механизма на типографското изкуство“** („*mécanisme de l'Art Typographique*“) и е обозначен с термина **„техническа“** (даваща описания на книги; при това – описанията следва да отразяват спецификата на редките, старинните книги), между които (отраслите) авторът установява връзки, намира в разбиранията на Г. Шнайдер такъв дълбоко осъзнат отклик, че в неговото „*Ръководство ...*“ немският класик на библиографията поставя в качеството на централен за първи път в историята видяния и формулирания от самия него **методологичен проблем от кардинално значение за бъдещето на културолого-феноменологичното разбиране вторично-документална област като научно-практическо цяло: разкриването на взаимното влияние на теоретичните и практическите работи в областта на библиографията** [149-153] ...

Най-близко по време до възгледите на Ж. Ф. Не дьо ла Рошел (1782) се доближават представите за формиране на обобщена цялостна картина на библиографията като вторично-документална научно-практическа сфера, установими в трудовете на други двама френски библиографове:

1) абат **А. Грегوار** (Grégoire, H., abbas /1750-1831/), оглавяващ Библиографското бюро на Конвента (1794) [90], и

2) библиографа **Е. Г. Пеньо** (Reignot, É. G. /името на учения навсякъде в *наст. работа* е дадено в съответствие с неговата пълна форма – Étienne Gabriel, 1767-1849/) – библиотекар на Централното училище на департамента на Горна Сена (1802-1804) [137]...

В „*Доклада за библиографията*“ на А. Грегوار, изслушан на 11 април 1794 г., библиографията се определя като **„наука на книготърговеца, състояща се в познаването на заглавията на книгите и цените, които те имат в книжната търговия“** [90].

В посочената работа на Е. Г. Пеньо – „*Тълковен речник по библиология (По-точен превод: ... по книгознание. – А. К.)*“ (1802-1804) – **библиологията е определена като „своего рода систематична енциклопедия на писмеността, която, кратко и описателно, трактувайки за всички произведения на духа, посочва за всяко от тях неговото място, принадлежащо му в общата библиотека“**

(вж: „Предварителното разсъждение”, откриващо тр. [137]).

Библиологията „се отличава от библиографията – в разбиранията на Е. Г. Пеньо, – в такъв смисъл, че последната наука обхваща, точно изразявайки се, само описанието и класификацията на книгите, докато библиологията, която е теорията на библиографията, дава анализ на приведените в система човешки знания, техните взаимоотношения, тяхната последователност и деления, вглъбява се във всички частности, касаещи изкуството на словото, писмото и типографията, и разкрива летописа на света на писмеността, за да проследи стъпка по стъпка успехите на човешкия разум”.

Изхождайки от приведената диференциация **библиология** – **библиография**, в друго място на своя труд Е. Г. Пеньо определя последната (**библиография**): „**най-обширния и всеобщ отрасъл на човешките знания, и затова всичко следва да влиза в компетенцията на библиографа...** (*Подчертаното – мое. – А. К.*)” [137, т. I, с. 50], което противоречи на *цит. по-горе* гледище, формулирано от автора („библиографията ... обхваща ... само описанието и класификацията на книгите” /срв.: *пълен текст, посочен по-горе*/).

При цялата широта на духовно-интелектуалната платформа на концепцията за библиографията на Е. Г. Пеньо, в центъра на вниманието му остава **рядката и старинната книга** – положение, благодарение на което става възможно да се проникне в същността на възгледите на автора и да им се направи адекватен на породилата ги менталност прочит.

При уникалната самоценност за историята на библиографознанието на идеите на А. Грегора и Е. Г. Пеньо те не представляват в прекия смисъл на думата продължение на напредничавата линия на разграничаване и **синтез на библиографските форми**, очертана от предшественика им – Ж. Ф. Не дьо ла Рошел, а по-скоро обобщават съществуващите традиции на **библиофилството и книгосъбирателството на редки и ръкописни книги**, което е традиционно за Франция.

На друг френски деец – член на Конвента и Националния институт за науки и изкуства на Франция, на юриста – историк и библиограф **А. Г. Камю** (Samus, A. G. /1740-1804/) принадлежи заслугата да е пряк продължител на идеите на Ж. Ф. Не дьо ла Рошел, развивайки ги.

На 27 май 1796 г. А. Г. Камю изнася в Института (*вж: по-горе*) доклад на тема „**Забележки за разпределянето и класификацията на книги в библиотеката**” [66], в който определя, че има **два рода на библиографията**:

- 1) **служещ на интересите на събирателите на редки и любопитни**

Per aspera ad astra!

книги, „на богатите тщеславни хора”, обзети „от страстта да притежават книги, без да са в състояние да ги четат”;

2) ориентиращ се към други читатели – тези, които действително четат книгите – учените, литераторите.

Втората отбелязана разновидност (на библиографията), според А. Г. Камю, „следва да се строи по нов план и да посочва по всеки отрасъл на знанието най-полезните книги (*Подчертаното – мое. – А. К.*)”;

описанията на тези книги следва да бъдат снабдени с анотации (при А. Г. Камю – дословно: „с бележки”), в които да се отразяват: годината на най-доброто им издание – по-доброто, по-достъпното по цена издание; типа на книгата и читателя, за когото тя е предназначена; рецензиите за дадената книга [66, с. 665-666].

Излизайки извън пределите на библиофилско разбиране на същността на библиографията (характеризиращо същността на гледищата на А. Грегора и Е. Г. Пеньо /срв.: *по-горе*/, които имат кардинално значение за осмисляне на целия феноменологичен спектър на библиографската сфера), А. Г. Камю дава висока културологична оценка (изразявайки се на съвременен език) на втората от разграничаваните от него две групи (два вида) на библиографията (вж: *по-горе*): „**Тази библиография (ориентирана към учените, литераторите и другите читатели. – А. К.), – обобщава той, – ми се вижда извънредно полезна за прогреса на науката**, тя би предоставила на писателите възможност да извлекат максимална полза от съществуването на библиотеките; тя действително би вдъхнала душа и живот в библиографското тяло. <...> (*Подчертаното – мое. – А. К.*)” [66, с. 666].

Ярък продължител на формиращата се линия на приемственост във възгледите за библиографския морфизъм (Ж. Ф. Не дьо ла Рошел – А. Г. Камю) е марсилският библиотекар **Ш. Ф. Ашар** (Achard, Ch. F. /1753-1809/). Публикуваният в първите години на империята – през 1806-1807 г. – негов труд „*Елементарен курс по библиография или наука на библиотекаря*” [59], представляващ първият френски учебник по библиография, предназначен за средните учебни заведения, уточнява какви предварителни знания са необходими за изучаването на библиографията, тъй като „**библиографията, явявайки се най-обширната от всички науки, следва, очевидно, да ги включва всички тях в себе си. Нищо не може да бъде чуждо на занятията на библиографа** (*Подчертаното – мое. – А. К.*)” [59, т. I, с. 7]. „**Библиограф**, по този начин, – според Ш. Ф. Ашар, – е този, който задълбочено е изучил книгите, както по отношение на тяхната външна форма, така и по отношение на

предметите, които са в тях заключени (Подчертаното – мое. – А. К.)”.

Затова и библиографията, съгласно концепцията на Ш. Ф. Ашар, „може, преди всичко, да се дели на **две главни части:**

- едната, касаеща **способа на оформлението на книгите**, и
- другата, занимаваща се с **предметите, представляващи плод на въображението на авторите (Подчертаното – от мен. – А. К.)”** [59, т. I, с. 52].

Независимо от отбелязаните кълнове на ръста на теорията на библиографията във Франция в края на XVIII – началото на XIX в. (Ж. Ф. Не дьо ла Рошел – А. Г. Камю – Ш. Ф. Ашар; А. Грегора – Е. Г. Пеньо), както и наличието на някои теоретично осъзнати нейни особености във Великобритания (Т. Ф. Дибдин⁵; Т. Х. Хорн⁶, които трактуват библиографията като „описание на книги”, ограничаваща обектите на библиографиране с **инкунабулите и редките книги**) и Полша (И. Лелевел⁷), нейното **същинско развитие започва в Германия в началото на XIX в.**

В Германия библиографската морфология е свързана с името на библиотековеда, библиографа-практик и теоретика, сътрудника и секретаря на Кралската библиотека в Дрезден, библиотекаря на Волфенбютелската библиотека **Ф. А. Еберт** (Ebert, Fr. Ad. /1791-1834/): с предисловието към най-значителната му работа в областта на библиографията – „*Всеобщ библиографски речник*” (1821-1830 г.) [77] и неговата статия „*Библиография*”, публикувана в „*Енциклопедията ...*” (1823) на Й. С. Ерш (Ersch, J. S.) и Й. Г. Грубер (Gruber, J. G.) [78].

Изхождайки от позицията, че „**библиографията е свод от документи (codex diplomaticus) по история на писмеността, най-сигурният измерител на степента и висотата на писмената култура и дейността (Подчертаното – от мен. – А. К.)”** [77, т. I, с. IX], Ф. А. Еберт я определя като **наука, занимаваща се „с познаването на произведенията на писмеността на всички времена и народи като такива, а също ги познава в съответствие с отделните външни обстоятелства (Подчертаното – от мен. – А. К.)”** [78, с. 47].

По този начин превъзнасянето от страна на френските библиографи на функциите на библиографията в най-рано от тях формулираните в по-новото време **възгледи за природата и значението на библиографията като всеобобщаваща наука** (Ж. Ф. Не дьо ла Рошел [133], А. Г. Камю [66], Е. Г. Пеньо [137], Ш. Ф. Ашар [59]), е преодоляно в концепцията на Ф. А. Еберт.

Немският теоретик вижда **библиографията в ролята „услуга на**

Per aspera ad astra!

науката” [77, т. I, с. IX].

Разграничавайки ясно **два подхода на библиографията към книгата**:

1) **като към продукт на духовната култура, като към духовна (литературна, научна) ценност;**

2) **като към продукт на материалната култура, като към материална ценност,**

Ф. А. Еберт разделя библиографията на **два вида**:

- „**чиста**” и

- „**приложна**”.

Първата от тези разновидности – **„чистата библиография”** – се касае до съвкупността от произведенията на писмеността; задачата ѝ е – да установи наличието на съответните произведения, „да покаже въобще това, което има”. Тя съществува във вид на **универсална** (обхващаща писмеността на всички векове и народи) или **ограничена от времето** (произведенията на писмеността на определена епоха, период, години), или **мястото** (национални, регионални, краеведски), или **съдържанието** (произведения на писмеността по една или друга област на знанието) [78, с. 47].

Втората разновидност – **„приложната библиография”** – подхожда към книгите предимно с отчитането на склонностите и **потребностите на книгосъбирателя (библиофила)**, с което и обяснява на колекционера и книготърговеца причината, поради която едно или друго издание има определена ценност (за тези цели библиографът използва много помощни за него дисциплини: хронологията, палеографията, историята на книгопечатането и др.) [77, т. I, с. X] (*срв.* с диференциацията на библиографията, направена от руския историк и теоретик на библиографията **М. Н. Куфаев** (1888-1948) /1926/⁸ [175, 176]).

Към изложеното следва да се допълни, че за **образец на „чиста библиография”** Ф. А. Еберт смята първия универсален свод от библиографски сведения за писателите, писали на латински, гръцки и древноеврейски езици от древността до средата на XVI в. – *„Всеобщата библиотека”* (1545-1555) [85-88] на швейцарския естествоизпитател, филолог и библиограф **К. Геснер** (Gesner, С. /1516-1565 г./), а **класически примери на „приложна библиография”** за него са върховете на френската и всемирна библиофилска библиография от XVIII и XIX в. – *„Поучителната библиография ...”* [71] на **Г. Ф. Дебюр Младши** и *„Ръководството на книготърговеца и любителя на книги”* [64] на **Ж. Ш. Бруне** (Brunet, J. Ch. /1780-1867/).

Така отсъствието на големи колекционери в Германия – феномен на обществената практика, който силно влияе върху формирането на възгледите на френските специалисти в областта на библиографията (вж: *по-горе*), помага на Ф. А. Еберт да разграничи ясно двете различни **потребности от библиография:**

- **развитието на науката и културата**, наблюдаващо се явно в родината му и

- **книгосъбирателството на библиофилите**, получило особено развитие в резултат на определени специфични традиции във Франция.

Концепцията на Ф. А. Еберт, разделяща библиографията на два вида – „**чиста**” и „**приложна**” – намира приемственост в последвалите изследвания на немските библиографи.

Придържайки се към описания възглед на Ф. А. Еберт, съотечественикът му – библиографът-историк, *цит. по-горе* – авторът на неподражаемата историко-културна панорама на развитието на библиографията Г. Шнайдер високо цени достойнствата на своя предшественик, приемник на когото сам се смята и е такъв в действителност.

По повод на предисловието към „*Всеобщия библиографски речник*” [77, т. 1, с. IX-XVI] на Ф. А. Еберт, където неговата концепция намира своя най-завършен израз, Г. Шнайдер изказва съждение, което става пророческо и за класификационните представи във вторично-документалната сфера, и за цялото развитие на тази сфера като планетарно ноосферно явление на XX-XXI в. като цяло, и въобще за следващите поколения библиографи – не само в Германия, Западна Европа, но и в световен мащаб – особено в **когнитологичен аспект на разглеждане на библиографската област като научно-практическо системно цяло: „завинаги ще остане един от главните наши източници по теория на библиографията (Подчертаното – от мен. – А. К.)”** [150, с. 17].

Пристъпвайки към по-детайлно изложение на концепцията на немския библиотекар и библиограф Г. Шнайдер, следва да се изтъкне, че в широкоизвестното в целия свят и *цит. вече* негово „*Ръководство по библиография*” (1923 г.) [150] (вж: и 2-4 изд. на тр.: 1924, 1926 и 1930 [151-153], както и др. негови съч. – „*Теория и история на библиографията*”, 1934 [154] и „*Увод в библиографията*”, 1936 [149]), са обхванати **универсалните по съдържание библиографски пособия**. Авторът се придържа към твърде характерната и утвърдила се днес като **всеобща интегрална интерпретация на библиографската област като системна естествено структурирана, исторически възникнала и**

Per aspera ad astra!

постоянно трансформираща се цялост.

В представата на Г. Шнайдер за библиографската сфера като цялост са изведени:

- **библиографските пособия от втора степен** (библиография на библиографията = библиографски указатели отразяващи вторично-документални трудове).

След тях следват:

- **общите библиографски указатели с международен обхват;**

- **библиофилските указатели;**

- **указателите, отчитащи инкунабулите;**

- **общите препоръчителни библиографски пособия и указателите на забранените издания** (у Г. Ш. последните две групи са обединени под симптоматичното – системно-структурно в основата си – за разбирането същността на привежданите вторично-документални феномени – общо заглавие: „Списъци на добрите и лошите книги”) (*Подчертаното – от мен. – А. К.*) [150-153].

След характеристиките на приведените *тук* групи библиографски пособия, диференцирани за първи път в историята на библиографията по описания начин, който създава достатъчно всеобхватна, всеобща – единна, пълна и ясна – диференцирана историко-културна представа за **същностно-библиографските особености на отделните библиографски разновидности**, Г. Шнайдер привежда сведения за **изданията, които не са библиографски в тесния смисъл на думата**, но представляват **фундамента на всяка по-съществена (справочно-информационна) библиографска работа:**

- **общи печатни каталози на библиотеките;**

- **списания с обща тематика, имащи големи критико-**

библиографски раздели;

- **общи енциклопедии** [150-153].

Националните библиографски указатели на отделните страни са представени от Г. Шнайдер обособено – по страни или техни групи, образувани по **езиково родство** [150-153].

След тази библиографска разновидност следва друга – **библиографските указатели на периодичните издания**, сред които – и отразяващите статии, намиращи се в отбелязаните източници (**аналитични библиографски пособия**) [150-153].

На **библиографските указатели** на някои, **специални по вид, издания** (на:

- **различни общества;**

- висши учебни заведения и училища;
- официални издания и
- публикации, издавани от „частни лица” /т.е. не се явяват издатели по професия/;

- на книги, появили се на бял свят анонимно или под псевдоними) Г. Шнайдер отделя самостоятелно място [150-153].

Библиографската архитектура е финализирана от Г. Шнайдер с **биографичните речници – международни и национални по характер** [150-153].

Тази **макроструктура на вторично-документалната информация** възприемат библиографите – съвременници и последователи на Г. Шнайдер.

Тази структура на вътрешната форма на библиографията възприема и българският библиограф, създателят на знаменития и с непреходна слава Български библиографски институт (1941-1963) **проф. Т. Боров** (приемник и ярък изразител на традицията, завещана от неговия учител – **акад. Н. Михов**).

Чрез капиталния труд на Т. Боров по **универсална библиография от втора степен с международен обхват**, структуриран във формата на **ретроспективен многостепенен пътеводител по информационната среда на планетата – „Пътя към книгите”** (1942) [167], библиографската мисъл, развивана в България, проявява и обявява осъзнаването на своята генетична връзка с **„немската линия” в класификационните представи за библиографската реалност на Западна Европа и евро-американския културно-информационен ареал като цяло – световния библиографски процес (чрез феноменологията на библиографския пътеводител)**⁹.

Приведената *тук* строго концептуална структура на труда на Г. Шнайдер **„Ръководство по библиография”** [150-153], в процеса на работата над който се обособява главното теоретично съчинение на библиографа-учен – **„Увод в библиографията”** (1936 г.) [149], – е резултат от осмислянето на детайлно структурирана **класификация на библиографията (библиографските указатели)**, представена по комплексния признак **„обществено предназначение”**.

Към момента на формирането на авторската концепция на Г. Шнайдер е характерен **триадният класификационен ред на диференциация на видовете библиография:**

- всеобща;
- национална;
- специална;

Per aspera ad astra!

а по-късно: **дихотомичният**:

- **всеобща** (с йерархични вътрешни деления:
 - **международна** и
 - **национална**);
- **специална** (осмисляна в качеството на библиографска

разновидност на базата на диференциацията по **отрасли на науката**).

Паралелно е изведена **библиографията на библиографията**.

Като системно цяло се наблюдават **морфологичните**

библиографски диади:

- **обща – специална**;
- **отчетно-регистрационна – препоръчителна ...**

Впоследствие най-видните библиографи и библиографоведи на ХХ-ХХІ в. (особено в Германия, Франция и Русия) – **Й. Форстиус** (1932) [162], **Л.-Н. Малклес** (1954-1976) [119-130], **Ф. Нестлер** (1977-1989) [134, 135], **Г. Рост** (1980-1984) [145, 146], **М. Йонцек** (1982-1983) [103-104] и други автори в разглеждания *тук* западноевропейски ментален ареал (както и извън географските му очертания, но културолого-феноменологично принадлежащи към него: в централно- и източноевропейските библиографоведски концепции /**К. Р. Симон**: *вж: по-горе* [178] и др./ продължават да се придържат към **въведената от Г. Шнайдер видова структура на библиографията** при съхранение на тенденции, свързани с различните езикови вариации на отбелязаните фиксации на изведените библиографски разновидности (*срв.: с публ. информационна ризома*¹⁰ **от 1180 названия на библиографски разновидности, битувачи в специализираната научна литература на 22 езика /А. Куманова** [115, 172-174]/).

Ето в пределно синтезиран вид **информационната системно-структурна картина на срещашите се в класификационните представи на Западна Европа, явяващи се универсални, възгледи за диференциацията на библиографската реалност днес**:

- **Ф. Нестлер** (1977 г.) [135] (**видове библиография**):
 - **1. обща**;
 - **2. отраслова (научноспомогателна)**;
 - **2. 1. собствено отраслова**;
 - **2. 2. междоотраслова**;
 - **2. 3. многоотраслова**;
 - **2. 4. проблемно-тематична**);
- **М. Йонцек** (1982 г.) [103] (**видове библиографска информация**):
 - **1. обща**;

- 2. отраслова;
- 3. препоръчителна);
- Г. Рост (1980-1984 г.) [145-146] (видове библиографска дейност:
- 1. регистрационна; научно-информационна;
- 2. общообразователна) ... [173].

Следва да се подчертае особено, че третираният *тук* (западноевропейски) ареал на библиографията и библиографознанието – не е географско понятие; той е културен феномен.

Така, например, идеите, присъщи по същество на ризоматичното структуриране на формираните се исторически библиографски форми и осмислянето им в ментални представи в библиографознанието, характерни за индийския библиотековед-документалист Ш. Р. Ранганатан (Ranganathan, S. R., 1892-1972), развил направлението на фасетната класификация в когнитивния интердисциплинарен контекст на информатиката, библиографията, математиката, философията [141-144], в анализа на линията дескриптивна (аналитична, физическа) библиография, в частност характерна за англо-американската вторично-документална традиция [115, 169-171], привежда учения към третирането на физическите характеристики на документите на база на формулираните от него пет закона на библиотечното дело ...

Обобщавайки обилния и многообразен материал на осмисляне на разклонението, породено от системно-структурното разглеждане на вторично-документалните форми, наблюдаваме класификациите на библиографските явления (библиографията, библиографската дейност, библиографските указатели, библиографската информация) като ментални културологични информационно-комуникативни знакови феномени.

Разглеждани като рудименти от общия културолого-феноменологичен арсенал на съвременното библиографознание, описаните библиографски форми се възприемат в зависимост от цялостната структура на естественото библиографско разклонение.

Това – ризоматично – разклонение от форми моделира посоките на развитие на информационно пространство едновременно от всички отбелязани вторично-документални явления (и отделно от всяко такова явление в частност).

В днешната високотехнологична реална информационно-търсеща практика е възможно да се борави едновременно с всички морфологични библиографски фиксации при съхраняването на тази конкретна специфична формулировка, възникнала на естествен

Per aspera ad astra!

език на именуване на отделните библиографски форми, намираща се в съответствие с определена историко-културна традиция, предизвикана от конкретни ментални и практически нагласи, но пребиваваща в общата универсална семиологична библиографска сфера, ризоматично структурираща вторично-документалното равнище на информационното пространство – инфосферата на човечеството ...

Изложеното *тук* в **резюме** – най-същественото (в синтетичен и аналитичен план – във връзка с **библиографската морфология**, когнитологично решавана в класификационните представи за вторично-документалната реалност) може да бъде обобщено в две групи изводи:

1. Собствено библиографоведска – хуманитарна – когнитологична ретикуларна¹¹ задача на компаративистичната вторично-документална морфология е възможността да се установи мястото на всяка библиографска форма в морето от съществуващи представи;

2. Установяването на ментални връзки между класификационните представи в библиографската област дават информационна картина от множество езикови, понятийни, терминологични, науковедски (общонауковедски и библиографоведски), философски, културни и др. линии на приемственост, наблюдавани на базата на използване на системно-структурния – културолого-феноменологичния – концептуално-текстологичния анализ: информационна карта на библиографията за справочно-информационни цели;

3. Целенасочената работа по декодирането на генезиса на изброените (западно-, централно- и източноевропейска; евро-американска) линии на приемственост в класификационните представи за библиографските разновидности (всяка от които е вкоренена по свой начин в „немската линия“ на морфологични и езиково-понятийни връзки между вторично-документалните феномени от миналото и днес), е мощен ментален механизъм в традиционната ежедневна информационно-търсеща практика: универсален ризоматичен културно-ценностен хуманитарен способ – със собствено-библиографска природа – за наблюдаване на самите библиографски явления като форми, които са принципно многообразно именувани на естествени езици, но имащи същински – историко-теоретични, структурно установими – съответствия.

4. Наблюдаемото генеалогично родство на българската

класификационна мисъл в библиографознанието (теорията на библиографията) (Г. Шнайдер – Т. Боров [115, 174]) прави перспективно специалното библиографоведско проучване на по-ранни взаимодействия на българската библиографска мисъл с „немската линия” в класификационните построения на библиографския хомеостаз.

5. Следва да се обърнем към библиографския пример от епохата на схоластиката и ранния хуманизъм в Германия от края на XV и началото на XVI в. [173] – към последния по време на съставяне библиографски речник за църковните писатели: „Книга за църковните писатели” [100], подготвен от абата на манастира в Шпонхайм Иоан Тритенхемски (Тритенхем) (Johannes de Trittenhem /1462-1516/) – кумулация на библиографската патология (историята на Христовата църква) и издаден като първи печатен библиографски труд в Базел през 1494 г., продължаващ до края на XV в. работите на предшествениците в областта на жанра (библиографския речник): Иероним Стридонски (Hieronymus Stridonus /340(?)–420/) [96], Геннадий Марсилски (Gennadius Massiliensis /(?)-492/) [83], Исидор Севилски (Isidorus Hispalensis /560(?)–636/) [101], Илдефонс Толедски (Ildefonsus Toletanus /607-667/) [99], Зигеберт от Жамблу (Sigebertus Gemblacensis /1030-1112/) [156], „Анонима от Мелк” [60], Петър Дякон (Petrus Diaconus /1107-1159/) [139], Хонорий Отенский (Августодунски) (Honorius Augustodunensis /1080-1151/) [97], Хенрих Гентски (Henricus Gandavensis /1217-1293/) [95]...

В пределно лапидарното когнитивно *сито* (израз: Т. Боров) на западноевропейската библиографска традиция библиографската енциклопедична екстериорика на Н. Михов може да бъде описана синтезирано по следния начин:

- *жанрово* клони към комплексната форма на библиографските източници;

- структуриращите поредиците *степен* на информационно моделиране са едновременно и от *първа*, и от *втора*, а понякога – и от *трета* потенция;

- *вътрешната структура* на библиографските изразения – *архитектоника* и *гецалтплан* са в съответствие с класификационните представи на Г. Шнайдер;

- *международна* – *всеобща* е българската библиографска екстериорика и по *териториален*, и по *езиков* принцип на изграждане;

- според класификацията на Ф. А. Еберт на библиографията

Per aspera ad astra!

морфологията ѝ е чиста.

Именно тези свойства на библиографската екстериорика на Н. Михов правят делото му научен факт с колосална културно-ценностна значимост в арсенала на световния библиографски процес, с който самото това дело е съизмеримо.

II. 4. Lumen mundi¹²:

Метасистемно място на Н. Михов в националната и световната универсална библиография

Определяното от руския литературовед, библиограф, книговед, източниковед и историк на литературата Павел Берков (1896-1969) на метасистемното място на акад. Н. Михов в историята на българската библиография като звезда от „елмазното съзвездие” – редом с акад. А. Теодоров-Балан и проф. Т. Боров, – лапидарно осмисля еднозначно диалектическия методологичен възел на развитието на отечествената ни вторично-документална сфера като съизмерима – чрез ретроспективните: национална библиография (А. Теодоров-Балан) и библиографска екстериорика на България (Н. Михов) – с ретроспективната международна универсална библиография (Т. Боров).

Линията на библиографската екстериорика (Н. Михов) – международна универсална библиография (Т. Боров) е утвърдена в библиографознанието като решаващ реактив за формиране на статуса на българската библиографоведска мисъл като част от световното движение на планетарната информатизация.

Не случайно Т. Боров съотнася трудовете на Н. Михов едновременно с делото на такива библиографи на XX в. като Йорис Форстиус (Германия) – за теоретико-методологичното изкуство системно да се борави с текучеството на многоезичния документален поток (!) и Павел Берков (Русия) – за източниковедския заряд на библиографирането (!) [33, с. 88].

Линията библиографска екстериорика – универсална международна библиография – акад. Н. Михов – Тодор Боров кулминира в *посветения на Учителя* труд на Т. Боров „Пътя към книгите” [167] – следата на самото жизнено дихание на планетарната библио-инфо-ноосфера:

- библиотечната библиография (Калимах Александрийски [107]);

- хронологичните биобиблиографии от IV-XV в. (Йероним Стридонски [96], Генадий Марсилски [83], Исидор Севилски [101], Илдефонс Толедский [99], Зигиберт от Жамблу [156], „Анонима от Мелк“ [60], Петър Дякон [139], Хонорий Отьонски /Августодунски/ [97], Хенрих Гентски [95], Йоан Тритемий [100]);

- библиографската енциклопедия – „примерен“ каталог от VI в. (Касиодор Сенатор [67]) и универсалната систематична библиография от средата на XIII в. (Ришар де Фурнивал [82]);

- сводният каталог на книжните фондове на английските манастирски библиотеки от началото на XV в. (Джон Бостън от Бъри [102]);

- примерният каталог на библиотеките на Италия през Ранното Възраждане от 30-те год. на XV в. (Томазо Парентучели [136]);

- универсалната международна библиография от чист вид – енциклопедичната универсална библиография (К. Геснер [85-88]);

- систематичните панаирни книготърговски каталози (Г. Вилер [164], И. Клес [68], Г. Драуд [76]);

- ретроспективните универсални библиографски указатели от втора степен с международен обхват (Ф. Лабе [116], А. Тейсие [160]);

- историографските библиофилски библиографии (Г. Ф. Дебюр Младши [71], Ж. Ф. Не дьо ла Рошел [133], А. Грегора [90], А. Г. Камю [66], Е. Г. Пеньо [137], К. Ф. Ашар [59], Т. Х. Хорн [98], Т. Ф. Дибдин [73]);

- националните библиографски репертоари от втора степен с международен обхват (Е. Г. Пеньо [138], Ж. П. Намюр [132], Ю. Петцхолд [140], Дж. Сабин [148], Л. Вале [161], А. Стейн [158]);

- международните универсални библиографии от трета степен (А. Г. С. Джозефсън [105], В. Грундтвиг [91]);

- международните универсални библиографски пътеводители от всички степени (А. Б. Крьогер [113-114], И. Г. Мадж [131], К. М. Уинчел [165], Е. П. Ший [155]; А. Грезел [89], В. Кирфел [108], В. Крабе [112], К. Флайшхак [79-81]; У. П. Кортни [69], У. Бегли [61]; Л. Я. Живни [166]; Ю. Грич [92]; А. Сорбели [157]; К. Танака, М. Мори [159]; К. Хатано, М. Йоши [94]; Ф. Кало, Ж. Тома [65]; К. Р. Симон [177]; Т. Боров [167]);

- световната универсална ретроспективна и текуща библиография от втора степен (Т. Бестерман [62]).

... Представеният свод от имена на библиографите, изградили световната универсална библиография, е *causa efficiens*¹³, благодарение на

Per aspera ad astra!

която може да опишем реалното място на акад. Никола Михов в библио-инфо-ноосферата.

Той – сега и всякога и за вечни времена – е сред *тези* учени – библиографи, изградили планетарната инфраструктура на информатизацията.

И, погледнато през призмата на *този* библиографски космос, става обяснима титаничната мисия, която акад. Никола Михов осъществява чрез живота си – ясно осъзнавайки *за какво* живее, понасяйки почти всяко *как*...

Духът на екстериориката – и в най-висша степен на библиографската (!) екстериорика – е изкуството да вpletеш националната традиция в планетарния ареал, но и – да създадеш огледало на планетарното културно движение в националното вторично-документално измерение – отражение на съзнанието и достойнството на твоя народ.

Да не забравяме, че всяка международна библиография гледа на света през фокуса на своя локус – мястото, на което е създадена...

Една единствена международна универсална библиография по планетарната информация не е възможна...

Принципно е многообразието от тези вторично-документални форми, пребиваващи в грандиозна плуралистична геокосмична интеракция...

На екстериорната библиографска булгарика акад. Никола Михов гледа от различни точки на земното кълбо...

Погледът му е вперен към България, за България, в името на България...

Вълшебното огледало на духа на екстериориката на България създава акад. Никола Михов!

В това е смисълът на неговото енциклопедично дело – научен и граждански подвиг на провидец с непреходна слава – безаналогов нравствено-етичен когнитологичен урок по онтологично безсмъртие.

III. МИКРОСТРУКТУРАТА НА БУЛГАРИКА В КОНЦЕПЦИЯТА НА Н. МИХОВ: ЧЕСТТА НА БИБЛИОГРАФА (Обобщение)

III. I. Н. Михов и библиографската вселена – планетарната инфраструктура към и след момента на създадената от него *Булгарика* (1914-1953)

Когато Т. Боров сравнява Н. Михов с шведския ботаник и естествоизпитател, създал класификацията на растителния и животински свят **Карл Линей** (Carolus Linnaeus / Carl von Linné, 1707-1778) [26, с. 13], доказал, че в природата всички живи същества са групирани във **видове**, очевидно е, че, той е осмислил дълбоко възгледа на английския библиотекар **Хенри Бредшоу** (Henry Bradshaw, 1831-1886) – един от първите, който „*превърща библиографията в точна наука*” (израз: **Уолтър Уилсън Грег** / **Walter Wilson Greg**, 1875-1959) [184, 187]). Сравнявайки библиографията с **биологията**, Х. Бредшоу определя метода си като **естествено-исторически**⁴. Под „**родство**” на книгите Х. Бредшоу разбира сходството на техните **полиграфски характеристики**. В зависимост от степента на сходството на книгите – те се разделят от него не само на **видове**, но и на **родове, семейства**.

Х. Бредшоу вижда задачата на библиографията в осъществяване на **сравнителен анализ на физическите характеристики на книгите по степен на техните сходства**, което има непосредствено практическо значение, защото става възможно да се установи „**произходът**” на книгата – **името на издателя, мястото и времето на издаване; да се различават истинските инкунабули от фалшификатите...**

По този начин посоченото **компаративистично направление**, развило се в руслото на концепцията **аналитична (критическа) библиография**, по същество е **текстологична работа** по използване на метода на **сравнителния анализ на физическите характеристики на книгите**.

Англо-американското понятие „**аналитична (критическа) библиография**” по същество *не е библиографско*; то съответства на възприетото в редица страни от Централна и Източна Европа понятие „**текстология**”. Към отбелязаното направление принадлежи, освен Х. Бредшоу, и американският учен **Р. О. Гилд** (R. A. Guild, 1822-1899 [185, 186]).

Per aspera ad astra!

Именно този „вид на библиографията”, занимаващ се с **библиографиране на инкунабули и редките книги**, в англо-американската традиция се нарича **„аналитична (критическа) библиография”**. Целта ѝ се заключава в изучаване на книгите като **материален обект**; тя, според Ф. Т. Бауърс (F. T. Bowers, 1905-1991 [179-182]), „е **чиста наука**, в чиято задача влиза търсенето и интерпретацията на информация за процеса на производството на книгите, изучаването на **физическите характеристики на изданията** на всяка историческа епоха (Подчертаното – наше. – Бел. А. К., Н. К.)”.

Концепцията **„аналитична библиография”**, основната задача на която е удовлетворяването на потребностите на богатите колекционери на книги, е специфично **англо-американско историко-културно явление**.

В различно време за обозначаването на *тази* концепция са използвани различни термини: **анатомична (anatomical)**, **сравнителна (comparative)**, **критическа (critical)**, **физическа (physical)**, **аналитическа (analytical)**...

Всички тези аспекти на информационно моделиране кореспондират на понятието **„библиофилска библиография”** (Франция, Германия).

Англо-американското понятие **„аналитична библиография”** няма отношение към съдържанието на библиографирания текст и частично съответства на понятието **„библиография на художествената литература”**, възприето в централно- и източно-европейските страни (Д. Ю. Теплов, 1924-1979), макар че и самата **аналитична библиография** в тези страни няма отношения към филологията, явявайки се иманентно развиваща се наука.

Освен използването на термина **„аналитична библиография”** във Великобритания и САЩ, както се вижда от анализа, този термин се среща в Германия, Полша, Русия и други страни, но с различни значения (А. В. Куманова, 1956- (*вж.*: Табл. На 1180 разновидности на библиографските форми, срещани в около 700 класификационни представи на учени от XVIII-XXI в. на 22 езика [173, с. I-CC1; 202, с. LXXXIII-CCVIII]).

К. Р. Симон, в съответствие с историко-културната традиция на руската библиографска мисъл, употребява термина **„аналитична библиография”** в *две значения*:

1) за обозначаване на библиографски пособия (Тук и навсякъде при К. С.: библиографии. – Бел. А. К., Н. К.), описанията в които се съпровождат с анотации;

2) за посочване на библиографски пособия, описващи материали, поместени в периодични издания, сборници, отделни токове на

многотомни и продължаващи издания [206, с. 15; 206, с. 174-187].

Съгласно виждането на К. Р. Симон, целесъобразно е да се използва отбелязаният термин само във *второто* (2.) от посочените *по-горе* значения. Практиката на световната, и руската в това число, библиография свидетелства, обаче, за използване на термина „**аналитично библиографско описание**” в двата от отбелязаните случаи.

Едновременно с това, както се вижда *от цитираното по-горе* твърдение на Ф. Т. Бауърс за **аналитичната (критическата) библиография** като „*чиста наука*”, в чиято задача влиза търсенето и интерпретацията на информация за процеса на производството на книгите, изучаването на *физическите характеристики на изданията* на всяка историческа епоха”, и из редица проч. работи и на този автор [179-182], и на други изследователи [183-187], един от постоянно срещаните се синоними на термина „**аналитична библиография**” в американската книговедска литература е терминът „**критическа библиография**”.

Любопитно е да се съотнесе съдържанието, влягано в термина „**критическа библиография**” от англо-американските библиографоведи, с битуващото в източно-европейското библиографознание (И. В. Гудовщикова, 1918-2000 [192]). Руският библиографовед – автор на безаналоговата история на библиографията от втора потенция [168], извежда на базата на целевото предназначение на библиографските пособия техните **три вида**, характерни за парадигмата на библиографознанието от повратните 60-те години на XX в.: **регистрационна – информационна – препоръчителна**, а **критиката в библиографията** разглежда като *средство* (не като цел): „критикуват именно, за да информират за едно или за друго печатно произведение, да го препоръчат или посочат неговите недостатъци [192, с. 71].

Повече светлина в кълбото от проблеми внася погледът върху **вътрешната диференциация на аналитичната библиография** в трудовете на американските специалисти. В качеството на подвид на аналитичната библиография американските специалисти отделят **дескриптивната (дословно: „описателната”) библиография**, която се занимава с детайлен анализ на **структурата на книгата и нейното описание**. Съществено е, че терминът „**описателна библиография**” се употребява още през 1926 г. от руския библиограф Н. В. Здобнов (1988-1942) [198], обаче скоро (1931 г.) той е заменен от учения с термина „**отчетно-регистрационна библиография**” [199].

Използването на термина и неговите еквиваленти по-нататък във времето се продължава през 1933 г. от съотечественика на Н. В. Здобнов –

Per aspera ad astra!

Е. И. Шамурин (1989-1962) [209] и др.

Анализът на **аналитичната – физическата – материалната – библиография** ни отвежда към **интелектуалната библиография**, свързана със **съдържанието на книгата**; нейната цел – да запознава „образованите хора” с най-важните книги във всеки отрасъл на знанието посредством **систематични** или **азбучни указатели**, съпроводени от **критични анотации**. В контекста именно на **интелектуалната – систематичната – азбучно подредената библиография**, обърната към **съдържанието** на документите, **материалната библиография** изучава **външните характеристики на книгите** с цел да определи тяхната цена, рядкост, място и време на публикация, име на издателя (Р. О. Гилд [180]).

На библиотекаря от Мичиганския университет, започнал пръв да преподава библиография през 1883 г. в това висше учебно учреждение, **Р. К. Дейвис** (R. C. Davis, 1836-1919), принадлежи първенството на ясно сформулираната в англо-американското библиографознание позиция, съгласно която делението на библиографията към 80-те години на ХХ в. на **два вида (материална и интелектуална)** е общопризнато [183].

От гледна точка на Р. К. Дейвис **материалната библиография** изучава процесите на **механичното производство на книгите**, **определянето на тяхната форма, стойност, описание на физическите им характеристики**.

Интелектуалната библиография, според него, се занимава с **класификация – азбучна, систематична, хронологична или – техни комбинации, – на текущата литература по съдържание**.

Противоположно на **аналитичната библиография** понятие във Великобритания и САЩ е „**систематичната**” библиография.

Синоними на **систематичната библиография** са с различни отенъци понятията **интелектуална**, „**инумеративна**” (англ.: enumerative: **Н. В. Van Hoesen** /Хенри Бартлет ван Хозен, 1885-1965/, **Ф. К. Walter** /Франк Келър Уолтър, 1874-1945/ [188]) **библиография**, „**некритическа**” (англ.: non-critical) **библиография**, която е **изчерпателна** и целта ѝ се заключава в съставянето на библиографски продукти **в съответствие с определена схема на класификация... ..**

Систематичната (дословно: „изброяващата”) библиография се занимава с отчитането на излизащата в страната документална продукция.

Аналози с многообразни конотации на термина „изброяваща” библиография в славянските езици в библиографознанието са **термините: – „отчетно-регистрационна” (Н. В. Здобнов, 1988-1942 /1931 г./ [193]) в качеството на основно разклонение на библиографията** (други

разклонения: **критическа и препоръчителна** в неговата концепция) (срв. и: **Е. И. Шамурин**, 1888-1962 /1933, 1959 г./ [209, 210]; **К. Р. Симон**, 1887-1966 /1936 г./ [205 г]);

- „**универсална отчетно-регистрационна**” (**Л. А. Левин**, 1909-1993 /1936-1937 г./ [200; 205 в]);

- „**отчетно-информационна**” (**В. Н. Денисиев**, 1895-1968 /1941, 1947, 1954, 1963 г./ [193-196]);

- „**отчетно-регистрационна**” (**М. А. Брискман**, 1904-1975 /1954, 1960 г./) [189, 191], но и „**научно-информационна**” (1969 г.) [190];

- „**базисно-регистрационна**” (**А. В. Куманова** /1989, 1995, 2005, 2007/ /друго разклонение: **адресно-селекционна**/ [201-204]) и т.н – в различни съвкупности на изведените видове на библиографията (вж *цит. по-горе*: Табл. [173, I-CCI; 201, с. LXXXIII-CCVIII].

В речника на **К. Р. Симон** се разглежда разновидността на библиографията („**изброяваща**”), битуваща в качеството на използван термин, срещащ се и при други специалисти от Русия (СССР), определяна като „**систематична**” [206, с. 128].

Следва да се допълни, че в англо-американското библиографознание **книготърговската библиография**, в частност, се явява в качеството на подразделение на **иноумеративната библиография**.

Необходимо е да се уточни също, че във връзка с това, че в США отсъства закон за задължителния екземпляр, функционира отчет на излизащите от печат в страната произведения от страна на **книготърговската библиография**, която фактически изпълнява предназначението на **националната библиография**...

Ще завършим представения компаративистичен дискурс на **концепцията „аналитична библиография”** с интерпретацията на **Д. Ю. Теплов**, който разглежда тази вторично-документална разновидност като *част* от картината на съвременната на учения **теория на библиографията на Запад**, отличаваща се с огромна **интерактивна евристична ценност** и днес, благодарение на майсторския обхват от страна на автора на многообразните **теоретико-практически построения в библиографската и пресичащите я интердисциплинарни области на познание: културология, литература, литературознание, текстология, историография, когнитология, философско наукознание ...** [208]...

Представеният ескиз от модификации очертава едно очевидно **ЖИЗНЕНО МНОГООБРАЗИЕ** на интерпретациите на библиографските форми на планетарно равнище...

Космическият порядък от **единството на естествените равнища**

Per aspera ad astra!

на информационно моделиране – като универсално диалектическо единство на естественонаучното и хуманитарното познание – кристализира като холистична геокосмична система на познанието от последната четвърт на XX в.:

- **физическата – химическата реалност:** атом (Дмитрий Менделеев, 1834-1907);

- **биологическата реалност:** клетка (Карл Линей, 1707-1778);

- **културната реалност:** символ (Лесли Уайт /Leslie Alvin White, 1900-1975/ [White, L. A. The evolution of culture. The development of civilization to the fall Rome. – New York : McGraw-Hill, 1959. – XI, 378 p.]).

И точно в пределите на културната реалност е мястото на **символния БИБЛИОГРАФСКИ ЕЗИК** (вж: **разд. II на наст. студия**)...

Във връзка именно с възгледа за библиографския език е особено актуален днес за планетарното библиографоведско мислене възглед на **Илейн Свенониъс** (Svenonius, El., 1933-) – професор във Факултета по информационни науки на Университета на Калифорния в Лос Анджелис, завършила философия в Пенсилванския университет (1957), защитила докторат по библиотекознание в Чикагския университет (1971), носителка на наградите на името на Маргарет Ман (M. Mann, 1873-1960) и на Шиали Ранганатан (Sh. R. Ranganathan, 1892-1972) [Svenonius, Elaine. Intellectual Foundation of Information Organization. – Boston, MA : MIT Press, 2014. – 265 p.] (А. В. Куманова [50])...

За тази когнитивна кристализация съдейства радикално по особен начин планетарният **информационен бум от 40-те години на XX в.**, в чийто пределно разраснал се геокосмически вихър живеем днес [50, 169-173]. Този информационен бум се заключава в третирането и разпространението на **световно (международно) равнище на информационните системи от различен ранг.**

От средата на 60-те години на XX в. тези системи са преимуществено **автоматизирани информационно-търсещи системи – АИТС с отраслов характер** (първо по естествени науки и техника: **по химия, физика, биология, медицина, селско стопанство, техника**), и довеждат до създаването на международната (световната) универсална текуща библиографска информация – първо: **по естествени науки и техника: „Science citation index (SCI) : An intern. multidisciplinary ind. to the lit. of science and technology”** (1964-); после: **по хуманитарни и обществени науки: „Social sciences citation index (SSCI) : An intern. multidisciplinary ind. to the lit. of the soc., behavioral and related sci.”** (1974-) [50, 169-174, 201-204].

В АИТС библиографията влиза като съставляващ ги кадастрален елемент и е задължителна част на интегрираната **Световна система на научната информация – ЮНИСИСТ (Universal system for information in science and technology – UNISIST)** във връзка с **Националните информационни системи – НАТИС (National information systems – NATIS)** и множество други системи от различни нива и мащаб, чрез които точно в **средата на 60-те г. на XX в.** се открива – чрез инструментариума на **информационната индустрия** и пораждания от него **информационен пазар** – възможност да се извеждат **машиночитаеми библиографски данни** от **електронно-изчислителните машини (ЕИМ)**.

Така под егидата на **Организацията на обединените нации за образование, наука и култура – ЮНЕСКО (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO)** се разработват и въвеждат в действие:

- **глобалните информационно-библиографски (информационно-библиотечни) програми:**

- - „Международната програма за сътрудничество в областта на научната и техническата информация” (UNISIST) и включващата я:

- - - „Обща информационна програма” (GIP – General Information Programme) на UNESCO;

- **централните програми на IFLA:**

- - „Универсален библиографски контрол” (UBC – Universal bibliographic control, в наст. момент – UBCIM – Universal bibliographic control and International MARC Core Programme),

- „Всеобщ достъп до изданията” (UAP – Universal Availability of Publications),

- „Опазване и консервация”,

- „Универсално предаване на данни и телекомуникация”,

- „Развитие на библиотечното дело в страните от „третия свят” [50, 169-174, 201-204]...

Знаниевият клъстер на тривиума БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ – БИБЛИОГРАФОЗНАНИЕ – КНИГОЗНАНИЕ (който от последната четвърт на XX в. се възприема като **интердисциплинарно научнопрактическо цяло**) към този момент (40-те – 60-те години на XX в.) е още с тенденция на **диференциация**...

Н. Михов е първият български библиограф, който в личните си индивидуални усилия на **зачинател и създател на ретроспективната библиографска българика – чуждестранната литература по България** извървява пътя на **интердисциплинарния планетарен обхват** на

Per aspera ad astra!

документалната информация за страната ни:

- 1. **извън териториалните граници на страната;**
- 2. **по съдържание и авторство на включване на касаеща страната литература и издания на нейните граждани зад граница;**
- 3. **по езиков обхват.**

Добре известно е от историята на библиографията, че едва след началото на **информационния бум от 40-те години на XX в. и в процеса на кристализация на холистичната геокосмична система на познанието от последната четвърт на този век** в рамките на **цели две десетилетия (50-те – 70-те години на XX в.)** международната научна библиографска общност ще разпростре своите библиографски форуми, които ще поставят въпросите за **информационното моделиране на библиографската екстериорика – чуждестранната литература за дадена страна, решени от акад. Н. Михов в библиографознанието практически още през 1914-1953 г.** [2-5; 6-9; 16-17; 18; 19-23].

Международната библиографска конференция (International bibliographic conference) – Варшава, 1957 [Боров, Т. Варшавската библиографска конференция. // *Годишник на Българския библиографски институт Елин Пелин*, т. 6 (1956-1957), с. 144-152] ще формулира въпроса именно за **макроструктурата на ретроспективната национална библиография**, който е определящ за феномена на **библиографската екстериорика** – и респективно за **библиографската българика** – в ключа на **историческите изменения на териториалните граници на различните страни...** В тази връзка е съществено да се изтъкнат и международните препоръки в посочената сфера, направени на Конгреса по национална библиография (International Congress on National Bibliographies) – Париж, 1977, фокусираше с особено внимание документите, издавани **в дадена страна и публикувани извън нея** с акцент върху **обхвата по exteriorica** в зависимост от решенията и възможностите на **националните библиографски центрове...**

Както се изтъкна, още през **1910 г. Н. Михов прави своя исторически доклад за историята и състоянието на българската библиография на Международния конгрес по библиография и документация (Conférence internationale de bibliographie et de documentation) в Брюксел**, на който поднася на международната библиографска общественост назрялата в него като мислител и творец **идея за създаване на Български библиографски институт**, отговорен за **осъществяването на библиографската дейност и библиографския контрол на информацията в България** [15].

Цялостната представа – гещалтпланът на Н. Михов по българика

През тръни към звездите!

се оказва нещо внушително и учудващо с мащабите си на сътвореното, защото изпреварва с цели четири десетилетия форума във Варшава от 1957 г. и с шест десетилетия този в Париж от 1977 г.

Библиографският проект по *Булгарика* за България, осъществен от Н. Михов през 1914-1948 г. *отвъд* границите на страната [2-5; 6-9; 16-17; 18; 19-23], в своето монолитно монументално единство е много – много повече от простата сума на всички *възможни* и *невъзможни* компоненти за създаването на българската *exteriorica* – *Bulgarica*, защото източникът му е **ИДЕАЛЕН – личността на библиографа – първопроходец!**

Това библиографско дело е фанфарен гръмък марш, появил се на геокосмичния небосклон *преди* началото на планетарния информационен бум и озарил знаковата му футуристична мощ на информационната цивилизация с един новационен библиографски език благодарение на личността и ерудицията на Н. Михов.

III. II. Микроструктурата на *Булгарика* в концепцията на Н. Михов (1914-1953)

Терминологичният когнитологичен планетарен лабиринт в библиографската сфера към 1914 г. е несъмнена индикация за Н. Михов за това, че отделните локуси на библиографска дейност оживено се съотнасят чрез **БИБЛИОГРАФСКИЯ ЕЗИК** в една геокосмическа цялост...

... Самата Първа световна война като военен конфликт, продължил от 1914 до 1918 г. и въвлъкъл Великите сили в своята разрушителна планетарна орбита, е модел, на който Н. Михов противопоставя друг, чийто архитект става сам – на **съзидателното интелектуално обединение, възможно от всяка точка на земното кълбо, където има библиотечно-библиографска инфраструктура, през чиито трасета може да бъде фокусирана ментално-духовната тъкан на образа на твоята страна, дори когато във времето тя е била заличена от политическата карта на света...**

Разбирането на Н. Михов за **културолого-феноменологичната сила на идеалното – библиографския език** – превръща **виждания и търсения от него вторично-документален образ на родината и народа му в когнитологичен инструмент за създаването на една панепистемия – *буквално*: всенаука на Новото време за България.**

Познаващ в дълбочина систематиките на философско-

Per aspera ad astra!

информационните картини на познанието в историята на науката: по Аристотел – Фр. Бейкън – Г. В. Фридрих Хегел, Н. Михов става на практика един от първопроходците – системолози на идеята за **културната реалност** (Л. Уайт), материализирана чрез символната картина на библиографския език в интелектуално съоръжение за установяване на връзки между нещата.

В съчетанието на **индуктивния емпиризъм на евристичния библиографски метод** на полиглотно опериране *de visu* с документите и дедуктивната сила на системолога Н. Михов – историограф на научното познание, разкриващ **съдържанието** на всеки документ в съответствие с неговата знаниева сила да възстановява връзките между информационните реални от различни порядъци (факти – документи – метасистеми – философски картини), се ражда **холистичният гешалтплан на българската ретроспективна екстериорика – болгарика** – плод на неговото новативно мислене, израснало от познаването на вечните културни модели на цивилизацията – и в изкуството, и в науката, на неговото виртуозно библиографско изпълнение и в настойчивите му усилия създадените от него вторично-документални панорами да бъдат обнародвани.

Макроструктурата на ретроспективната библиографска болгарика на Н. Михов е лапидарно конкретна конструкция на **чуждестранната библиография по България от първа и втора потенция:**

- **Библиографски източници за историята на Турция и България** (4 тома, написани в периода **1914-1934**) (Библиографски източници за историята на Турция и България : 1-4 = Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie. – София : БАН, 1914-1934: 1: 1914. – 119 с. ; 2: 1924. – 133 с. ; 3: 1928. – 166 с. ; 4: 1934. – 224 с.) [2-5];

- **Населението на Турция и България през XVIII и XIX век** – библиографски издирвания (4 + 1 тома /Sic!/, написани в периода **1915-1935**) (Населението на Турция и България през XVIII и XIX в. : библиогр.-статист. изследване. – София : БАН, 1915-1967 (1968): 1. – 1915. – XVIII, 483 с. ; 2. – 1924. – XIV, 382 ; 3. 1929. – XV, 486 с. ; 4. – 1935. – XIV, 557 с. ; 5. – 1967 (1968). – 172 с. /посл. т. не е завършен от Н. М. [14]/) [6-9];

- **България и нейният народ по свидетелства на чужденци** (2 тома, написани в периода **1918-1929**) [16-17]:

1. **Френски издания** (1918) (La Bulgarie et son peuple d'après les témoignages étrangers. 1. Extraits des publications françaises. – Lausanne :

Librairie Centrale des Nationalités, 1918. – 256 p. (Collection Bibliothèque des Peuples Balkaniques ; 6) [16];

2. **Немски издания** (1929) (Bulgarien und die Bulgaren im Urteil des Auslandes : Werke in deutscher Sprache. – Sofia, 1929. – 376 p.) [17];

- **Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България** (на френски език – 1938) (Bibliographie des articles de périodiques allemands, anglais, français et italiens sur la Turquie et la Bulgarie. – Sofia : Académie bulgare des sciences, 1938. – 686 p.) [18];

- **Принос към историята на българската търговия** – библиографски издирвания (5 + 1 тома /Sic!/, написани на френски език – 1941-1953) (Contribution à l'histoire du commerce bulgare : Doc. offic. et rapports consulaire. – Svichtov : Ecole d'Hautes études commerciales D. A. Tzenov, 1941-1943 ; 1948 : 1-3 et 5 ; Sofia : Wissenschaft und Kunst, 1941 : 4. 2 : 1: Rapports consulaires belges. – 1941. – 162 p. ; 2. 1: Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens. – 1943. – VII, 462 p. ; 3: Rapports consulaires français, documents officiels et autres documents. – 1950. – 813 p. ; 4. 2 : 2: Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens : Offizielle Dokumente und Konsularbeichte : Osterreichische Konsularberichte. – Sofia : Wissenschaft und Kunst, 1953. – 700 p.; 5. Contribution à l'histoire économique et commerciale de la Bulgarie. – Svichtov, 1948. – 100, 9 p. ; 6: Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911. – София : БАН, 1971. – 576 с. : с табл. /посл. т. не е завършен от Н. М. [24]/) [19-23].

Микроструктурата на това грандиозно и изящно интелектуално съоръжение е плод на естествената класификация на документите на един нов **Карл Линей** и духовен син на **Хенри Бредшоу**, превърнал библиографията в точна – като биологията – наука...

Н. Михов се отнася с благоговейно внимание към **полиграфските характеристики** на документите – както Х. Бредшоу завещава за подход към инкунабулите...

Сравнителният анализ на физическите характеристики на книгите, изникнал от лоното на компаративистично направление в библиографознанието, развило се в руслото на концепцията **аналитична (критическа) библиография**, става внушителна **текстологична работа** за библиографа на база на метода на **сравнителния анализ на физическите и интелектуалните характеристики на книгите**.

Едновременно **чиста библиография** е булгариката на Н. Михов по Фр. Еберт, и **чиста наука** е тя по Ф. Т. Бауърс, защото изгражданото от

Per aspera ad astra!

Н. Михов библиографско съоръжение е научно-критическо вторично-документално евристично иновативно проучване.

Съдържанието на документите става когнитивният двигател на структурирането на **булгариката** на Н. Михов. **Систематична** – по клъстери, структуриращи цялостен пентаграм (1. *Историята на Турция и България*; 2. *Населението на Турция и България през XVIII и XIX век*; 3. *България и нейният народ по свидетелства на чужденци*; 4. *Статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България*; 5. *Историята на българската търговия*), е библиографската **булгарика** на Н. Михов, която от различни части на света може да бъде окачествена като „инумеративна”, „изброяващата” (САЩ), но и „отчетно-регистрационна”, „универсална отчетно-регистрационна”, „отчетно-информационна”, „научно-информационна” (Русия), но и „базисно-регистрационна” (България):

**„Една на друга всички форми си приличат”
(Й. В. фон Гьоте)!**

Избраната **класификационна** схема от Н. Михов за **вътрешна организация** на неговия **ПЕНТАГРАМ БУЛГАРИКА** е колкото и **класическа** – образцова за старите майстори на международната универсална ретроспективна библиография, толкова и **футуристична** – за образите на *e*-библиотеките на настоящето и бъдещето, за библиографските бази от данни на виртуалния свят:

- **азбучна смесена, речникова (автори и предмети)** – за **Библиографски източници за историята на Турция и България** (4 тома, написани в периода **1914-1934**) [2-5] и **Населението на Турция и България през XVIII и XIX век** – библиографски издирвания (4 + 1 тома, написани в периода **1915-1935**) [6-9];

- **хронологично-азбучна за периода 1790-1917** (използвани са 90 източника) – за **България и нейният народ по свидетелства на чужденци** (2 тома, написани в периода **1918-1929**) [16-17];

- **хронологично-азбучна за периода 1715-1891** – за **Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България** (1938) [18];

- **азбучна по източници (автори и сборници)** – за **Принос към историята на българската търговия** – библиографски издирвания (5 + 1 тома, написани в периода **1941-1953**) [19-23] (*вж.*: Прил. 1-62, с. 91-153).

Исключително детайлните библиографски записи на документите и обширните критически анотации, разкриващи съдържанието им, са белег на тази удивителна по своя замисъл и хармонично въплъщение библиографска продукция, **ментално фиксираща трансформатизма на познанието** в изградените от учения **вторично-документални трасета на информационно моделиране**, по които ще тръгне **интердисциплинарната наука на бъдещето – днешния и утрешния ден.**

Н. Михов изхожда изцяло от **библиографирания материал** и чрез инструментариума на **микроструктурата на *булгарика*** изгражда на практика **своден библиотечен каталог на библиографската екстериорика на България**, **сигнифициран по фондовете на европейските библиотеки, в които работи без граници като в семиологично ментално вторично-документално цяло** – като модерен архитект на съвременните мигновени комуникации, осъществявани благодарение на електронизацията на информационното пространство.

Българската библиотечно-библиографска практика дължи на Н. Михов изграждането на принципите на **библиотечната – каталожната – библиография на съвременен своден е-каталог на неговото библиографско справочно-информационно енциклопедично *Петокнижие по ретроспективна булгарика***, което би било реално свидетелство за това, че разбираме завещаното ни наследство на учения като **съотносими орбити на световното и българското културолого-феноменологични измерения.**

III. III. Честта на библиографа

В старите речници на страните с дълбоки аристократични традиции намираме определение на **категорията**

„чест”

...

Това понятие Владимир Дал дефинира като

**„вътрешно нравствено достойнство на човека,
доблест, честност, благородство на душата
и чиста съвест.”**

[Даль, В. И. Толковый словарь живого великорусского языка : [В 4-х т. : Т. 1-4] Т. 4. Р-У / Под ред. И. А. Бодуэна де Куртенэ. – Москва, 1956, с. 599 стб. – Ориг. изд.: 1903-1909].

Според *New English Dictionary* (London, 1932, p. 527)

„чест”

е

**„благородство на духа,
честност, неподкупност и почитеност,
както и съблюдаване на възприетия код на социално поведение”...**

Не са ли точно тези измеренията, чрез които може да характеризираме лаконично личността и делото на акад. Н. Михов – висша еманация на духа и интелекта на българския гений!

Фигурата на акад. Никола Михов в българската духовна и научна култура е с **ореола на пророк**, защото след него тръгват и **библиографознанието (проф. Тодор Боров)**, и **историографията на научната мисъл (акад. Иван Дуйчев)** в България като част от планетарния космос на съвременната информационна знаниева ера на човечеството (*вж: разд. II на наст. студия*)...

На тази планетарна – световна, но и българска! – информационна знаниева ера акад. Никола Михов е не само един от водещите изпълнители – класик и новатор в едно лице! – **и в библиографията** – както *някога* като *цигулар* и *хорист* на създадените от него музикални формации в младостта му, **и в науката, проправяна от библиографията** – както *някога* като *диригент* на изградения от него оркестър, на който лично негови са и *управлението*, и *водещите партии*, задаващи тон на цивилизационното време – пространство независимо от това *къде* и *кога* са предизвикателствата на живия живот, разбиран като изкуство на честта да си максимално провидчески полезен не само на настоящето, но и на бъдещето...

Бележки

¹Лат.: **За слава.** – Вж: с. 13.

²Лат.: **externus** – **външен.** – Вж: с. 13.

³Лат.: **Безкрайно, до безконечност.** – Вж: с. 49.

⁴Гр.: **homoios** – подобен + stasis – „стоене“ (съвкупност от сложни реакции на библиографските форми, насочени към отстраняване или максимално ограничаване на действията на различни фактори на външната или вътрешната информационна среда по отношение на формирането им, нарушаващи относителното динамично постоянство на вътрешната им структура).

Английският библиотекар **Х. Бредшоу** (Henry Breadshow /1831-1886/) е един от първите, който „*превърща библиографията в точна наука*“ (израз на **У. Грег** /William Gregg /1875-1959/), сравнявайки я с **биологията** и определяйки метода си като **естествено-исторически**.

Съвременните представи за библиографията като ноосферно явление са изградени на основата на идеята за принципното единство на света, структуриран от различни нива на информационно моделиране: физическа реалност – биологична реалност – културна реалност (**Л. Уайт** /White, L./). – Вж: с. 55.

⁵Трудът на **Т. Ф. Дибдин** (Thomas Frognall Dibdin /1776-1847/) „*Библиографски Декамерон, или Десетдневен приятен курс за миниатюри и предмети, свързани със старинното гравирание, типографията и библиографията*“ (1817 г.) [73] е шедевър на **библиофилската библиография**, представляващ **описание на физическите характеристики на инкунабулите и редките ръкописни книги**.

Ще подчертаем, че, за разлика от Франция, където книгосъбирателските традиции са имали широко разпространение сред най-различни слоеве от населенето, във Великобритания тези традиции засягат затворена група частни богати колекционери (вж: многобройните библиографски работи на **Т. Ф. Дибдин**, голям брой от които са свързани с книжните сбирки на библиофила

Per aspera ad astra!

граф Спенсър (George Spencer, 1758-1834), при когото библиографът е бил библиотекар.

Един от основните трудове на **Т. Ф. Дибдин**, несъмнено, е шесттомната „Библиотека Спенсериана“ („*Bibliotheca Spenceriana*“ /1814-1838/), а така също характерните за **английската библиофилска традиция ръководства за библиофила и събирателя на ръкописи**, излезли от печат през 1841 г. [74] и в началото на ХХ в. – през 1909 г. [75].

Именно в последните, посочени тук, издания **Т. Ф. Дибдин** формулира следните **принципи на библиографията**:

1. *Главна задача на библиографията е удовлетворяване на потребностите на богатите колекционери на книги, при това библиографията трябва да събужда любов към литературата от миналото, да привлича богатите, добре образованите хора към събиране на книги;*

2. *Библиографията се занимава с описание на физическите характеристики на книгите с цел да определи тяхната стойност;*

3. *Библиографията няма отношение към съдържанието на книгата (библиофилът не чете книгите, главното за него е „да знае какви книги имат стойност, а какви не, техните вътрешни и външни достойнства, тяхната рядкост и красота, неповторимите отличителни особености, цената, която може да бъде заплатена за тях от познавачите...“ [74, с. 24]. – Срв.: [178]. – Вж.: с. 59.*

⁶Трудът на **Т. Х. Хорн** (Thomas Hartwell Horne /1780-1862/) „*Увод в изучаване на библиографията, като предпоставка на обзор на обществените библиотеки на Стария свят*“ (1814; преизд.: 1967) [98] е написан под силното влияние на френските библиографи (**Г. Ф. Дебюр Младши**, **Ж. Ш. Брюне** и особено **Е. Г. Пеньо**). Използваният от автора термин „**библиографска наука**“ („*science of bibliography*“), изпълняващ в неговата система функцията на родово понятие по отношение към видовата диференциация на библиографията, малко се различава по своя смисъл от въведения през 1782 г. от френския теоретик **Ж. Ф. Не дьо ла Рошел** термин „**библиографска наука**“ („*science bibliographique*“).

Във втората част на посочения труд на **Т. Х. Хорн** [98] се съдържа описание на „**библиографска система**“ (система за класификация на библиотеките). Тук **Т. Х. Хорн** формулира „**принципите на библиографията**“, в съответствие с които трябва да се построи дадена (вторично-документална) система. Подчертавайки **спомагателния характер на библиографията във връзка с другите науки**, авторът я поставя на първо място по отношение на тях [98, с. 362].

Т. Х. Хорн определя библиографията като „**знание за книгите**“ („*knowledge of books*“) и счита, че тя трябва да представлява:

- а) сведения за материалите, от които се състоят книгите;
- б) сведения за предмета, обсъждан от авторите на книгите;
- в) сведения за степента на рядкост, древността на книгите и за тяхната

действителна стойност.

Т. Х. Хорн различава **три вида библиография**:

- **елементарна** (занимава се с *описание на физическите характеристики на инкунабулите и редките ръкописни книги*);
- **обща** (към нея се отнасят *каталозите* и всички онези работи, в които са дадени *описания или поне заглавията на книги с различно съдържание*);
- **специална** (*по определена тема*) [98, с. 364-365]. – Сrv.: [178]. – Вж: с. 59.

⁷ Подобно на влиянието на трудовете на френските теоретици на библиографията върху работите на английските специалисти (библиофилите **Т. Ф. Дибдин** и **Т. Х. Хорн**, в частност), още по-ярко се наблюдава въздействието на френските учени върху изследванията на библиографите в Полша, където в началото на XIX в. се появяват редица работи по теория на библиографията и книгознание.

Тук особено се откроява работата на историка и един от най-активните дейци на въстанието от 1830-1831 г. за независимост на Полша **И. Лелевел** (Joachim Lelewel /1786-1861/) – „*Две книги по библиография*” (1823-1826) [118], намерила подробна и блестяща характеристика в труда „*Очерк по история на библиографията в Полша*” (1953 г.) на съотечественика му – историка на библиографията **Ю. Корпала** (Józef Korpała /1905-1989/) [109-111]. – Вж: с. 59.

⁸ „Решавайки ... общата задача, – подчертава **М. Н. Куфаев** (1888-1948) на II Всеруски библиографски конгрес (1926), – библиографията няма да нахлува в областта на историята на литературата, историята на изкуството, историята на книгопечатането, статистиката, педагогиката и т.н., защото тя няма да решава своя предмет нито от гледна точка на литературната еволюция, нито от гледна точка на художественото или техническото творчество, нито от гледна точка на стила, нито от гледна точка на въздействието върху масите” [175, с. 120]. – Вж и др. работи на авт.: [175]. – Вж: с. 60.

⁹ Библиографският пътеводител на **Т. Боров** [167]. – Сrv.: [115, 174].

Вж и: ретроспективната универсална библиография на библиографията с международен обхват, появила се в САЩ през 1902 г. – „*Пътеводител по изучаването и използването на справочниците*” („*Guide to the study and use of reference books: A manual for librarians, teachers and students*”) / Състав. от директора на библиотечното у-ще при инст. „А. Дж. Дрексел” (Drexel, A. J.) във Филаделфия **А. Б. Крьогер** (Alice Bertha Kroeger, 1864-1909); 2. изд.; 3. изд. (1917); до 6. изд. (1936) публ. на тр. под загл. „*Guide to reference books*” / Състав. – ученичката на А. К., имаща аналогичен опит в справочно-информ. работа – в библ. на Илинойския и Колумбийския унив., както и в преподаването, – **И. Г. Мадж** (Isadore Gilbert Mudge, 1875-1957).

Впоследствие работата по състав. и ред. на „*Пътеводителя*” продължава

Per aspera ad astra!

приемничката и ученичката на И. М. – **К. М. Уинчел** (Constance Mabel Winchell, 1896-1883), работила от 1936 г. в справочния отдел на библиотеката на Колумбийския университет. Състав от 2-то до 4-то доп. (за: 1938-1940; 1941-1943; 1944-1946 г.) към 6-то изд. на „*Пътеводител*” и през 1951 г. публ. 7-то изд. (към него: 1-4 доп. за 1950 г. – юни 1962 г.), а през 1967 г. – 8 изд.

Доп. към 8-то изд. излизат под ред. на приемничката на К. У. по ръководството на отдела и работата над „*Пътеводител*” – **Ю. П. Ший** (Eugene Paul Sheehy, 1922-2013), публ. през 1976 г. 9-то изд. (към него: 1-2 доп.: за 1980 и 1982 г.)...

Паралелно с *цит. изд.* на САЩ (1902-) – пионер в **жанра „библиографски пътеводител”** – от XX в. започва да се наблюдава нестихващата и днес поява на многообразни библиографски пътеводители с посочения обхват, които вече към 40-те години – в навечерието на публ. през 1942 г. на „*Пътя към книгите*” на Т. Боров – показват **хронотопа на международната универсална ретроспективна библиография като мозайка в локуса на формите (на жанра на библиографския пътеводител)**: Германия (1905-) – Великобритания (1905-) – Чехия (1919-) – Полша (1925-) – Италия (1930-) – Япония (1930-) – Франция (1936-) – Русия (1940-)... – *Вж: с. 63.*

¹⁰ *Фр. от гр. и лат.: rhizome; англ.: rhizoma – корен, коренище; ствол, разклонение; прен.: род, поколение, раждане, произход. – Вж: с. 64.*

¹¹ *Лат.: reticulum – мрежа, мрежичка; в библиография – мрежа от структурите на вторично-документалната информация: документална, адресна, същностна – библиографска, видова – библиографоведска, функционална – целена, съдържателна, организационна... – Вж: с. 66.*

¹² *Лат.: Световно светило. – Вж: с. 68.*

¹³ *Лат.: Действена причина. – Вж: с. 69.*

*Ил. 16. Тодор Боров под знака на Никола Михов / Васил Стоилов, 1942
(живописно платно, фрагмент) (фотография)*

Илюстрации

1. *Никола Михов – студент (Брюксел, 1899) (фотография) – с. 3*
2. *Никола Михов – Учител (София, 1959) (фотография / Иван Пенков) – с. 17*
3. *Георгий Плеханов (Париж, 1900) (фотопортрет) – с. 19*
4. *Максим Максимович Ковалевски (Париж, 1900) (фотопортрет) – с. 20*
5. *Никола Михов и Иван Пенков (София, 1944) (фотография) – с. 24*
6. *Н. А. Рубакин (Лозана, 1914) (фотопортрет) – с. 26*
7. *Никола Михов – сред книгите (София, 1930) (фотография) – с. 27*
8. *Паул Швенке (Берлин, 1900) (фотография) – с. 28*
9. *Франц фон Каролсфелд / Валтер Витинг (Walther Günther Julian Witting), 1898 (живописен портрет) – с. 29*
10. *Рачо Казански (София, 1970) (фотопортрет) – с. 34*
11. *Владимир Пришляк (Париж, 1926) (фотопортрет) – с. 36*
12. *Никола Михов / Иван Пенков, 1944 (живописен портрет) (фотография / Емилия Волева) – с. 41*
13. *Никола Михов / Иван Пенков, 1947 (бюст в БАН) (фотография / Емилия Волева) – с. 42*
14. *Никола Михов / Борис Кадийски (Габрово, 2006) (скулптура) (фотография) – с. 43*
15. *Никола Михов – библиограф и енциклопедист (София, 1960) (фотография / Иван Пенков) – с. 48*
16. *Тодор Боров под знака на Никола Михов / Васил Стоилов, 1942 (живописно платно, фрагмент) – с. 89*

През тръни към звездите!

ПРИЛОЖЕНИЯ

Д-ръ Н. В. МИХОВЪ

БЪВШЪ ПОДИРЕКТОРЪ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА ВЪ СОФИЯ

БИБЛИОГРАФСКИ ИЗТОЧНИЦИ ЗА ИСТОРИЯТА

НА

ТУРЦИЯ И БЪЛГАРИЯ

DE N. V. MICHOFF

SOURCES BIBLIOGRAPHIQUES SUR L'HISTOIRE

DE LA

TURQUIE ET DE LA BULGARIE

AVEC UNE PRÉFACE EN FRANÇAIS

**ИЗДАВА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ОТЪ ФОНДЪ „НАПРЪДЪКЪ“**

СОФИЯ — SOFIA

ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА — IMPRIMERIE DE L'ÉTAT

1914

Прил. 1. Титулна страница на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

През тръни към звездите!

НА
МИЛАТА ПАМЕГЬ
НА МОЯ НЕЗАБРАВИМЪ БРАТЪ, УЧИТЕЛЪ И ДРУГАРЪ
Д-РЪ МИХАИЛЪ В. МИХОВЪ
ПОСВЕЩАВАМЪ ПО СЛУЧАИ Ю-ГОДИШНИНАТА ОТЪ
СМЪРТЪТА МУ

Прил. 2. Посвещение на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

Прѣдговоръ.

Едно общо и често повтаряно мнѣние се изказва почти отъ всички работници, които се занимаватъ съ историята на балканскитѣ народи. То е, че липсватъ източници и библиографски трудове, които да улесняватъ сложната задача на историка. Така напр., въ прѣдсловието на своята Българска история професоръ *А. Л. Погодинъ* пише: „Всѣкой, който е работилъ по историята на България, знае колко трудно е въ сегашно врѣме да се даде едно свързано и научно изложение на тая история: подготвителни работи сж направени твърдѣ малко, източницитѣ или сж уничтожени или неоткрити и цѣли столѣтия си оставатъ и до днесъ въ пълнеъ мракъ. При това, за историята на южнитѣ славяне въобще, нѣма почти никакви библиографски пособия, па и самитѣ книги не винаги могатъ да се намѣрятъ“.¹⁾ Сжщото нѣщо се констатира специално и за сръбската история отъ проф. *К. Иречекъ*, въ неговата неотдавна излѣзла история на сърбитѣ.²⁾ Подобни изявления се правятъ и за турската и ромѣйска истории. Това е извѣстно на всѣкой, който се занимава съ историята на тия народи. Ето защо, ние нѣма да се спираме повече на това.

Извѣстно е, че липсата на библиографски данни е единъ основенъ недостатъкъ за всѣка научна работа. Особно това се чувствува въ историческитѣ дисциплини, дѣто трѣба да се спазва приемствена връзка, както между историческитѣ събития, така и — между трудоветѣ, въ които тия събития сж описани. Това е едно основно методологично правило въ историческата наука, което има общезадължителна стойностъ. Обаче, за да може да се спазва и прилага това правило

¹⁾ *Погодинъ*, А. Л. Проф. История Болгаріа. Спб., 1910. стр. III.

²⁾ *Jireček*, Constantin. Geschichte der Serben. Gotha, 1911. т. I. стр. IX.

Прил. 3. Страница 5 — начало на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

при историческите издирвания, необходима е библиографията: тя е, която дава възможност да се реализира това изискване на историческата методология. Затова услугата, която библиографията прави на историята, е грамадна и необходима.

Без прѣдварителния трудъ на библиографа, работата на историка се усложнява и става извънредно трудна. По липса на библиографски данни, намѣсто да влѣзе направо въ своята задача, историкътъ ще харчи, по необходимостъ, голѣми усилия и врѣме за подготвителна работа. Това именно правятъ, поради липса на източници, нашитѣ и чужди работници, които се занимаватъ съ историята на балканскитѣ народи: успоредно съ своитѣ исторически изслѣдвания тѣ правятъ и библиографски издирвания. А това е еднакво врѣдно и за историята и за библиографията, тъй като тѣхнитѣ библиографски издирвания почти винаги носятъ случаенъ и ограниченъ характеръ. Ето защо и за нашата история е необходимо да се създаде, както това е било за чуждитѣ истории, раздѣление на научния трудъ. Това раздѣление на труда — признакъ на прогресъ — ще подготви по-благоприятни условия за научното разработване на българската история. Усилията на всички наши работници за сега трѣба да бждатъ насочени именно къмъ създаването на тия благоприятни условия. Защото, *за да може българската история да стане наука, трѣба най-напрѣдъ ние самитѣ българи да се постареемъ да я направимъ такава.*

Българската историческа библиография има да играе една голѣма и завидна роля при създаването на нашата научна история. Тя ще създаде благоприятни условия за градежа на едно стройно и монументално здание, което да отговаря на основнитѣ теоретични и методологични изисквания на историческата наука. Затова ние придаваме голѣма важностъ на историческата библиография, която хронологично трѣба да прѣдшествува самата историческа наука, като ѝ създава условия благоприятни за нейния правиленъ градежъ. Въ това най-главно се състои незамѣнимата услуга на библиографията.

Тѣзи идеи и схващания отъ една страна, желанието ни да вземемъ едно макаръ и скромно, но полезно участие въ строежа на българската история отъ друга — бѣха подбудителнитѣ мотиви, които ни накараха да прѣдприемемъ една обширна библиографска работа, начената още прѣди 12 го-

Прил. 4. Страница 6 — продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

дини. Това е „Историческа библиография на Турция и България — приносъ къмъ една бждеща *Balsanica*“, която още не е напълно готова за публикуване. Този трудъ обхваща около 6,000 съчинения на френски, нѣмски, английски, италиански и латински. Но успоредно съ тази работа намъ спонтанно се наложи мисълта, че е необходимъ единъ изходенъ пунктъ, една здрава основа за такова библиографско прѣдприятие. Естествениятъ ходъ на нашитѣ библиографски издирвания ни доведе до по-сложната, по-трудната и толкова по-необходимата работа, която днесъ прѣдлагаме на интересувачитѣ се. Това е: „Библиографски източници за историята на Турция и България“, за изработването на която ние бѣхме принудени сами да прѣлистимъ не по-малко отъ 12 хиляди тома разни съчинения и библиографски репертуари. Отъ тѣхъ около 5,000 сме прѣгледали въ *Institut International de Bibliographie* въ Брюкселъ. Останалитѣ 7,000 тома се падатъ на Мюнхенската библиотека, на Белгийската кралска библиотека, на библиотеката на Централната Статистическа Комисия въ Брюкселъ, на Софийската народна библиотека и на Университетската библиотека въ София. Отъ всички тия 12,000 тома само 326 съчинения ни послужиха за пѣлъта.

Върху „Библиографскитѣ източници за историята на Турция и България“ ние работихме около 3 години и въпрѣки това тѣ не могатъ да претендиратъ, че прѣдставляватъ една изчерпателна библиографска монография. И такава тѣ не могатъ да бждатъ. Онова, на което тѣ претендиратъ, то е, че създаватъ една съвсѣмъ нова артерия, която дава възможностъ на ония, които се занимаватъ съ историята на Турция и България, и особно на ония, които искатъ да разработватъ историческата библиография на тѣзи двѣ страни — да се ориентиратъ въ библиографскитѣ репертуари. На тия послѣднитѣ нашиятъ трудъ ще имъ бжде необходимъ и полезенъ. Той ще ги въвежда и рѣководи въ тѣхната областъ, като ще имъ разкрива перспективи и хоризонти, които толкова много облекчаватъ неблагоприятната и нерадостна работа на библиографа.

За да улеснимъ работата на ония, които ще си служатъ съ вашитѣ източници, ние се помѣчихме да ги направимъ по-удобни за използуване. Ето защо, за ония съчинения, отъ заглавието на които не може да се сѣди за тѣхното библио-

Прил. 5. Страница 7 — продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

графско съдържание, ние посочваме конкретно еждѣ и какво може да се намѣри въ тѣхъ. А това струваше доста трудъ и много усилия, защото всичкитѣ указания въ тая смисълъ бѣха лично отъ насъ констатирани, за което бѣ необходимо да се прѣлиства внимателно всѣка книга по отдѣлно. Разбира се, че само по този начинъ можеше да се направи този малък подборъ отъ 12-тѣхъ хиляди тома, които единъ по единъ прѣлиствахме. Това именно и искваше време и търпѣние, но затова пѣкъ находкитѣ, констатирани въ тѣхъ, ще спестятъ труда и врѣмето на ония, които ще работятъ по-нататѣкъ. При това, за да направимъ нашитѣ източници още по-удобни за използуване, ние посочваме за всѣко съчинение въ коя библиотека се намира то.

Считаме за неизлишно да припомнимъ, че не всѣко съчинение отъ нашата библиография има еднаква стойностъ. Всѣко едно отъ тѣхъ има своето относително значение. Обаче, има трудове, които най-много изпъкватъ и които, взети сами по себе си, могатъ да бждатъ самостоятелно изслѣдвани и да дадатъ начало на отдѣлни библиографски монографии. Такива сж: *British Museum Catalog of Printed Books*; *Brunet, J. Ch., Manuel du libraire et de l'amateur de livres*; *Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale (Paris)*; *Graesse, J. G. Th., Trésor de livres rares et précieux*; *Heinsius, W., Allgemeines Buecher-Lexicon*; *Hinrichs' Halbjahrs-Katalog*; *Kayser, Chr G., Index locupletissimus librorum*; *Lorenz, O., Catalogue général de la librairie française*; *Quéraud, J.-M., La France littéraire*. Отъ специалнитѣ библиографии особно изпъкватъ: *Auboynau, G. et Fevret A., Essai de bibliographie pour servir à l'histoire de l'Empire ottoman*; *Baschin, O., Bibliotheca Geographica*; *Bengesco, G., Essai d'une notice bibliographique sur la Question d'Orient*; *Bibliotheca historico-geographica*; *Boucher de la Richarderie, G., Bibliothèque Universelle des Voyages*; *Cvijić, J., Bibliographie géographique de la Péninsule Balcanique*; *Engelmann, W., Bibliotheca geographica*; *Enslin, Th. Chr. Fr., Bibliotheca historico geographica*; *Leval, A., Voyages en Levant*; *Kersopouloff, J. G., Essai de bibliographie franco-bulgare*; *Manek, F., Albanesische Bibliographie*; *Pétrovitch, G. T., Scanderbeg. Essai de bibliographie raisonnée*; *Pétrovitch, N. S., Essai de bibliographie française sur les Serbes et les Croates*; *Pohler,*

Прил. 6. Страница 8 – продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

Joh., Bibliotheca historico-militaris; *Toula*, Fr., Übersicht über die geologische Literatur der Balkanhalbinsel; *Valentinelli*, G., Bibliografia della Dalmazia e del Montenegro; *Watt*, R., Bibliotheca Britanica; *Jovanovitch*, V. M., English Bibliography on the Near Eastern Question и *Zenker*, I. Th. Bibliotheca orientalis.

Остава ни да кажемъ още нѣколко думи за начина на събирането самия материалъ. Тука нѣма да влизаме въ подробности — макаръ че тѣ могатъ да бждатъ поучителни за ония, които работятъ подобни трудове — а ще се ограничимъ съ най-необходимото.

Най-продължително сме работили въ Мюнхенската библиотека, а най-кратко, по най-интенсивно — въ Интернационалния Библиографски Институтъ въ Брюкселъ. Работата ни въ Белгийската кралска библиотека и въ библиотеката на Централната Статистическа Комисия бѣше съвсѣмъ случайна. Въ тия двѣ учрѣждения ние работѣхме само отъ 2 до 3 часа слѣдъ обѣдъ, за да не губимъ 1 часъ напразно, тъй като Институтътъ се отваряше чакъ въ 3 часа сл. обѣдъ, а първитѣ двѣ учрѣждения — въ 2 часа. Ето защо, ние ще се ограничимъ само съ работата ни въ Мюнхенската библиотека и въ Института.

Въ Мюнхенъ можяхме да прѣглеждаме ежедневно не повече отъ 40 книги. Но и това количество съставлява вече едно неудобство за персонала на библиотеката: всѣки день трѣбаше да ни се търсятъ тия книги въ каталозитѣ, за да имъ се турятъ сигнатури, слѣдъ което билеткитѣ се прѣдаватъ на служешитѣ, които търсятъ и донасятъ исканитѣ книги отъ отдалеченитѣ магазини. Слѣдъ обѣдъ тия книги трѣбаше да се експедираатъ по мѣстата имъ, за да сторятъ мѣсто на ония, които ще дойдатъ на утринята. Още отъ първитѣ дни вилѣхме, какви голѣми затруднения правимъ на библиотеката. За насъ трѣбаше да се създаде специаленъ сервисъ. Но, за да облекчимъ работата на нашитѣ колеги — библиотекарите, които още отъ първитѣ дни ни обсипаха съ внимание и любезность, рѣшихме ние сами да извършваме тѣхната работа. По наша молба, любезниятъ директоръ на библиотеката г. *Dr. H. Schnorr von Carolsfeld* ни разрѣши да работимъ въ стаята на каталозитѣ — *Katalogsaal*. Опрѣдѣли ни се отдѣлна голѣма маса, която можеше да побира еже-

Прил. 7. Страница 9 – продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

дневната порция книги. Следъ нѣколко дена съ разрѣшението на г. *Dr. August Hartmann*, шефа на *Katalogsaal*, нашитѣ колеги г. г. *Dr. Michael Philipp* и *Dr. Max Simhart* ни научиха да манипулираме съ нѣколко-стотинъ-томния каталогъ на библиотеката. Така щото ние сами можахме да туряме сигнатуритѣ на книгитѣ и да освободимъ услужливитѣ колеги, които и безъ това сѣ обременени отъ работа. На всички тия господа и на нашия колега *Dr. Eugen Stollreither* изказваме нашата пай-голѣма благодарностъ за съдѣйствието и за любезното внимание, на което бѣхме прѣдметъ прѣзъ всичкото врѣме на нашето многократно прѣбивание въ Мюнхенъ.

Манипулирането съ каталозитѣ ни бѣше отъ голѣма необходимостъ и полза. То можа да урегулира цѣлата наша работа. Но затова пѣкъ трѣбаше да се работи по-усилено, за да се спечелва врѣмето, изгубвано за туряне сигнатури — една отъ най-неблагодарнитѣ библиотечарски функции. Само по този начинъ можахме, въ сравнително скоро врѣме да прѣгледаме голѣма частъ отъ грамадното книжно богатство на Мюнхенската библиотека.

Въ Интернационалния Библиографски Институтъ въ Брюкселъ ние работихме само мѣсець и половина, понеже съ повече врѣме не разполагахме. Прѣдстоеше ни въ тоя кжсъ срокъ да прѣгледаме библиотеката на Института, която изключително се състои само отъ каталози и библиографски репертуари. Работенето въ Института прѣдставлява двѣ удобства, които спестяватъ врѣмето до maximum: 1) всичкитѣ книги сѣ събрани на едно мѣсто и 2) работникътъ се туря въ непосредственъ контактъ съ самитѣ книги, така че билетки не се пишатъ, сигнатури не се тургатъ и книгитѣ не се търсятъ отъ служещитѣ. Това двойно обстоятелство съвсѣмъ облекчава и упростотворява самата работа. Къмъ него като се прибави още едно обстоятелство, което само се натрапва на всѣкой, който е ималъ случая да работи въ тоя Институтъ — безграничната любезностъ и услужливостъ на заведущия Института, секретаря г. *Louis Masure*, силно подхранвани отъ учения белгийски библиографъ г. *Paul Otlet*, главния секретарь на Института, когато ревизира или посѣщава учрѣдението — то лесно е да се отгадае, каква благоприятна за работа атмосфера се създава въ тоя Институтъ.

Прил. 8. Страница 10 — продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

Още въ първия денъ на нашето посѣщение въ Института, безъ да имаме каквото и да било извѣстие затова, ни се заяви отъ непознатия намъ тогава секретаръ г. *Louis Masure*, че тѣ сѣ били прѣдурѣдени, какво ние ще работимъ въ това учрѣждение и всички възможни улеснения ще ни бѣдатъ направени. Това бѣше единъ голѣмъ сюрпризъ, единъ много приятенъ сюрпризъ за насъ. Още отъ първите дни на нашето работене насъ ни окръжиха съ такава привѣтлива атмосфера, която схематично, но достатъчно се характеризира въ слѣднитѣ фрази: *vous êtes chez vous, faites comme chez vous*, които се често повтаряха отъ г. *Louis Masure*, а по-сетнѣ ситетизирани въ фразата — *vous êtes de la maison*, тѣй мило повтаряна отъ знаменития г. *Paul Otlet* при срѣщата ни съ него. Ето вече три години отъ какъ сме работили въ този Институтъ, но отъ паметта ни още не излизатъ тия фрази. На авторитѣ имъ изказваме голѣма признателностъ и благодарностъ, които никога нѣма да се намалятъ.

Въ Института задачата ни се очерта още отъ първия денъ въ нейната много обезсърчителна форма: за 35—40 дена трѣбаше да се прѣгледатъ около 5 хиляди книги. Значи ежедневно намъ ни прѣдстоеше да прѣглеждаме срѣдно 120—130 книги — четворно повече отколкото въ Мюнхенъ. И намъ и на управлението на Института се видѣ това за невъзможно. За да спестимъ всичко врѣме, което бѣ възможно, рѣшихме да вземемъ всички мѣрки затова. Трѣбаше да се работи на самото мѣсто правъ или на стълба (за високо дигнатитѣ книги), безъ да се прѣвнасятъ тѣ на маса, което би отнело много врѣме. При тия условия по никой начинъ не можеше да се работи на фиши, т. е. направо на отдѣленъ листъ да се отбѣлѣзва отдѣлно съчинение, както това правѣхме въ Мюнхенъ, а трѣбаше да се работи на тетрадь и съ моливъ, та сетнѣ отново да се прѣписва набралия се материалъ. За маса и подпорка ни служиха дѣвата ни рѣка, а поиѣкога и стѣпалата на стълбата. Трѣбаше да се примиримъ съ всички тия неудобства и да се заемемъ за работа. Съ една колеблива, нерѣшителна увѣреностъ, но съ едно постоянно напрежение на всички сили, ние наченахме и продължихме да работимъ непрѣкъснато всѣки денъ. Слѣдъ нѣколко-дневна интензивна работа, която ни послужи и за проба и за критерий, ние видѣхме, че теоретически е възможно да се прѣгледатъ тия

Прил. 9. Страница 11 — продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

книги за опрѣдѣления срокъ. Това бѣ едно голѣмо морално насърдчение, което не ни напусти до края на работата, върѣщи честитѣ протести на г. Masuge — сега нашъ отличенъ приятель — който почти ежедневно идѣше при насъ да ни се кара, за дѣто тѣй настървено и безъ почивка се работѣше. Безъ да влизаме повече въ подробноститѣ на по-нататѣшната работа ще кажемъ, че до края на опрѣдѣления срокъ ние успѣхме да прѣгледаме цѣлата библиотека.

Ако изтъкнахме тия нѣколко момента отъ нашата работа въ института, това направихме съ единичката цѣль да покажемъ при какви неудобства, създадени отъ липса на достатѣчно врѣме, сме работили. Разбира се, че при тия условия сж могли да се вмъкнатъ нѣкои грѣшки, които сме се мъчили да избѣгваме по всѣкакъвъ начинъ, но които сами се натрапватъ отъ самото естество на работата. За такива неволно пропуснати грѣшки, било при самото работене, било при прѣписването, било най-послѣ при корегирането на самата работа, ние молимъ за извинение. Внимателното и съвѣстно отнасяне къмъ работата, обаче, ни дава право да мислимъ, че тия грѣшки сж отъ съвсѣмъ дребно естество и не сж отъ значение за самия трудъ.

Ние съзнаваме още, че сме употребили единъ много усиленъ и продължителенъ трудъ за такъвъ малкъ на видъ резултатъ. Но всичко това се дължи на простото обстоятелство, че въ тая областъ ние сме нѣмали прѣдшественици и че както замислѣтъ, така и изпълнението на работата е лично наше дѣло, което туря едно скромно, но необходимо начало на по-нататѣшни трудове отъ подобенъ характеръ.

Накрай изказваме искрено желание, щото нашиятъ трудъ да бѣде колкото се може по-скоро измѣстенъ отъ другъ по-обширенъ, по-изчерпателенъ библиографски опитъ. Това ще бѣде само въ интереса на науката въобще и особно — на нашата и турска история.

София, януари 1912.

Д-ръ Н. В. Миховъ.

Р. S. Ръкописътъ на тоя трудъ прѣдадохъ прѣзъ януари на нашата Академия на наукитѣ за рецензиране и удобрение. Наскоро, обаче, слѣдъ това ми се удаде случай да поработя

единъ мѣсець въ Берлинската кралска библиотека, дѣто между главната ми работа сполучихъ да прѣлистя повече отъ 1000 каталози и библиографии, отъ които намѣрихъ само 18 за моята работа. Тия нови източници ги помѣстямъ въ моя трулъ.

Считамъ за свой най-приятенъ дългъ да изкажа искрената си благодарностъ и дълбока признателностъ на главния директоръ на библиотеката г. *Adolf Harnack*, на първия директоръ г. *Dr. Paul Schwenke*, на директора г. *Dr. Ed. Ippel* за любезния приемъ и особното внимание, на което бѣхъ прѣдметъ прѣвъ всичкото врѣме на моето работене въ библиотеката. Оставамъ също твърдѣ много длъженъ и благодаренъ на моя отличенъ колега г. *Dr. A. Moeltzner* и г. *Dr. Paul Reiche*, подъ умѣлото ръководство на които можахъ да се запозная съ пруската библиографска система — една най-строго и най-умѣло прилагана библиографска система.

София, юли 1912.

Д-ръ Н. В. М.

Scriptor an der k. k. Hofbibliothek, und nied. öst. Landrechtsdöllmetsch für die orientalischen Sprachen. Wien, (Gedruckt bei den P. P. Mechitaristen), 1842. 8. p. p. XX—206—1f.

B. N. S.

На стр. XI—XVI: Uebersicht von 120 über orientalische (arabische, persische und türkische) Handschriften bisher erschienenen Werken. Това е една много цънна библиографска бѣлѣжка.

Krumbacher, K.

Geschichte der byzantinischen Litteratur von Justinian bis zum Ende des oströmischen Reiches <527—1453> von Karl Krumbacher a. o. Professor an der Universität München. Zweite Auflage bearbeitet unter Mitwirkung von A. Ehrhard o. ö Professor an der Universität Würzburg, H. Gelzer o. ö Professor an der Universität Jena. München, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung Oskar Beck, 1897. gr. 8. p. p. XX—1193.

B. N. S.

Handbuch der klassischen Altertums-Wissenschaft in systematischer Darstellung, herausgegeben von Dr. Iwan von Müller. B. 9.

Гл. стр. 1068—1144: Allgemeine Bibliographie, вадѣто сѣ застрѣпени слѣднатѣ отдѣли: 1. Politische Geschichte. 2. Innere Geschichte. 3. Kirchengeschichte. 4. Chronologie. 5. Internationale Kulturbeziehungen. 6. Ethnographie. 7. Geographie. 8. Topographie. 9. Kunstgeschichte. 10. Numismatik. 11. Sigillographie. 12. Epigraphik. 13. Sprache. 14. Sagenkunde, Volksglaube u. s. w. 15. Geschichte der byzantinischen Philologie. 16. Byzanz in der schönen Litteratur. 17. Zeitschriften. Bibliographische Hilfsmittel.

Kuhn, E.

Cf. Klatt, Orientalische Bibliographie.

Kuhn, E.

Cf. Scherman, L. Orientalische Bibliographie.

Kuhn, E.

Cf. Mordtmann. Uebersicht über die türkischen Druckwerke von Constantinopel.

Kupelwieser, L.

Die Kämpfe Ungarns mit den Osmanen bis zur Schlacht bei Mohács, 1526. Von L. Kupelwieser k. u. k. Feldmar-

Прил. 12. Страница 76 от корнуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

schall—Lieutenant a. D. Mit 12 Karten und Plänen. Wien und Leipzig, Wilhelm Braumüller, k. u. k. Hof- und Universitäts—Buchhändler, 1895. 8. p. p. VII—254. B. N. S.

На стр. 251—253 авторът дава една библиография отъ 65 съчинения.

Lagerkatalog.

Lagercatalog 330. Sprache, Literatur u. Geschichte der Slavischen Völker. Zum grossen Theil aus der Bibliothek von Franz von Miklosich. Frankfurt a. M., Joseph Baer & Co. Buchhandlung & Antiquariat, [s. a.]. 8. p. p. 66. B. N. S.

Същото заглавие на руски. Да се гледа особно стр. 53—60: Geschichte der Sudslavischen Völker.

Lagerkatalog.

Lagerkatalog 565. Ungarn. Siebenbürgen. Kroatien. Dalmatien. Bosnien. Herzegowina. Rumänien. Bulgarien. Serbien. Montenegro. Türkenkriege. Frankfurt am Main, Joseph Baer & Co. Buchhandlung und Antiquariat, 1909. 8. p. p. 184. B. N. S.

Това е каталога на известната фирма *Носифъ Беръ*, кадето са отбелязани № № 2052.

Lamartine, A.

Histoire de la Turquie, par A. de Lamartine. Paris, Victor Lecou, Pagnerre, Libraires—Éditeurs, 1855. 8 T. 8. B. N. S.

Гл. т. I. стр. 39—46: Post-scriptum à la préface, кадето авторът дава една библиография отъ 32 съчинения.

Lamouche, L.

La Bulgarie dans le passé et le présent. Étude historique, ethnographique, statistique et militaire. Par Léon Lamouche, Capitaine du génie. Paris, Librairie militaire de L. Baudoin, Imprimeur—Éditeur, 1892. 8. p. p. XX—520. B. N. S.

На стр. XVII—XX: Ouvrages et documents consultés. Тази библиография обхваща около 70 съчинения.

Прил. 13. Страница 77 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

quels ont donné lieu les congrès de navigation, de travaux maritimes et de génie civil de 1885 à 1905. Bruxelles, Imprimerie des travaux publics, 1908. 8. p. p. XX—729. I. I. B.

Гл. стр. 16, 22: Bulgarie; стр. 4, 12, 29, 30, 31, 32, 36, 37, 39, 46, 48, 50, 51, 52, 63, 66, 74, 75, 76, 79, 86, 91, 96, 102, 105, 134, 151, 181, 184, 204, 212, 402, 408, 480, 481, 543, 555, 557, 558, 560, 561, 590, 597, 601, 626: Danube.

Nuetzel, H.

Cf. Scherman, L. Orientalische Bibliographie.

Oettinger, E.-M.

Bibliographie biographique universelle. Dictionnaire des ouvrages relatifs à l'histoire de la vie publique et privée des personnages célèbres de tous les temps et de toutes les nations, depuis le commencement du monde jusqu'à nos jours etc. enrichi du répertoire des bio-bibliographies générales, nationales et spéciales. Par Edouard-Marie Oettinger. Paris, A. Lacroix & Cie Paul Daffis, 1866. 2 T. gr. 8. p. p. IV—1264; 1265—2192. K. B. M.

Гл. стр. 1992 и 2186: Turquie et autres pays orientaux.

Olschki, L. O.

Cf. Catalogue LII. Histoire de l'Empire ottoman.

Orbini, M.

Il Regno de Gli Slavi hoggi corrottamente detti Schiavoni. Historia di Don Mavro Orbini Ravseo Abbate Melitense. Nella quale si vede l'Origine quasi di tutti i Popoli, che furono della Lingua Slava, con molte, & varie guerre, che fecero in Europa, Asia, & Africa; il progresso dell'Imperio loro, l'antico culto, & il tempo della loro conversione al Christianesimo. E in particolare veggonsi i successi de'Rè, che anticamente dominarono in Dalmatia, Croatia, Bosna, Servia, Russia, & Bvlgaria. In Pesaro, Appresso Girolamo Concordia, 1601. 2. p. p. 8f. — 473—14f. B. N. S.

Цѣно библиографско значение има листъ 5—6: Autori citati nella presente opera, където авторътъ привежда имената на 286 автора.

Прил. 14. Страница 90 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

Paspati, A. G.

Études sur les Tchinghamés ou Bohémiens de l'empire ottoman, par Alexandre G. Paspati, D. M. Constantinople, Imprimerie Antoine Koroméla, 1870. 8. p. p. X—1f. —652.
B. N. S.

Гл. стр. 1—38: Ouvrages les plus récemment publiés sur les Tchinghamés, etc.

Pastrnek, Fr.

Bibliographische Übersicht über die Slavische Philologie 1876—1891. Verfasst von Dr. Fr. Pastrnek. Zugleich Generalregister zu Archiv Band I—XIII. Berlin, Weidmannsche Buchhandlung, 1892. 8. p. p. VIII—415. B. N. S.

Цѣлень трудъ по библиографията на славянитѣ въобще.

Pauly, A.

Bibliographie des sciences médicales, par Alphonse Pauly. Avec une introduction par le Dr. Ch. Daremberg. Dédiee à l'association générale des médecins de France. Paris, Librairie Tross, 1872—1874. 3 fasc. 8. p. p. 544, 545—1088, 1089—1758—36f. —XIX. I. I. B.

Гл. стр. 534: Orient; стр. 540—541, 606, 646, 1139—1140, 1222, 1359, 1408, 1698—1699, 1756: Turquie.

Pavlović, P.

Cf. Cvijić, J. Bibliographie géographique de la Péninsule Balkanique.

Pejacsevich, Fr. Xav. El. B.

Historia Serviae seu Colloquia XIII. De Statu Regni, et Religionis Serviae ab exordio ad finem, sive a saeculo VII. ad XV. Auctore Franc. Xav. El. B. De Pejacsevich a Verocza Abbate SS. Trinitatis de Petri Varadino SS. Theologiae Doctore in A. AC. CC. Uni. Viennensi, et Graecensi, eiusdemque Olim Cancellario, et Directore Caesareo Regio. Opus posthumum . . . Colocae, Typis Scholarum Piarum, 1799. 2. p. p. 4f. — XXVI—440—XLII—22—2f. K. B. M.

На края, стр. 1 и 2: Index I. Authorum, hoc in opere citatorum, ordine alphabetico digestus. Този индексъ обхваща 168 автора.

Прил. 15. Страница 91 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

Swan Sonnenschein. With complete Authors and Subjects Index. London, Swan Sonnenschein & Co, 1895. 4. p. p. LXXIV—775. I. I. B.

Гл. стр. 118, 341, 407, 586, 773—4: Bulgaria; стр. 67, 296, 304, 307: Constantinople; стр. 297, 336: Eastern Question; стр. 127, 168, 263—9, 277, 339, 341: Turkey.

Spissarevsky, K. D.

Annuaire International du Commerce et de l'Industrie du Royaume de Bulgarie. <Subventionné par les Chambres de Commerce et d'Industrie de Sofia, Roussé, Philippopoli, Varna et Bourgas; honoré de plusieurs souscriptions des Banques Nationale et Agricole de Bulgarie, du Ministère du Commerce et de l'Agriculture etc.>. K. D. Spissarevsky, Ancien Inspecteur Général et Ancien Chef de la Section Industrielle au Ministère du Commerce et de l'Agriculture. R. P. Kossef, Ancien Directeur des Affaires Commerciales au Ministère des Affaires Étrangères, Ancien Directeur Général du Commerce et de l'Industrie au Ministère du Commerce et de l'Agriculture etc. Sofia, [1909]. 4. p. p. V—5f.—262—18f.—968—18f.—272—25f.—643—36f.—LVI—1f. B. N. S.

Гл. стр. XLII—LVI: Bibliographie sur la Bulgarie, par *Nicolas V. Michoff*. Тука са изброени около 120 съчинения, съ пълно заглавие.

Springer, J.

Cf. Catalog der Bibliothek des Königl. Ministeriums der Öffentlichen Arbeiten.

Stammhammer, J.

Bibliographie der Finanzwissenschaft. Bearbeitet und herausgegeben von Josef Stammhammer, Bibliothekar des juristisch-politischen Lesevereins in Wien. Jena, Verlag von Gustav Fischer, 1903. gr. 8. p. p. VI—415. B. N. S.

За ориентировка гл. стр. 375: *Bulgarien*. Finanzen, Renten, Steuern, Zölle и стр. 379: *Türkei*. Anleihen, Finanzen, Finanzpolitik, Renten, Staatsbankerott, Staatseinkünfte, Staatspapiere, Staatsschulden, Staatsschuldentilgung, Steuern, Tabak, Tabakmonopol.

Stein, Chr. G. D.

Cf. Wappaeus, J. E. Handbuch der Geographie und Statistik.

Прил. 16. Страница 106 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

Stein, Chr. G. D.

Handbuch der Geographie und Statistik nach den neuesten Ansichten fuer die gebildeten Staende, Gymnasien und Schulen, von D. Christian Gottfried Daniel Stein, Professor etc. Fuenfte vermehrte und verbesserte Auflage. Leipzig, J. C. Hinrichssche Buchhandlung, 1824—1826. 3 Bde. 8. p. p. VI—656 — XXXIV; IV—954—LVIII; IV—863—LXXVII. B. N. S.

Гл. т. III. стр. 168—241: Das tuerkische Reich.

Цяна библиография авторът дава на стр. 168—172, която обхваща карти, отдѣлни същности и пѣтишестия, по-вече отъ 200 № №.

Stein, H.

Manuel de bibliographie générale < Bibliotheca bibliographica nova > par M. Henri Stein. Paris, Alphonse Picard et Fils, Éditeurs, 1897. 8. p. p. XX—895. B. N. S.

За ориентировка гл. стр. 811: Balkans; стр. 817: Langue bulgare, Bulgarie; Byzantine; стр. 824: Constantinople; стр. 889: Turquie.

Stern, B.

Medizin, Aberglaube und Geschlechtsleben in der Türkei. Mit Berücksichtigung der moslemischen Nachbarländer und der ehemaligen Vasallenstaaten. Eigene Ermittlungen und gesammelte Berichte. Von Bernhard Stern. Berlin, Verlag von H. Bardsdorf. 1903. 2 Bde. gr. 8. p. p. 437; 417. B. N. S.

Гл. т. I. стр. 3—25: Einleitung und Literatur. Тука авторът изброява 196 източника.

Stoever J. H.

Historisch-Statistische Beschreibung des Osmannischen Reichs. Von J. H. Stoever. Hamburg, bey Benjamin Gottlieb Hoffmann, 1784. 12. p. p. 7f.—286—1f. B. N. S.

Въ прѣдговора л. 4, 5 и 6 авторът дава малка библиография, която обхваща около 30 автора.

Stotz, A.

Cf. Manek. F. Albanesische Bibliographie.

Struvio, B. G.

Bibliotheca historica. Instructa ab Burcardo Gotthelf Struvio aucta ab Christi. Gottlieb Budero nunc vero a Ioanne Georgio Meuselio ita digesta, amplificata et emen-

Прил. 17. Страница 107 от корпуса на т. I. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

Thornton, Th.

État actuel de la Turquie, ou description de la constitution politique, civile et religieuse, du gouvernement et des lois de l'Empire othoman, des finances, des établissements militaires de terre et de mer, des sciences, des arts libéraux et mécaniques, des mœurs, des usages et de l'économie domestique des Turcs, et autres sujets du Grand-Seigneur; auquel on a ajouté l'état géographique, civil et politique des principautés de la Moldavie et de la Valachie, D'après les observations faites pendant une résidence de quinze ans, tant à Constantinople que dans l'Empire turc; par Th. Thornton. Traduit de l'anglais par M. de S^{xxxx}. Paris, J. G. Dentu, Imprimeur-Libraire, 1812. 2 T. 8. p. p. XVI—426; 538. B. N. S.

Изобиленъ библиографски материалъ авторътъ дава въ забѣлжитѣ.

Thuasne, L.

L. Thuasne. Djem-Sultan fils de Mohammed II, frère de Bayezid II <1459—1495> d'après les documents originaux en grande partie inédits. Étude sur la question d'Orient à la fin du XV-e siècle. Paris, Ernest Leroux, Éditeur, 1892. 8. p. p. XIII—457—1f. K. B. M.

Цѣнни и обширни библиографски данни авторътъ дава въ забѣлжитѣ.

Toderini.

De la littérature des Turcs, Par Mr. l'Abbé Toderini, Traduit de l'Italien en François, Par Mr. l'Abbé de Cournand, Lecteur & Professeur Royal. A Paris, Chez Poinçot, Libraire, 1789. 3 T. 8. p. p. XVI—251; 270; 268—1f. B. R. B.

Гл. т. II. стр. 203—261: Catalogue des livres du Serrail.

Toderini.

Litteratur der Tuerken. Aus dem Italiänischen des Herrn Abbé Toderini. Mit Zusätzen und Anmerkungen von Philipp Wilhelm Gottlieb Hausleutner, Professor an der Carls-Hohen-Schule zu Stuttgart. Königsberg, bei Friedrich Nicolovius, 1790. 2 Thle. 8 p. p. XX—267; VIII—325. B. N. S.

Гл. т. II. стр. 42—68: Ueber das Verzeichniss der Bibliothek im Serrail.

Да се гледа също и забѣлжитѣ, където авторътъ дава библиографски данни.

Прил. 18. Страница 110 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

Tornauw, N.

Le droit musulman exposé d'après les sources par M. Nicolas de Tornauw, Ex-vice gouverneur de la province Caspienne, etc. Traduit en français par M. Eschbach, Professeur de Code Napoléon etc. Paris, Cotillon, Éditeur, 1860. 8. p. p. 314. B. N. S.

Гл. стр. 8—10, вадѣто авторътъ изброява 30 съчинения.

Toula, Fr.

Übersicht über die geologische Literatur der Balkanhalbinsel mit Morea, des Archipels mit Kreta und Cyren, der Halbinsel Anatolien, Syriens und Palästinas. Von Franz Toula. B. U. S.

In *Compte-rendu* (Congrès géologique international) de la IX. session, Vienne 1903. Vienne (Wien), Imprimerie Hollinek Frères, 1904. 8. p. p. 185—330.

Обширенъ и дѣненъ библиографски трудъ на известния австрийски геологъ Тоула. Съдържа № № 1314.

Toula, Fr.

Cf. Jahresbericht, Elfter, des Naturwissenschaftlichen Orientvereins.

Traut, H.

Kurfürst Joachim II. von Brandenburg und der Türkenfeldzug vom Jahre 1542. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doctorwürde von der Philosophischen Fakultät der Friedrich Wilhelms-Universität zu Berlin genehmigt und nebst den beigefügten Thesen öffentlich verteidigt am 16. Juni 1892 von Hermann Traut aus Altenkirchen. Gummersbach, Friedr. Luyken, 1892. 8. p. p. X—45—1f. K. B. M.

На стр. VI и VII авторътъ дава една библиография.

Trotha, Th.

Der Kampf um Plewna. Taktische Studien von Thilo von Trotha. Zweite, völlig umgearbeitete und erweiterte Auflage. Mit einem Plan und sieben Skizzen in Steindruck. Berlin, Ernst Siegfried Mittler und Sohn königliche Hofbuchhandlung, 1896. 8. p. p. XIX—392. K. B. M.

На стр. IV, V, VI и VII, авторътъ дава една библиография.

Прил. 19. Страница 111 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

През тръни към звездите!

ACADÉMIE BULGARE DES SCIENCES

НАСЕЛЕНИЕТО
НА
ТУРЦИЯ И БЪЛГАРИЯ

ПРЪЗЪ XVIII и XIX В.

БИБЛИОГРАФСКО-СТАТИСТИЧНИ ИЗСЛЪДВАНИЯ

ОТЪ

Д-ръ НИКОЛА В. МИХОВЪ

Бившъ Поддиректоръ на Народната Библиотека въ София.

LA POPULATION
DE LA TURQUIE ET DE LA BULGARIE

AU XVIIIE et XIXE S.

RECHERCHES BIBLIOGRAPHICO-STATISTIQUES

PAR

le Dr. NICOLAS V. MICHOFF

AVEC UNE PRÉFACE EN FRANÇAIS

СОФИЯ
Царска Придворна Печатница

SOFIA
Imprimerie de la Cour Royale

1915

*Прил. 20. Титулна страница на т. I, на
„Населението на Турция и България през XVIII и XIX век“
на Н. Михов (София, 1915) (факсимиле)*

По-вече отъ десетъ години работя върху една историческа библиография за Турция и България, съ цѣль да опиша всички излѣзли съчинения отъ появяването на книгопечатането до днешно врѣме. Като прѣглеждахъ тия съчинения, двѣ обстоятелства обѣрнаха моето внимание: първо, отъ всички области на историята на тия двѣ страни най-добрѣ описаната, най-пълно обработената и най-свързано изложената е тѣхната политическа история; второ, единъ библиографски консерватизъмъ владѣе въ повечето отъ тия трудове. За смѣтка на политическата история, материалната история — социална и икономическа — е изоставена на по-задень планъ. А извѣстно е, че въ ново врѣме центърътъ на тежината на историческитѣ издирвания се намира въ социално-икономическата област. Библиографскитѣ пѣкъ консерватизъмъ стѣснява рамкитѣ на изслѣдванията и благодарение на него се създава убѣждение, че всички източници по разглежданитѣ въпроси сж изчерпани, че друга литература не съществува.

Желанието ми самостоятелно да прѣдприема изслѣдвания изъ турската и българска история, като за основенъ елементъ взема факти изъ социално-икономическата област, е зрѣло въ мене постепенно и успоредно съ библиографскитѣ ми издирвания. Изборътъ падна най-напрѣдъ върху населението, като по-близко стояще до моята тѣсна специалность — статистиката отъ една страна, а отъ друга, понеже библиографскитѣ свѣдѣния, съ които разполагахъ, ми даваха възможность да подема тия издирвания въ широки размѣри. И тѣй като по-голѣмата и по-важната частъ отъ литературата, съ която разполагахъ, се намиралше не въ нашата Народна библиотека, а въ западно-европейскитѣ книжни съкровища, то, за да осъществя тая си мисль, се отправихъ за Мюнхенъ, дѣто и наченахъ моитѣ издирвания.

Задачата, която бѣхъ си поставилъ при изслѣдванията, бѣше двойка: първо, да събера колкото се може по-вече съчинения, въ които се говори по въпроса за населението на Турция и България и второ, да извадя цифрениа материалъ, който се съдържахше въ тия трудове. Цифрата на населението бѣше главния обектъ на моитѣ занятия.

При изслѣдванията си паралелно извършавахъ двѣ основни работи — откривахъ нови съчинения и правѣхъ извадки отъ тѣхъ. Процесътъ на самата работа пѣкъ се състоеше въ слѣдното:

Най-напрѣдъ се правѣше справка, въ каталозитѣ на библиотеката, кои съчинения отъ тия, които ми бѣха извѣстни, притежава библиоте-

VIII

ката и кои не. Заедно съ това прѣглеждах систематичния каталогъ на библиотеката — особно отдѣлитѣ по обща география, етнография, пѣтешествия, статистика, обща история, общи съчинения върху Европа, периодичната литература, академичнитѣ издания и отдѣла Turcica — отъ който каталогъ отбѣлѣзвахъ тия съчинения, въ които прѣдполагахъ да се намира материалъ за моята работа. Паралелно съ това прѣлиствахъ и много библиографски помагала, съ каквито западнитѣ библиотеки тъй изобилно разполагатъ, за да се добера до нови библиографски данни; сжщеврѣменно прѣглеждахъ и самитѣ съчинения, въ които се намираше материалъ за моята работа. По такъвъ начинъ прѣлистихъ по-вече отъ шесть хиляди тома (всичкитѣ билети, съ които съмъ поръчвалъ книгитѣ, сж запазени отъ мене), отъ които само 542 съчинения и статии влѣзоха въ този трудъ.

Всѣко съчинение отъ посоченитѣ по-горѣ 542 книги ставаше прѣдметъ на ново прѣглеждане и четене, слѣдъ което окончателно се опрѣдѣляше, какво и колко трѣбва да се извади отъ него. Когато въ дадено съчинение се цитира нѣкой авторъ или нѣкое собствено име, този авторъ, това собствено име, макаръ и трудътъ му да не е указанъ, става прѣдметъ на отдѣлни издирвания. Нито едно собствено име, нито единъ авторъ, цитиранъ въ нѣкое съчинение, не е билъ пропуснатъ отъ мене. За всѣки единъ отъ тѣхъ съмъ правилъ справки, като най-напрѣдъ се увѣдомявахъ добръ, по голѣмитѣ биографски рѣчици, кой е този авторъ и какво е написалъ той. При тия издирвания, ако се укажеше, че библиотеката притежава намѣреното отъ мене съчинение на такъвъ авторъ, то, разбира се, го използвахъ.

Прѣди да пристѣпя къмъ извадки отъ прѣгледанитѣ съчинения, най-напрѣдъ описвахъ пълно и точно заглавието на книгата по строга система, което правѣхъ съ нужното внимание и биографска педантичностъ. Така че заглавието на всѣко съчинение, което фигурира въ настоящия трудъ, е точно и пълно описано. На всѣко съчинение, слѣдъ описването му, отъ долу и отъ страна, е указано въ коя библиотека се намира то и подъ каква сигнатура. Турянето сигнатурата на всѣко съчинение считамъ за полезно и необходимо, тъй като често пѣти за нѣкое искано съчинение, което библиотеката притежава, се отговаря, че тя не го притежава, било защото авторътъ не е точно посоченъ, било че има грѣшка въ заглавието на книгата, при писането на билета. Ако, обаче, на билета, съ който се поръчва книгата, се напише само сигнатурата, безъ авторъ и заглавие, то книгата се връчва безпогрѣшно. Затова и давамъ на всѣка книга нейната сигнатура.

Извадкитѣ пъкъ, които правѣхъ отъ всѣки трудъ, извършвахъ слѣдъ прочитането на съотвѣтната глава на съчинението, слѣдъ като намирахъ цифрата и опрѣдѣляхъ относителната важностъ на текста, който придружава цифрата и който хвърля свѣтлина върху нейния характеръ — дали цифрата е надежна, точна, приблизителна и отъ кждѣ е взета, ако това е посочено въ самия текстъ. Макаръ главниятъ обектъ

Прил. 22. Страница VIII на т. 1. на
„Населението на Турция и България през XVIII и XIX векъ“
на Н. Михов (София, 1915) – продължение на Предговора към изданието (факсимиле)

на издирванията да бѣше цифрата, въ течение на работата видѣхъ колко е важенъ и текстътъ, който осмисля цифрата и затова тя, въ повечето случаи, е придружена отъ текстъ. Тука се постарахъ да цитирамъ само най-необходимото, тъй като при по-обширни цитати книгата би разраствала на десетина подобни тома. При прѣлистването и четенето на трудоветѣ въ нѣкои у тѣхъ се оказваше, че има много материалъ по други въпроси, тъй сжщо важни, тъй сжщо интересни за нашата и турска история. Ето защо, често пѣти съдържанието на много книги е отбѣлзано текстуално или пѣкъ съмъ се задоволявалъ само да посоча на кратко съдържанието имъ. И като си припомнямъ това, което е минало прѣзъ рѣцѣтъ и очитѣ ми, мога да кажа, че даннитѣ за икономическия и социалния битъ, за търговията, земледѣлието, индустрията, географията, административното дѣление, финанситѣ, военното устройство и управление сж по-изобилни отъ тия за количеството на населението. При всичкото ми желание, обаче, да събера и отбѣлжа горѣпосоченитѣ данни, то не ми се отдаде поради това, че всѣко по-дълго тамъ прѣбивание и изучване е съпроводено съ изразходване на голѣми срѣдства. Съ болка на сърдце отминавахъ много интересенъ материалъ, въпрѣки съзнанието за неговата важность, като се ограничихъ само съ въпроса за населението прѣзъ XVIII и XIX вѣкъ.

За начало на моитѣ издирвания върху населението на Турция и България взехъ периода отъ срѣдата на XVIII вѣкъ до освобождението на България — 1878 година. Този периодъ отъ врѣме не е произволно избранъ, а се наложи отъ самия прѣдметъ, отъ самата цифра: цѣлта, която бѣхъ си поставилъ, бѣше да прослѣдя количеството на населението отъ, така да се каже, появяването на цифрата въ западно-европейската литература до нашето освобождение — до появяването нашата официална цифра за населението. И по-рано отъ XVIII вѣкъ сж дадени тукъ-тамъ, и то много рѣдко, цифри за населението на Турция, но тия данни носятъ съвсѣмъ произволенъ характеръ. Нека се не забравя, че и по-културнитѣ западни държави не сж разполагали съ положителни цифри за количеството на своето население. Така напр., за съсѣдната на Турция австрийска монархия Фикеръ пише: До срѣдата на XVIII вѣкъ липсватъ положителни данни за населението на австрийскитѣ земи.¹⁾ За пръвъ пѣтъ за цѣлата монархия става едно „описание на душитѣ“ въ 1754 год. Въ Прусия първо прѣброяване на населението става въ 1748 год. Въ Англия първо общо прѣброяване на населението става въ 1801 год., а въ Фррнция, първо прѣброяване на населението, което заслужва да бжде наречено такова, е станало прѣзъ 1800 год. До колко европейскитѣ държави сж разполагали съ положителни цифри за своето население, може да се сжди отъ таблицата на Зюсмиля — най-видниятъ статистикъ на XVIII вѣкъ, основателътъ на така нарече-

¹⁾ Cf. Ficker, A. Bevölkerung der Osterreichischen Monarchie in ihren wichtigsten Momenten. Gotha, Justus Perthes, 1860. 8. стр. 1.

Прил. 23. Страница IX на т. 1. на
 „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век“
 на Н. Михов (София, 1915) — продължение на Предговора към изданието (факсимиле)

X

ното математическо направление въ статистиката — цитирана въ настоящия трудъ, стр. 318. Отъ тази таблица се вижда напр., че цифрата за Англия се колебае между 4 и 8 милиона; цифрата за Франция се колебае между 17 и 20 милиона; за Германия — между 20 и 24 милиона; за Полша — между 6 и 12 милиона, а за Русия — между 8 и 24 милиона. Ако европейскитѣ страни разполагатъ съ толкова несигурни цифри за тѣхното население, то какво може да се каже за по-малко цивилизованата Европейска Турция. Даннитѣ за нейното население образуватъ една широка амплитуда — едни даватъ 7 милиона население, а други 22 милиона!

Първото официално проброяване на населението въ Турция датува отъ 1844 г. (Гл. настоящъ трудъ, стр. 144, 258, 353 и пр.). Прѣди него имаме откъслечни свѣдѣния за други двѣ прѣброявания, станали въ края на XVI и въ началото на XVII в., но какви сж били резултатитѣ и какъ сж били извършени, това не ни е извѣстно. (Гл. настоящъ трудъ, стр. 9 и 132). Едно прѣброяване само на добитѣка, за което говори Epeholm, е станало прѣзъ 1827 год. (Гл. настоящъ трудъ, стр. 93). Друго едно прѣброяване на населението, за което се говори въ *Annali universali di viaggi etc. t. 48*, е станало прѣзъ 1829 год. (Гл. настоящъ трудъ, стр. 70). Rudtorffer говори за извѣстно изчисление на населението на Европ. Турция, станало прѣзъ 1830 година. (Гл. настоящъ трудъ, стр. 274). Това изчисление не е ли въ връзка съ интереса къмъ цифрата, който турското правителство е проявило слѣдъ оттеглянето на Руситѣ, за който интересъ ни говори Urquhart въ своето съчинение — *La Turquie?* (Гл. настоящъ трудъ, стр. 348).

Ново прѣброяване на населението е станало прѣзъ 1856 год., но то е обхващало само Мала-Азия, Сирия и частъ отъ Кюрдистанъ. (Гл. настоящъ трудъ, стр. 156 и 210). Въ 1866 год. отъ Министерството на финанситѣ изхождатъ официални данни за населението на Турция. (Гл. настоящъ трудъ, стр. 189 и 337). Въ 1874 година е станало прѣброяване на населението въ Туна вилаетъ. (Гл. настоящъ трудъ, стр. 260 и 343)

За прѣвъ пѣтъ, обаче, официални публикации, за населението на Турция по вилаети и санджаки, се даватъ въ 1877—78 год. (Гл. настоящиятъ трудъ, стр. 340 и 368). И до самото наше освобождение е било мъчно да си състави човѣкъ приблизително понятие за населението на Турция и България. Единъ отъ най-мъжнитѣ въпроси, на който се е натъкналъ Берлинския конгресъ, е билъ въпросътъ за българското население. Ето що пише Dottain по тоя въпросъ: „Il n'est pas de question ethnographique plus difficile à élucider que celle qui concerne ce peuple [les Bulgares], et, en réalité, cette question a été la principale, pour ne pas dire l'unique difficulté contre laquelle le congrès s'est heurté“. (Гл. настоящиятъ трудъ, стр. 87). Цифрата на българитѣ се движи между 510,000 и 8,000,000. (Гл. настоящиятъ трудъ, стр. 138 и 46). Една отъ причинитѣ на това е и тая, че българитѣ сж минавали подъ рубриката християни, за което ни говори още Guet въ своето съчинение *Moeurs et Usages des Turcs*,

Прил. 24. Страница X на т. 1. на

„Населението на Турция и България през XVIII и XIX век“

на Н. Михов (София, 1915) — продължение на Предговора към изданието (факсимиле)

излѣзло въ 1747 год. (Гл. настоящиятъ трудъ, стр. 121 и 122), било, че сж минавали подь рубликата гърци, за което ни говори Viquesnel въ своитѣ Recherches historiques. (Гл. настоящиятъ трудъ, стр. 356).

Въпросътъ за имигрирането и емигрирането на населението е тъй сжщо интересенъ и свързанъ съ въпроса за населението. Въ настоящия трудъ се срѣщатъ интересни посочвания за това. Не по-малко интересенъ е и въпросътъ за населението на българскитѣ и турски градове. Затова съмъ далъ много, макаръ и недостатъчни цифрени данни. (За ориентировка гл. настоящиятъ трудъ, стр. 437—470: географско-етнографски указател). Тия данни, както и самия текстъ, който съмъ извадилъ за нѣкои градове, както и самитѣ съчинения, отъ които съмъ извадилъ цифритѣ и текста, сж единъ малъкъ приносъ за историята на нашитѣ градове прѣзъ XVIII и XIX вѣкове, който може да послужи за изходенъ пунктъ на издирвания въ това направление. Въпросътъ за причинитѣ на слабото население на турската империя е тъй сжщо зачекнатъ и по него съмъ правилъ доста извадки.

Историята на статистическитѣ учрѣждения въ Турция е сжщо въпросъ свързанъ съ интересуващата ни проблема. За такива учрѣждения се говори още отъ врѣмето на Сюлеймана. (Гл. настоящиятъ трудъ, стр. 335 и 353). Първото пѣкъ централно статистическо бюро е основано въ Цариградъ прѣзъ 1874 год. (Гл. настоящиятъ трудъ, стр. 337).

Проблемата за населението на Турция и България е свързана съ още много други въпроси, зачекнати въ настоящия трудъ, за които смѣтамъ за излишно да се разпространявамъ тука. Нека тоя, който се интересува, се обърне къмъ самия трудъ, и особно къмъ самитѣ автори, които сж цитирани въ него: той би се натъкналъ на много интересни свѣдѣния и неочаквани данни. Считамъ за необходимо още да добавя слѣдното: въ сжщитѣ тия съчинения, въ повечето отъ тѣхъ, които фигуриратъ въ настоящия трудъ, даннитѣ за населението на Албания, Босна-Херцеговина, Гърция, Ромъния, Сърбия и Черна-Гора сж много по-изобилни отъ тия за България. И ако нашитѣ съсѣди използватъ сжщитѣ тия трудове, които съмъ използвалъ за населението на Турция и България, то тѣ ще напишатъ томове много по-голѣми, много по-интересни отъ тоя, който азъ съмъ събралъ. Отъ сърдце бихъ желалъ да видя това по-скоро осъществено отъ тѣхна страна.

Краятъ на този трудъ е снабденъ съ едно приложение, въ което сж събрани 450 съчинения, въ повечето отъ които се намира богатъ цифренъ материалъ за населението на Турция и България, а въ останалитѣ прѣдполагамъ да се намира такъвъ. Тѣхъ не можахъ да използвамъ, защото библиотекитѣ, въ които работихъ, не ги притежаватъ или пѣкъ ако нѣкои отъ тѣхъ притежаватъ, то тия съчинения ми станаха извѣстни слѣдъ като бѣхъ далечъ отъ Мюнхенската, Берлинската и Виенската библиотека. Това приложение може да послужи за начало на втори томъ отъ настоящето съчинение. Ще бжда твърдъ поласканъ, ако нѣкой отъ нашитѣ млади работници, които иматъ възможность да

Прил. 25. Страница XI на т. 1. на

„Населението на Турция и България през XVIII и XIX векъ“

на Н. Михов (София, 1915) – продължение на Предговора към изданието (факсимиле)

XII

работятъ изъ чуждитѣ библиотеки, използвава тия трудове. За такъвъ работникъ, приготвителната работа, която е свързана съ толкова мжчнотии при откриването и събирането на всѣко съчинение — събира се зрънце по зрънце — не съществува. Остава само да се търсятъ съчиненията изъ разнитѣ библиотеки и се извади материала, който тѣ съдържатъ.

Слѣдъ приложението идатъ географско-етнографския указателъ и именния показалець. Първиятъ не съдържа всичкитѣ етнографско-географски понятия, които се срѣщатъ въ труда. Пълниятъ указателъ, който азъ изцѣло изработихъ и който съдържа много имена за Азиатска и Африканска Турция, би заелъ по-вече отъ 70 печатни страници. За да не прѣтрупвамъ труда съ излишни (отъ гледище на цѣлѣта, която съмъ си поставилъ) понятия, азъ основателно прѣгледахъ цѣлиятъ изработенъ указателъ, като изхвърлихъ отъ него по-вече отъ половината, а оставихъ само тия понятия, които се отнасятъ до Европейска Турция, България, Балканския полуостровъ и нѣкои градове отъ Азиатска Турция. Този указателъ съвсѣмъ облекчава работенето съ книгата и затова, въпрѣки голѣмитѣ мжчнотии и многото трудъ, който се изисква при неговото изработване, прѣдолѣхъ всичко това, за да снабдя книгата си съ подобенъ указателъ. Именниятъ показателъ тѣй сжщо улеснява работенето съ книгата.

Не би било злѣ ако нашата Академия на наукитѣ или пъкъ Министерството на Народното Просвѣщение вземе инициативата да се прѣведатъ и издадатъ въ единъ голѣмъ томъ слѣднитѣ автори, като нѣкои отъ тѣхъ всѣцѣло се използватъ, а отъ други се направятъ извлѣчения на нѣкои глави отъ тѣхнитѣ съчинения: отъ това ще се получи едно полезно, цѣнно и много поучително четиво. Тия автори сж: Aubaret, Barbié du Bocage, Blanqui, Boué, Bradaška, Döttaïn, Eneholm, Ficker, Goehlert, Gruebler, Hassel, Hochstetter, Jochmus, Kanitz, Kutschera, Lejean, Paton, Perrot, Pitzipios, Poyet, Ravenstein, Reclus, Ritter, Robert, C., Rockstroh, Rudtorffer, Saint-Clair, Sax, Slade, Spencer, Toula, Ubicini, Ungewitter, Viquesnel, Walsh, Wutzer и Zur Helle von Samo. (За подробности гл. тия имена въ настоящ. трудъ). А отъ анонимнитѣ трудове да се използватъ: Relation d'un voyage en Romélie (гл. настоящ. трудъ, стр. 263); Rustschuk, статия въ Austria (гл. настоящ. трудъ, стр. 277); Skizze von Bulgarien (гл. настоящ. трудъ, стр. 302) и Die Europäische Türkei (гл. настоящ. трудъ, стр. 328).

За пропуснатитѣ грѣшки въ текста и указателитѣ, които фатално се вмѣкватъ при подобни трудове, моля извинение. Трудътъ е прѣкаранъ прѣзъ три корекции и една ревизия. Коригиралъ съмъ не прѣдложения, не думи, а буква по буква и цифра по цифра. Само корекцията на труда ми зае цѣли четири мѣсеца и то непосредствено слѣдъ изработването му и, разбира се, прѣзъ вратата на умората и замръженитѣ очи, можахъ да се вмѣкнатъ нѣкои грѣшки. Тия грѣшки, които съмъ забѣлѣзвалъ, сж малко и нѣматъ нѣкакво значение за труда, затова не ги

Прил. 26. Страница XII на т. I. на

„Населението на Турция и България през XVIII и XIX векъ”

на Н. Михов (София, 1915) — продължение на Предговора към изданието (факсимиле)

отблъзвамъ на края. Въ цифритѣ, които се намиратъ въ текста, не съмъ заблъзвалъ никждѣ грѣшка.

За да напиша тоя трудъ, работихъ главно въ Берлинската, Мюнхенската и Софийската библиотека. Посѣтихъ сѣщо Виена, Дрезденъ и Лайпцигъ, за да търся извѣстни на мене трудове за Турция, печатани въ тия градове къмъ края на XVIII и началото на XIX вѣкъ. За съжаление, обаче, тия книги не можахъ да намѣря и затова работенето ми въ тия градове бѣше много кратко.

Считамъ за свой приятенъ дългъ да искажа моята голѣма благодарностъ и дълбока признателностъ на първия Директоръ на Берлинската библиотека г. Dr. Paul Schwenke, който, освѣтъ всички улеснения, които ми указа при работенето ми въ библиотеката, ми даде, на два пѣти, осезателни доказателства за особното внимание на което бѣхъ прѣдметъ отъ негова страна и отъ страна на Пруското Министерство на Просвѣтата, прѣзъ моето прѣбивание въ Берлинъ. Споменитѣ, които той ми остави, ще си останатъ за винаги едни отъ най-добритѣ. На Директоритѣ г. г. Dr. Eduard Ippel и Dr. Heinrich Krause, на Главния библиотекаръ г. Dr. Walter Meyer и г. Dr. Paul Reiche съмъ твърдѣ благодаренъ за съдѣйствието, което ми указваха въ библиотеката.

На Директора на Мюнхенската библиотека г. Dr. Hans Schnorr von Carolsfeld, който ме удостои съ своето любезно внимание и ми указа всички улеснения, каквито сж възможни при работенето въ библиотеката, изказвамъ моята дълбока почитъ и благодарностъ. На Главния библиотекаръ г. Dr. Ernst Freys, който съ особна готовностъ ме прие да работя въ завежданата отъ него зала на каталозитѣ, съмъ много благодаренъ. На моитѣ отлични колеги и приятели г. г. Dr. Michael Philipp, Dr. Eugen Stollreither и Dr. Max Simhart, които съ най-голѣма готовностъ ми услужаха при работата и безъ цѣнното съдѣйствие на които, мжно бихъ могаль да продължавамъ издирванията си, изказвамъ моята голѣма благодарностъ.

Дълга, тъй сѣщо, голѣма благодарностъ на Поддиректора на Виенската библиотека г. Dr. Josef Donabaum, за любезния приемъ, който ми указа въ библиотеката. На пазителя при нашата Народна библиотека г. Златанъ Върбановъ — най-прѣданиятъ работникъ въ библиотеката, вещината, услужливостта и любезността на когото сж познати на посѣтителитѣ на библиотеката -- изказвамъ моята сърдечна благодарностъ.

На край, не мога да замълча цѣнното съдѣйствие и особения интересъ, които секретаря на Българската академия на наукитѣ г. Иванъ Пѣевъ е указвалъ и продължава да указва спрѣмо моитѣ изслѣдвания. Това високо цѣна и съмъ му много признателенъ. Сѣщо, благодаря много на г. Проф. Георги Т. Данаиловъ за готовността да прѣгледа труда и за много ласкателната рецензия, което ми дава куражъ съ удвоени сили да продължа по-нататъшнитѣ ми издирвания, изъ областта на турската и българска история.

София, Коледа 1914 г.

Н. В. Миховъ.

Прил. 27. Страница XIII на т. I. на

„Населението на Турция и България през XVIII и XIX век“

на Н. Михов (София, 1915) – край на Предговора към изданието (факсимиле)

През тръни към звездите!

ACADÉMIE BULGARE DES SCIENCES

НАСЕЛЕНИЕТО
НА
ТУРЦИЯ И БЪЛГАРИЯ

ПРЕЗЪ XVIII И XIX В.

БИБЛИОГРАФСКИ ИЗДИРВАНИЯ СЪ СТАТИСТИЧНИ И ЕТНОГРАФСКИ ДАННИ

ОТЪ

Д-РЪ НИКОЛА В. МИХОВЪ

БИВШЪ ПОДДИРЕКТОРЪ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА ВЪ СОФИЯ

ТОМЪ ЧЕТВЪРТИ

LA POPULATION
DE LA
TURQUIE ET DE LA BULGARIE

AU XVIIIe ET AU XIXe S.

RECHERCHES BIBLIOGRAPHIQUES AVEC DONNÉES STATISTIQUES ET
ETHNOGRAPHIQUES

PAR

LE DR. NICOLAS V. MICHOFF

ANCIEN SOUS-DIRECTEUR DE LA BIBLIOTHÈQUE NATIONALE DE SOFIA

AVEC UNE PRÉFACE EN FRANÇAIS

TOME QUATRIÈME

СОФИЯ
ПРИДВОРНА ПЕЧАТНИЦА

СОФИЯ
IMPRIMERIE DE LA COUR

1935

*Прил. 28. Титулна страница на т. 4. на
„Населението на Турция и България през XVIII и XIX век”
на Н. Михов (София, 1935) (факсимиле)*

Съ тоя томъ завършвамъ по необходимостъ издирванията си върху населението на Турция и България въ западно-европейскитѣ литератури, макаръ далечъ още материалътъ да не е изчерпанъ. Той разкрива широко поле за работа на бъдещи изследвачи.

Тоя трудъ започнахъ въ Държавната библиотека въ Мюнхенъ презъ лѣтото на 1912., веднага следъ уволнението ми отъ софийската Народна библиотека, и завършихъ въ Британския музей въ Лондонъ, презъ лѣтото на 1932.

Презъ тия двадесетъ години, въпрѣки прекъсванията, наложени отъ Балканската и отъ Европейската война, имахъ възможностъ да работя и да използвамъ специално за труда си богатствата на 15 западно-европейски библиотеки:

Виена — Националната библиотека, библиотеката на Министерството на търговията и тая на Търговския музей; Дрезденъ — градската библиотека и тая на саксонския генераленъ щабъ; Лайпцигъ — Университетската библиотека; Берлинъ — Държавната библиотека; Мюнхенъ — Държавната библиотека; Женева — Публична и Университетска библиотека; Марсилия — Библиотеката на Търговската камара; Парижъ — Националната библиотека, библиотеката Сентъ-Женевиевъ, тая на Министерството на външнитѣ работи и Националнитѣ архиви; Лондонъ — Британския музей.

Плодъ на тия мои издирвания сж излѣзлитѣ четири тома. Първиятъ излѣзе отъ печатъ въ 1915. и образува томъ IV. 3 отъ Сборникъ на Българската академия на наукитѣ; вториятъ — най-голѣмъ по количество на материала, който съдържа и най-жалкъ по форма — презъ 1924.; третиятъ — презъ 1929. и четвъртиятъ сега, презъ 1935., все като издания на Българската академия на наукитѣ.

Тоя томъ съдържа 734 книги и статии, които по езици се разпредѣлятъ така:

	книги	статии	всичко
английски	316	59	375
френски	151	36	187
нѣмски	56	97	153
италиански	8	6	14
румънски	1	—	1
дански	1	—	1
чешки	2	1	3
всичко	535	199	734

А заедно съ излѣзлитѣ по-рано три тома, цѣлиятъ трудъ съдържа 3050 книги и статии, разпредѣлени по езици така: нѣмски — всичко 1126, френски — 1123, английски — 731, италиански — 63, маджарски — 1, португалски — 1, румънски — 1, дански — 1, чешки — 3. По слабо застъпени оставатъ английскитѣ и особено италианскитѣ автори

Прил. 29. Страница 49 от т. 4. на

„Населението на Турция и България през XVIII и XIX век”

на Н. Михов (София, 1935) — начало на бележка на автора към изданието (факсимиле

(p. 147) „Les Bulgares ont habité presque toujours les mêmes lieux depuis mille ans. Leur patrie, qui occupe une espace d'environ 4,200 milles carrés, est habité par 7,225,000 âmes. La soi-disant Bulgarie propre forme un territoire de 1,600 milles carrés, avec 3,500,000 âmes, pendant que 1,400 milles, avec une population de 2,155,000 habitants échoient à la Thrace, et 1,200 milles, avec 1,600,000, à la Macédoine et aux parties de la Thessalie, de l'Épire et de l'Albanie appartenant à la Bulgarie. Dans la (p. 148) Bulgarie propre, ainsi que dans les pays qui en dépendent que nous venons de nommer, on trouve à côté des Bulgares un nombre considérable d'autres nationalités, telles que Grecs, Roumains, Turcs, Albanais, etc., qui, sans être agglomérées en masses compactes, sont répandues dans la contrée. Déduction faite de ces nationalités, le nombre des Bulgares sujets immédiats de la Turquie pourrait être évalué à cinq millions environ. Les Bulgares forment donc un tiers de la population totale de la Turquie d'Europe. En outre, il y a encore des Bulgares répandus dans les Principautés danubiennes, en Russie, etc., etc. L'aperçu publié en 1844 par la commission turque de statistique ne présente que quatre millions de Bulgares. Mais il est évident qu'il était de l'intérêt des statisticiens turcs de faire paraître plus considérable, aux dépens des autres nations, le nombre des musulmans vivant en Bulgarie, qui peut s'élever tout au plus à un million. Sur les cinq millions de Bulgares sujets de la Turquie, 300,000 professent l'islamisme, et on les appelle „Gagauze“. Environ 60,000 professent la religion catholique romaine et on les nomme „Paulans“. Tous les autres Bulgares professent la religion grecque orientale“.

Bulgarien.

Bulgarien in kommerzieller Beziehung.

— Journal des Oesterreichischen Lloyd. VIII. Jahrg. № № 35, 36. Triest, 1843. Non pag. [p. 1—2, 1—2.]

B. N. W. — 60.365 — D.

№ 35. [p. 1] ... Widdin ist die grösste und wichtigste Stadt der Provinz, Residenz des durch seine Erlebnisse bekannten, greisen Wesirs, Hussein Pascha, der in seinem Sandschakat eine zwar strenge aber gute Ordnung erhält. Ausser der alten, ziemlich gut erhaltenen Festung gibt es hier zwei vom Pascha errichtete solide Zitadellen. Die Bevölkerung umfasst [p. 2] 25,000 Seelen und besteht aus Bulgaren, Serben, Wallachen, Türken, Siebenbürgen und Juden. ...

Die Stadt Sistow (Schistab), mit beiläufig 22,000 Einwohnern, zeichnet sich unter allen anderen am linken [sic] Donauufer liegenden Städten Bulgariens durch Reinlichkeit, Wohlhabenheit und Solidität der Bewohner vorthellhaft aus. ...

Rustschuk ist gegenwärtig die Residenz des Wesirs Said Pascha von Silistria. Das Sandschakat von Rustschuk ist das grösste im Gebiete der unteren Donau und umfasst 3 Paschalike. Die Stadt ist befestigt und ziemlich bevölkert. ...

№ 36 [p. 1.] Silistria ist eine Festung, deren Werke sich in einem erbärmlichen Zustande befinden. ... Die Bevölkerung des Distrikts Silistria besteht aus Türken, Tartaren, Wallachen und einigen Bulgaren. ...

Varna ... Burgas ...

Bulgarien.

Bulgarien.

— Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik. Hrsg. von Prof Dr. Carl Arendts. 2. Jahrg. Wien, Pest, Leipzig, 1880. 8°. p. 287.

B. M. L. — P.P. 3962. h.

Прил. 30. Страница 50 от т. 4. на

„Населението на Турция и България през XVIII и XIX век“

на Н. Михов (София, 1935) — продължение на бележка на автора към изданието (факсимиле)

(p. 287) **Bulgarien.** Zeitungsnachrichten zufolge wird die Bevölkerung dieses Fürstenthums auf rund 1 500,000 Köpfe geschätzt, während der Goth. Hofkammer für 1880 dieselbe mit 1,859,000 angiebt. Die grössten Städte sind nach jenen Zeitungsnachrichten, wie folgt, geschätzt: Rustschuk, Tirnowa (ehemalige Hauptstadt) und Widdin je 25,000 bis 30,000 Einwohner (nach dem Goth. Hfk. 23,000, 12,000, 19,000), Schumla 18,000 bis 20,000, Gabrowo 15,000 bis 20,000, Sisch-towa (Zischtow) 18,000, Varna 16,000 bis 18,000 (Goth. Hofk. 16,000), Silistria 12,000, Sofia (jetzige Hauptstadt) 10,000 bis 12,000 (Goth. Hofk. 18,000), Lowtscha 8000 bis 10,000, Lom 8000, Rasgrad 5000 bis 6000, Dschuma und Eskl-Dschuma je 6000, Radomir und Osmanbazar je 4000 Einwohner.

Burian.

Cf. Berichte der k. und k. Missionen und Consulate in handelspolitischen Angelegenheiten.

Burlingame, Ed. L.

Current Discussion. A collection from the chief English Essays on Questions of the time. Edited by Edward L. Burlingame. Vol. I. International Politics. New York, G. P. Putnam's Sons, 1878. 8°. p. XII—368.
B. M. L. — 12273. f. 12.

Contents:

- I. The Russians, the Turks and the Bulgarians. By Archibald Forbes, p. 1.
- II. Turkey. By Viscount Stratford de Redcliffe, p. 41.
- III. Montenegro. By the Rt. Hon. W. E. Gladstone, p. 119.
- VII. The Slaveowner and the Turk. By Professor Goldwin Smith, p. 247.
- IX. The Relation of the English People to the Russo-Turkish War. By Edward A. Freeman.

Burton, N.

Narrative of A Voyage from Liverpool to Alexandria, touching at the Island of Malta, and from thence to Beirout in Syria; with A Journey to Jerusalem, Voyage from Jaffa to Cyprus and Constantinople, and A Pedestrian Journey from Constantinople, through Turkey, Wallachia, Hungary, and Prussia, to the Town of Hamburgh, in the Years 1836—37. By the Rev. Nathanael Burton, LL. D. Late Assistant Chaplain to the Garrison of Dublin, and to the Royal Artillery. Dublin, John Yates, 1838. 8°. p. VIII—335. Illustr.

B. M. L. — 10026. c. 27.

Авторът е минал от Цариград през Одрин—Загора—Казанлък—Габрово—Русчук—Букурещъ.

Businello, P.

Des venetianischen Legations-Secretaers Peter Businello Nachrichten von der Ottomannischen Monarchie.

— Johann Friedrich Le Bret. Magazin zum Gebrauch der

Прил. 31. Страница 51 от т. 4. на

„Населението на Турция и България през XVIII и XIX век“

на Н. Михов (София, 1935) — край на бележка на автора към изданието (факсимиле)

През тръни към звездите!

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА

НАСЕЛЕНИЕТО НА ТУРЦИЯ И БЪЛГАРИЯ

ПРЕЗ XVIII И XIX В.

БИБЛИОГРАФСКИ ИЗДИРВАНИЯ СЪС СТАТИСТИЧНИ
И ЕТНОГРАФСКИ ДАННИ

ОТ

АКАД. Д-Р НИКОЛА В. МИХОВ

БЫВШИ ПОДДИРЕКТОР НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА В СОФИЯ

С предговор от чл.-кор. на АН на СССР проф. П. Н. БЕРКОВ

ТОМ ПЕТИ

НАСЕЛЕНИЕ ТУРЦИИ И БОЛГАРИИ

В XVIII И XIX ВВ.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ С СТАТИСТИЧЕСКИМИ
И ЭТНОГРАФИЧЕСКИМИ ДАННЫМИ

АКАД. Д-РА НИКОЛЫ В. МИХОВА

БЫВШЕГО ЗАМ.-ДИРЕКТОРА НАРОДНОЙ БИБЛИОТЕКИ В СОФИИ

С предисловием чл.-корр. АН СССР проф. П. Н. БЕРКОВА

ТОМ ПЯТЫЙ

София • 1967

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

*Прил. 32. Титулна страница на т. 5. на
„Населението на Турция и България през XVIII и XIX век”
на Н. Михов (София, 1967/1968/) (факсимиле)*

(Т. I. с. II) К сочинению моему приложены следующие карты и планы:

Т. I. Карта для объяснения действий на Дунае в 1853 и 1854 годах и планы сражений при Ольteniце, Четата и Фонтына-Банулуй, Баяндуре, Аххуре, Ахалъхье, Баш-Кадькларе.

Т. II. Карта переправы русских войск через Дунай в марте 1854 года и планы: батарей с анвелопами, построенных генералом Шильдером в 1854 г.; перехода русских войск через Дунай, у Изманла; осады креп. Силистрии в 1854-м г.; Детальный план атаки Арабского форта; Планы сражения на реке Чолоке, сражения на Чингильских высотах, сражения при Кюрук-Дара, укреплений Бомарзунда; Карты: Таврической губернии, театра военных действий в окрестностях Севастополя; План окрестности Севастополя.

Т. III. Планы сражений на реке Альме, при Кадикой (Балаклаве), при Инкермане.

Т. IV. План сражения на реке Черной; Карта театра действий 1853, 1854 и 1855 годов в Азиатской Турции; План окрестностей крепости Карса.

(Болгаре)

(Русские Болгаре и управляющий ими Нѣмецкїй Комитетъ въ Одессѣ. Одесса, 1867.) 24 с.

(с. 2) . . . Из этих именно болгар, покинувших благодатный родной край, и образовалось в южной России водворение из 85 колоний с населением до 150 т.д., которое не при одном случае высказало свои горячие чувства преданности к России на деле. Известны всем и каждому действия и этих болгар в войнах России с Турцией в 1828 и 53 годах. Из этих болгар за последним разграничением южной части Бессарабии по Парижскому трактату 1856 года в Бессарабии осталось 45 колоний, о которых мы намерены сказать здесь несколько слов.

Болгарія

Болгарія и Болгары. (По поводу книгъ Р. Канитца и К. I. Иречка.) — Слав. ежегод. Календарь на 1876 годъ. Киев (1875) с. 210—218.

Тази статия е заета от чешката иллюстрация Светозор. 1875. № 31 и 33.

(с. 212) . . . В Турции болгарское население достигает 5 мил.

Боснія

Боснія и Герцеговина. — Слав. ежегод. Календарь на 1876 г. Киев (1875) с. 182—206.

За написването на тоя труд са използвани по-важните съчинения на чужди автори.

Броневскій, Вл.

Описание Черногоріи*. — Сынъ Отечества. Ч. 47. Спб., 1818, с. 17—32; 49—69; 109—126; 167—175; 193—211.

С цифрени данни.

Брунъ, Ф.

Черноморье. Сборникъ изслѣдованій по исторической географіи Южной России Ф. Бруна, (1852—1877 г.) Одесса, Печатано в тип. Г. Ульриха, 1879—1880. 2 ч. IV, 1 л., 277 с.; 1 л., 408, с. 1 л. съ карт.

* Доньше ни на одномъ еще языкѣ не описана сия любопытная земля, обитаемая единоплеменнымъ с нами народомъ. Приносимъ искреннюю нашу благодарность почтенному Г. Броневскому за украшение Сына Отечества сею статьею. Изд.

Прил. 33. Страница 24 от корпуса на т. 5. на
„Населението на Турция и България през XVIII и XIX век“
на Н. Михов (София, 1967/1968/) (факсимиле)

Ч. I. с. 33—47: Нечто о Добрудже.¹

Ч. II. с. 325—346: Некоторые исторические соображения по поводу названия Добруджи.²

Ч. I. (с. 34) В одном немецком журнале мы встретили следующие подробности о Добрудже, заключающей в себе, по тому журналу, около 200 кв. миль . . . Население немногим превышает 20 000 душ.

Будилович, А. С.

Статистическія таблицы распределенія Славянъ. А) по государствамъ и народностямъ Б) по вѣроисповѣданіямъ, азбукамъ и литературнымъ языкамъ (нарѣчіямъ). Съ объяснительною запискою А. С. Будиловича. Приложение къ „Этнографической картѣ Славянскихъ народностей“ М. Ф. Мирковича, изданной Петербург. Славян. Благотв. Обществомъ. Спб., тип. и хромолит. А. Траншеля, 1875. 23 с.

(с. 3) В 1842 году появился в Праге знаменитый труд Шафарика „Slovanský národopis“, в котором впервые собраны подробные статистические данные для распределения славян в отношении этнографическом, политическом и религиозном. Хотя Шафарик и не указал в этом сочинении источников для своих цифр и не определил степени их достоверности, однако данные его отличались большой, по тому времени, точностью и потому пользовались заслуженным доверием всех последующих статистиков.

Но в течение последних 30 лет жизнь произвела не мало важных перемен в статистических отношениях славян; с другой стороны, и наука уже осветила не мало темных прежде углов славянского мира.

Цифры Шафарика устарели; понадобилось их проверить и освежить по данным новейшего времени.

Выполнение этой задачи возложено было С. Петербургским отделом Славянского благотворительного комитета на члена его А. С. Будиловича, который и составил издаваемые ныне статистические таблицы распределения славян: а) по государствам и народностям, б) по вероисповеданиям, азбукам и литературным языкам (или вернее — наречиям).

В объяснительной к таблицам записке составитель [А. С. Будилович] указывает основания для каждой принятой им цифры и степень ее достоверности.

Как таблицы, так и записка издаются в виде приложения к предпринятому Отделом новому изданию „Этнографической Карты Славянскихъ народностей“.

(с. 6) . . . Цифра, обозначающая болгарское население России (97 032), почти совпадает с расчетом Шафарика („Slovanský národopis“, Praha — 1842), который насчитывал в 1842 г. 80 000 болгар в России.

(с. 11) Число болгар в Австрии 26 920 довольно согласно определяется австрийскими статистиками: Черниг в 1851 г. 22 987; Брахелли в 1869 г. 26 200; Шмидт за тот же год 26 000. Цифра Шафарика (7 000) представляется очень низкой.

(с. 14) В княжестве Румынском находится значительное число славянского населения: в Молдавии преимущественно русского, а в Валахии болгарского. Официальных цифр этого населения мы не имеем. Для русского населения княжеств можно предположить десятка два тысяч (20 000). Но болгар в Валахии должно быть несколько сотен тысяч. Болгаре сами насчитывают там 700—800 000 своих единоплеменников (см. „Летоструй“, Болгарский Календарь за 1869. с. 221). Быть может, это несколько преувеличено, но цифра 500 000 должна служить низшим пределом для болгар румынских.

Европейская Турция есть страна по преимуществу славянская; но цифра славянского ее населения и доныне известна мало лучше того, как во времена Шафарика. Он определял, что число славян в Европейской Турции (с вассальными княжествами: Румунией, Сербией, Черногорией) в 6 100 000, предполагая в том числе 3 500 000 болгар и 2 600 000 сербов. Десять лет спустя Убичини (Lettres (с. 15) sur la Turquie, Paris, 1853) тоже насчитывал в Европейской Турции (с вассальными владениями) 6 200 000 славян, в том числе болгар 3 000 000. Но он был слишком пристрастен к туркам (которых считал в Европе 2 100 000!).

¹ Статья эта была помещена в Одесск. вестнике № 45, 1854 г.; к ней прибавлены отрывки из исследования под заглавием „О Килийскомъ устьѣ Дуная“. Одесса, 1853.

² Из ЖМНП.

Прил. 34. Страница 25 от корпуса на т. 5.
на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век“
на Н. Михов (София, 1967/1968/) (факсимиле)

Per aspera ad astra!

ÉCOLE DES HAUTES ÉTUDES COMMERCIALES
„D. A. TZENOV“ — SISTOV (BULGARIE)
BIBLIOTHÈQUE D'HISTOIRE ÉCONOMIQUE — 2.

HANDELSHOCHSCHULE
„D. A. TZENOV“ — SISTOV (BULGARIEN)
BIBLIOTHEK DER WIRTSCHAFTSGESCHICHTE — 2.

DR. NICOLAS V. MICHOFF
VICE-DIREKTOR A. D. DER NATIONALBIBLIOTHEK SOFIA

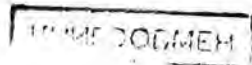
BEITRÄGE
ZUR
HANDELSGESCHICHTE BULGARIENS
(OFFIZIELLE DOKUMENTE UND KONSULARBERICHTE)

II

ÖSTERREICHISCHE KONSULARBERICHTE

ERSTER BAND

SOFIA
BUCHDRUCKEREI „KNIPEGRAPH“

1943

Прил. 35. Титулна страница на т. 2. 1. „Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens“
на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire“
(„Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (Svichtov, 1943)

BULGARIEN

Bulgarien in kommerzieller Beziehung.

Journal des Oesterreichischen Lloyd. VIII. Jahrg.
Nr.Nr. 35, 36. Triest, 1843. Fol. [p. 1—2, 1—2.]

N. B. W. — 60.365 — D.

BULGARIEN IN KOMMERZIELLER BEZIEHUNG

Nr. 35. [p. 1] Die Provinz Bulgarien ist beinahe in ihrer ganzen Ausdehnung fruchtbar und kulturfähig, mit Ausnahme einer weiten Ebene, welche in der Nähe von Widdin beginnt, östlich bis Sistow und südlich bis an die Gebirgskette des Balkan sich ausdehnt, und zwar grasreiche Weideplätze enthält, aber wegen unzulänglicher Bewässerung zum Ackerbau nicht geeignet ist. Der übrige Theil des Landes hat schöne Waldungen und ist im Verhältnisse zur Bevölkerung ziemlich gut angebaut, besonders in den ausschliesslich von Bulgaren bewohnten Distrikten zwischen Sistow und Silistria, dann im Innern bis Schumla. Der zum Paschalik Varna gehörige Landstrich längs der Küste des schwarzen Meeres, namentlich die ganze Landschaft Dobroschna, ist vorzugsweise von Türken und Tartaren bewohnt, die weniger Ackerbau als Viehzucht treiben. In der schönen, weiten und fruchtbaren Ebene Babaday sind mehre Dörfer von Bulgaren und Russen bewohnt. Das Hauptzeugniss derselben ist harter Weizen. In diesem Landstriche halten sich einige tausend siebenbürgischer Mokanen (Schafzüchter) mit ihren zahlreichen Heerden auf, indem sie hier kraft uralten, durch zeitweise Konventionen und grossherrliche Fermene garantirten Herkommens das freie Weiderecht üben.

Die Einführung des neuen türkischen Mauth- und Handelssystems und der Abschluss der Verträge mit den fremden Handelsmächten, vermöge welcher die Ausfuhr sämtlicher Landeserzeugnisse gegen Entrichtung der festgesetzten Zollgebühren freigegeben ist, fangen an, ihre wohlthätige Wirkung zu äussern, Bulgarien hat bereits im vorigen Jahre einen thätigen Antheil am Ausfuhrhandel genommen, indem aus den, am rechten Donauufer gelegenen Städten Widdin, Sistow, Rustschuk und Silistria über 150,000 Triester Star Weizen nach Braila und Galacz zur überseeischen Ausfuhr gesendet wurden.*) Diese Erscheinung ist um so erfreulicher und wichtiger, da sie als Anzeichen des steigenden Privatwohlstandes betrachtet werden kann, und dieses früher so

*) Vergl. Nr. 13 unseres Journals.

Прил. 36. Страница от корпуса на т. 2. 1. „Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens“
на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire“
(„Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (Svichtov, 1943) (факсимиле)

BIBLIOTHÈQUE — 4 || BIBLIOTHEK
D'HISTOIRE ÉCONOMIQUE — 4 || DER WIRTSCHAFTSGESCHICHTE — 4

D-R NICOLAS V. MICHOFF
MEMBRE DE L'ACADÉMIE BULGARE DES SCIENCES

CONTRIBUTION

A

L'HISTOIRE DU COMMERCE
DE LA
TURQUIE ET DE LA BULGARIE

III

RAPPORTS CONSULAIRES FRANÇAIS
DOCUMENTS OFFICIELS ET AUTRES DOCUMENTS

ПРОВЕРКА
2004

SVICHTOV
ÉDITIONS D'ÉTAT „SCIENCE ET ART“
1950

Прил. 37. Титулна страница на т. 3. „Rapports consulaires francais, documents officiels et autres documents” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1950) (факсимиле)

VARNA

Port de Varna. Mouvement commercial en 1857.

— Annales du commerce extérieur, publiées par le Département de l'Agriculture, du Commerce et des Travaux publics. <3e série des Avis divers.> Turquie. <Faits commerciaux.> (№ 12. Septembre 1858.) Paris (1858.) p. 5.

S. B. M. — 4° Merc. 2°

Port de Varna.

Mouvement commercial en 1857.

(p. 5) La valeur totale des importations de ce port s'est élevée, en cette année, à	7,099,000 fr.
Celle de ses exportations, à	7,764,000
Total	14,863,000 fr.

L'importation s'est composée de 4,388 balles de tissus, de 4,891 sacs de café, de 1,117 barriques de sucre; plus, des fer, cuivre, sel, caroubes, yallonnée, bois de campêche, charbon de terre et diverses autres marchandises.

A l'exportation ont figuré 134,544 charges de blé dur, 32,683 d'orge et 8,098 de maïs, 7,082 quintaux de suif et 2,008 de laine fine, puis du beurre, fromage, bois à brûler, des volailles, de la farine, etc.

Marseille a reçu le quart environ des céréales exportées, représentant de 40,000 à 45,000 charges, en blé principalement. Il en a été de même de la presque totalité des laines, qui était d'une qualité très recommandable.

Notre commerce n'a pris part au mouvement de la navigation que grâce aux paquebots des Messageries Impériales, un seul navire à voiles français ayant paru dans le courant de l'année sur la rade de Varna. Ce navire et les 68 bateaux à vapeur de la Compagnie française ont formé ensemble un chiffre de 16,619 tonneaux équivalant à peu près au neuvième de la navigation totale du port.

Les pavillons qui ont dominé dans les importations de l'année sont: le pavillon turc, avec 2,947,000 francs; autrichien, avec 2,696,000; valaque, avec 794,000; français, avec 285,000.

A l'exportation, les premiers en ligne étaient: le pavillon turc, avec 2,546,000 francs; autrichien, avec 2,413,000; grec, avec 702,000; français, avec 701,000; valaque, avec 527,000, et suédois, avec 373,000.

Les navires russes, anglais, sardes, hanovriens et mecklembourgeois ne font à Varna, aux marines précitées, qu'une concurrence secondaire.

Прил. 38. Страница 20 от корпуса на т. 3. „Rapports consulaires français, documents officiels et autres documents” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1950) (факсимиле)

SALONIQUE

Port de Salonique. Mouvement commercial en 1857.

— Annales du commerce extérieur, publiées par le Département de l'Agriculture, du Commerce et des Travaux publics. <3e série des Avis divers.> Turquie. <Faits commerciaux.> (N° 12. Septembre 1858.) Paris (1858.) p. 6.

S. B. M. — 4° Merc. 2°

Port de Salonique.

Mouvement commercial en 1857.

(p. 6) La valeur totale s'en est élevée à 51 millions de francs, savoir; 28 millions à l'importation et 23 à l'exportation. Ce mouvement a représenté un transport de 205,159 tonneaux, dont 101,102 à l'entrée et 104,057 à la sortie. Le pavillon autrichien y tient le premier rang et couvre 50,957 tonneaux; viennent ensuite le pavillon grec, couvrant 43,256 tonneaux, le pavillon turc pour 33,670 tonneaux, le pavillon français pour 26,738 tonneaux, l'anglais pour 22,484 tonneaux, et le sarde pour 10,980 tonneaux.

Les autres pavillons paraissent à peine dans le port de Salonique. Il importe de remarquer, pour se rendre bien compte de ces chiffres, que des pyroscaphes autrichiens, turcs et français viennent périodiquement à Salonique; des pyroscaphes anglais y arrivent aussi assez souvent, mais sans périodicité.

Si l'on considère la valeur des importations et des exportations réunies, le premier rang est tenu par le pavillon anglais, qui a couvert une valeur d'environ 15 millions $\frac{1}{2}$ de francs; le deuxième, par l'autrichien pour une somme à peu près égale; enfin le troisième, par le pavillon français, pour près de 12 millions.

Les produits expédiés de France à Salonique sont, par ordre d'importance, le sucre, le café, les épices, la cochenille, le plomb en graille, la clouterie, quelques soieries, des papiers, modes, parfumeries et meubles. Toute cette exportation s'opère de Marseille, d'où, jusqu'en 1856, Salonique tirait aussi du plomb en saumons; mais, depuis, une mine de plomb argentifère, exploitée à Zagora en Thessalie, par une compagnie anglaise, fournit de plomb le marché de Salonique.

Прил. 39. Страница 21 от корпуса на т. 3. „Rapports consulaires français, documents officiels et autres documents” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1950) (факсимиле)

През тръни към звездите!

BIBLIOTHÈQUE D'HISTOIRE ÉCONOMIQUE — 3. || BIBLIOTHEK DER WIRTSCHAFTSGESCHICHTE—3

Dr. NICOLAS V. MICHOFF
MITGLIED DER BULGARISCHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

BEITRÄGE

ZUR

HANDELSGESCHICHTE BULGARIENS

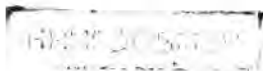
(OFFIZIELLE DOKUMENTE UND KONSULARBERICHTE)

II

ÖSTERREICHISCHE KONSULARBERICHTE

ZWEITER BAND

SOFIA
STAATSVERLAG „WISSENSCHAFT UND KUNST“

1953

Прил. 40. Титулна страница на т. 4. 2. „Beitrage zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularberichte: Österreichische Konsularberichte“ на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire“ („Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (Sofia, 1953) (факсимиле)

BULGARIEN

Bulgarien, seine Weltstellung, seine Natur- und Culturverhältnisse.

== Unsere Zeit. Jahrbuch zum Conversations-Lexikon. 2. Bd. Leipzig, 1858. p. 99 — 121.

S. B. M. — 8°. Enc. 241.

BULGARIEN, SEINE WELTSTELLUNG SEINE NATUR- UND CULTURVERHÄLTNISSE

Inhalt:

Lage, Ausdehnung, Grenzen, commerzielle und militärische Weltstellung. — Bevölkerung. — Charakter des Landes. — Verbindungen. — Producte. — Industrie im engeren Sinne. — Einwanderung. — Nationale Bestrebungen in Bulgarien. — Bulgariens volkswirtschaftliche und finanzielle Bedeutung für die Pforte. — Militärische Bedeutung des Landes. — Aufgaben der Pforte in Bulgarien.

Bulgarien, seine Weltstellung, seine Natur- und Cultur- verhältnisse.

Lage, Ausdehnung, Grenzen, commerciale und militärische Weltstellung.

(p. 99) Die Behauptung hat viel Wahres, dass der Orient in Europa bis zum Balkan (d. h. Scheide) zu rechnen sei. Die Länder im Süden von diesem noch ziemlich wege- und verbindungslosen Gebirge machen mit Kleinasien zusammen ein Ganzes aus, und die beiden Meerengen, Bosphorus und Hellespont mit dem zwischen gelegenen Marmarameere, sind nicht sowol eine trennende Grenze zwischen ihnen als vielmehr eine einigende geographische Mitte. Für Rumelien wie für Anatolien ist Konstantinopel das Centrum, die naturbedingte Hauptstadt, und eben hierauf beruht seine Bedeutung. Was die Länder zunächst jenseit des Balkan angeht, so haben sie, in ähnlicher Weise wie die ersterwähnten in der Propontis und den beiden Seestrassen, ein Band der Einigung gemeinsam, die Donau. Von ihrem Austritt aus den Felsenpforten, von Orsowa an bis zu ihren Mündungen,

Прил. 41. Страница 76 от корпуса на т. 4. 2. „Beitrage zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularberichte: Österreichische Konsularberichte“ на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire“ („Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (Sofia, 1953) (факсимиле)

auf einer Strecke von nahe an anderthalbhundert deutschen Meilen, macht der Strom, welcher hier im Türkischen den Namen Zuna führt, die geographische Mitte eines ungeheuern Länderkreises aus, der ehemals völlig vom osmanischen Reich abhängig war, und in den in neuerer Zeit nur Russland erobernde Griffe tief hinein gethan hat. Indess steht noch heute die Hauptmasse unter der Oberherrlichkeit des Sultans, und zwar auf dem rechten Ufer unter der directen, auf dem linken Ufer mit jener Modification, die durch den Unterschied zwischen Suzerän und Souverän bezeichnet wird. Die direct der Pforte unterworfenen Provinzen heissen Silistria, Widdin, Nisch (Nissa) und Sofia. Sie machen zusammen das aus, was man mit einem vielgebräuchlichen Collectivnamen, den die türkische Administration indess nicht kennt, als die Bulgarei oder Bulgarien bezeichnet. Im Alterthum, zur Zeit der Römerherrschaft, wurde das Land unter dem Namen der beiden Mösien (Moesia superior und inferior) begriffen. Seine Gesamtausdehnung erstreckt sich über einen Flächenraum von ungefähr 2,000 (geographischen) Quadratmeilen.

Die Grenzen Bulgariens sind nach drei Richtungen hin naturgebene und insofern leicht zu übersehen. Im Norden wird es durch die Donau (auf der Strecke von oberhalb Widdin bis zum Meere) von der Kleinen und Grossen Walachei, der Moldau und demjenigen Theile derselben, der seit dem Pariser Frieden (März 1856) mit dieser vereinigt wurde, geschieden. Da das Hauptfahrwasser des Stromes sich auf der bulgarischen Seite hält und im engern Sinne als Scheidelinie gilt, so geschieht es, dass die meisten Donauinteln den genannten beiden Fürstenthümern (Walachei und Moldau) zuzurechnen sind. Auch ist von dieser Regel das Donaudelta selbst nicht ausgenommen, indem die im Betreff seiner, kurz nach dem Friedensschlusse von der türkischen Regierung gemachten Reclamationen — man wird sich eines bezüglichen Memorandums des osmanischen Ministers des auswärtigen Angelegenheiten erinnern — unberücksichtigt geblieben sind. Im Osten bildet die pontische Küste die Grenze, und zwar von dem südlichen Mündungsarm der Donau (St-Georgskanal oder Kedrille Boghasi) an bis zum Busen von Burgas. Die Südgrenze Bulgariens wird ihrer längsten Ausdehnung nach von dem Kämme des Balkengebirges gezogen. Nur auf ihrem äussersten rechten Flügel, ostwärts von Sliwno, verlässt sie die von der Bergkette vorgezeichnete Richtung, um mittagwärts derselben den Meerbusen von Burgas zu gewinnen. Die Grenze im Westen endlich läuft in gebrochenen Linien zwischen dem Balkan und der Donau hin und wird zum grössern Theil von den serbischen Bergzügen formirt.

Der Raumgehalt des Landes vertheilt sich auf die vier Provinzen in folgender Weise: Silistria 570, Widdin 207, Nisch (Nissa) 489, Sofia 573 Quadratmeilen, sodass hiernach die genauere Gesamtzahl 1839 Quadratmeilen dürfte.*

* Man wird diese räumlichen Bestimmungen, welche officiellen Angaben entnommen sind, im allgemeinen nicht in Übereinstimmung mit den deutschen Karten finden. Auf den meisten der letztern ist Bulgarien als nur aus den beiden Provinzen Silistria und Widdin bestehend dargestellt, und die letztere Provinz ist meist um ein Bedeutendes umfangreicher als Nissa und Sofia verzeichnet. Frhr. v. Reden, der deutsche Statistiker, hat in seinen mit grossem Fleisse ausgearbeiteten Zusammenstellungen diesen Fehler vermieden, und dieselben können als durchaus exact angesehen werden.

Прил. 42. Страница 77 от корнуса на т. 4. 2. „Beitrage zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularberichte: Österreichische Konsularberichte“ на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire“ („Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (Sofia, 1953) (факсимиле)

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА

ПРИНОС КЪМ ИСТОРИЯТА
НА ТЪРГОВИЯТА
НА
ТУРЦИЯ И БЪЛГАРИЯ

ОТ

акад. д-р НИКОЛА В. МИХОВ
с увод от акад. проф. ИВ. СТЕФАНОВ

VI

ФРЕНСКИ, НЕМСКИ И АНГЛИЙСКИ АВТОРИ

CONTRIBUTION A L'HISTOIRE
DU COMMERCE
DE LA
TURQUIE ET DE LA BULGARIE

PAR

LE DR NICOLAS V. MICHOFF
MEMBRE DE L'ACADÉMIE BULGARE DES SCIENCES

Avant-propos du prof. IV. STEFANOV
Membre de L'Académie Bulgare des Sciences

VI

AUTEURS FRANÇAIS, ALLEMANDS ET ANGLAIS

София · 1970

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

Прил. 43. Титулна страница на т. 6 „Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970 /1971) (факсимиле)

TABLE DES MATIERES

Avant-propos — Prof. I. v. Stefanov, Membre de l'Académie Bulgare des Sciences	3—4
Préface — E. Savova, Maître des recherches, Directrice de la Bibliothèque centrale de l'Académie Bulgare des Sciences	5—6
Signes convenus	7—8
Liste des sources	9—12
EXTRAITS DE DIFFERENTES SOURCES (OUVRAGES ET ARTICLES) . . .	13—511
XVII siècle (1664—1700)	15—16
XVIII siècle (1701—1800)	17—57
XIX siècle. Première moitié (1801—1850)	58—271
XIX siècle. Deuxième moitié (1851—1900)	273—472
XX siècle (1900—1911)	473—511
Index alphabétique des noms de personnes	515—527
Index alphabétique des noms de lieux	528—558
Index alphabétique des matières	559—573
a) En langue française	559—565
b) En langue allemande	565—571
c) En langue anglaise	571—571
d) En langue italienne	573

Прил. 44. Съдържание на т. 6 „Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970 /1971) (факсимиле)

Acton.

The Cambridge Modern History. Planned by the late Lord Acton LL. D. Regius Professor of Modern History. Edited by A. W. Ward Litt. D. G. W. Brothero Litt. D. Stanley Leathes M. A. Cambridge, at the University Press, 1902—1911. 13 vol. gr. 8. B. N. S.

Гл. т. I: The Renaissance. стр. 700—705: *The Ottoman Conquest.* I. Documents (Original Authorities of all Kinds). II. General Histories. A. Of the Ottomans. B. Of other Lands. III. Auxiliary Works. On Ottoman Institutions, etc. IV. Monographs, etc.

Тази библиографска бѣлѣжка обхваща по-вече отъ 150 съчинения.

T. X: The Restoration. стр. 803—807: *Greece and the Balkan Peninsula.*

Тукъ сж изброени около 80 съчинения.

T. XII: The Latest Age. стр. 905—912: *The Ottoman Empire and the Balkan Peninsula.*

Тукъ сж изброени около 250 съчинения.

Adamović, L.

Cf. Cvijić, J. Bibliographie géographique de la Péninsule Balkanique.

Anastasijević, M.

Cf. Cvijić, J. Bibliographie géographique de la Péninsule Balkanique.

Annual List.

Cf. List.

Antiquariatskatalog.

203. Antiquariats-Katalog. Byzantia. Byzantino-Orientalia. Neograeca. Sprache, Litteratur, Geographie, Geschichte, Volkskunde, Recht, Religion und Kunst Griechenlands seit dem Absterben des antiken Lebens bis zur Gegenwart. Geschichte und Geographie des Heiligen Landes. Die Kreuzzüge. Leipzig, Simmel & Co. Buchhandlung und Antiquariat, 1903. 8. p. p. 49.

B. N. S.

Въ тоя каталогъ сж отбѣлѣзани № № 1402.

2

Прил. 45. Страница 2 — схема от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie“ („Библиографски източници за историята на Турция и България“) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле)

Hammer, J.

Reisen in der Turkey. (Uebersicht von neunzehn Reisen in der Turkey). [Gez.] Hammer-Purgstall.

— Jahrbücher der Literatur. Bde: 87, 88. Wien, 1839.
p. 1—73; 132—203. B. N. P. — Z. 50917

Hammer, J.

Reisen in die Türkei. [Gez.] Hammer-Purgstall.

— Jahrbücher der Literatur. 114. Bd. Wien, 1846. p. 72—131.
B. N. P. — Z. 50930

Hammer, J.

Cf. Blanchard, Ph. Itinéraire historique et descriptif de Paris à Constantinople.

Handel.

Handel der Stadt Joannina, in Thessalien.

— Allgemeine Handlungs-Zeitug. 23. Jahrg. 1816. 35. Stuek. Nuernberg. p. 141—142. S. B. M. — 4°. Merc. 42

(p. 141) Die Stadt Joannina liegt in Thessalien, in der jetzigen europaeischen Tuerkey, und hat 25,000, nach andern aber 40 oder 50,000 Einwohner. Lord Holland schaezt die Bevoelkerung auf 30,000 Seelen.

Handel.

Handel und Schifffahrt von Konstantinopel in 1862—1863.

— Preussisches Handelsarchiv. Wochenschrift für Handel, Gewerbe und Verkehrsanstalten. Jahrg. 1864. 2te Hälfte. Berlin, 1864. p. 221—229; 261—269. B. N. P. — V. 11908 (21

(p. 221) . . . Nach den letzten Erhebungen hatte Konstantinopel mit seinen Umgebungen ungefähr 1,075,000 Einwohner, nämlich:

480,000	Muhamedaner,
250,000	orthodoxe Armenier,
30,000	unirte Armenier,
220,000	Griechen,
55,000	Juden,
40,000	sonstige Glaubensgenossen.

Hievon waren etwa 60,000 Personen Schutzbefohlene fremder Mächte.

Handel.

Handel von Skutari und Prisrendi in 1867. <Nach dem Bericht des Preussischen Konsulats zu Ragusa.>

— Preussisches Handelsarchiv. Wochenschrift für Handel, Gewerbe und Verkehrsanstalten. Jahrg. 1869. 1. Hälfte. Berlin, 1869, p. 13—16. B. N. P. — V. 11908 (34

Прил. 46. Страница 210 – схема от корпуса на т. 3.
на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век“
на Н. Михов (София, 1929) (факсимиле)

(p. 13) ... Das Vilayet von Prisrendi mit einem Flächeninhalte von 288 □ Meilen grenzt im Norden an Serbien und Bosnien, im Osten an Bulgarien, im Süden an Macedonien, und im Westen an Albanien. Das Land, zum grossen Theile aus schönen mehr oder weniger gut kultivirten Ebenen bestehend, ist eines der fruchtbarsten der Europäischen Türkei und hat eine ziemlich arbeitsame Bevölkerung von 700,000 Seelen.

Die bedeutendsten Städte sind Prisrendi mit 35,000, Uskup mit 28,000, Kalkandélé oder Tettova mit 21,000, Jakova mit 17,000, Ipek mit 16,600, Kjo-prülü mit 15,000, Pristina mit 11,000, und Karatova mit 6000 Einwohnern. ...

Handelsstatistik.

Handelsstatistik. Nach offiziellen franzoesischen Quellen. Macedonien.

— Das Ausland. Ein Tagblatt fuer Kunde des geistigen und sittlichen Lebens der Völker. VIII. Jahrg. No. 63. Stuttgart und Tübingen, 1835. p. 249—250.

S. B. M. — 4^e, Per. 5^a

(p. 250) Salonichi enthaelt gegenwaertig eine Bevoelkerung von 40,000 Seelen, bestehend aus Griechen, Tuerken, Juden und bekehrten Juden (Mamlin genannt); etwa 100 Europaeer bilden das fraenkische Quartier.

Hase.

Cf. Choiseul-Gouffier. Voyage pittoresque dans l'Empire Ottoman.

Hassel, G.

Statistique de l'Europe, par M. Hassel.

— Journal des voyages, découvertes et navigations modernes; ou Archives géographiques du XIXe siècle. Tome 1. Paris (1818). p. 310—312.

B. N. P. — G. 24972

(p. 311) ... 3,499,500 Tatars et Bulgares.

(Hassel, G.)

Statistique de l'Europe.

— Journal des voyages, découvertes et navigations modernes Tome 3. Paris, 1819. p. 375—379.

B. N. P. — G. 24974

(p. 377) Turquie. ... 9,225 Milles carrés. ... 6,700,000 hab.

Hassel, G.

Cf. Gaspari, A. C. Vollstaendiges Handbuch der neuesten Erdbeschreibung.

Heck, G.

Cf. Hellert, J. J. Nouvel Atlas physique. 1844.

Hecquard, H.

Histoire et description de la Haute Albanie ou Guégarie. Par Hyacinthe Hecquard, Consul de France à Scutari, Chevalier de la Légion d'honneur, etc., etc., etc. Paris, Chez Arthus Bertrand, Libraire [s. a. 1858?] 8°. XVII—1f.—516. Avec 1 carte.

B. N. P. — Z. Renan. 4095

14*

Прил. 47. Страница 211 – схема от корпуса на т. 3.
на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век“
на Н. Михов (София, 1929) (факсимиле)

1715

1. DUBAN. Lettre à Monseigneur le Marquis de Torcy, Ministre & Secrétaire d'État. Sur le nouvel établissement de la Mission des Pères Jesuites dans Krimée. [Signé] Le très-humble & très-obéissant serviteur, Duban, de la C. de Jesus, = NOUV. MÉM. LEVANT. 1. 1715. p. 1—94.

2. FERRAND. Voyage de Krimée en Cirkassie par le pays des Tartares Nogais, fait l'an 1702. Par le sieur Ferrand Médecin François. = NOUV. MÉM. LEVANT. 1. 1715. p. 102—135.

3. TARIILLON. Lettre à Monseigneur le Comte de Pontchartrain, Secrétaire d'Etat, Sur l'état présent des Missions des Pères Jesuites dans la Grèce. (La Mission de Constantinople. La Mission de Thessalonique.) [Signé] Le très-humble & très-obéissant serviteur, Tariillon, de la C. de Jesus, Miss. de la Grèce. = NOUV. MÉM. LEVANT. 1. 1715. p. 1—125.

1725

4. LETTRE d'un Missionnaire de la Compagnie de Jesus en Grèce. Au Père Fleurieu de la même Compagnie. = NOUV. MÉM. LEVANT. 5. 1725. p. 234—291.

1729

5. STEPHAN. Lettre du Père Stephan, Missionnaire de la Compagnie de Jesus en Crimée de Tartarie. Au Père Fleurieu de la même Compagnie. = NOUV. MÉM. LEVANT. 7. 1729. p. 181—209.

1741

6. INCURSIONS and Skirmishes between the Germans and Turks. = ANNALS EUROPE. 2. 1741. p. 187—240.

7. TRANSACTIONS. Of the most Important Transactions that happened in Turkey, Asia, or Africa, in the Year 1739. = ANNALS EUROPE. 2. 1741. p. 337—356.

1742

8. TRANSACTIONS. Of the most important Transactions in Turkey, Asia and Afrika. = ANNALS EUROPE. for the year 1740. 1742. p. 504—509.

9. TREATY of Commerce between the King of Sicily and the Porte. = ANNALS EUROPE. for the year 1740. 1742. p. 416—423.

10. TREATY, The, of Confederacy and defensive Alliance between the most Serene and most Potent King and Kingdom of Sweden, and the most Serene and most Potent Emperor of the Turks and the Sublime Ottoman Porte. = ANNALS EUROPE. for the year 1740. 1742. p. 495—498.

1743

11. ACCOUNT, An, of the Occurrences in Turkey, Asia, and Africa. = ANNALS EUROPE. for the year 1741. 1743. p. 527—530.

Прил. 48. Страница – схема от корпуса на „Bibliographie des articles de périodiques allemands, anglais, français et italiens sur la Turquie et la Bulgarie” („Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България”)

на Н. Михов (Sofia, 1938) (факсимиле)

MACEDONIEN

Macedonien. (Aus- und Einfuhrhandel, Ernten, Messverkehr mit Oesterreich und Sachsen.)

Journal des Oesterreichischen Lloyd. XI. Jahrg. Nr. 1. Triest, 1846. Fol. p. 3.

N. B. W. — 60.365 — D.

MACEDONIEN

(p. 3). . . Die jährlichen Messen waren hauptsächlich von Serbiern und Rajahs aus Rumelien besucht. Landwärts kamen zur Messe von Ienige aus Oesterreich: 300 Colli Tuch, 150 C. Fesse, 30 C. Tüchern, 15. C. steierische Eisenwaaren und 200 Pfund Goldfäden, zusammen für 590,000 fl.; aus Sachsen: Manufactur- und Quincailleriewaaren für circa 300,000 fl.; aus England: Waaren für 150,000 und aus anderen türkischen Provinzen für 100,000 fl. Zur Messe von Serres (am 24. Februar) trafen ein: aus Oesterreich: 750 Colli Tuch, 100 C. Fesse, 300 Pfund Goldfäden, 100 C. Draht, Stahl, Papier, Tücher und 300 C. Nankings und Halbbaumwollzeuge, zusammen für 600,000 fl., aus Sachsen: Manufacte für 800,000, aus England Waaren für 200,000 und aus den türkischen Provinzen für 140,000 fl. Zu der am 13. August eröffneten Messe von Nevrocoppo kamen aus Oesterreich: 500 C. Tuch, 190 C. Fesse, 50 C. Tücher, 20 C. steierische Eisenwaaren und 300 Pfund Goldfäden, zusammen für 400,000 fl., aus Sachsen: Manufacte für 600,000 fl., aus England: Waaren für 120,000 und aus den anderen türkischen Provinzen für 60,000 fl. Die Messe von Ussungiova (am 20. September) wurde beschickt: aus Oesterreich mit 600 C. Tuch, 200 C. Tücher, 400 Kisten Fesse, 150 K. Stahl, 100 C. Eisenwaaren und 400 Pfund Goldfäden, zusammen im Werthe von 800,000 fl., aus Sachsen mit Waaren für 40,000, aus England für 400,000 und den türkischen Provinzen für 100,000 fl.

Прил. 49. Страница – схема от корпуса на т. I. „Rapports consulaires belges“ на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire“ („Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (Svichtov, 1941) (факсимиле)

HANDELSVERKEHR

Handelsverkehr in den unteren Donauländern während des Jahres 1844.

— Journal des Oesterreichischen Lloyd. XI. Jahrg. Nr. Nr. 15, 16, 17. Triest, 1846. Fol. p. 57—58, 62—63, 65. N. B. W. — 60.365 — D.

HANDELSVERKEHR IN DEN UNTEREN DONAULÄNDERN WÄHREND DES JAHRES 1844.

Inhalt: Alt-Orsowa. — Sistow. — Rustschuk. — Braila und Galacz. — Sülina. — Handel der bulgarischen Seeküste.

(p. 57) Bei dem allseitigen Interesse, welches die aus langjährigem Schlummer erwachenden Fürstenthümer Moldau, Walachei und Serbien, dann die noch unter absoluter türkischer Herrschaft stehende Provinz Bulgarien gegenwärtig in Anspruch nehmen, wird folgende auf den neuesten amtlichen Quellen beruhende, in solcher Vollständigkeit wohl noch nie gebotene Darstellung des Handels in den untersten Gebieten unseres deutschen Hauptstromes, gewiss eine willkommene Gabe sein. Wir beginnen mit dem Ein- und Ausfuhrhandel der vorzüglichsten Handelsplätze der Moldau, Walachei und des Bulgarischen Litorales am schwarzen Meere und lassen dann den Handel Serbiens, als von einem andern Hrn. Einsender stammend, folgen.

Alt-Orsowa.

Ueber den Oesterreichischen Grenzpunkt Alt-Orsowa wurde im J. 1844 durch die Donaudampfschiffe aus und durch Oesterreich nachstehende Einfuhr nach den unteren Donauländern und anderen Handelsplätzen der Türkei vermittelt.

Bestimmungsort :	Manufactur- waaren		Eisen- waaren		Colonial- und Material- waaren		Verschiedene Waaren		Zusammen	
	österr.	fremde	österr.	fremde	österr.	fremde	österr.	fremde	österr.	fremde
Skela • Cladova und Cladosnitzza (Grenz- punkte) Centner	—	1	6	—	7	1	122	110	135	112
Widdin (Bulgarien) Centner	143	188	109	—	—	14	73	29	325	231
Kalafat (Walachei) Centner	—	5	—	—	4	—	7	—	11	5

Прил. 50. Страница — схема от корпуса на т. 1. „Rapports consulaires belges“ на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire“ („Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (Svichtov, 1941) (факсимиле)

RUSTSCHUK

Türkei. Rustschuk, 10. September [1852.] (Konsularbericht.)
— Austria. Zeitung für Handel und Gewerbe, öffentliche Bauten und Verkehrsmittel. Wien, 1852. 4°. p. 1895—1896, 2119, 2462—2463.

N. B. W. — 393. 852 — D.

(p. 1895) Türkei. Rustschuk, 10. September [1852.] Seit meinen letzten Notizen vom 12. Juni l. J. ward hier die vorzüglichste Thätigkeit in der Einfuhr durch die Schiffe der Donaudampfschiffahrts-Gesellschaft entfaltet. Die Importe, meistens in Tuchen, Schaf- und Baumwollwaaren bestehend, hatten jedoch nur zu geringen Theilen die Bestimmung an Ort und Stelle zu verbleiben, die meisten wurden für die nahe bevorstehende grosse Messe in Usundschova (zwischen Philippopel und Adrianopel gelegen) weiter geschafft. Auch aus der Hauptstadt des Reiches war die Einfuhr in englischen Geweben, Baumwoll- und Manufakturwaaren, Tabak, Fellen, Seifen, Kupfer und Eisen nicht unbedeutend. Weit unbedeutender stellt sich die Ausfuhr, und vorzüglich nach Oesterreich, heraus. Bloss einige Ballen von Schaf- und Lammfellen sind durch die Dampfschiffe dahin befördert worden, während nach Konstantinopel Sendungen von Rindschmalz und von barem Gelde beträchtlicher waren.

Der Getreidehandel lieferte nachstehende Daten: Weizen ist aus der vorjährigen Ernte nicht mehr zu haben. Von der neuen Frucht wurden 20—25.000 Chilos à 50—55 Pstr. gemacht. Mais zu 45 Pstr. der Chilo, ist im Preise gestiegen, und beiläufig 15—20.000 Chilos abgesetzt worden. Gerste ist nunmehr aus der vorjährigen Fechsung nicht mehr vorfindig; die letzte Partie davon, circa 10—12.000 Chilo wurde zu 40 Piaster bezahlt. Roggen beiläufig 4—5000 Chilo wurde gleichfalls aufgekauft und mit 45 Piastern geschlossen. Hafer der Chilo zu 20—25 Pstr. und Hirse zu 30 Piaster kommt nur in sehr geringen Partien vor. Häute, Felle sind aufgekauft, und erst die bevorstehenden grossen Schlachtungen werden zum Verkehre im Grossen wieder Anlass geben. Wolle im ursprünglichen Werthe zn 3—4 Pstr. würde gerne um das Doppelte dieses Preises bezahlt werden, ist jedoch ganz aufgekauft.

Was den Handelsplatz Widdin anbelangt, so war daselbst im Gegensatz zu Rustschuk im Ausfuhrgeschäfte die grösste Regsamkeit, die in den letztverflossenen Wochen noch bedeutend zugenommen hat. Beiläufig über 700 Zentner Tabakblätter wurden nach Hainburg verfrachtet und ebenso bedeutende Partien von Schafhäuten, Lamm-

Прил. 51. Страница — схема от корпуса на т. 2. 1. „Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens“ на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire“ („Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (Svichtov, 1943) (факсимиле)

Exportations. — Elles ont consisté en cocons (629,500 fr.), feutres, abbas (480,000 fr.), biscuits (160,000 fr.), soie grège (141,000 fr.), graine de vers à soie (130,500 fr.), farines (105,000 fr.), pelleteries (54,000 fr.), graine de lin (45,000 fr.), peaux (44,500 fr.), bois de construction (33,000 fr.), tabac (25,000 fr.), viandes fumées (24,000 fr.), céréales (22,500 fr.), éponges (21,500 fr.), fromages (18,000 fr.), graines alpistes (15,000 fr.), anis (15,000 fr.), sésame (11,000 fr.), coton (9,500 fr.), laines (9,500 fr.), sangsues (6,000 fr.), cornes (3,000 fr.).

Le blé récolté dans la partie méridionale de la province est de qualité supérieure: son poids est de 27 kilogrammes et demi à 28 kilogrammes par quilo de Constantinople. Il en est de même de l'orge, du sésame et de la graine de lin, produits qui sont recherchés pour leur bonne qualité et dont la majeure partie s'expédie sur Marseille. La soie du pays est supérieure à celle provenant des autres contrées de l'Empire ottoman.

Navigation. — 782 navires sont entrés ou sortis de Gallipoli pendant l'année 1861, et sur ce nombre, les paquebots des Messageries impériales, qui y font un service régulier, comptent pour la plus forte part.

Per aspera ad astra!

(LOUVIERES)

Bulgarie. Commerce d'exportation et d'importation. Foire de Medjidiah¹.

— Annales du commerce extérieur, publiées par le Département de l'Agriculture et du Commerce. <3e série des Avis divers.> Turquie. Faits commerciaux.> № 18. (Février 1864.) Paris, 1864. p. 11—23.

S. B. M. — 4° Merc. 2°

Bulgarie.

Commerce d'exportation et d'importation. Foire de Medjidiah¹.

(p. 11) Medjidiah est un gros bourg tatar de fondation récente, qui tire son nom de la plaine au milieu de laquelle il s'élève. Placé à égale distance de (p. 12) Kustendje et de Tchernavoda, c'est la seule station sur le chemin de fer qui relie ces deux villes, en unissant le Danube à la mer Noire. Ce lieu est heureusement choisi pour les échanges commerciaux; il touche aux pachaliks de Varna et de Tultscha, qui peuvent aisément y envoyer leurs produits. Par le Danube arrivent les marchandises de l'Autriche et des Principautés; par la mer Noire, celles de l'Anatolie, de la Russie, de la Grèce et de l'Angleterre. La foire se tient deux fois l'an; la première quinze jours après Pâques, la seconde dans le courant du mois d'octobre. Cette dernière est la plus importante; elle dure près d'un mois. Les habitans des villes et villages de l'intérieur viennent alors se procurer ce qui est nécessaire à leurs besoins et vendent en échange les produits de leurs campagnes et de leur industrie. Les boutiques, qui s'élevaient au nombre de 568, ont été installées en 1862 par le gouverneur général de Tultscha, d'après un plan régulier qui couvrait une superficie de 53,088 mètres. Le nombre des personnes venues en octobre dernier était de 35,000 à 40,000. On évalue à 4 ou 5 millions de piastres (1 million à 1,200,000 fr.) le montant des transactions qui se sont opérées. Ce chiffre va s'élevant chaque année. Les articles d'importation, en général de mauvaise qua-

¹ Ces renseignemens sont dus à M. le comte de Louviers, vice-consul de France à Tultscha (bouches du Danube.)

Прил. 53. Страница 435 – схема от корпуса на т. 5. „Contribution à l'histoire économique et commerciale de la Bulgarie” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1948) (факсимиле)

KONSULARBERICHT

Konsularbericht aus Bulgarien.

== Austria. Zeitung für Handel und Gewerbe, öffentliche Bauten und Verkehrsmittel. № 100. Wien, 1854. p. 492.

N. B. W. — 393.852 — D.

KONSULARBERICHT AUS BULGARIEN

(p. 492) R u s t s c h u k, im April. Seit dem Augenblicke, wo im Oktober v. J. die Verhängung einer Quarantäne-Massregel gegen alle Provenienzen von walachischer Seite in Wirksamkeit getreten, ist eigentlich die Hauptader des bulgarischen Verkehrs unterbunden worden; denn der grosse Theil von Rohprodukten, welchen die Walachei regelmässig auf Landwegen über Rustschuk, Sistov, Lom und Widdin nach Varna versendet, von wo sie nach der türkischen Hauptstadt verführt werden, blieb dadurch aus, und machte zugleich eine Rückwirkung auf die Verwerthung einheimischer Landeserzeugnisse fühlbar, indem der damit sich befassende Theil der hiesigen Geschäftsleute nur dann in grossartigere Unternehmungen eingeht, wenn das in seinen Händen befindliche Speditionsgeschäft der für die türkischen Provinzen bestimmten Artikel aus den Fürstenthümern Sicherheit für die oft gewagte Spekulation mit Produkten des eigenen Landes bietet. Hat schon die Absperrung von den Fürstenthümern auf den diesseitigen Verkehr eine nachtheilige Wirkung geübt, so ward demselben durch die Unterbrechung der Dampfschiff-Fahrten in einer Jahreszeit, welche zur Anschaffung aller Gegenstände und Produkte für den Haus- und Spekulationsbedarf die vortheilhafteste ist, der letzte und empfindlichste Stoss versetzt. Seit mit Anfang des vorigen Herbstes die Zusendung aus der Walachei abgeschnitten, und auf so unvorhergesehene Weise die jährlich wiederkehrende Waarenzufuhr auf der Donau unterbrochen wurde, ist ein Stillstand in allen Operationen eingetreten, wie er seit Jahren beispiellos dasteht. Die zu Anfang dieser Krisis noch vorhanden gewesenen Verzehrungsgegenstände, dan Tuche, Wollstoffe und andere Artikel, welche zum Bedarfe der zahlreich erschienenen Heeresmacht verwendet werden konnten, gingen rasch und zu guten Preisen ab; allein da es an grösseren Vorräten mangelte, stockten bald jene so glänzend scheinenden Geschäfte, und die verschiedenen Gattungen von Handelsleuten und Verschleissern waren nicht so sehr wegen der Frohndienste zu den öffentlichen Verschanzungsarbei-

Прил. 54. Страница 6 – схема от корпуса на т. 4. 2. „Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularberichte: Österreichische Konsularberichte“ на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaires“ („Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (Sofia, 1953) (факсимиле)

ten, als vielmehr durch die Unmöglichkeit, der Nachfrage zu entsprechen, bemüssiget, ihre Verkaufslokalitäten zu schliessen. Unter den Artikeln, die gänzlich ausgegangen, sind vorzüglich alle Arten Südfrüchte und Butter zu nennen. Cervis, welcher früher einen bedeutenden Handelszweig aus der Walachei abgab, ist für den Augenblick nicht vorhanden. Zum Bedarf des Militärs, welches ungemein viel von dieser Fettwaare verbraucht, wurde so eben eine Partie von 8000 Oka mit grosser Noth von Trnava herbeigeschafft. Die Qualität derselben gibt dem ordinärsten Unschlitt wenig nach, und kostet die Oka 8 Piaster. Den späteren Bedarf wird das Militär von Konstantinopel aus decken müssen.

Die Ansammlung der grossen Truppenmassen, welche seit dem Monate November v. J. auf dem hiesigen Platze stattgefunden, ist die Ursache, dass alle Artikel im Werthe bedeutend gestiegen, jedoch muss man es den energischen Vorkehrungen des hier residirenden General-Gouverneurs der Provinz danken, dass die Theuerung nicht noch mehr zugenommen. Folgender Vergleich stellt sich bei grösseren Geschäften zwischen den Preisen im November v. J. und dem gegenwärtigen Augenblicke heraus.

	Preis in Piastern	
	im November	gegenwärtig
1 Kilo Weizen	60	80
1 „ Gerste	18	40
1 „ Mais	36	48
Reines Mehl, 100 Oka	60	80
Gemischtes Mehl, 100 Oka	50	70
Gedörftes Rindfleisch (Pastermä) 100 Oka	110	280
„ Schaffleisch „ „	80	150
„ Ziegenfleisch „ „	80	150
Unschlitt, die Oka	4 ¹ / ₂	8
Ordinäre Talgkerzen, die Oka	6	7 ¹ / ₂
Reines Baumöl, die Oka	5	8
Gemischtes „ „	4	7
Oliven, die Oka	2	2 ³ / ₄
Zucker „	5	7 ¹ / ₂
Kaffee „	7	12
Steinsalz, 100 Oka	60	122 ¹ / ₂
Meersalz, „	12	60
Seife, bester Qualität, eine Oka	5 ¹ / ₂	7
„ ordinärer „	3 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂
Eisen aus Samakof, die Oka	2 ¹ / ₂	3
Kupfer, die Oka	18	22
Ordinäres gelbes Wachs, die Oka	17	26
Honig, die Oka	3 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂
Keis, „	2	2 ³ / ₄
Bohnen, 100 Oka	60	120
Linsen	50	100
Ordinärer Schalkäse, die Oka	1 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂

Прил. 55. Страница 7 – схема от корпуса на т. 4. 2. „Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularberichte: Österreichische Konsularberichte“ на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire“ („Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (Sofia, 1953) (факсимиле)

LISTE DES SOURCES

Alexander, J. E. Travels from India to England	130
Allard, C. Souvenirs d'Orient. La Bulgarie Orientale	377
Allgemeine Handlungs-Zeitung	98
Andree, K. Geographie des Welthandels	379
Annuaire. Le premier annuaire de l'Empire Ottoman	238
Anthoine. Essai historique sur le commerce et la navigation de la mer Noire	108
Aubignosc, L. P. B. d'. La Turquie Nouvelle	179
Aussichten fuer den Handel bei einer friedlichen Loesung der orientalischen Frage	144
Babelon, E. Du commerce des Arabes	441
Balbi, A. Abrégé de Géographie	175
Beaujour, F. Schilderung des Handels von Griechenland	58
Beaujour, F. Voyage militaire dans l'Empire Othoman	147
Beaujour, F. Tableau du commerce de la Grèce	51
Beer, Ad. Allgemeine Geschichte des Welthandels	351
Bellin. Des capitulations et des traités de la France en Orient	392
Berichte aus der Tuerkey	101
Berteaut, S. Marseille, et les intérêts nationaux qui se rattachent à son port	235
Berton, J. M. Les Turcs dans la balance politique de l'Europe au 19 ^e siècle	113
Beschreibung. Kurzgefasste Beschreibung der Handlung der vornehmsten europäischen Staaten	27
Bianqui. Voyage en Bulgarie pendant l'année 1841	207
Bonnac. Mémoire historique sur l'ambassade de France à Constantinople	475
Boscowich, J. Journal d'un voyage de Constantinople en Pologne	20
Boué, A. Sur l'établissement de bonnes routes et surtout de chemins de fer dans la Turquie d'Europe	281
Boué, A. Remarks on the scenery, antiquities, population, agriculture and commerce of Central European Turkey	176
Boué, A. La Turquie d'Europe	180
Braun—Wiesbaden, K. Eine türkische Reise	407
Brogna rd . Tagebuch einer Reise längst den europäischen Küsten des Mar di Marmora	156
Brown, Ed. Relation de plusieurs voyages, faits en Hongrie, Servie, Bulgarie, Macédoine	15
(Brunswik, B.) Etudes pratiques sur la Question d'Orient	392
Bugistre—Belleyson, D. La vérité sur les massacres de Bulgarie	418
Businello, P. Historische Nachrichten von der Regierungsart, den Sitten und Gewohnheiten der osmanischen Monarchie	31
Centraleisenbahn. Die grosse türkische Centraleisenbahn	338
Charrière, E. Négociations de la France dans le Levant	240
Code de la marine marchande italien promulgué le 24 octobre 1877	475
Collas, B. C. La Turquie en 1861	370
Collas, B. C. La Turquie en 1864	377
Couret, A. La Russie à Constantinople	407
Cousinéry, E. M. Voyage dans la Macédoine	157
Daru, P. Histoire de la République de Venise	117
Dearborn, H. A. S. A Memoir on the commerce and navigation of the Black Sea	106
Demorgny, G. La question du Danube	504

Прил. 56. Страница 9 – съдържание – схема на т. 6 „Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970/1971) (факсимиле)

Depping, G. B. Histoire du commerce entre le Levant et l'Europe depuis les croisades	149
Doering, Ed. Handbuch der Münz-, Wechsel-, Mass- und Gewichtskunde	300
Donau. Die Donau	272
Donau-Schiffahrt. Ueber die Donau-Schiffahrt und den Donau-Handel	76
Duckett, W. A. La Turquie pittoresque	321
Duemmler, E. Über die südöstlichen Marken des fränkischen Reiches unter den Karolingern	282
Dumont, A. Le Balkan et l'Adriatique. Les Bulgares et les Albanais	402
Enault, L. Constantinople et la Turquie	323
Engelhardt, Ed. Du régime conventionnel des fleuves internationaux	433
Evlîya, Narrative of travels in Europe, Asia and Africa in the 17th century	271
Farley, J. L. The resources of Turkey	373
Farley, J. L. Modern Turkey	400
Ferrières — Sauveboeuf. Mémoires historiques, politiques et géographiques des Voyages du	49
Fischer, Fr. Chr. J. Geschichte des deutschen Handels	42
(Frachtpreise von Russland nach Constantinopel)	44
Frankland, Ch. Travels to and from Constantinople	155
Franz, Fr. Chr. Einleitung in die Handlungs-Erdbeschreibung	46
Grasset Saint-Sauveur. Beschreibung der ehemaligen venetianischen Besitzungen auf dem festen Lande und an den Küsten von Griechenland	63
Grisebach, A. Reise durch Rumelien und nach Brusa im Jahre 1839	206
Gruber, C. A. Das Osmanische Reich	92
(Guer) Moeurs et usages des Turcs	18
Haeberlin, Fr. Kleine Schriften vermischten Inhalts aus der Geschichte	24
Hammer, J. Geschichte des Osmanischen Reiches	131
Handbook for travellers in Turkey in Asia including Constantinople	430
Handel. Ueber den Handel des mittelaendischen Meeres	76
Handel. Ueber den Levantischen Handel	101
Handel. Deutschlands und Oesterreichs Handel in seinen bisherigen Verhältnissen und Ergebnissen	264
Handlungseinverstaendniss zwischen dem k. k. Hofe und der ottomanschen Pforte	42
Hausbuch des geographischen Wissens	169
Heeren, A. H. Essai sur l'influence des croisades	85
Hellwald, Fr. Die heutige Türkei	432
Heuschling, Xav. L'Empire de Turquie	352
Heyd, W. Geschichte des Levantehandels im Mittelalter	435
Heyd, W. Die italienischen Handelscolonien am Schwarzen Meer	374
Heyd, W. Histoire du commerce du Levant au moyen-âge	456
Hilberg, A. Nach Eski-Djumaia. Reiseskizzen aus Bulgarien	408
Hochstetter, F. Reise durch Rumelien im Sommer 1869	393
Hoffmann, W. Die Geschichte des Handels	235
Hommaire de Hell, X. Voyage en Turquie et en Perse	303
Huellmann, K. D. Staedtwesen des Mittelalters	119
Huellmann, K. D. Geschichte des Byzantinischen Handels bis zum Ende der Kreuzzuege	88
Huetz, J. Beschreibung der Europäischen Tuerkei	131
Jacob, G. Der Nordisch-baltische Handel der Araber im Mittelalter	462
Jacobovits, Die Consulate als Gerichtsbarkeiten im osmanischen Reiche	379
Jaeckel, J. Neueste Europäische Münz-, Mass- und Gewichtskunde	133
Jireček, C. J. Die Heerstrasse von Belgrad nach Constantinopel und die Balkanpässe	420
Jireček, C. J. Geschichte der Bulgaren	412
Jmrefi. Die ungarischen Fluechtlinge in der Tuerkei	275
Jorio, M. Storia del Commercio e della Navigazione	38
Juchereau de Saint-Denis. Histoire de l'Empire Ottoman depuis 1792 jusqu'en 1844	211
Kanitz, F. Donau-Bulgarien und der Balkan	441
Kleemann, N. E. Reisen von Wien ueber Belgrad bis Killanova . . . in den Jahren 1768, 1769 u. 1770	22
Kohl, J. G. Ueber die Weltstellung Konstantinopels	421

Прил. 57. Страница 10 – съдържание – схема на т. 6 „Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970/1971) (факсимиле)

Kunike, Ad. Zwei hundert vier und sechzig Donau-Ansichten... von seinem Ursprunge bis zu seinem Ausflusse in das Schwarze Meer	121
Lagarde. Voyage de Moscou à Vienne par Kiow, Odessa, Constantinople, Bucharest et Hermanstadt	116
La Primaudaje, F. E. de. Etudes sur le commerce au moyen-âge	253
Lavallée. Th. Histoire de l'Empire Ottoman depuis les temps anciens jusqu'à nos jours	323
Lechevalier, J. B. Voyage de la Propontide et du Pont-Euxin	54
Le Play, F. Les ouvriers de l'Orient et leurs essais de la Méditerranée	425
Levantehandel. Ueber den Levantehandel der Englaender	77
Lindner, Fr. L. Gemaelde der Europaischen Tuerkei	99
Lippmann, K. Die Konsularjurisdiktion im Orient	495
Luedeke, Chr. W. Beschreibung des Tuerkischen Reiches nach seiner Religions u. Staatsverfassung	40
Luschin von Ebengreuth, A. Die Handelspolitik der oesterreichischen Herrscher im Mittelalter	474
Malekewsky, P. Ueber den Handel auf dem Schwarzen Meer	74
Martens, F. Das Consularwesen und die Consularjurisdiktion im Orient	403
Masson, P. Histoire du Commerce Français dans le Levant au 17-e siècle	476
Masson, P. Histoire du Commerce français dans le Levant au 18-e siècle	506
Mathieu, H. La Turquie et ses différents peuples	341
Menadier, F. A. Merkwuerdigkeiten aus der Europäischen Türkei	156
Miller, W. The Latins in the Levant. A history of Frankish Greece	503
Miltitz, Al. Manuel des Consuls	173
Mitteilungen. Statistische Mitteilungen ueber Bulgarien	163
More, P. J. Under the Balkans. Notes of a visit to the district of Philippopolis in 1876	425
(MueUler). Kurzgefasste Geschichte der Handlung zwischen Russland und der Tuerkey	19
Murray, H. An Encyclopaedia of Geography	171
Neigebaur, J. B. Beschreibung der Moldau und Walachei	307
Neikenbrecher, J. C. Taschenbuch der neuesten Muenz-, Mass- u. Gewichtsverfassung aller Laender und Oerter	89
Noël, O. Histoire du commerce du monde depuis les temps les plus reculés	473
North, R. Etude sur la Question d'Orient	416
Numismatique mahométane	221
Ohsson, M. d'. Allgemeine Schilderung des Othomanischen Reichs	47
Olivier, G. A. Voyage dans l'Empire othoman, l'Egypte et la Perse	64
Pertusier, Ch. Promenades pittoresques dans Constantinople et sur les rives du Bosphore	104
Pertusier, Ch. La Bosnie considérée dans ses rapports avec l'Empire Ottoman	116
Pitzipios—Bey, J. G. L'Orient. Les réformes de l'empire byzantin	345
Poujade, E. Chrétiens et Turcs	348
Pouqueville, F. C. H. L. Voyage de la Grèce	121
Pouqueville, F. C. H. L. Voyage en Morée, à Constantinople, en Albanie, et dans plusieurs autres parties de l'Empire Othoman	82
Quiclet. Les voyages de M. Qviolet à Constantinople par Terre	15
Raicewicz. Bemerkungen ueber die Moldau und Wallachey in Ruecksicht auf Geschichte, Naturproducte und Politik	49
Reden, Fr. W. von. Allgemeine vergleichende Handels- und Gewerbs-Geographie und Statistik	227
Reden, Fr. W. von. Die Türkei und Griechenland in ihrer Entwicklungs-Fähigkeit	329
Remer, J. A. Lehrbuch der Staatskunde der vornehmsten europaischen Staaten	44
Ressources commerciales de la Valachie et de la Moldavie	174
Robert, C. Les Slaves de Turquie	228
Rockstroh, E. Bericht über eine Reise von Samakof nach Melnik	405
Rosedale, H. G. Queen Elizabeth and the Levant Company	499
Roth, J. F. Geschichte des Nuernbergischen Handels	58
Rumler, K. Uebersicht der Masse, Gewichte und Währungen der vorzüglichsten Staaten und Handelsplätze von Europa, Asien, Afrika und Amerika	271
Saint-Clair, S. G. B. and Brophy, Ch. A. Twelve years' study of the Eastern Question in Bulgaria	427

Прил. 58. Страница 11 – съдържание – схема на т. 6 „Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911“ на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaires“ („Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (София, 1970/1971) (факсимиле)

Saint-Priest. Mémoires sur l'ambassade de France en Turquie et sur le commerce des Français dans le Levant	127
Salvador, Ed. Histoire commerciale, politique et diplomatique des Echelles du Levant	342
(Samakow)	440
Saweljew, P. Ueber den Handel der Wolgaischen Bulgaren im 9ten und 10ten Jahrhundert	259
Schwarzes Meer	276
Schweiger-Lerchenfeld, A. Die Donau als Völkerung, Schifffahrtsstrasse und Reiseroute	483
Schweighofer, J. M. Abhandlung von dem Kommerz der oesterreichischen Staaten	43
Seide. Warenkunde. Seide	81
Spencer, Ed. Travels in European Turkey in 1850	279
Srbik, H. Der staatliche Exporthandel Oesterreichs von Leopold I. bis Maria Theresia	502
Stein, Chr. G. D. Handbuch der Geographie und Statistik	129
Steinbuechel, A. Neueste Dampfschiffahrt von Wien nach Trapezunt	177
Stuermer, L. von. Skizzen einer Reise nach Konstantinopel	105
Synvet, A. Traité de Géographie générale de l'Empire Ottoman	400
Thielen, M. Fr. Die europaeische Tuerkey	140
Thornbury, W. Turkish life and character	370
Thornton, Th. Etat actuel de la Turquie	92
Tomaschek, W. Zur Kunde der Hämus-Halbinsel. II. Die Handelswege im 12. Jahrhundert nach den Erkundigungen des Arabers Idrisi	461
Tudele, B. Voyages de Rabbi Benjamin fils de Jona de Tudele en Europe, en Asie et en Afrique	17
Turner, W. Journal of a Tour in the Levant	109
Ubicini, A. Lettres sur la Turquie	283
Ubicini, A. La Turquie actuelle	327
Ubicini, A. et Pavet de Courteille. Etat présent de l'Empire Ottoman	417
Uebersicht des tuerkischen Handels ueber Semlin, mit den oesterreichischen Staaten	50
Ungewitter, F. H. Die Türkei in der Gegenwart, Zukunft und Vergangenheit	309
Ursu, J. La politique orientale de François I ^{er} (1515—1547)	504
Vandal, A. Une ambassade française en Orient sous Louis XV. La mission du Marquis de Villeneuve, 1728—1741	464
Vandal, A. L'odyssée d'un ambassadeur. Les voyages du Marquis de Nointel (1670—1680)	496
Viquesnel, A. Voyage dans la Turquie d'Europe. Description physique et géologique de la Thrace	380
Vivien de Saint-Martin Nouveau dictionnaire de géographie universelle	439
Walpole, R. Travels in various couries of the East	111
Walsh, R. Narrative of a Journey from Constantinople to England	142
Walsh, R. Reise von Konstantinopel durch Rumelien, das Balkangebirge, Bulgarien, die Walachei, Siebenbürgen und Ungarn	143
Walsh, R. A residence at Constantinople, during a period including the commencement, progress, and termination of the Greek and Turkish revolutions	171
Wasiliewski, W. G. Kiew's Handel mit Regensburg in alter Zeit	500
Wege. Die Wege des Handels	148
Zustand. Politischer Zustand Bulgariens	161

Прил. 59. Страница 12 – съдържание – схема на т. 6 „Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire”
 („Принос към историята на българската търговия”)
 на Н. Михов (София, 1970/1971) (факсимиле)

През тръни към звездите!

EXTRAITS
DE
DIFFÉRENTES SOURCES

Прил. 60. Страница 13 – вътрешно заглавие: Т. 6: Auteurs français, allemands et anglais 1664-1911 (Френски, немски и английски автори 1664-1911 г.): [Библиографи с откъси от публикациите им] на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970) (факсимиле)

BULGARIEN

Bulgarien. (Hafenbau und Handelsreglement in Varna. — Bulgariens steigender Handel. — Schiffbruch.)

— Journal des Oesterreichischen Lloyd. IX. Jahrg. Nr. 2. Triest, 1844. Fol. [p. 1.]

N. B. W.: — 60.365 — D.

BULGARIEN

(Hafenbau und Handelsreglement in Varna.— Bulgariens steigender Handel. — Schiffbruch.)

[p. 1] Wie man vernimmt, soll die türkische Regierung gesonnen sein, die gefährliche Rhede von Varna durch Wegräumung der bestehenden Hindernisse der Schifffahrt zugänglicher zu machen und daselbst auch einen Hafenbau vornehmen zu lassen, dessen Ausführung schon der Sultan Mahmud bei seiner Anwesenheit in Varna beschlossen hatte. Die Herstellung eines Hafens in Varna wäre für Bulgariens Ein- und Ausfuhrhandel wie für die Schifffahrt an der südöstlichen Küste des schwarzen Meeres von unberechenbarem Nutzen, und es ist zu wünschen, dass die Vollziehung dieses Planes nicht an den finanziellen Verhältnissen der Türkei scheiterte.

Die türkische Regierung liess kürzlich ein Reglement für Maasse und Gewichte, eine Sensalenordnung und eine Vorschrift betreffend den Abschluss der Schiffs- und Handelskontrakte in Varna veröffentlichen. Diese zweckmässigen Maassnahmen fanden bei dem rechtlich denkenden Theile des Handelsstandes die gebührende Anerkennung, und es ist zu erwarten, dass die Lokalbehörden hinreichend guten Willen und Kraft zur Aufrechthaltung derselben entwickeln werden.

Der Seehandel von Varna, Burgas, Baltchik, Sissopol, Achtioli und anderen kleineren Plätzen an der bulgarischen Küste, ist andauernd in Steigen. Während der verflossenen Herbstmonate sind von dort über 200 Schiffloadungen Cerealien ausgeführt worden, und im Innern des Landes soll noch ein drei mal stärkerer Vorrath zur Ausfuhr bereit liegen. Ein grosser Theil der Ladung ging unmittelbar nach Triest und Venedig. Die erwähnten Rheden werden am häufigsten von türkischen und griechischen Schiffen besucht. Ausser den Booten der Donaudampfschiffahrtsgesellschaft landeten im verflossenen Herbst daselbst auch 10 österreichische Kauffahrer, und mehre europäische Kaufleute, darunter Herr S. Gopcevich aus Triest, haben seit einiger Zeit in Varna ihre Agenten oder Filialhandlungen.

Прил. 61. Страница 66 – схема на т. 6 „Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970/1971) (факсимиле)

Am 24. Oktober scheiterte an dem unweit Varna zwischen Messembria und Achioli gelegenen Kap Emoná die österreichische Handelsbrigg „Toscana“. Der Kapitán A. Rocco Martinolich und die Mannschaft, mit ausnahme des Schiffschreibers, der in den Wellen versank, hatten das Glück sich zu retten. Da in Varna keine österreichische Konsularbehörde besteht, so wendeten die Schiffbrüchigen sich an das vor einem Jahre daselbst errichtete französische Vicekonsulat, das ihnen auch mit der grössten Bereitwilligkeit Barken zusendete und das Nöthige zur Rettung und Bergung der Schiffsbestandtheile herbeischaffte. Die ganze Ladung, Getreide, ging leider zu Grunde, aber es gelang dem Kapitán Martinolich, der die Bergung leitete, einen Theil des Takelwerks, der Schiffsgeráthe und Fahrnisse im Werthe vom 30,000 Piastern zu retten, welche Gegenstände im Amtlokale des französischen Vicekonsulats aufbewahrt wurden. Das Wrak und die Anker, deren Bergung ansehnliche Vorauslagen erheischt hätte, wurden in dem Zustande, in welchem sie sich befanden, für 3,000 Piaster versteigert. Das Ergebniss der ganzen Havariieverhandlung war nach Abzug aller Spesen und Gebühren ein Betrag von 12,488 $\frac{26}{40}$ türkischen Piastern, welcher von dem erwähnten französischen Vicekonsulat der königl. französischen Botschaft in Konstantinopel zur weitem Beförderung an deren Eigenthümer gesendet wurde. Der Kapitán Martinolich begab sich mit der Schiffsmannschaft ebenfalls nach Konstantinopel; nur zwei Matrosen und der Schiffsjunge blieben zurück, welche Verwendung auf fremden Schiffen gefunden hatten.

Man kann sich bei dieser Gelegenheit nicht des Bedauerns erwehren, dass ein österreichischer Kapitán in Ermangelung einer vaterländischen Konsularbehörde französischen Schuz dort ansprechen musste, wo Oesterreichs Handels- und Schiffahrtinteressen doch ungemein wichtiger sind, als es die französischen jemals waren und sein werden.

Прил. 62. Страница 67 – схема на т. 6 „Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911“ на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire“ („Принос към историята на българската търговия“) на Н. Михов (София, 1970 /1971) (факсимиле)

Списък на приложенията

Прил. 1. Титулна страница на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 92

Прил. 2. Посвещение на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 93

Прил. 3. Страница 5 – начало на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 94

Прил. 4. Страница 6 – продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 95

Прил. 5. Страница 7 – продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 96

Прил. 6. Страница 8 – продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 97

Прил. 7. Страница 9 – продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 98

Прил. 8. Страница 10 – продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 99

Прил. 9. Страница 11 – продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 100

Прил. 10. Страница 12 – продължение на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 101

Прил. 11. Страница 13 – край на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 102

Прил. 12. Страница 76 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 103

Прил. 13. Страница 77 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 104

Прил. 14. Страница 90 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 105

Прил. 15. Страница 91 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 106

Per aspera ad astra!

Прил. 16. Страница 106 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 107

Прил. 17. Страница 107 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 108

Прил. 18. Страница 110 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 109

Прил. 19. Страница 111 от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 110

Прил. 20. Титулна страница на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1915) (факсимиле) – с. 111

Прил. 21. Страница VII на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1915) – начало на Предговора към изданието (факсимиле) – с. 112

Прил. 22. Страница VIII на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1915) – продължение на Предговора към изданието (факсимиле) – с. 113

Прил. 23. Страница IX на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1915) – продължение на Предговора към изданието (факсимиле) – с. 114

Прил. 24. Страница X на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1915) – продължение на Предговора към изданието (факсимиле) – с. 115

Прил. 25. Страница XI на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1915) – продължение на Предговора към изданието (факсимиле) – с. 116

През тръни към звездите!

Прил. 26. Страница XII на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1915) – продължение на Предговора към изданието (факсимиле) – с. 117

Прил. 27. Страница XIII на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1915) – край на Предговора към изданието (факсимиле) – с. 118

Прил. 28. Титулна страница на т. 4. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1935) (факсимиле) – с. 119

Прил. 29. Страница 49 от т. 4. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1935) – начало на бележка на автора към изданието (факсимиле) – с. 120

Прил. 30. Страница 50 от т. 4. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1935) – продължение на бележка на автора към изданието (факсимиле) – с. 121

Прил. 31. Страница 51 от т. 4. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1935) – край на бележка на автора към изданието (факсимиле) – с. 122

Прил. 32. Титулна страница на т. 5. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1967 /1968/) (факсимиле) – с. 123

Прил. 33. Страница 24 от корпуса на т. 5. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1967 /1968/) (факсимиле) – с. 124

Прил. 34. Страница 25 от корпуса на т. 5. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” на Н. Михов (София, 1967 /1968/) (факсимиле) – с. 125

Прил. 35. Титулна страница на т. 2. 1. „Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1943) (факсимиле) – с. 126

Per aspera ad astra!

Прил. 36. Страница от корпуса на т. 2. „*Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1943) (факсимиле) – с. 127

Прил. 37. Титулна страница на т. 3. „*Rapports consulaires français, documents officiels et autres documents*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1950) (факсимиле) – с. 128

Прил. 38. Страница 20 от корпуса на т. 3. „*Rapports consulaires français, documents officiels et autres documents*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1950) (факсимиле) – с. 129

Прил. 39. Страница 21 от корпуса на т. 3. „*Rapports consulaires français, documents officiels et autres documents*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1950) (факсимиле) – с. 130

Прил. 40. Титулна страница на т. 4. 2. „*Beitrage zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularbeichte: Österreichische Konsularberichte*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Sofia, 1953) (факсимиле) – с. 131

Прил. 41. Страница 76 от корпуса на т. 4. 2. „*Beitrage zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularbeichte: Österreichische Konsularberichte*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Sofia, 1953) (факсимиле) – с. 132

Прил. 42. Страница 77 от корпуса на т. 4. 2. „*Beitrage zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularbeichte: Österreichische Konsularberichte*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Sofia, 1953) (факсимиле) – с. 133

Прил. 43. Титулна страница на т. 6 „*Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970 /1971) (факсимиле) – с. 134

През тръни към звездите!

Прил. 44. Съдържание на т. 6 „*Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970 /1971) (факсимиле) – с. 135

Прил. 45. Страница 2 – схема от корпуса на т. 1. на „*Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie*” („Библиографски източници за историята на Турция и България”) на Н. Михов (София, 1914) (факсимиле) – с. 136

Прил. 46. Страница 210 – схема от корпуса на т. 3. на „*Населението на Турция и България през XVIII и XIX век*” на Н. Михов (София, 1929) (факсимиле) – с. 137

Прил. 47. Страница 211 – схема от корпуса на т. 3. на „*Населението на Турция и България през XVIII и XIX век*” на Н. Михов (София, 1929) (факсимиле) – с. 138

Прил. 48. Страница – схема от корпуса на „*Bibliographie des articles de périodiques allemands, anglais, français et italiens sur la Turquie et la Bulgarie*” („Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България”) на Н. Михов (София, 1938) (факсимиле) – с. 139

Прил. 49. Страница – схема от корпуса на т. 1. „*Rapports consulaires belges*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1941) (факсимиле) – с. 140

Прил. 50. Страница – схема от корпуса на т. 1. „*Rapports consulaires belges*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1941) (факсимиле) – с. 141

Прил. 51. Страница – схема от корпуса на т. 2. 1. „*Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1943) (факсимиле) – с. 142

Per aspera ad astra!

Прил. 52. Страница 434 – схема от корпуса на т. 5. „*Contribution à l'histoire économique et commerciale de la Bulgarie*” на „*Contribution a l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1948) (факсимиле) – с. 143

Прил. 53. Страница 435 – схема от корпуса на т. 5. „*Contribution à l'histoire économique et commerciale de la Bulgarie*” на „*Contribution a l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Svichtov, 1948) (факсимиле) – с. 144

Прил. 54. Страница 6 – схема от корпуса на т. 4. 2. „*Beitrag zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularberichte: Österreichische Konsularberichte*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Sofia, 1953) (факсимиле) – с. 145

Прил. 55. Страница 7 – схема от корпуса на т. 4. 2. „*Beitrag zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularberichte: Österreichische Konsularberichte*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (Sofia, 1953) (факсимиле) – с. 146

Прил. 56. Страница 9 – съдържание – схема на т. 6 „*Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970 /1971) (факсимиле) – с. 147

Прил. 57. Страница 10 – съдържание – схема на т. 6 „*Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970 /1971) (факсимиле) – с. 148

Прил. 58. Страница 11 – съдържание – схема на т. 6 „*Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970 /1971) (факсимиле) – с. 149

Прил. 59. Страница 12 – съдържание – схема на т. 6 „*Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970 /1971) (факсимиле) – с. 150

През тръни към звездите!

Прил. 60. Страница 13 – вътрешно заглавие: Т. 6: *Auteurs français, allemands et anglais 1664-1911* (Френски, немски и английски автори 1664-1911 г.) : [Библиографии с откъси от публикациите им] на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970) (факсимиле) – с. 151

Прил. 61. Страница 66 – схема на т. 6 „*Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970 /1971) (факсимиле) – с. 152

Прил. 62. Страница 67 – схема на т. 6 „*Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия”) на Н. Михов (София, 1970 /1971) (факсимиле) – с. 153

Цитирана литература,
представена във вид на
препоръчителна библиография за
акад. Никола Михов

I. Трудове на Никола Михов
(по хронолог.-азб. ред на първ. публ. на загл. –
на кирилица и латиница)

1. **Михов**, Никола В. От *Коперника* [Mikołaj Kopernik, 1473-1543] до *Маркса* [Karl Heinrich Marx, 1818-1883] / д-р Никольсон. // *Начало* (Солун ; София), 1, 1908, N 1, с. 39-43.

Д-р Никольсон – псевд. на авт. Никола Михов.

Проспект на гледищата за произхода на света и човека; отз. за бълг. прев. на тр. на Г. Плеханов „Основните въпроси на марксизма” [Плеханов, Георгий Валентинович. Основните въпроси на марксизма / Прев. Георги Бакалов. – София : книжарница Пролетарий, 1908. – 96 с.].

2-5. **Михов**, Никола В. Библиографски източници за историята на Турция и България = Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie : [Т. 1]-4 / Никола Василев Михов. – София : БАН, 1914-1934.

[Т. 1]. – 1914. – 119 с.

Т. 2. – 1924. – 133 с.

Т. 3. – 1928. – VIII, 166 с.

Т. 4. – 1935. – XIV, 224 с.

Rev.: N. Iorga. N. V. Michov, ancien sous-directeur de la Bibliothèque nationale de Sofia. Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie. Édition de l'Académie des sciences, Sofia, 1914. // *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale* (Bucarest), 1914, с. 75-79.

6-9. **Михов**, Никола В. Населението на Турция и България през XVIII и XIX в. : Библиогр.-статист. изследвания : [Т. 1]-4 / Никола В. Михов = La population de la Turquie et de la Bulgarie au XVIII-e et XIX-e s. : recherches bibliographico-statistiques / Nicolas V. Michoff. – София : БАН, 1915-1935.

[Т. 1]. – 1915. – XVIII, 483 с. : с табл. – (Сб. на БАН. Клон ист.-филол. и филос.-обществен, ISSN 1311-0357 ; т. 4, N 3, 1915)

Геогр.-етногр. указател: с. 434-470. – Именен показалец.

Рец.: 1. Владимир **Викторов-Топоров**. La population de la Turquie et de la Bulgarie aux XVIII et XIX siècles : recherches bibliographico-statistiques par le D-r Nicolas V. Michoff avec une préface en français. – Сборник БАН. IV, 3 (1915) / Владимир Викторов-Топоров. // *Вестник Европы* (Москва), год. 50, N 8 (1915), с. 417-420 ; 2. Владимир **Викторов-Топоров**. La population de la Turquie et de la Bulgarie aux XVIII et XIX siècles : recherches bibliographico-statistiques par le D-r Nicolas V. Michoff avec une préface en français. – Сборник БАН. IV, 3 (1915) / Владимир Викторов-Топоров. // *Речь* (Петроград), N 73 (16 март 1915) ; 3. Стефан **Младенов**. Д-р Н. Михов. Населението на Турция и България през XVII и XIX в. – Сборник БАН. IV. – 3 (1915) / Стефан Младенов. // *Развитие*, год. 1, N 14 (1918), с. 477-478.

Пълната форма на името на авт. Стефан Младенов е Стефан Младенов Стоянов.

Т. 2. – 1924. – XIV, 382 с.

Геогр.-етногр. указател: с. 341-364. – Именен показалец.

Rev.: 1. Robert J. **Kerner**. A note on Bulgarian bibliographical works [recent Bulgarian bibliographical works] / Robert J. Kerner. // *The Slavonic Review* (London), vol. IV, N 10 (1925), с. 255-256 ; 2. Josef **Páta**. Dr. N. Michoff. Bulgaren und die Bulgarien im Urteil ds Auslandes. II. Werkeindeutscher Sprache. – Sofia : Staatsdruckerei, 1929, str. 374 / Josef Páta. // *Slavia : časopis pro slovanskou filologii* (Praha). – ISSN 0037-6736. – Ročník XI, N 1 (1932), с. 199-201.

Т. 3. – 1929. – XV, 486 с. : с табл. 4 л.

Геогр.-етногр. указател: с. 333-472. – Именен показалец.

Rev.: 1. Elie **Borschak**. Dr Nicolas V. Michoff. La population de la Turquie et de la Bulgarie aux XVIII et XIX siècles : edition de l'Academie bulgare des sciences, Sofia, 1915-1931. Vol. 3 : [рецензия] / Elie Borschak. // *Affaires étrangères* (Paris), II (25 fevrier 1932), с. 128 ; 2. Josef **Páta**. Dr. N. V. Michov. Библиографски източници за историята на Турция и България. III. – Nadpistaké franc. – Vydání Bulharské akademienaukvSofii 1928. – VIII, 166 с. / Josef Páta. // *Slavia : časopis pro slovanskou filologii* (Praha). – ISSN 0037-6736. – Ročník IX, N 2 (1930), с. 450 ; 3. Elie **Borschak**. Dr Nicolas V. Michoff. La population de la Turquie et de la Bulgarie aux XVIII et XIX siècles : edition de l'Academie bulgare des sciences, Sofia, 1915-1931. Vol. 3 : / Elie Borschak. // *Affaires étrangères* (Paris), II (25 fevrier 1932), с. 128 ; 4. Josef **Páta**. Dr. N. V. Michov. Библиографски източници за историята на Турция и България. III. – Nadpistaké franc. – Vydání Bulharské akademienaukvSofii 1928. – VIII, 166 с. / Josef Páta. // *Slavia : časopis pro slovanskou filologii* (Praha). – ISSN 0037-6736. – Ročník IX, N 2 (1930), с. 450.

Т. 4. – 1935. – XIV, 557 с.

Геогр.-етногр. указател: с. 495-538. – Именен показалец.

Вж и: [Т. 5. – 1967 (1968). – 172 с.] – N 14 *тук*.

Per aspera ad astra!

10. **Михов**, Никола В. *Дарвин* [Charles Robert Darwin, 1809-1882] : ист. профил : с библиогр. указател / Никола Василев Михов. – София : Хемус, **1921**. – 46 с. (Научна библиотека Хемус. II. Естествознание ; 3)

11. **Михов**, Никола В. Успехите на естествознанието през XIX век : с библиогр. указател / Никола Василев Михов ; предг. Методи Попов. – София : Хемус, [**1921**]. – 68 с. – (Научна библиотека Хемус. II. Естествознание ; 1)

Реч, държана през 1909 г. по покана на Природоизпитателното дружество на тържественото му заседание в Софийския университет по случай 100 г. от рождението на Чарлз Р. Дарвин.

12. **Михов**, Никола. София до Освобождението : библиогр.-статист. скица / Никола Василев Михов. – София : Бълг. библиогр. инст., **1942** (София : Книпеграф). – XLVIII, 62 с. – (Бълг. библиогр. инст. „Елин Пелин” ; N 2)

Ново фотнотип. изд. / Нац. библ. „Св. Св. Кирил и Методий”. – 2021.

13. **Михов**, Никола В. Проект-скица за бъдещата дейност на секция „Наука и изобретения” при Камарата на народната култура / Никола Михов. – София : М-во на информ. и изкуството, **1947**. – 31 с.

Програма за стопанското, културно и научно издигане на България чрез опознаване както на собствената история, география, наука, така и на съседните и другите славянски и европейски страни. За реализирането начертава какви книги да се превеждат, какви справочници, речници, списания да се издават. Има и препоръчителна библиография.

14. **Михов**, Никола В. Населението на Турция и България през XVIII и XIX век : библиогр. издирвания със статист. и етногр. данни : Т. 5 / Никола Василев Михов ; с предг. от Елена Савова, П. Н. Берков = Население Турции и Болгарии в XVIII и XIX вв. : библиогр. изслед. с статист. и етногр. данни. Т. 5 / Никола Василев Михов ; с предис. Елены Савовы, П. Н. Беркова. – София : БАН, Центр. библ., **1967** (1968).

Т. 5. / С предг. от П. Н. Берков ; [Уводни бел. от Елена Савова]. – 172 с.

На с. 2-12: Берков, П. Н. Предговор.

Изд. на БАН. Центр. библ.

Рец.: Христо **Тренков**. Населението на Турция и България през XVIII и XIX в. : библиогр. издирвания със статист. и етногр. данни от акад. Никола В. Михов, том V, 1967 / Христо Тренков. // *Списание на БАН* (София). – ISSN 0007-3989. – Год. 14, N 2 (1969), с. 93-94.

Вж и: Т. 1-4. – 1915-1935. – *Срв.*: NN 6-9 тук.

15. **Mihov**, Nikola V. L'histoire et l'état actuel de la bibliographie bulgare : rapport presente au Congres international de bibliographie et de documentation / N. V. Michoff. – Bruxelles ; **1910**. – 7 с.

Отпеч. от: *Bulletin del'Institut International de Bibliographie* (Bruxelles), vol. 15 (1910), с. 247-253.

16. **Mihov**, Nikola V. La Bulgarie et son peuple d'après les témoignages étrangers : 1- / N. Mikhoff. – Lausanne : Librairie centrale des Nationalités, **1918**. – 256 p. (Bibliothèque des Peuples Balkaniques ; 6)

Съдържа и: Extraits des publications françaises.

Vol. 2. – See N 17.

17. **Mihov**, Nikola V. Bulgarien und die Bulgaren im Urteil des Auslandes : [Pt] 1-2 / Nicolas V. Michoff. – Lausanne ; Sofia, **1929**.

[Pt] 1 – See N 16.

Vol. 2. Werke in Deutscher Sprache. – Sofia : Staatsdruck, 1929. – 376 S.

18. **Mihov**, Nikola V. Bibliographie des articles de periodiques allemands, anglais, français et italiens sur la Turquie et la Bulgarie / Nicolas V. Michoff. – Sofia : Imprimerie de la Cour, **1938**. – XV, 688 с.

Rev.: Léon **Savadjian**. Un ouvrage bibliographique sur les Balkans depuis 1715 / Léon Savadjian. // *Le Messager d'Athènes*, LX (7 oct. 1938), p. 1. – (Рубрика Bibliographie Balkanique)

19-23. **Mihov**, Nikola V. Contribution à l'histoire du commerce bulgare : documents officiels et rapports consulaires : Vol. 5 [6] 1-5 [+ 1] / Nicolas V. Michoff ; préf. D. Baroff. – Svichtov : Ecole d'Hautes etudes commerciales D. A. Tzenov (S., Impr. Odeon), **1941-1953**.

Vol. 4. Bd. 2. is printed in Sofia : Wissenschaft und Kunst.

Vol. 1. Rapports consulaires Belges. – 1941. – XII, 162 p. – (Bibliothèque d'histoire économique ; 1)

Рец.: 1. Т. **Владигеров**. Чуждестранни извори за стопанската история на България / Т. Владигеров. // *Исторически преглед* (София). – ISBN 0323-9748. – N 3 (1953), с. 311-331 ; 2. Йозеф **Кабрда**. Извори за стопанската история на България в периода на разложението на турския феодализъм / Йозеф Кабрда. // *Известия на Висшия финансово-стопански институт* (Свищов). – ISSN 0205-2652. – Год. 8, N 1 (1955), с. 102-114.

Vol. 2. Bd. 1: Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens : Offizielle Dokumente und Konsularberichte : Österreichische Konsularberichte / Nicolas V. Michoff. – **1943**. – VII, 462 p. (Bibliothèque d'histoire économique; 2)

Рец.: 1. Т. **Владигеров**. Чуждестранни извори за стопанската история на България / Т. Владигеров. // *Исторически преглед* (София). – ISBN 0323-9748. – N 3 (1953), с. 311-331 ; 2. Йозеф **Кабрда**. Извори за стопанската история на България

Per aspera ad astra!

в периода на разложението на турския феодализъм / Йозеф Кабрда. // *Известия на Висшия финансово-стопански институт (Свищов)*. – ISSN 0205-2652. – Год. 8, N 1 (1955), с. 102-114.

Vol. 3. Rapports consulaires français. – 1950. – VII, 813 p. – (Bibliothèque d'histoire économique ; 4)

Рец.: 1. Т. Владигеров. Чуждестранни извори за стопанската история на България / Т. Владигеров. // *Исторически преглед* (София). – ISBN 0323-9748. – N 3 (1953), с. 311-331 ; 2. Йозеф Кабрда. Извори за стопанската история на България в периода на разложението на турския феодализъм / Йозеф Кабрда. // *Известия на Висшия финансово-стопански институт (Свищов)*. – ISSN 0205-2652. – Год. 8, N 1 (1955), с. 102-114 ; 3. Димо Минев. Нов ценен труд на академик Никола Михов / Димо Минев. // *Исторически преглед* (София). – ISBN 0323-9748. – N 1 (1951), с. 109-111 ; 4. Д. Тошев. Nicolas Michoff. Contribution à l'histoire du commerce de la Turquie et de la Bulgarie : rapports consulaires français : documents officiels et autres documents / Д. Тошев. – Svichtov, 1950. – VI, 814 с. // *Годишник на Българския библиографски институт Елин Пелин*, т. 2 (1947-1951), с. 312-315.

Vol. 4. Bd. 2: Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens : Offizielle Dokumente und Konsularbeichte : Österreichische Konsularberichte. – Sofia : Wissenschaft und Kunst, 1953. – V, 700 p.

[Vol. 5]. Contribution à l'histoire économique et commerciale de la Bulgarie. – Svichtov : Ecole d'Hautes études commerciales D. A. Tzenov. – 1948. – 100, 9 p.

See and: [Vol. 6. – 1971. – 576 с.] – N 24 *here*.

24. Mihov, Nikola V. Contribution à l'histoire du commerce bulgare : documents officiels et autres documents. [Vol.] 6, Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911 / Nicolas V. Michoff ; отг. ред. Елена Савова ; pref. Iv. Stefanov, Elena Savova. – София : БАН, 1971. – 576 с. : с табл.

See and: Т. 1-5. – 1941-1953. – *Comp.*: NN 19-23 *here*.

Загл. на многотмното изд. в кн. Contribution à l'histoire du commerce de la Turquie et de la Bulgarie. – Загл. и на бълг. ез.: Принос към историята на търговията в Турция и България. Т. 6, Френски, немски и английски автори. – Изд. на БАН. Център. библ.

Рец.: Христо Глушков. Никола В. Михов. Принос към историята на търговията на Турция и България. – София : БАН, 1970. – 574 с. / Христо Глушков, Паисий Христов. // *Исторически преглед* (София). – ISBN 0323-9748. – N 3 (1974), с. 122-126.

II. Трудове за Никола Михов

II. 1. Монографичен биобиблиографски указател с академична студия

24-I. **Никола Михов** : биобиблиогр. (с. 73-135 : 323 ном. назв. ; Именен показ. ; 19 ил.) / Състав. **Красимира Алесксандрова, Ваня Аврамова, Савина Цонева** ; Бел. **Юлия Карадачка-Симеонова** ; Библиогр. ред. **Силвия Филипова, Евелина Стойнева** ; Предг. **Академик Никола Михов** – първият български библиограф-енциклопедист : духът на екстериориката по история на България – част от световната универсална библиография : **Александра Куманова, Никола Казански** (с. 7-65 : с 15 ил. ; 13 ном. бел. ; 178 ном. назв.). – София : Нац. библ. „Св. Св. Кирил и Методий”, 2022. – 148 с. : с ил.

Изд. е посв. на 145-год. от рожд. на **акад. Никола Михов**. Реализира се съвместно с РБ „Априлов–Палаузов”, Габрово.

ISBN 978-954-523-190-2

II. 2. Юбилейни сборници

25. **Сборник в чест на Никола В. Михов по случай неговата седемдесетгодишнина, 18 март 1947** / ред. **Тодор Боров**. – София : Бълг. библиогр. институт, 1948. – XX, 692 с. – (Годишник на Българския библиографски институт Елин Пелин ; т. 1, 1945-1946)

Тодор Боров – псевд. на ред. Тодор Цветанов Тодоров.

На с. IX-XIV: **Божинова-Троянова, Б.** Трудове на *д-р Никола В. Михов* / **Б. Божинова-Троянова, Д. Ганчева**[-**Божинова**].

26. **Сборник в чест на академик Никола В. Михов** : по случай осемдесетгодишнината му / под ред. на **Сава Гановски, Тодор Боров**. – София : БАН, 1959. – IV, 363 с. : с ил., факс., 2 л. : портр.

Тодор Боров – псевд. на ред. Тодор Цветанов Тодоров. – Изд. на БАН. Отд. за философия, история, педагогика, археология, Бълг. библиогр. институт Елин Пелин. – Библиогр. на трудовете на **Н. Михов**: с. 15-16 / Б.а.

27. **Юбилейна научна сесия, посветена на личността и творчеството на проф. Димитър Бъров, акад. д-р Никола Михов, проф. Стефан Станев, проф. д-р Минко Русинов, проф. Никола Мутафов, проф. Славчо Славев, 21 ноем. 1997 г., Свищов** : доклади, спомени / отг. ред. Любен Кирев. – Свищов : Стоп. акад. Д. А. Ценов, 1998. – 74 с. : с ил.

II. 3. Аналитични публикации

Вж и N 24-I, с. 7-65

28. **Академици**. // *Академици* и член-кореспонденти 1869-1984 / отг. за изд. Благоевст Сендов. – София, 1989, с. 111-148.

Биогр. данни за Никола Василев Михов, роден в Габрово (6.III.1877 – 5.IV.1962 г.), академик (1947 г.) на с. 118.

Per aspera ad astra!

Вж и биогр. данни за рода на Никола Михов – баща му Васил Михов и дядо му Михо Митов на: <http://www.bg.gabrovowiki.com/wiki/%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB_%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2>. – 9.12.1022. – 1 с.

29. **Банов**, Стефан. *Д-р Рачо Казански* навърши 90 години. // *Бизнессекретар* : науч.-метод. сп. (София). – ISSN 1310-9324. – 1999, N 3, с. 14-16.

30. **Балабанов**, Александър. Писма до **Никола В. Михов**. // *Балабанов*, Александър. Студии, статии, пътеписи, писма. Т. 2. – София, 1978, с. 633-640.

31. **Боров**, Тодор. *Никола Михов / Тодор Боров, Сава Гановски*. // *Сборник в чест на академик Никола В. Михов* : по случай осемдесетгодишнината му. – София, 1959, с. 1-13.

Тодор Боров – псевд. на ред. Тодор Цветанов Тодоров.
Уводна ст. от ред.

32. **Боров**, Тодор. *Акад. д-р Никола Михов* 18 март 1877 – 6 апр. 1962. // *Библиотекар* (София). – ISSN 0204-7438. – Год. 11, N 5 (1962), с. 36-37.

Тодор Боров – псевд. на авт. Тодор Цветанов Тодоров.
По повод смъртта на видния библиограф Никола Михов.

33. **Боров**, Тодор. *Д-р Никола Михов или* за научния характер на библиографските трудове. // *Боров*, Тодор. Живот с книги. 1942-1972 [: Сб. статии]. – София, 1973, с. 86-97.

Препеч. от първа публ. : // Септември. – ISSN 0204-7379. – Год. 21, N 9 (1968), с. 227-236.

Тодор Боров – псевд. на авт. Тодор Цветанов Тодоров.

34. **Боров**, Тодор. Библиографът *Никола Михов* : за 80-годишнината му. // *Боров*, Тодор. Книга и литература : студии, статии 1923-1980 и малко спомени. – София, 1981, с. 152-174.

Тодор Боров – псевд. на авт. Тодор Цветанов Тодоров.

35. **Боров**, Тодор. Скъпи учителю [*Никола В. Михов*] : [Посв.]. // *Сборник в чест на Никола В. Михов* по случай неговата седемдесетгодишнина, 18 март 1947. – София, 1948, с. V-VI. – (Годишник на Българския библиографски институт Елин Пелин, т. 1, 1945-1946).

Уводна ст. от ред.

36. **Бъров**, Димитър. *Н. В. Михов* [: Идеино-филос. възгл. на библиогр.-изслед.]. // *Сборник в чест на Никола В. Михов* по случай неговата седемдесетгодишнина, 18 март 1947. – София, 1948, с. 1-4. – (Годишник на Българския библиографски институт Елин Пелин, т. 1, 1945-1946).

37. **Бъров, Димитър.** Трудовете на **Никола Михов** като необходими източници за научно-изследователски работи в областта на стопанската история. // *Сборник в чест на академик Никола В. Михов* : по случай осемдесетгодишнината му. – София, 1959, с. 127-130.

38. **Велинова, Лиляна.** *Акад. д-р Никола Василев Михов... /* Лиляна Велинова, Мария Станчева. // *Велинова, Лиляна Иванова. Лауреати на Димитровски награди в областта на науката 1950-1953 : библиогр. справочник / Лиляна Велинова, Мария Станчева.* – София, 1955, с. 217-219. : с 1 портр. Биобиблиогр. бел.

39. **Димчева, Анжела.** Представиха CD „ERUDITICA” в Музей-галерия „Анел” [: За галапремиерата на УниБИТ в Музей – галерия „Анел” : сер. „Факлоносци” – 30 тома, „Трудове на Студентското научно общество при УниБИТ” – 16 тома и 16 е-библиотеки (8.04.2021 г.)]. // *Труд* (София). – 9.04.2021. – 6 с. : с 5 ил. – Фотогр. на София Прес. – Ретроспект. публ.

На с. 4: Цит. на думи на *проф. Александра Куманова* – ръководител на проекта: „Представената продукция не е натрупване, тя е кълъстър по отсъстващата структура на знанието, в чиято основа стоят нашите учители: **акад. Никола Михов, проф. Тодор Боров, проф. Велчо Велчев, проф. Кюю Кюев, проф. Боньо Ангелов.** Чрез тях ние се осъзнаваме като продължители на първостроителите на българската книжовност: *Св. Константин Кирил Философ и Св. Методий, на Златния век на цар Симеон Велики I, делото на Св. Патриарх Евтимий, Св. отец Паисий Хилендарски и делото на Българския библиографски институт, създаден от проф. Тодор Боров, чиято 120-годишнина отбелязваме през тази година.*”

40. **Ефтимова, Събина.** *Академик Никола В. Михов (1877-1962) :* Доп. на персоналията към витрина N 5 на *проф. Тодор Боров* – ученик на титуляра в Музея на съвр. бълг. духовност / СВУБИТ. // <<http://www.svubit.org>> <<http://192.168.1.210/>>. – 15.02.2007. – 2 с.

41. **Ефтимова, Събина.** *Академик Никола В. Михов (1877-1962) :* Доп. на персоналията към витрината на *проф. Тодор Боров* – ученик на титуляра в Музея на съвр. бълг. духовност, Витрина N 5, СВУБИТ (N 181). // *Тр. на Студентското науч. о-во при Специализ. висше у-ще по библиотекознание и информ. технолог.* (София). – ISSN 1313-4566. – Т. 1, 2008, с. 400-402. <<http://www.unibit.sno.bg>>

42. **Ефтимова, Събина.** *Академик Никола В. Михов (1877-1962) :* Нов информ. блок в персоналната витрина N 5, посветена на *проф. Тодор Боров* в Музея на съвр. бълг. духовност / СВУБИТ. // <<http://www.svubit.org>> <<http://192.168.1.210/>>. – 6.05.2007. – 2 с.

Per aspera ad astra!

43. **Ефтимова**, Събина. **Академик Никола В. Михов** (1877-1962) : Нов информ. блок в персоналната витрина [N 5], посветена на *проф. Тодор Боров* в Музея на съвр. бълг. духовност, СВУБИТ (N 182). // *Тр. на Студентското науч. о-во при Специализ. висше у-ще по библиотекознание и информ. технолог. (София)*. – ISSN 1313-4566. – Т. 1, 2008, с. 403-404.

<<http://www.unibit.sno.bg>>

44. **Казански**, Рачо. Пламенен патриот и всеотдаен жрец на науката: **академик Никола В. Михов** 6.III.1877 – 5.IV.1962. // *Казански, Рачо Колев. Кълнове за новото възраждане : изпод пепелищата на духовната разруха... . – Казанлък : Хеликон, 2003. – ISBN 954-8197-33-2. – с. 142-150.*

Съдържа биогр. данни за Н. Михов.

Изказване на Рачо Казански на тържественото събрание по случай наименоването на академичната библиотека в Свищов „Д-р Никола Михов”.

45. **Куманов**, Милен. Встъпителни думи на ..., написани на 7.11.2021 г. към подготовката за публикация и въвеждането в е-пространството на дипломната му работа от 1965 г. : **Куманов**, Милен. *Професор Васил Николов Златарски* като историк на Първата българска държава : Дипл. работа / Соф. унив. „[Св.] Климент Охридски”. Филос.- истор. фак. Кат. „Бълг. история” ; Науч. рък. **Петър Христов Петров** ; Рец. **Васил Гюзелев**. – София, 1965. – 100 с. – Машинопис. – Ръкоп. – Личен архив на М. К. // *LICHT, MEHR LICHT! В памет на професор Милен Куманов : юбилеен сб. по случай 80-год. от рожд. на учения / състав. Александра Куманова ... [и др.] ; предг. и диалог – дейкис: Александра Куманова, Николай Василев ; ил. Константина Константинова ; рец. Васил Гюзелев ... [и др.]*. – София, 2022. – ISBN 978-619-185-558-2 ; Е ISBN 978-619-185-559-91800. – с. 25-27 : с ил.

На с. 26: „*Проф. Тодор Боров* – най-знаковата личност за мен през цялото ми следване, издигаща се високо-високо над целия професорскопреподавателски състав, която оказва онова решаващо въздействие върху мен, свързало в една непрекъсваема нишка целия ми път на изследовател. Специализацията ми при *проф. Тодор Боров* бе Райската врата, отвеждаща ме директно към *акад. Никола Михов* и неговия безценен метод за създаване на универсални справочници.”

М. Куманов (1942-2021) е автор на общо **220 – 212 прижизнени справочно-енциклопедични издания във вид на книги с дълбока библиографска, архивна и историографска коренова система, в това число – и на такива публикации на създадени и възпитани от него творчески колективи, в които той е главно действащо лице (вж: с. 1219-1244 на *цит. тр. „LICHT, MEHR LICHT!”* – биобиблиогр. на учения, създадена от А. Куманова: 221 ном. назв., две от които са Festschrift изд., посв. на М. К.: „*Клио*” /С., 2008/ и „*LICHT, MEHR LICHT!*” /С., 2022/; вж и: **8 посмъртни негови справочно-енциклопедични издания във вид на книги**, информ. за които е публ. в ново изд. на биобиблиогр. на учения (289 ном. назв.) в Кн. I. на *наст. диптих по информ. моделиране на хипертекст*), – с които – като пряк ученик на *проф. Т. Боров* – той продължава финансираното от библиографската екстериорика на *акад. Н. Михов* – неговия идеал за научно проучване (!) – дело за **структурирането на историко-културното познание като част от универсалната хуманитаристика.****

46. **Куманов**, Милен. *Креса Златарска-Тодорова* – дъщеря на проф. *Васил Златарски* : Науч. коментар. // *LICHT, MENS LICHT!* В памет на професор *Милен Куманов* : юбилеен сборник по случай 80-годишнината от рождението на учения / състав. **Александра Куманова** ... [и др.] ; предг. и диалог – дейкис: **Александра Куманова**, **Николай Василев** ; ил. **Константина Константинова** ; рец. **Васил Гюзелев** ... [и др.]. – София, 2022. – ISBN 978-619-185-558-2 ; Е ISBN 978-619-185-559-91800. – с. – с. 210-217.

На с. 216: „Нещата допълнително се усложнили, когато след голямата англо-американска бомбардировка над София (10 януари 1944) Университетът бил принуден да прекъсне занятията си и да се евакуира в различни селища в провинцията. Скоро след това настъпила политическата промяна в страната (9 септември 1944), в резултат на която доц. *Ив. Дуйчев* бил отстранен от Университета като „фашист“ (от смърт го спасява **акад. Никола Михов**) и в продължение на няколко години бил принуден да търси препитание с други дейности (сътрудник на *патриарх Кирил*).

47. **Куманова**, Александра. *Професор Тодор Боров* или сито за информацията (Към въпроса за националния пантеон на Духа на България) / *Посв.: В чест на 140-год. на Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ (1878-2018). Възпоменание на 25 год. от смъртта на ... Тодор Боров (1901-1993) и 55 год. от закриването на Българския библиографски институт „Елин Пелин“ (1941-1963).* // Библиотека (София). – ISSN 0861-847X. – 2018, N 6, с. 12-37 : с ил. (Репрод. от фотоархивн. колекция на **Милен Куманов** и **Александра Куманова** : Странстващият пастир / **Борис Георгиев** ; фотопортр. на **акад. Н. Михов** и проф. *Т. Боров*). – Библиогр.: 78 библиогр. ед. в 30 ном. бел. – Рез. на англ. ез.

Текст и за акад. Н. Михов.

48. **Куманова**, Александра. *Академик професор Александра Куманова* (Апология на учителите) : Когнитологичен портрет в стила на интервюто [**Акад. Никола Михов**] / Беседата води **Николай Василев**. // *GLORIA BIBLIOSPHERAE*. – София, 2016. – ISBN 978-619-185-211-6. – с. 46-47.

49. **Куманова**, Александра. Универсална хуманитарна концептуална платформа на библиотечно-информационната триада наука – практика – образование в програмния том I на „Годишника на Българския библиографски институт“ (Вторично-документална персонализация на знанието : Към въпроса за програмата на изданието *Sapre vede*) / **Александра Куманова**, **Никола Казански**, **Роксана Рангелова**. // Библиотека (София). – ISSN 0861-847X. – Год. 29, N 1 (2022), с. 77-96 : с ил.

50. **Куманова**, Александра. NOVUM PARADIGMA INFINITAS : формите на тривиума: библиотеко-библиографо-книгознание в триадата: адресат – библиотека – документ и триединството: наука – практика – образование

Per aspera ad astra!

(От жреца на Аркаим, през планетарния поглед на библиотекаря на Пергам и Александрия и предметното мислене на библиотекаря на Шпицвег до постмодерната некласическа менталност на съвременния библиотекар) : компендиум / **Александра Куманова** ; ред. **Стоян Денчев** – науч. ред [и др.] ; предг. и рез. **Александра Куманова** ; епilog **Красимира Александрова** ; рец. **Венцислав Велев** [и др.] ; граф. **София Спасова**. – София : Нац. библ. Св. Св. Кирил и Методий, 2020. – 244 с. : с 4 ил., 2 табл., 4 граф.

Други ред.: **Николай Василев, Никола Казански, Анджела Кенън, Марианна Соколова** ; библиогр. ред. **Красимира Александрова, Диана Ралева, Силвия Филипова, Марияна Максимова**. – Други рец.: **Ирина Линден, Милен Куманов**. – Именен показалец, топонимен показалец.

Юбил. изд., публ. в навечерието на 120-год. от рожд. на *проф. Тодор Боров* (30 януари 1901 – 27 май 1993) и 80-год. от основаването на Бълг. библиогр. инст. – 22 март 1941 г., посветено на 70-год. от придобиването на статута „държавна“ на Нац. библ. „Св. Св. Кирил и Методий“ – 23 януари 1950 г. и 70-год. от създаването на Държ. библ. инст. – днес: Унив. по библиотекознание и информ. технолог. – 1 ноември 1950 г.

ISBN 978-619-239-439-4

ISBN 978-619-239-446-2 (e-book, pdf)

Публ. и във вид на e-кн. в изд. „За буквите – О писменехъ“: <<http://www.sno.unibit.bg>> <<http://sno.unibit.bg/e-lib.html>>.

База на e-б-ка UNIVERSALICA.

Ново изд. – 2020 / Стол. б-ка – София.

На с. 26: „Именно наличието на библиографска информация по екстериорика в отделните страни е решаващо условие точно в тях в началото на ХХ в. да се появят първите универсални многостепенни библиографски пътеводители на литература (*вж.*: бел. 23). За България линията библиографска екстериорика – универсална ретроспективна международна библиография е: **Н. Михов** /1915-1935/ – **Т. Боров** /1942/...”.

На с. 70 ; 117-118: за биобиблиогр. тр.: **Божинова-Троянова, Божана**. **Д-р Никола В. Михов** : библиогр., изработен в Бълг. библиогр. инст. / **Б. Божинова-Троянова, Д. Ганчева**. // *Сборник* в чест на **Никола В. Михов** по случай неговата седемдесетгодишнина, 18 март 1947. – София, 1948, с. IX-XIV.

Систематизиран биобиблиографски списък на 78 неном. назв. в разд. кн. ; ст. ; рец.

Посочени са 13 псевдонима на Н. М.

На с. 123: за Festschrift изд. за *акад. Н. В. Михов*: **Сборник в чест на академик Никола В. Михов** : по случай осемдесетгодишнината му / под ред. на **Сава Гановски, Тодор Боров**. – София : БАН, 1959. – IV, 363 с. : с ил., факс., 2 л. : портр.

На с. 124: за биобиблиогр. тр.: **Бъров, Димитър**. Трудовете на **Никола Михов** като необходими източници за научно-изследователски работи в областта на стопанската история / **Д. Бъров**. // *Сборник* в чест на **академик Никола В. Михов** : по случай осемдесетгодишнината му. – София, 1959, с. 127-130.

На с. 132-133: „Българският библиографски ризоматичен стил, представен в наст. изд. е рожба на лабораториите на Българския библиографски институт и е най-детайлният в света, приближаващ се към „фотографско” изражение на библиографирания документ – ръкописен, печатен, електронен, което дължим на линията в библиографознанието, принадлежаща на **акад. Никола Михов – проф. Тодор Боров...**

На с. 141: за библиографа д-р **Димитър Иванчев** (1910-1990) – съратник и приемник на **акад. Никола Михов** и **проф. Тодор Боров**.

На с. 165, 179, 181, 184, 185, 210: библиогр. цит. на тр. на **Н. М.**

51. **Лилиев, Николай**. Едно писмо [до **Никола В. Михов** за феномена на драматург. творба и всяко творчество]. // *Сборник в чест на Никола В. Михов по случай неговата седемдесетгодишнина*, 18 март 1947. – София, 1948, с. 45-48. – (Годишник на Българския библиографски институт Елин Пелин, т. 1, 1945-1946).

52. **Правдомирова, Донка**. Библиографът **Никола Михов** : навършват се 135 г. от рожд. му. // *Библиотека* (София). – ISSN 0861-847X. – Год. 19, N 1 (2012), с. 5-13.

Пълната форма на името на авт. Донка Правдомирова е Донка Правдомирова Боянова.

53. **Русенов, Минко**. *Д-р Никола Михов* в Свищов. // *Сборник в чест на академик Никола В. Михов* : по случай осемдесетгодишнината му. – София, 1959, с. 243-246.

54. **Тонков, Тонко**. *Рачо Колев Казански* (1.IV.1909 – 8.V.2006) : In memoriam. // *Стенография* (София). – ISSN 1311-4522. – 2006, N 2, с. 34-37.

55. **Трайков, Веселин**. **Никола Михов**. // *Библиотекар* (София). – ISSN 0204-7438. – Год. 14, N 3 (1965), с. 1-7.

56. **Чудомир**. Дневник 1947-1967 / въвед. от Атанас Божков ; [състав.] Вл. Соколов ... [и др.]. – София : Славика-PM ; Казанлък : Фонд. Чудомир, 1994. – 296 с., 16 л. : ил., портр., репрод.

ISBN 954-8439-09-3

За **акад. Никола Михов**, с. 23-24.

57. **Янакиева, Елена**. **Никола Михов**. // *Българска книга*. – София, 2004. – ISBN 954-642-210-X. – с. 288-289.

58. **Cannon, Angela**. **Nikola V. Mikhov** (1877-1962) : A Study of his bibliographic contribution. // *Slavic & East European Information Resources* (London). – ISSN 1522 9041. – 13, 2012, N 2-3, p. 91-119.

Per aspera ad astra!

**III. Библиографски панорами
на световната универсална библиография,
с които е съизмерима
енциклопедичната библиографска екстериорика
на Никола Михов
като неотделима от нея екзистенциална част
(по азб. ред на публ. –
на латиница и кирилица)**

59. **Achard, C. F.** Cours élémentaire de bibliographie ou la science du bibliothécaire. Ouvrage mis à la portée des élèves des lycées et des écoles secondaires. T. 1-3 / par **C. F. Achard** ... – A Marseille : Impr. de Joseph Achard fils et Cie, 1806-1807. – T. 1. – 1806. – 292 p. ; T. 2. – 1807. – 288 p. ; T. 3. – 1807. – 284 p.

60. **Anonymus Mellicensis.** Der Sog. Anonymus Mellicensis De scriptoribus ecclesiasticis. // **Fabricius, J. A.** Bibliotheca ecclesiastica ... – Hamburgi : Liebezeit : Felginer, 1718. – Appendix. – P. 141-160.

Текстолог. несвършена публ. (по **К. Р. Симон**) на ръкоп. биобиблиогр. речник „Кн. за църковните писатели” – библиогр. паметник от XI в., публ. през 1494 г. в Базел биобиблиографски речник „Кн. за църковните писатели”, подготвен от учения – **абат Иоан Тритенхемски**, кумулиращ в едно и продължаващ до края на XV в. работите на предшествениците в областта на жанра (биобиблиографския речник) и на „Анонима от Мелк” в това число.

61. **Bagley, William.** Facts and how to find them : A guide to sources of inform. a. to the method of system. research. – London. : Pitman, 1937. – 101 p.

2. ed. – 1938.

3. ed. – 1948.

4. ed. – 1950.

5. ed. – 1958.

6. ed. – 1962.

7. ed. – 1964.

Repr. – 1965.

62. **Besterman, Th.** A world bibliography of bibliographies and bibliographical catalogues, calendars, abstracts, digests, indexes and the like. Vol. 1-2. – London : The auth., 1939-1940.

Vol. 1. – 1939. – XXIV, 588 p.

Vol. 2. – 1940. – IV, 644 p.

2. ed. – Vol. 1-3. – 1947-1949.

Vol. 1. – 1947. – XXVIII, 1452 p. : col.

Vol. 2. – 1948. – [IV], 1451-3198 p. : col.

Vol. 3. – 1949. – [VI], 3197-4114 p. : col.

Repr. – 1950.

3. ed. – Vol. 1-4. – Genève : Soc. bibliogr., 1955-1956.

Vol. 1. – 1955. – XXVIII, 1326 p. : col.

Vol. 2. – 1955. – [IV], 1327–2858 p. : col.

Vol. 3. – 1956. – [V], 2859-4408 p. : col.

Vol. 4. – 1956. – [V], 4409-5701 p. : col.

Repr. – 1960.

4. ed. – Vol. 1-5. – Lausanne : Soc. bibliogr., 1965-1966.

Vol. 1 : A-D. – 1965. – 1752 p. : col. – Col. 17-47 : Introduction.

Vol. 2 : E-K. – 1965. – 1753-3352 p. : col.

Vol. 3 : L-P. – 1965. – 3353-5288 p. : col.

Vol. 4 : Q-Z. – 1966. – 5289-6664 p. : col.

Vol. 5 : Index. – 1966. – 6665-8428 p. : col.

63. **Binns**, N. E. An introduction to historical bibliography. – 2. rev. a. enl. ed. – London : Assoc. of Assist. Libr., 1962. – VII, 388 p. : ill. – 1. ed. – 1953.

Съдържа и: *The development of book trade bibliogr.* – Публ. и през 1975 г.

64. **Brunet**, J. C. fils Manuel du Libraire et de l'Amateur de livres, contenant:
1. Un nouveau Dictionnaire bibliographique, dans lequel sont décrits les Livres rares, précieux, singuliers, et aussi les ouvrages les plus estimés en tout genre, qui ont paru tant dans les langues anciennes que dans les principales langues modernes, depuis l'origine de l'imprimerie jusqu'à nos jours; avec l'histoire des différentes éditions qui en ont été faites; des renseignements nécessaires pour reconnaître les contrefaçons, et collationner les anciens livres. <...>; 2. Une Table en forme de Catalogue raisonné, où sont classés méthodiquement tous les ouvrages indiqués dans le Dictionnaire, et de plus, un grand nombre d'ouvrages utiles, mais d'un prix ordinaire, qui n'ont pas dû être placés au rang des livres précieux. : [T. 1-3]. – Paris : J. Ch. Brunet et Leblanc, [1809] 1810. – T. 1. A-E. – [2], XVI, 614 p. ; T. 2. F-O. – [2], 620 p. ; T. 3. P-Z. – [2], 638 p. – 2. éd.: T. 1-4. – 1814. – 3. éd.: T. 1-4. – 1920. – 4. éd.: T. 1-5. – 1842-1844. (T. 5. – P. : Silvestre, 1844). – 5. éd.: T. 1-6. – 1860-1865. – От 5. изд. излизат препеч. в Берлин (1921 г.), Париж (1923 и 1928 г.) и Ню-Йорк (1923 г.).

Съдържа и: *Table méthodique en forme de catalogue raisonné* (p. 1-798).

65. **Calot**, Frantz. Guide pratique de bibliographie suivi d'un memento des principales bibl. de Paris / **F. Calot**, **Georges Thomas**. – Paris : Delagrave, 1936. – 320 p. 2. éd. – 1950 (278 p.).

66. **Camus**, A. G. Observations sur la distribution et le classement des livres d'une bibliothèque ... // *Mémoires* de l'Institut National des Sciences et Arts, pour l'an IV de la République. Littérature et beaux-arts : T. 1. – Paris : Baudouin impr., Thermidor an VI [1796], p. 643-666; 675-676.

Per aspera ad astra!

67. **Cassiodorus Senator**. Cassiodori Senatoris Institutiones [divinarum et humanarum lectionum] / ed. from the manuscripts by **R. A. B. Mynors**. – Oxford : Clarendon pr., 1937. — LVI, 193 p.

Коментирано от **Р. А. Майнорс** издание на ръкописната книга в две части на **Флавий Магна Аврелий Касиодор Сенатор** – библиографски паметник, съставен в VI в., чиито отделни части се разпространяват в различни варианти до XIV в.

68. **Cless, J.** Unius seculi ejusque virorum literatorum monumentis tum florentissimi, tum fertilissimi: ab A.D. 1500 ad 1602, nundinarum autumnalium inclusive, elenchus consummatissimus librorum ... Desumptus partim ex singularum nondinarum catalogis, partim ex instructissimis, ubique locorum bibliothecis ... T. 1-2 / Auctore Joanne Clessio. – Frankofurti : Kopff, 1602. – T. 1. – X, 563 p. ; T. 2. – VII, 292 p.

69. **Courtney, William**. A register of national bibliography with a selection of the chief bibliographical books and articles printed in other countries : Vol. 1-2. – London : Constable a. Co., 1905-1912.

Vol. 1: [A-L]. – 1905. – 314 p.

Vol. 2: [M-Z ; Append. ; Index]. – 1912, p. 315-631.

Repr. – 1961.

70. **De Bure, G. fils aîné** Catalogue des livres de la Bibliothèque de feu M. le duc de La Vallière : [Pt. 1-2 : Pt. 1 : T. 1-3 ; Pt 2 : Suppl. : T. 1-6]. – Paris : De Bure, 1783-1788. – Pt 1. T. 1. 1783. – P. XXXV-LX: *Table des divisions*.

Каталог на библ. на библиофила **херцог Л. С. Лавалиер** / Състав. от **Г. Дебюр Старши**, станал основа за „*Поучителна библиогр. ...*” на **Г. Ф. Дебюр Младши**.

71. **De Bure, G. F. le Jeune**. Bibliographie instructive ou Traité de la connaissance des Livres rares et singuliers, contenant un catalogue raisonné de la plus grande partie de ces Livres précieux, qui ont paru successivement dans la République des Lettres, depuis l'invention de l'imprimerie, jusques à nos jours, avec des Nottes sur la différence et la rareté de leurs éditions, et des remarques sur l'origine de cette rareté actuelle, et son degré plus ou moins considérable la manière de distinguer les éditions originales, d'avec les contrefaites, avec une description typographique particulière du composé de ces rares volumes, au moyen de laquelle il sera aisé de reconnaître facilement les exemplaires ou mutilé en partie ou absolument imparfaits, qui s'en rencontrent journellement dans le commerce, et de les distinguer sûrement de ceux qui seront exactement complets dans toutes leurs parties. Disposé par ordre de Matières et de facultés, suivant le systé Bibliographique généralement adopté; avec une Table générale des auteurs, et un systé complet de bibliographie choisie. / par Guillaume François de Bure, le Jeune. – Paris : De Bure le Jeune, 1763-1768. – T. 1-7.

- Т. 1. – 1763. – XXVI, 603 р.
- Т. 2. – 1764. – XXVIII, 772 р.
- Т. 3. – 1765. – XVI, 734 р.
- Т. 4. – 1765. – 544 р.
- Т. 5. – 1766. – XXIV, 631 р.
- Т. 6. – 1767. – 645 р.
- Т. 7. – 1768. – 687 р.

Тр. на **Г. Ф. Дебюр Младши** „*Поучителна библиогр., или Трактат за познаването на редк. и изключ. кн., съдържа тълк. речник на по-голямата ч. от тези ценни кн., които се появяват в Лит. република от изобретяването на книгопеч. до наши дни, с бел. за отличени. и редки техни изд. и ... за причината на тази рядкост ... ; за способа да се различат ориг. изд. от техните копия ..., при помощта на които лесно се установява екз. или частична повреда., или ... дефект ...*” е доп. от имащия самостоятел. значение аукционен каталог на съветника на парламента **Л. Ж. Геньо**, съставен от **Г. Ф. Дебюр Младши** след смъртта на притежателя на колекцията. В 1782 г., годината на смъртта на Дебюр, излиза 10-ия том на „*Поучителната библиогр. ...*”, съст. от **Ж. Ф. Не дьо ла Рошел** (1-ви и 2-ри томове на каталога на **Л. Ж. Геньо** Рошел считал за томове 8 и 9 на „*Поучителната библиогр. ...*”). 10-ят том представлява вспомогателен показалец към анонимните книги, отчетени във всичките девет предходни тома, а също включва включва трактата на **Ж. Ф. Не дьо ла Рошел** „*Разсъждение за библиографската наука и за задълженията на библиографа*”.

72. **De Bure**, G. F. le Jeune. Supplément à la Bibliographie instructive, ou Catalogue des Livres du Cabinet de feu M. **Louis Jean Gaignat** : Disposé et mis en orde par Guillaume François de Bure, le Jeune ... Avec une table alphabét. des auteurs. – [Т. 1-2]. – Paris : De Bure le Jeune, 1769. – Т. 1. – XXXIX, 621 р. ; Т. 2. – 491 р.

Каталог на библи. на познавача и книгосъбирателя, съветника на парламента **Л. Ж. Геньо** / Състав. от **Г. Ф. Дебюр Младши** като доп. към неговата „*Поучителна библиогр. ...*” – и имащ самостоятелно значение. Оценен от **Ж. Ф. Не дьо ла Рошел** като т. 8 и 9 на „*Поучителната библиогр. ...*”.

73. **Dibdin**, T. F. The Bibliographical Decameron, or Ten days pleasant : discourse upon illuminated manusc., a. subjects connected with early engraving, typogr., a. bibliogr. – Vol. 1-3. – London : Pr. for the auth. by Bulmer a. Co., 1817. – Т. 1. – VI, CCXXV, 411 р. ; Т. 2. – 537 р. ; Т. 3. – 545 р.

74. **Dibdin**, T. F. Bibliomania or book madness: a bibliogr. romance. – London : Henry G. Bohn, 1841. – 618 р.

75. **Dibdin**, T. F. Bibliomania or book madness: containing some account of the history, symptoms a. cure of this fatal disease. – London : Bensley, 1909. – 64 р.

Per aspera ad astra!

76. **Draudius**, G. 1) Bibliotheca classica, sive Catalogus officinalis. In quo singuli singularum facultatum ac professionum libri, qui in quavis fere lingua exstant ... recensentur ... / Georgio Draudio – Francofurti ad Moenum Frankfurt a/Main : Ostern, 1625. – 4 f., 1304, 1297-1654, [CCXI] p. ; 2) Bibliotheca exotica, sive Catalogus officinalis librorum peregrinis linguis usualibus scriptorum quotquot in officinis, bibliopolarum indagari potuerunt, et in nundinis Francofurtensibus prostant ac venales habentur ... – Frankfurt a/Main : Ostern, 1625. – 302 p. ; 3) Bibliotheca librorum germanicorum classica ... – Frankfurt a/Main : Ostern, 1625. – 4 f., 759, [XXXIII] p. – 1. ed.: 1610-1611.

За трудовете на Г. Драуд – *вж*: **Лейбниц**, Г. В. Новые опыты о человеческом разуме / пер. с нем. П. С. Юшкевича. – Москва ; Ленинград, 1936, с. 465-466.

77. **Ebert**, F. A. Allgemeines bibliographisches Lexikon. [Bd. 1-2]. – Leipzig : Brockhaus, 1821-1830.

Bd. 1. – 1821. – [VI], XVIII S., 1076 Col. – Vorrede: S. IX-XVI.

Bd. 2. – 1830. – 1120 Col.

78. **Ebert**, F. A. Bibliographie, // *Ersch*, J. S. Allgemeine Enzyklopädie der Wissenschaften und Künste / **J. S. Ersch, J. G. Gruber**. – Leipzig, 1823. – Tl. 10. – S. 47-48.

79. **Fleischhack**, Curt. Grundriss der Bibliographie / **E. Rückert, G. Reichardt**. – Leipzig : O. Harrassowitz, 1957. – VIII, 263 S. – (Lehrbücher für den Nachw. an Wiss. Bibl. ; Bd. 2)

5. veränd. Aufl. – 1964.

80. **Fleischhack**, Curt. Grundriss der Bibliographie / **E. Rückert, G. Reichardt**. – 5. veränd. Aufl. – Leipzig : Bibliogr. Inst., 1964. – 104 s. 1. Aufl. – 1957.

81. **Fleischhack**, Curt. Einführung in die Buchhändlerische Bibliographie. – Leipzig : VEB der deutsch. Buchhänd., 1944. – 40 S.

2. Aufl. – 1948.

3. Aufl. – 1955.

4. Aufl. – 1961 (Titel: Bibliographische Grundrissen).

5. Aufl. – 1964. 6. Aufl. – 1968 (/ Bearb. von G. Rost. – Leipzig : Bibliogr. Inst., 1968. – 104 S.)

82. **Fournival**, R. de. Biblionomie de Richard de Fournival. Milieu du XIII-e siècle. // *Delisle*, L. Le cabinet des manuscrits de la Bibliothèque Nationale. – Paris, 1874. – T. 2, p. 518-535.

Издадена от френския библиотекар **Л. Делил** *ръкоп.* кн. „Книгозаконие“ на **Ришар де Фурнивал** – библиографски паметник от средата на XIII в., достигнал до нас в единствен екземпляр не по-късно от началото на XV в., който е в лошо състояние.

През тръни към звездите!

83. [Gennadius] Gennadii Massiliensis. Liber de scriptoribus ecclesiasticis. // *Migne, J. P. Patrologiae : Cursus completus. Ser. Latina (MPL). – Paris, 1862. – Т. 58. – Col. 1053-1120 (Cap. I-C).*

Текстолог. несъвършена *публ.* (по **К. Р. Симон**) на *ръкоп.* биобиблиогр. речник на **Геннадий Марсилски** „*Кн. за църковните писатели*” – библиогр. паметник от V в., *публ.* през 1494 г. в Базел биобиблиографски речник на „*Кн. за църковните писатели*”, подготвен от учения – **абат Иоан Тритенхемски**, кумулиращ в едно и продължаващ до края на XV в. работите на предшествениците в областта на жанра (биобиблиографския речник) и на тр. на **Геннадий Марсилски** в това число.

През 1718 г. тр. е *публ.* от **Й. Фабрициус**.

84. *Göttinger Handkatalog* : Lesesaalbibl. Bibliogr. Apparatus u. Händmagazin d. Universitätsbibl. – Göttingen : Bibl., 1929. – 636 S.

85. Gesner, C. Bibliotheca universalis, sive Catalogus omnium scriptorum locupletissimus, in tribus linguis, Latina, Graeca et Hebraica: exstantium et non exstantium, veterum et recentiorum in hunc usque diem, doctorum et indoctorum, publicorum et in bibliothecis latentium. Opus novum, et non bibliothecis tantum publicis privatisve instituendis necessarium, sed studiosis omnibus instituendis necessarium, sed studiosis omnibus cuiuscunque artis aut scientiae ad studia melius formanda utilissimum / auth. Conrado Gesnero Tigurino doctore medico. – Tiguri : apud Christophorum Froschoverum, mense septembri, Anno MDXLV [1545]. – [XVIII], 631 f.

Кн. е I. ч. (състав. от 4 ч.) на „*Всеобщ. библи.*” на **К. Геснер**.

86. Gesner, C. [Bibliotheca universalis ...]. Appendix Bibliothecae Conradi Gesneri – Tiguri : apud Christophorum Froschoverum, mense martio, Anno MDLV [1555]. – [VIII], 106 f.

Кн. е IV. ч. (състав. от 4 ч.) на „*Всеобщ. библи.*” на **К. Геснер**.

87. Gesner, C. [Bibliotheca universalis ...]. Pandectarum sive Partionum universalium Conradi Gesneri Tigurini, medici et philosophiae, professoris, libri XXI. Ad lectores. Secundus hic Bibliothecae nostrae tomus est, totius philosophiae et omnium bonarum artium atque studiorum Locos communes et Ordines universales simul et particulares complectens – Tiguri : excudebat Christophorus Froschoverus, Anno MDXLVIII [1548]. – [VI], 375 f.

Кн. е II. ч. (състав. от 4 ч.) на „*Всеобщ. библи.*” на **К. Геснер**.

88. Gesner, C. [Bibliotheca universalis ...] Partiones Theologicae, Pandectarum universalium Conradi Gesneri liber ultimus ... Accedit index alphabeticus praesenti libro et superioribus XIX communis, qui tertii tomi olim promissi vicem explebit. – Tiguri : Christophorus Froschoverus excudit, Anno MDXLIX [1549]. – [XXI], 157 f.

Кн. е III. ч. (състав. от 4 ч.) на „*Всеобщ. библи.*” на **К. Геснер**.

Per aspera ad astra!

89. **Graescl**, A. Führer für Bibliotheksbenutzer. – Leipzig : Hirzel, 1905. – 101 S. – 2. Aufl. – 1913. – 265 S.

90. **Grégoire**, H. Rapport sur la Bibliographie ... : séance [de la Convention nationale] du 22 Germinal l'an 2 de la République, une et indivisible, suivi du décret de la Convention nationale ... // *Procès-verbaux du Comité d'instruction publique de la Convention nationale*. – Paris, 1901. – T. 4, p. 120-129.

Докл. е публ. в пет отделни изд., три от които са в годината на огласяването му – 1794.

91. **Grundtvig**, V. Gedanken über Bibliographie. // *Zentralblatt für Bibliothekswesen* (Leipzig). – 1903, H. 9/10, S. 405-444.

Suppl. : Bibliographien der Bibliographien. – S. 432-438.

92. **Grycz**, Józef. Przewodnik dla korzystających z bibliotek oraz spis dzieł pomocniczych. – Warszawa : Wyd. Tow. Szkoły ludów., 1925. – 154 s.

93. **Guide** to library facilities and printed sources of bibliographical information. – London : Nat. union of students, [1927]. – 20 p.

94. **Hatano**, K. et al. Kenkyū chōsa sankō banken sōran : (Directory of reference books for scholarly research) / M. Yaosi. – Tokyo : Asahi shobō, 1934. – 877 p.

95. **Henricus Gandavensis [Fictum]**. De scriptoribus ecclesiasticis : A work mistakenly attributed to Henry of Ghent is the Affligem Catalogus virorum illustrium, first published in *De scriptoribus ecclesiasticis* / Ed. Suffridus Petri. – Cologne, 1580.

Вж.: ориг. титулн. стр. на тр. по неговото изд. от 1655 г.:

<https://books.google.bg/books?id=KHIIsvy0AC&pg=PA125&lpg=PA125&dq=Petrus+Diaconus+Monachus.+Petri+Diaconi+...+De+viris+illustribus+Casinensibus+%E2%80%A6&source=bl&ots=KvGH9oGONB&sig=ACfU3U1wKS6vEWefXr8kizgtLIJCPzqD8g&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwjJtP7gwd7pAhWOFcAKNHUHC_MQ6AEwAHoECAoQAQ#v=onepage&q=Petrus%20Diaconus%20Monachus.%20Petri%20Diaconi%20...%20De%20viris%20illustribus%20Casinensibus%20%E2%80%A6&f=false>.

Текстолог. несвършена публ. (по **К. Р. Симон**) на ръкоп. биобиблиогр. речник на видния схоласт **Хенрих Гентски** „Кн. за църковните писатели” – библиогр. паметник от XIII в.: публ. през 1494 г. в Базел биобиблиографски речник на „Кн. за църковните писатели”, подготовен от учения – **абат Иоан Тритенхемски**, кумулиращ в едно и продължаващ до края на XV в. работите на предшествениците в областта на жанра (биобиблиографския речник) и на тр. на **Хенрих Гентски** в това число.

През 1718 г. тр. е публ. от **Й. Фабрициус** с посочване на авторството.

През тръни към звездите!

Това мнение за авторството на библиогр. паметник, принадлежащо на **Хенрих Гентски**, е преразгледано в наше време: цит. тр. погрешно се приписва в историята на библиографията на **Хенрих Гентски** – *вж.*:

<https://en.wikipedia.org/wiki/Henry_of_Ghent>.

96. **Hieronymus S.** S[ancti] Eusebii Hieronymi Stridonensis Presbyteri De viris illustribus liber ad Dextrum praefectum praetorio : Adjuncta versione antiqua Craeca quam sub Sophronii nomine Erasmus edidit. // *Migne, J. P. Patrologiae : Cursus completus Ser. Latina (MPL)*. – Paris, 1883. – Т. 23. – Col. 601-760 (N 1-956).

Appendix. I. De vitis apostolorum: col. 721-722 (N 957-960) ; II. Epistola: col.: 723-726 (N 961-964) ; III. Index: col. 727-760.

Текстолог. несвършена *публ.* (по **К. Р. Симон**) на *ръкоп.* биобиблиогр. речник на патролога **Иероним Стридонски** „*Кн. за църковните писатели*” – библиогр. паметник от края на IV в., напеч. на лат. ез. и паралелно – в прев. на гр. ез. По-точно загл. на тр. по думите на самия авт.: „*За църковните писатели*” („*De scriptoribus ecclesiasticis*”). В осн. на тр. е кн. „*Ист. на църквата*” („*Eκκλῆσιastikῆ historia*”) (до 324 г.) на **Еузебий Кесарийски (Eusebios Pamfil)**: *публ.* през 1494 г. в Базел биобиблиографски речник на „*Кн. за църковните писатели*”, подготвен от учения – **абат Иоан Тритенхемски**, кумулиращ в едно и продължаващ до края на XV в. работите на предшествениците в областта на жанра (биобиблиографския речник) и на тр. на **Еузебий Кесарийски** и **Иероним Стридонски** в това число.

През 1718 г. тр. е *публ.* от **Й. Фабрициус**.

97. **Honorius. Honorii Augustodunensis.** De luminariis Ecclesiae sive de scriptoribus ecclesiasticis libelli quatuor. // *Migne, J. P. Patrologiae : Cursus completus. Ser. Latina (MPL)*. – Paris, 1895. – Т. 172. – Col. 197-234.

Текстолог. несвършена *публ.* (по **К. Р. Симон**) на *ръкоп.* биобиблиогр. речник „*Четири кн. за светците, или за църковните писатели*” на видния представител на ранната схоластика **Хонорий Отенский (Августодунски)** – библиогр. паметник от XII в.: *публ.* през 1494 г. в Базел биобиблиографски речник на „*Кн. за църковните писатели*”, подготвен от учения – **абат Иоан Тритенхемски**, кумулиращ в едно и продължаващ до края на XV в. работите на предшествениците в областта на жанра (биобиблиографския речник) и на тр. на **Хонорий Отенский (Августодунски)** в това число.

През 1718 г. тр. е *публ.* от **Й. Фабрициус**.

98. **Horne, T. H.** An introduction to the study of bibliography. To which is prefixed a Memoir on the public libraries of the Ancients. Vol. 1-2. – London : Cadel a. Davies, 1814. – XVI, 759, CLVI p. – Vol. 1. – XVI, 402 p. ; Vol. 2 : A notice of the principal works, extant on literary history in general and on bibliography in particular. – [IV], 403-759, CLVI p. – Repr.: Detroit : Gale research Co, 1967.

Per aspera ad astra!

99. **Ildefonsus Toletanus.** Sancti Hildephonsi Toletani Episcopi Liber de viris illustribus. // *Migne, J. P. Patrologiae : Cursus completus. Ser. Latina. Lutetiae Parisiorum (MPL).* – Paris, [1862] : T. 96. Col. 195-206.

Текстолог. несвършена публ. (по **К. Р. Симон**) на ръкоп. биобиблиогр. речник „Кн. за знаменитите мъже“ на **Илдефонс Толедски** – библиогр. паметник от VII в.: публ. през 1494 г. в Базел биобиблиографски речник на „Кн. за църковните писатели“, подготвен от учения – **абат Иоан Тритенхемски**, кумулиращ в едно и продължаващ до края на XV в. работите на предшествениците в областта на жанра (биобиблиографския речник) и на тр. на **Илдефонс Толедски** в това число.

През 1718 г. тр. е публ. от **Й. Фабрициус**.

100. [**Johannes**] **Johannes (Johannes) Trithemius. Johannes de Tritthenem [Tritemij], abbas Sponhemesis** Liber de scriptoribus ecclesiasticis. – Basileae : Amerbach, 1494. – [VI], 140 f.

Тр. на Иоан Тритенхемски „Кн. за църковните писатели“ е първият печ. библиогр. тр.

През 1512 г. кн. преизд. в Париж; през 1531 и 1546 г. (в доп. и поправено изд.) е публ. в Кьолн; през 1718 г. изд. излиза в Хамбург като паметник на епохата – публ. е от ерудита **Й. Фабрициус** в състава на „*Bibliotheca ecclesiastica*“ (*Bibliotheca Ecclesiastica, in qua continentur de scriptoribus ecclesiasticis*

S. Hieronymus cum veteri versione Graeca quam vocant Sophronii, et nunc primum vulgatis editoris notis, Hieronymum cum Eusebio accurate conferentibus: adjunctis praeterea castigationibus Suffridi Petri et J. Marcinae, nec non integris Erasmi, Mariani Victorini, Henr. Gravii, Aub. Miraei, With. Ernesti Tentzelii et Ern. Salomonis Cypriani annotationibus. Appendix de vitis Evangelistarum et Apostolorum, Graece et Latine. Appendix altera, quae fertur jam sub titulo Hieronymi de duodecim Doctoribus, jam sub nomine Bedae „De Luminaribus“ ecclesiae. Gennadius Massiliensis, annotatis lectionibus codicis antiquis corbejensis et subjunctis variorum notis, Suffridi Petri, Aub. Miraei, E. Sal. Cypriani. S. Isidorus Hispalensis. Ildefonsus Toletanus. Honorius Augustodunensis. Sigebertus Gemblacensis, appendices Juliani ac Felicis Toletani et tertia Anonymi ad Isidorum et Ildefonsum. Henricus Gandavensis. Anonymus Mellicensis a R. P. Bernanrdo. Pes nuper vulgatus. Petrus Casinensis de viris illustribus monasterii Casinensis, cum Supplemento Placidi Romani et Jo. Baptistae Mari annotationibus. Jo. Trithemii Abbatis Sponhemensis. Liber de S.E. cum notis editoris Aub. Miraei Auctarium de S.E. et a tempore, quo desinit Trithemins, de Scriptoribus saeculi XVI, et XVII. Libri duo. / Curante Jo. Alberto Fabricio. – Hamburg : Felginer, 1718. – 228 S.).

101. **Isidorus Hispalensis. Sancti Isidori Hispalensis Episcopi** De viris illustribus liber. // *Migne, J. P. Patrologiae : Cursus completus. Ser. Latina (MPL).* – Paris, 1862. – T. 83. – Col. 1081-1106 (Cap. I-XLVI, N 139-164) ; Appendix I-XXIV: Col. 1107-1580 (N 178-494).

През тръни към звездите!

Текстолог. несвършена *публ.* (по **К. Р. Симон**) на *ръкоп.* биобиблиогр. речник „*Кн. за знаменитите мъже*” на **Исидор Севилски** – библиогр. паметник от нач. на VII в.: *публ.* през 1494 г. в Базел биобиблиографски речник на „*Кн. за църковните писатели*”, подготовен от учения – **абат Иоан Тритенхемски**, кумулиращ в едно и продължаващ до края на XV в. работите на предшествениците в областта на жанра (биобиблиографския речник) и на тр. на **Исидор Севилски** в това число.

През 1718 г. тр. е *публ.* от **Й. Фабрициус**.

102. **John Boston of Bury**. [Catalogus scriptorum ecclesiae]. // *Tanner*, T. Bibliotheca Britannica – Hibernica. – London, 1748, p. XVII-XLVIII.

Откъс от „*Каталога на църковните писатели*” на **Джон Бостън от Бъри** – неиздаден библиографски паметник от XV в., чийто ръкопис се съхранява в Библиотеката на Университета на Кеймбридж. Откъс е напечатан в книгата на **Т. Танер**. В основата на „*Каталога*” е съставеният от английските францисканци още в последните години на XIII в. „*Registrum librorum Angliae*”.

103. **Jonzeck**, M. Die empfehlende Bibliographie in staatlichen Allgemeinbibliotheken : Ausgew. theoret. u. method. Fragen der empfahl. Bibliogr. / Bearb. M. Jonzeck. – Berlin : Zentralinst. für Bibliothekswesen, 1982. – 101 S. – (Beiträge zur Theor. und Prax. der Bibliotheksarb. ; 37)

104. **Jonzeck**, M. Planung und Koordinierung empfehlender Bibliographien im Bibliothekswesen der DDR unter besonderer Berücksichtigung der Staatlichen Allgemeinbibliotheken. // *Zentralbl. für Bibliothekswesen* (Leipzig), 1983, H. 2, S. 75-79.

105. **Josephson**, A. G. S. Bibliographies of bibliographies, chronologically arranged with accessional notes and index. – Chicago, 1901. – 45 p. – (Bibliographical Society of Chicago Contributions to Bibliography ; N 1)
Supplement.
2. ed. – 1913.

106. **Josephson**, A. G. S. Bibliographies of bibliographies, chronologically arranged with accessional notes and index. – 2. ed. – Chicago : Bibliogr. Soc. of America, 1913. – 37 p.

Първоначално *публ.* в: 1. Bulletin of the Bibliographical Society of America. – 1910. – Vol. 2, p. 21-24, 53-56 ; 1911. – Vol. 3, p. 23-24, 50-53; 1912. – Vol. 4, p. 25-27 ; 2. Papers of the Bibliographical Society of America. – 1912/1913. – Vol. 7, p. 33-40, 115-129.

1. ed. – 1901.

107. [**Kallimachos**]. [Pinakes tōn en pasē paideia dialampsantōn]. – [Alexandria].

Per aspera ad astra!

„Таблицы тех, кто прославился во всех областях знания ...” – загл., давано на библиогр. тр. на **Калимах от Кирена (Kallimachos / Callimachus, 310-240 г. пр. н.е.)** в „**Свида**” („**Suidas**”) (X в). В др. източници се среща по-разширено загл.: „... *kai hōn synegrapsan*” („... и на това, което те са написали”). – Тук опис. на библиогр. паметн. е дадено в съотв. с изследв. на **К. Р. Симон** (История иностранной библиографии. М., 1963, с. 31-33), опиращо се на историка на новото време **О. Регенбоген (O. Regenbogen)** и др. авт. на древността (гр. граматик **Аристофан Византийски /Aristophanēs Byzantios/** и средновековните византийски източници („**Свида**” и писателя **Иоан Цеца**), тъй като текстът на „**Таблиците ...**” на **Калимах** е изчезнал от лит. практика към края на I в. пр. н.е.

See: **Regenbogen, O.** Pinax [Pinakes by Callimachus]. // *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft* (Stuttgart), T. 20, 1951, p. 1409-1482.

108. **Kirfel, Willibald.** Grundriss der Bibliographie zum Gebrauch bei Vorlesungen. – Bonn : Zentralstelle des Borromäus – Vereins, 1928. – 171 S. – (Schriftenreihe der Bibliothekar Schule Bonn. ; N 1)

109. **Korpala, J.** Abriß der Geschichte der Bibliographie in Polen / Aus dem Poln. übers. von H. Zimmermann. – Leipzig : O. Harrassowitz, 1957. – 258 S., 12 f. : il. – (Bibliothekswissenschaftliche Arb. aus der Sowjetunion und den Ländern der Volksdemokr. in deutsche Übers. R. B. ; Bd. 2)

Ориг., от който е направен прев.: пол. изд. от 1953 г. – Текстът на прев. на нем. ез. от 1957 г. е изд. по доп. от авт. до 1956 г. – През 1969 г. кн. е *публ.* в Полша като 2. осн. прераб. изд. под др. загл.

110. **Korpala, J.** Dzieje bibliografii w Polsce. – Warszawa : Stow. Bibl. Pol., 1969. – 440 s., 12 f. : il. – (Wyd. jubileuszowe z okazji 50-lec. Stow., Bibl. Pol.)
1. wyd. 1953.

111. **Korpala, J.** Zarys dziejów bibliografii w Polsce. – Wrocław : Zakł. im Ossolińskich, 1953. – 232 s. – (Bibl. Nar. Inst. Badan Literackich PAN. Książka w dawnej kult. pol. ; V)

2. осн. прераб. изд. на ориг. от 1953 г. на пол. ез. под загл. „*Ист. на библиогр. в Полша*” е *публ.* през 1969 г.

Кн. е прев. на нем. ез. през 1957 г., когато е доп. от авт. до 1956 г.

112. **Krabbe, Wilhelm.** Bibliographie : Ein Hilfsbuch für Bibliotheks Praktikanten. – Stettin., 1930. – 55 s. – (Veröff. der Bibliothekskurse in der Berlin. Stadtbibl. ; 8)

2. Aufl. – 1936.

3. Aufl. – 1939.

4. Aufl. – 1941.

5. Aufl. – 1943.

6. Aufl. – 1951 (Hamb.: Stichnote, 1951. – 102 S.)

113. **Kroeger**, A. B. Guide to the study and use of reference books : a manual for libr., teachers and students. – Boston ; New York : Houghton : Mifflin and Co, 1902. – 194 p. – (American Library Association annotated lists)

2. ed. – 1908.

Последне изд.

114. **Kroeger**, Alice. Guide to the study and use of reference books : A manual for libr., teachers a. students. – Boston ; New York : Houghton, Miffl in, 1902. – 194 p. – (Amer. Libr. Assoc. Annot. lists)

2. ed. – 1908.

115. **Kumanova**, A. Generatio spontanea : Synoptic table of the World universal bibliography from 3RD c. BC to 21st c. : An atlas – electronic library „Universalica” (Model of the secondary-documental framework of the biblio-info-noosphere) : Textbook-compendium of General Bibliography / [comp., bibliogr., preface A. Kumanova]. – Sofia : About letters – O pismench, 2018. – 232 p. : with ill. – (Torchbearers ; XXV)

Suppl. I: Information rose of the World (international) universal bibliography (3rd c. BC – 21st c.).

Suppl. II: Author information – publ. in Engl., Rus. and Bulg.

Jubil. ed. dedicated to: the 65th anniversary of *S. Denchev* ; the bright memory of *G. Schneider*, *L.-N. Malclès*, *K. R. Simon*, *A. Taylor*, *I. V. Gudovshchikova*, *A. V. Mamontov* ; to the bright memory of Bulgarian Bibliographic Institute, which incarnated under the guidance of T. Borov the genuine spirit of the bibliographic culture.

<<http://www.sno.unibit.bg> <http://sno.unibit.bg/e-lib.html>>.

New ed. – Sofia : St. St. Cyril and Methodius National Library, 2018. – 230 p.

<http://www.nationallibrary.bg/wp/?page_id=11524&lang=bg.

New ed. – Sofia : Sofia City Library, 2018. – 230 p. : with ill.

<https://vk.com/bif_club_1?w=wall-17854653_4163> <https://vk.com/album-17854653_222619546>.

116. **Labbé**, Ph. Bibliotheca bibliothecarum curis secundis auctior. Accedit Bibliotheca nummaria in duas partes tributa ... – Parisiis : apud. L. Billaine, 1664. – [XXVII], 394 p.

Bibliotheca bibliothecarum, praeneccessaria omnibus bibliothecariis, et quibuscumque librorum amatoribus. – P. 1-216, 315-335.

2. éd. – Rothomagi, 1672. – 392 p.

3. éd. – Rothomagi, 1678. – 393 p.

4. éd. – Lipsiae, 1682. – 671, 38 p.

New ed.: Leipzig : Wohlfart, 1862.

117. **Langlois**, Ch. V. Manuel de bibliographie historique : Pt 1. Instruments bibliographiques. – Paris. : Hachette, 1896. – 193 p.

2. éd. (Pt 1-2) 1901-1904. – 625 p.

Ch. 3. Bibliogr. de bibliogr., p. 66-73.

Per aspera ad astra!

118. **Lelewel, J.** Bibliograficznych ksiąg dwoje : 2 vol. – Vilna, 1823-1826. – Vol. 1. – 280 p. – Vol. 2. – 435 p.

119. **Malclès, L.-N.** La bibliographie. – Paris : Pr. univ. de Fr., 1956. – 136 p. – (Que sais-je? Le point des connaissances actuelles)

2. éd. – 1960.

3. éd. 1967.

През 1961 г. кн. е публ. в САЩ в прев. на англ. ез.

120. **Malclès, L.-N.** La bibliographie. – 2. éd. rev. – Paris : Pr. univ. de Fr., 1962. – 136 p. – (Que sais-je? ; 708)

Съдържа и: *Ch. 8. Bibliogr. de bibliogr.* (p. 99-107).

121. **Malclès, L.-N.** La bibliographie. – 3. éd. corr. – Paris : Pr. univ. de Fr., 1967. – 136 p. – (Que sais-je? Le point des connaissances actuelles ; N 708)

1. éd. – 1956.

2. éd. – 1960.

122. **Malclès, L.-N.** Bibliography / Transl. by **T. C. Hines**. – New York : Scarecrow pr., 1961. – 152 p. – Repr. 1973.

Ориг. на кн. е публ. през 1956 г. на фр. ез. – Откъс от изд. от 1961 г. на англ. ез. е публ. през 1975 г.

123. **Malclès, L.-N.** Cours de bibliographie : A l'intent. des étud. de l'Univ. et des candidats aux examens de bibliothécaire. – Genève-Lille : Droz-Giard, 1954. – XII, 350 p.

Съдържа и: *Ch. 2. Bibliogr. de bibliogr.* (p. 17-29).

124. **Malclès, L.-N.** Les sources du travail bibliographique : [T. 1-3]. – 1950-1958. – T. 1. Bibliographies générales. – Gen.-Lille : Droz-Giard, 1950. – 365 p. ; T. 2. Bibliographies spécialisées. Sciences humaines. – Genève-Lille : Droz-Giard, 1952. – 954 p. ; T. 3. Bibliographies spécialisées. Sciences exactes et techniques / Avec la collab. de **G. Garnier** et al. – Genève ; Paris : Droz-Mlaard, 1958. – 577 p. – Repr. 1965.

Des autres collab.: **P. M. Guelpa, G. Kost, M. G. Madier, J. Miet**. – T. 1 съдържа и: *Ch. 2. Bibliogr. de bibliogr.* (p. 15-31).

125. **Malclès, L.-N.** Manuel de bibliographie. – Paris : Pr. univ. de Fr., 1963. – VIII, 328 p. – 2. éd. entièrement refondue et mise à jour. – 1969 [1970].

3. éd. – [1976].

126. **Malclès, L.-N.** Manuel de bibliographie. – 2. éd. entièrement refondue et mise à jour. – Paris : Pr. univ. de Fr., 1969 [1970]. – 366 p.

Съдържа и: *Ch. 32. Bibliogr. de bibliogr. Bibliolog.* (p. 320-326).

През тръни към звездите!

127. **Malclès, L.-N.** Manuel de bibliographie / Revue et mise à jour par **A. Lhévitier**. – 3. ed. – Paris : Pr. univ. de Fr., [1976]. – 400 p. – 1. éd. – 1963. 2. éd. entièrement refondue et mise à jour. – 1969 [1970].

128. **Malclès, L.-N.** Nations fondamentales de bibliographie. – Paris : Bibl. nat., 1955. – 63 p.

2. éd. – 1960.

3. éd. – 1964.

4. éd. – 1967.

5. éd. – 1969.

Съдържа и: *Ch. 8. Bibliogr. de bibliogr.* (p. 56-62).

129. **Malclès, L.-N.** Nations fondamentales de bibliographie. – 5. éd. – Paris : Ecole nat. superieur des bibl., 1969. – 60 p. – 1. éd. – 1955.

130. **Malclès, L.-N.** Rapport sur les bibliographies internationales spécialisées courantes en France. – Paris : Commiss. nat. de bibliogr., 1953. – 113 p.

131. **Mudge, I. G.** Guide to reference books. – 3. ed. – Chicago : Amer. Libr. Assoc., 1917. – 235 p.

Предходни изд.

4th ed. – 1923.

5th ed. – 1929.

6th ed. – 1936.

В интервала между изданията излизат ежегодни и тригодишни допълнения към него, подготвени от автора – до допълненията към 6-то изд.

132. **Namur, J. P.** Bibliographie paléographico-diplomatico-bibliologique générale ou Répertoire systématique indiquant – Liège : Collardin Libr., 1838. – T. 1-2.

T. 1 : Tous les ouvrages relatifs à la paléologie; à la diplomatie; à l'histoire de l'imprimerie et de la librairie; à la bibliographie; aux bio-bibliographies et à l'histoire des bibliothèques – XXVII, 227 p.

T. 2 : La notice des recueils périodiques littéraires et critiques des différents pays. Suivi d'un répertoire alphabétique général. – VI, 306 p.

133. **Née de la Rochelle, J. F.** Bibliographie instructive. T. X. Contenant une table destinée à faciliter la recherche des livres anonymes qui ont été annoncés par M. **de Bure le Jeune** dans sa Bibliographie instructive et dans le Catalogue **de Gaignat** ... Précédée d'un Discours sur la science bibliographique et sur les devoirs de bibliographe – Paris : Gogué et Née de la Rochelle, 1782. – XXXII, 166 p.

Съдържа и: *Discours sur la science bibliographique et sur les devoirs de bibliographe ... / ...* (p. I-XXXII).

Per aspera ad astra!

Освен трактата на **Ж. Ф. Не дьо ла Рошел** „Разсъждение за библиографската наука и за задълженията на библиографа” 10-ият том на „Поучителната библиогр. ...” съдържа и вспомогателен показалец към анонимните кн., отчетени от **Г. Ф. Дебюр Младши** в 1-7 т. на „Поучителната библиогр. ...” и в доп. към нея във вид на т. 1-2 на аукц. каталог на библи. на **Л. Ж. Геньо**, която **Ж. Ф. Не дьо ла Рошел** оценява като т. 8-ми и 9-ти на „Поучителната библиогр. ...” на **Г. Ф. Дебюр Младши**.

134. **Nestler**, F. Bibliographie : Einf. in die Theor. und in die allg. bibliogr. Verz. – Leipzig : Bibliogr. Inst., 1977. – 263 S. – (Lehrbücher für den bibliothekarischen Nachwuchs ; Bd. 7)

2. Aufl., neubearb. – 1989.

135. **Nestler**, F. Bibliographie : Einf. in die Theor., Method. und Geschichte der bibliogr. Literaturinform. und die allg. bibliogr. Verz. – 2. Aufl., neubearb. – Leipzig : Bibliogr. Inst., 1989. – 420 S. – (Lehrbücher für den bibliothekarischen Nachwuchs ; Bd. 7)

1. Aufl. – 1977.

136. **Parentucelli**, T. Canone bibliografico di *papa Parentucelli*. [Inventarum]. // *Sforza*, G. Ricerche su *Nicolo V*. – Lucca, 1884. – Appendice A. – P. 359-381.

Публикация в приложението към труда на професор **Дж. Сфорца** „Изследване за *Николай V*” на „Списъка” („*Inventarum*”) книгите, на който са се използвали за комплектуване на библиотеките в средновековна Италия. „*Inventarum*” – библиографски паметник от 30-те г. на XV в., съставен от видния хуманист **Томазо Парентучели**, станал по-късно папа **Николай V** (1447-1455) и основал Ватиканската библиотека. „*Inventarum*” представлява примерен каталог за библиотеките в кватрочентска Италия и е определен от **Дж. Сфорца** в качеството на „библиографски канон на своето време”. В основата на публикацията е положено копие на оригинала, направено през XV в., което днес се съхранява в Националната библиотека във Флоренция. В немския превод на труда на Дж. Сфорца това приложение отсъства.

137. **Peignot**, É. G. Dictionnaire raisonné de Bibliologie, contenant : 1°. L'Explication des principaux termes relatifs à la Bibliographie, à l'Art typographique à la Diplomatie, aux Langues, aux Archives, aux Manuscrits, aux Médailles, aux Antiquités, etc. ; 2°. des Notices historiques détaillées sur les principales Bibliothèques anciennes et modernes ; sur les différentes Sectes philosophiques ; sur les plus célèbres Imprimeurs, avec une indication des meilleures éditions sorties de leurs presses, et sur les Bibliographes, avec la liste de leurs ouvrages ; 3°. Enfin, l'exposition des différents Systèmes bibliographiques, etc. Ouvrage utile aux Bibliothécaires, Archivistes, Imprimeurs, Libraires, etc. / Par G. Peignot ; Bibliothécaire de la Haute-Saône, Membre-correspondant de la Société libre d'émulation du Haut-Rhin: [T. I-II + Suppl.]. – Paris

През тръни към звездите!

: Renouard; Chez Villier Libr., 1802-1804. – Т. I. – 1802. – X, 472 p. ; Т. II. – 1802. – XII, 450, [6] p.

Suppl.: Composé de plus de six cents articles nouveaux sur les matières énoncées ci-dessus, avec des corrections, des additions et des tables alphabétiques pour l'ouvrage entier; le tout augmenté d'un Tableau synoptique de Bibliologie. – 1804. – 373 p.

Съдържа и: *Essai d'un Système bibliographique calqué sur les trois grandes divisions de l'Encyclopédie et précédé d'une notice sur l'ordre observé par Bacon, d'Alembert et Diderot, dans le tableau sommaire des connaissances humaines* (p. 256-280).

138. **Peignot, É. G.** Répertoire bibliographique universel, contenant la notice raisonnée des bibliographies spéciales publiées jusqu'à ce jour, et d'un grand nombre d'autres ouvrages de bibliographie, relatifs à l'histoire littéraire, et à toutes les parties de la bibliologie / par G. Peignot. – Paris : chez A. A. Renouard, 1812. – XX, 514 p.

139. **Petrus Diaconus Monachus. Petri Diaconi ... de viris illustribus Casinensibus opusculum ... notis illustratum opera J. B. Mari. Petri Diaconi monachi ac bibliothecarii sacri Casinensis Archisterii de viris illustribus casinensibus Opusculum ex celeberrima bibliotheca Barbarina depromptum : Studio et opera Joannis B. Mari Romani.** – [Rome :] Typogr. Reverenda Camera Apostolica, 1655. – 42 p.

Petrus Diaconus Monachus. Petri Diaconi ... de viris illustribus Casinensibus opusculum Petri Diaconi monachi ac bibliothecarii sacri Casinensis Archisterii de viris illustribus casinensibus Opusculum ex celeberrima bibliotheca Barbarina depromptum : Studio et opera Joannis B. Mari Romani. – Billaine, 1666. – 99 p.

Текстолог. несвършена публ. (по **К. Р. Симон**) на ръкоп. биобиблиогр. речник „Кн. за писателите-монаси на бенедектинския манастир в Монте-Касино“, написана от библиотекаря на този манастир **Петър Дякон** – библиогр. паметник от XI в.: публ. през 1494 г. в Базел биобиблиографски речник на „Кн. за църковните писатели“, подготовен от учения – **абат Иоан Тритенхемски**, кумулиращ в едно и продължаващ до края на XV в. работите на предшествениците в областта на жанра (биобиблиографския речник) и на тр. на **Петър Дякон**.

През 1718 г. тр. е публ. от **Й. Фабрициус**.

Petrus Diaconus Monachus. Petri Diaconi ... De viris illustribus Casinensibus ... // Fabricius, J. A. Bibliotheca ecclesiastica. – Hamburg : Felginer, 1718, p. 161-202.

140. **Petzholdt, J.** Bibliotheca bibliographica : Krit. Verz. der das Gesamtgebiet der Bibliogr. betreffenden Litteratur des In- und Auslandes in systematischer Ordnung ... Mit alphabet. Namen- und Sachregister. – Leipzig : W. Engelmann, 1866. – XII, 939 S. – Repr.: 1961.

141. **Ranganathan, S. R.** The colon classification. – New York : New Brunswick, 1965. – 298 p. – (Graduate scholl of libr. ser. Rutgers. The State univ. Rutgers ser. on syst. for the intellect. organiz. ; Vol. 4)

Per aspera ad astra!

142. **Ranganathan**, S. R. Colon classification : 3 pt. – Madras ; London : The Madras Libr. Assoc., 1933. – 760 p. – (Half-titles Madras Libr. Assoc. Publ. Ser. ; 3)

143. **Ranganathan**, S. R. Documentation and its facets. – Bombay : Asia publ. house, [1963]. – 639 p. : il. – (Ranganathan Ser. in libr. sci. ; 10)

144. **Ranganathan**, S. R. Social bibliography of physical bibliography. – Delhi : Univ. of Delhi, 1952. – 348 p.

145. **Rost**, G. Bausteine zur Entwicklung einer Bibliographiekritik. // *Bibliothekar* (Leipzig), 1980, N 10, S. 438-442.

146. **Rost**, G. Die empfehlende Bibliographie im Werkstattgespräch. // *Bibliothekar* (Leipzig), 1984, H. 11, S. 2-9 ; H. 2., S. 49-53.

147. **Rost**, G. Versuch über Grundlagen einer Typologie der bibliographischen Verzeichnisse. // *Zentralbl. für Bibliothekswesen* (Leipzig), 1980, N 1, S. 19-26.

148. **Sabin**, J. Bibliography of bibliographies or a handy book about books which relate to books. – New York : Sabin, 1877. – 150 p.

Книгата представлява разширено, допълнено и преработено от Д. Сабин самостоятелно издание на първата част на списъка на библиографските източници от книгата на Дж. Пауер (**Power**, J. Handy book about books, for booklovers, book-buyers and book-sellers. London : Wilson, 1870. – 217 p.).

В 1875-1877 г. книгата е препечатана от Д. Сабин в качеството и на приложение към издаваното от него списание „Американски книготърговец“ („*The American Bookseller*“).

149. **Schneider**, G. Einführung in die Bibliographie. – Leipzig : Hiersemann, 1936. – V, [2], 203 S.

Тр. е основан на изключената от 4. изд. кн. на авт. „*Ръководство по библиогр.*“ нейна теорет. ч.

150. **Schneider**, G. Handbuch der Bibliographie. – Leipzig : Hiersemann, 1923. – XVI, 544 S.

2. изд. е с незначителни изменения (Ebenda, 1924).

3. изд. – Репр. от 2. изд.

4. изд. – значително изменено: изключена е основната му (теорет. ч.); твърде разшир. е собствено справочната ч. на тр.

5. изд. – Репр. от 4. изд.

151. **Schneider**, G. Handbuch der Bibliographie. – 3. Aufl. – Ebenda : Hiersemann, 1926. – XVI, 544 S. – Репр. от 2. изд. ; 1. Aufl. – 1923. – Последните изд.: 4-5.

Съдържа и: *Die Entwickl. d. Bibliogr.* (S. 183-199). – Тази V – теорет.-ист. ч. на кн. е прев. на рус. ез. и е публ. през 1929 г.

152. **Schneider**, G. Handbuch der Bibliographie. – 4. gänzlich veränderte u. stark vermehrte Aufl. – Leipzig : Hiersemann, 1930. – IX, 676 S.

Съдържа и: *Bibliogr. d. Bibliogr.* (S. 36-45).

В изд. е значително разширена справочната му ч.; изключена е теорет. ч., която е положена в основата на тр. на авт. „*Увод в библиогр.*”.

Предх. изд.: 1-3. ; Последно изд.: 5 (Репр. от 4. изд).

153. **Schneider**, G. Handbuch der Bibliographie. – Stuttgart : Hiersemann, 1969. – IX, 676 S. – Репр. от 4. изд. – Предх. изд.: 1-3.

154. **Schneider**, G. Theory and history of bibliography / Transl. by **R. R. Shaw**. – New York : Columbia univ. pr., 1934. – 306 p.

Съдържа и: *The development of Bibliogr.* (p. 271-293). – Този откъс от кн. е препеч. през 1975 г.

155. **Sheehy**, E. P. Guide to reference books / compl. by Eugene P. Sheehy with the assist. of **Rita G. Keckeissen** and **Eileen McIlvaine**. – 9. ed. – Chicago : Amer. Libr. Assoc., 1976. – XVIII, 1015 p.

Supplement 1. – 1980. – X, 306 p.

Supplement 2. – 1982. – IX, 244 p.

8th ed. / E. P. Sheehy. – 1967. – 768 p.

Supplement 1. – 1965-1966 / E. P. Sheehy. – 1968. – 122 p.

Supplement 2. – 1967-1968 / E. P. Sheehy with assist. of R. G. Keckeissen. – 1970. – 165 p.

Supplement 3. – 1969-1970 / E. P. Sheehy [and others]. – 1972. – 190 p.

Rec. ad op.: **Winchell**, C. M. Guide to reference books / **E. P. Sheehy**. – 8th ed. – Chi., 1967]. // *Choice*. – 1968. – N 11, p. 955-957; **Wynar**, B. S. [*Rec. ad op.*: **Sheehy**, E. P. Guide to reference books. Suppl. 2. – 1967-1968 / ... with assist. of **R. G. Keckeissen**. – Chi., 1970]. // *Amer. ref. books ann.* 1971. – Littleton, 1971, p. 3-4.

156. **Sigebertus Gemblacensis. Sigeberti** Liber de scriptoribus ecclesiasticis. // *Migne*, J. P. Patrologiae : Cursus completus. Ser. Latina (MPL). – T. 160. – Paris, 1880. – Col. 547-592 (N 720-860) ; Index: col. 589-592.

Текстолог. несъвършена публ. (по **К. Р. Симон**) на ръкоп. биобиблиогр. речник „*Кн. за църковните писатели*” на монаха **Зигеберт от Жамблу** – библиогр. паметник от XI в.: публ. през 1494 г. в Базел биобиблиографски речник на „*Кн. за църковните писатели*”, подготвен от учения – **абат Иоан Тритенхемски**, кумулиращ в едно и продължаващ до края на XV в. работите на предшествениците в областта на жанра (биобиблиографския речник) и на тр. на **Зигеберт от Жамблу**.

През 1718 г. тр. е публ. от **Й. Фабрициус**.

157. **Sorbelli**, Albano Bibliografia. // *Enciclopedia Italiana di science, lettere ed arti*. – Roma. ; Milano, MCMXXX [1930]. – Vol. VI. – P. 934-940.

Per aspera ad astra!

158. **Stein**, H. Manuel de bibliographie générale. (Bibliotheca bibliographica nova). – Paris : Picard, 1897. – XX, 895 p. – (Manuels de bibliographie historique ; II). – Repr.: New York : Kraus Reprint Co, 1962.

159. **Tanaka**, Kei. Naigai sankō toshō no chishiki : (Guide to reference books, Japanese and foreign) / M. (Miyahiko) Mōri. – Tokyo : Tochokan jigyō kenkyūkai, 1930. – 325 p.

160. **Teissier**, A. Catalogus auctorum, qui librorum catalogos, indices, bibliothecas, virorum litteratorum elogia, vitas aut orationes funebres scriptis consignârunt / ab Antonio Teisserio ... Cum *Philippi* Labbaei Bibliotheca Nummaria in duas partes tributa ... – Genève : apud Samuelem de Tournes, 1686. – VII, 559 p.

[Supplément]. – Genève : Chouet, 1705. – V, 368 p. – Това изд. е посочено в съответствие с титул. л., въпреки че в историята на библиографията се смята за 2-ри т. на библиогр. тр.

161. **Vallée**, L. Bibliographie des bibliographies. Pt. 1-2. – Paris : Terquem, 1883. – 773 p.
Supplément. – 1887. – [III], 355 p.

162. **Vorstius**, J. Internationaler Jahresbericht der Bibliographie. – Leipzig : Verl. O.Harrassowitz, 1932. – 52 S.

163. **Vorstius**, J. Petzholdt recidivus : Zur Theor. u. Prax. eines allg. intern. Bibliogr. Verz. // *Zentralbl. für Bibliothekswesen* (Leipzig), 1950, H. 11/12, S. 413-438.

164. **Willer**, G. Novorum librorum, quos nundinae autumnales, Francofurti anno 1564 celebratae, venales exhibuerunt, catalogus ad exterorum bibliopolarum, omniumque rei literariae studiosorum gratiam et usum coempti. Inseti sunt his nonnulli ijdemque perpauci vetustioris editionis libri, ob rarum eorum et insignem utilitatem commendabiles ... Augustae, in officina libraria ... – [Frankfurt a/Main : G. Willer], 1564. – 10 f.

165. **Winchell**, Constance. Mabel Guide to reference books / Assist. by J. N. Waddell, E. Buist. – 7. ed. – Chi. : Amer. Libr. Assoc., 1951. – XVII, 645 p.
Suppl. 1. – 1960.
Suppl. 2: 1956-1958. – 1960. – 145 p.
8th ed. / E. P. Sheehy. – 1967. – 768 p.
Rec. – Suppl. 1. – 1965-1966 / E. P. Sheehy. – 1968. – 122 p.
Suppl. 2. – 1967-1968 / E. P. Sheehy with assist. of R. G. Keckeisen. – 1970. – 165 p.
Rec. – Suppl. 3. – 1969-1970 / E. P. Sheehy a. others. – 1972. – 190 p.

166. **Živný**, Ladislav. Bibliografi e čizí a česka. – Praha : Čes. bibliogr. ústav, 1919. – 30 s.

167. **Боров**, Тодор. Пътя към книгите : Увод в библиогр. – София : Български библиографски институт „Елин Пелин”, 1942 (София : Книпеграф). – VIII, 157 с. – (Български библиографски институт „Елин Пелин” ; 3)
Посв. : ... Никола В. Михов ...
Библиография на библиографията : с. 112–133.
Ново фотнотип. изд. / Нац. библ. „Св. Св. Кирил и Методий”. – 2021.
168. **Гудовщикова**, Ирина В. Универсальная библиография библиографии : Ист., совр. состояние, перспективы развития : Дис. докт. педаг. наук. – Л., 1977. – 396 с. + прил. (188 с. : с табл.)
Предложена от Гос. инст. культуры им. Н. К. Крупской.
169. **Куманова**, Александра. Библиосфера – инфосфера – ноосфера : неклассическое библиографоведение (Проблема историографии генезиса форм международной универсальной библиографии). // *Историко-библиографические исследования* : Сб. науч. тр. / Рос. нац. библ. – Санкт-Петербург, 2021. – ISBN 978-5-8192-0592-1. – Вып. 14, с. 59-102. – 145 нум. загл. в сист.-азб. ред.
170. **Куманова**, Александра. Интеграл библиографии : Учебник-компендиум по общ. библиографовед. / Общ. ред. **Н. Василев** ; Библиогр. ред. : **Д. Ралева**, **М. Максимова** ; Рец. : **С. Денчев**, **Н. Казански**. – Saarbrücken : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2016. – 132 с. : с портр.
ISBN 978-3-659-96247-9
171. **Куманова**, Александра. Интеграл гуманитарной библиографии в XXI веке (Генезис мировой универсальной библиографии) : Учебник – компендиум по общ. библиографовед. (Теория библиогр. формы) / Общ. ред., дейксис **Н. Василев** ; Библиогр. ред. **Д. Ралева**, **М. Максимова** ; Рец. **С. Денчев**, **Н. Казански**. – София : За буквите – О писменехъ, 2017. – 184 с. : 4 портр., 5 сх. – (Факлоносцы ; XVII)
ISBN 978-619-185-249-9
172. **Куманова**, Александра. Классификационные построения евро-американского библиографоведения XVIII-XXI веков : Историко-культурный феноменологический каркас информ. ризомы. // *Историко-библиографические исследования* : Сб. науч. трудов : Вып. 11 / Рос. нац. библ. – Санкт-Петербург, 2008, с. 7-106. – 265 ном. загл. в систем.-азб. ред.
173. **Куманова**, Александра. Ризомана инфосферата : Морфология на библиогр. : Генезис на световната универс. библиогр. : Теория на библиогр. форма : Учебник по общо библиографознание / Предг., рец. **С. Денчев** ; Обща ред., дейксис **Н. Василев** ; Експертна ред. **Н. Казански** ; Библиогр. ред. **М. Максимова** ; Терминолог. ред. **Д. Ралева** ; Справ.-информ. ред. **Ц. Найденова**, **А. Даскалов** ; Рец. **А. Соколов ...** [и др.]. – София : За буквите – О писменехъ, 2012. – CCCLII, 534 с. : с 350 ил., 59 сх., 22 репрод. – (Факлоносцы ; IV)
Ново изд. – 2017.
ISBN 978-954-2946-12-0

Per aspera ad astra!

174. **Куманова**, Александра. Универсалната библиография от втора степен с международен обхват – ретроспективният многостепенен пътеводител по информационната среда на планетата : **Т. Боров** – „Пътя към книгите” (Историография. Хронотоп. Феноменология. Теория) : Изследв. / *Посв. ... Т. Боров* ; Библиогр. ред. **Н. Казански** ; Рец. **С. Денчев, Ж. Стоянов**. – София : Гутенберг, 2007. – 73 с.

ISBN 978-954-617-015-6

175. **Куфаев**, М. Н. Избранное : Тр. по книговед. и библиографовед. / Состав., вступ. ст. и комент. **И. Е. Баренбаум**. – Москва : Книга, 1981. – 224 с., 1 л. : портр. – (Тр. отечеств. книговед.)

Съдържа: *Книга как понятие и предмет науки и библиография как документална наука о книге : Разд. из филос. книговед. [1924 г.] (с. 39-49) ; Библиография как наука и как прикладно знание [1925 г.] (с. 71-93) ; Библиография – наука : Докл. на II Всерос. библиогр. съезде (Москва, 25 нояб. – 1 дек. 1926 г.) [1926 г.] (с. 119-127) ; Библиофилия и библиономия : Психофизиол. библиофильства [1927 г.; през 1980 г. изд. репрод.] (с. 168-175).*

176. **Куфаев**, М. Н. Проблемы философии книги : Опыт введ. в ист. кн. – Ленинград : Начатки знаний, 1924. – 70 [2] с.

Препеч. през 1981 г. в Избр. тр. (през 1925 г. е публ. едноим. ст. на авт. на укр. ез.).

177. **Симон**, Константин. Иностранная универсальная библиография : Справ. табл. – Москва : Всесоюзн. кн. палата, 1940. – 70 с. : факс.

178. **Симон**, К. Р. История иностранной библиографии. – Москва : Всесоюз. кн. палата, 1963. – 736 с.

Изд. на АН СССР. Фундамент. библиогр. обществ. наук. – Първонач. вариант на кн. е гл. I („Осн. етапи в развитието на чуждестранната библиография ...”) от учеб. пособие „*Чуждестранна обща библиография*” (Москва, 1941), по цит. първа гл. на което е изд. кн. на бълг. ез. („*История на библиографията в чужбина*” / Бълг. библиогр. инст. „Елин Пелин” ; Прев. **Н. Буссе**. – София, 1950). – Уводът към кн. от 1963 г. (с. 7-28) е препеч. през 1984 г. в избр. тр. на авт.

Изд. е препеч. през 2010 г.

През тръни към звездите!

IV. Терминологичен лабиринт за определяне на характера на енциклопедичната библиографска екстериорика на Никола Михов (по азб. ред на публ. – на латиница и кирилица)

179. **Bowers**, F. T. The Bibliographical way. – Lawrence : University of Kansas Library, 1959. – 34 p.
180. **Bowers**, F. T. Bibliography. // *Encyclopedia Britannica*. – Vol. 3. – Chicago, 1961, p. 539-543.
181. **Bowers**, F. T. Principles of bibliographical description. – Princeton, 1949. – XVII, 505 p.
182. **Bowers**, F. [T.] Purposes of descriptive bibliography, with some remarks on methods. // *Library journal* (New York). – 1953, March, p. 1-20.
183. **Davis**, R. C. Teaching bibliography in colleges. // *Library journal* (New York), 1886, Vol. 11, N 8, p. 289-294.
184. **Greg**, W. What is bibliography. // *Bibliographical Society of London. Transactions*. – 1912. – Vol. XII, p. 39-53.
185. **Guild**, R. A. Bibliography as a science. // *Library journal* (New York). – 1876, Vol. 1, N 2, p. 67-69.
186. **Guild**, R. A. Librarians manual; a treatise on bibliography, comprising a select and descriptive list of bibliographical works – New York : Norton, 1858. – 304 p.
187. **Pollard**, A. W. Some points in bibliographical description / A. W. **Pollard**, W. **Greg**. // *Bibliographical Society of London. Transactions*. – 1907. – Vol. IX, p. 31-52.
188. **Van Hoesen**, H. B. Bibliography : Practical, enumerative, historical : An introd. Manual / **H. B. Van Hoesen**, **F. K. Walter**. – New York ; London : Charles Scribner Sons, 1928. – XVI, 519 p.
Repr.: 1929, 1971.
189. **Брисман**, М. А. Введение в библиографию. – Москва : Госкультпросветиздат, 1954. – 48 с.
190. **Брисман**, М. А. О понятиях общей и специальной библиографии. // *Теория и история библиографии* : Сб. ст. в память **К. Р. Симона** / АН СССР. ИНИОН ; Ред. кол. **И. А. Ходош** (отв. ред.) др. – Москва, 1969, с. 39-57.

Per aspera ad astra!

191. **Брискман, М. А.** Спорные вопросы теории библиографии и построение учебника „Общ. библиогр.” [: По поводу пробл. общ. курса библиогр. в сист. высш. образования : Учеб. для библиотеч. инст. / Под ред. **А. Д. Эйхенгольца** (Москва, 1957)]. // *Сов. библиогр.* (Москва), 1960, Вып. 3 (61), с. 78-95.

192. **Гудовщикова, И. В.** Еще раз о критической библиографии. // *Сов. библиогр.* (Москва), 1960, Вып. 4, с. 68-71.

193. **Денисьев, В. Н.** Общая библиография : Учеб. пособие для уч. библиотеч. техникум. / Под ред. **Е. И. Шамурина**. – 2. изд., перераб. – Москва : Госкультпросветиздат, 1947. – 140 с.

1. изд. – 1941.

3. перераб. изд. – 1954.

194. **Денисьев, В. Н.** Общая библиография : Учеб. пособие для уч. библиотеч. техникум. / Под ред. **Е. И. Шамурина**. – 3. перераб. изд. – Москва : Госкультпросветиздат, 1954. – 224 с.

1. изд. – 1941.

2. изд., перераб. – 1947.

195. **Денисьев, В. Н.** Общий курс библиографии : [Учеб. пособие для уч. библиотеч. техникум.]. – Москва : Гос. библиотеч.-библиогр. изд., 1941. – 152 с.

2. изд., перераб. – 1947.

3. перераб. изд. – 1954.

196. **Денисьев, В. Н.** Основы советской библиографии : Учеб. пособие для библиотеч. и библиотеч. отд.-ний культуры.-просвет. шк. – Москва : Сов. Россия, 1963. – 135 с.

197. **Здобнов, Н. В.** Избранное : Тр. по библиографовед. и книговед. / Гос. Публ. библиотеч. им. М. Е. Салтыкова-Щедрина ; Состав., примеч. и вступ. ст. **М. В. Машкова**. – М. : Книга, 1980. – 272 с., 1 л. портр. – (Тр. отеч. книговед.)

198. **Здобнов, Н. В.** Основы краевой библиографии / Центр. бюро краевед. при РАН ; Под ред. Библиогр. комис. ЦБК в состав.: **К. В. Сивкова, А. Н. Турунова и Н. А. Дорогутина**. – Ленинград : Колос, 1926 (обл.: 1925). – 125 с.

С. 9-30: Введ.

2. изд., перераб. и значит. расшир. – 1931.

199. **Здобнов, Н. В.** Основы краевой библиографии : Практ. рук. / Центр. бюро краевед. РСФСР. Библиотеч.-библиогр. комис. – 2. изд., перераб. и значит. расшир. – Москва ; Ленинград : Соцэкгиз, 1931. – 182 с.

С. 7-16: Введ.

В предисл. напеч.: резол. совещ. по краевой библиогр. IV Всерос. конф. по краевед. 26 марта 1930 г. по докл.: [1] **Н. А. Дорогутина** „Краевая библиогр. и соц. стр-во” и [2] ...: „Организ. зад. в обл. краевой библиогр.” и „Зад. и организ. раб. по нац. библиогр.”.

1. изд. – 1926.

200. **Левин, Л. А.** Библиография и ее использование в массовой библиотеке. // *Красн. библиотекарь* (Москва), 1937, N 8, с. 49-59.

201. **Куманова, А. В.** Введение в гуманитарную библиографию : Библиографоведч. исслед. : [в 2 ч.] Ч. 1, Философско-наукоеведческая картина гуманитарного знания : [курс лекций] / общ. ред. А. А. Соловьев ; библиогр. ред. **И. Л. Клим** ; худож. оформл. **Н. В. Скородум** ; Науч. консультанты **Я. Е. Белявский** ... [и др.] ; Рец. **А. В. Мамонтов** [и др.]. – Санкт-Петербург : Лениивоодоканалпроект, 1995. – 252 с. : с 24 сх., 3 табл. – *Посв.: 75-лет. СПб[Г]АК*

Другие науч. консультанты: **Э. В. Соколов, В. А. Щученко** ; другие рец.: **В. П. Леонов, Г. В. Головкин**. – Изд. на Санкт-Петербург. гос. акад. культуры. – Библиогр.: 510 [250] нум. и 260 нenum. назв.

Изд. Санкт-Петербургск. гос. унив. культуры и искусств – Россия.

Без ISBN.

Нов. изд.: София, 2007.

202. **Куманова, А. В.** Введение в гуманитарную библиографию : Библиографоведч. исслед. : [в 2 ч.] Ч. 2, Библиографоведческая картина гуманитарной библиографии : Курс лекций по общ. библиографоведению / Науч. ред. **А. В. Мамонтов** ; Лит. ред. **А. В. Кейв** ; Библиогр. ред. **И. Л. Клим** ; Консультант изд. **В. И. Велев** ; Граф. дизайн-ред. **И. А. Бикова** ; Компьютер. набор ризом **Ц. И. Найденова, Т. В. Ал-Бахлул** ; Худож. исполн. график и граф. композиции-рез. **В. В. Анков** ; Худож. оформл. и символика **Н. В. Скородум** ; Рец. **А. В. Соколов, С. Г. Денчев**. – София : Гутенберг, 2005. – 1106 (LXXIX, 417, DCX) с. : с 3 граф. форми, 14 сх., 3 табл. – *Посв.: ... А. В. Мамонтова*

Изд. Гос. высш. инст. библиотековедения и информ. технолог. – Болгария, Санкт-Петербургск. гос. унив. культуры и искусств – Россия. – Библиогр.: систем.-алф. список 1244 нумерованных [и 865 нenumерованных] назв. загл. на 20 ез. – Показалци: сист., предм., ист., геогр., именован, на символите, на хуманит. измерения.

ISBN 954-9943-91-7

Нов. изд.: София, 2007.

Публ. и в: <<http://www.svubit.org>>.

203. **Куманова, А. В.** Введение в гуманитарную библиографию [Е-ресурс] : Библиографоведч. исслед. : Курс лекций по общ. библиографоведению : [в 2 ч.] Ч. 1-2 / Библиогр. ред. **И. Л. Клим** ; Худож. оформл. и символика **Н. В. Скородума**. – Нов. изд. – София : Гутенберг, 2007. – 1 оптичен диск (CD-ROM) (42,1 MB) (1358 с.): текст.

Източник: Загл. екран ; Етикет; Обложка. – Системни изисквания: Windows 98/2000/XP ; CD устройство. – Съдържа: 4 файла. – Изд. на Гос. высш. инст. библиотековедения и информ. технолог. – Болгария, Санкт-Петербургск. гос. унив.

Per aspera ad astra!

культуры и искусств – Россия.

ISBN 978-954-617-023-1

Ч. 1. Философско-научоведческая картина гуманитарного знания :

Библиографоведч. исслед. : [Курс лекций] / Общ. ред. **А. А. Соловьев** ; Науч. консультанты **Я. Е. Белявский** ... [и др.] ; Рец. **А. В. Мамонтов** ... [и др.]. – Санкт-Петербург : Ленниводоканалпроект, 1995. – 252 с. : с 24 сх., 3 табл. – Другие науч. консультанты: **Э. В. Соколов, В. А. Щученко** ; Другие рец.: **В. П. Леонов, Г. В. Головкин**. – Библиогр.: 510 [250 нумерованные и 260 ненумерованные] назв. – *Посв. 75-лет. Санкт-Петербургск. акад. культуры: Alma mater – людям, сходящимся под ее куполами, удостоившимся принять, сохранить и передать истинный дух человеческой культуры, посвящается это издание* ; Кн. е основа на Гл. 2. Соотношение проблем гуманитарного знания и специфики библиографической информации о нем [от дис. изследв. на авт., 1996 г.]

1. изд. – Санкт-Петербург, 1995.

Ч. 2. Библиографоведческая картина гуманитарной библиографии :

Библиографоведч. исслед. : Курс лекций по общ. библиографоведению / Науч. ред. **А. В. Мамонтов** ; Лит. ред. **А. В. Кейв** ; Консультант изд. **В. И. Велев** ; Граф. дизайн-ред. **И. А. Бикова** ; Компьютер. набор ризом **Ц. И. Найденова, Т. В. Ал-Бахлул** ; Худож. исполнение графики и граф. композиции, рез. **В. В. Анков** ; Рец. **А. В. Соколов, С. Г. Денчев**. – София : Гутенберг, 2005. – LXXIX, 417, DCIX с. : с 3 граф. формы, 14 сх., 3 табл. – Библиогр. (1244 нум. и 865 ненум. назв. на 20 ез.). – Показалци: сист., предм. ист., геогр., именован, на символите, на хуманитарните измерения. – *Посв.: Памяти ... Александра Васильевича Мамонтова, соединившего современный уровень информационной культуры с традициями старых мастеров библиографии, – смиренно посвящается это издание* ; Кн. е основа на Гл. 1. Соотношение проблем систематизации и классификации знания и его отражение в библиографической информации как интеллектуальной модели мира [от дис. изследв. на авт., 1996 г.]

1. изд. – София, 2005.

Публ. и във вид на е-кн. в изд. „За буквите – О писменехъ” (2012): <<http://www.sno.unibit.bg>> ; <<http://www.local.svubit.org/2009/03/08/open-da>> – до 30.09.2010; от 30.09.2010: <<http://www.sno.unibit.bg>> ; <<http://elibrary.spbguki.ru/#/search?query>> ; <<http://www.nauka.x-pdf.ru/17iskusstvovedenie/436284-16-avkumanova-vvedenie-gumanitarnuyu-bibliografiyu-i-ii-filosofsko-naukovedcheskaya-kartina-gumanitarnogo-znaniya-bibliografo.php>> ; <https://www.academia.edu/upgrade?feature=name_mentions&trigger=mentioning-author-rw>.

Публ.: Показалци: сист., предм. ист., геогр., именован. // *Конференции, книги, пособия, научные издания* : Бесплатная библ. России <<http://www.libed.ru/knigi-nauka/615746-52-gosudarstvennyy-visshiy-institut-bibliotekovedeniya-informacionnih-tehnologiy-bolgariya-sankt-peterburgskiy-gosudar.php>>. – 5.01.2008. – 54 с.

204. **Куманова, А. В.** Рекомендательная библиография в видовой структуре библиографии и ее внутренняя дифференциация : Курс лекций по общ. библиографоведению / [ред. **А. А. Соловьев**] ; науч. ред. **А. В. Мамонтов** ; [библиогр. ред. **И. Л. Клим**] ; рец. **Э. Э. Найдич** ; *эпигр.*: „*Le tronc explique les branches qui expliquent les feuilles.*” – **E. Zola**. – Ленинград : Ленингр. гос. инст. культуры им. Н. К. Крупской, 1989. – 188 с. : със [16] сх., [5] табл., [6] ил. Библиогр.: 342 нум. назв. в сист.-азб. ред. – Именной индекс, систематиз. предметный индекс.

Без ISBN.

205. **Материалы** для обсуждения на Всесоюзном совещании по теоретическим вопросам библиотекovedения и библиографии (Москва, 15-27 дек. 1936 г. – Тез. докл. ... [: а-е]. – Машинопись. – Хранится в личн. арх. **Н. Г. Чагиной**.

[а] **Троповский, Л. Н.** Основные проблемы советской библиографии. – 16 с.

[б] **Шамурин, Е. И.** Советская государственная библиография. – 12 с.

[в] **Левин, Л. А.** Рекомендательная библиография.

[г] **Симон, К. Р.** Место реферативной периодики в системе советской библиографии.

[д] **Рапопорт, М. В.** Основы библиографической грамотности в системе общего образования и помощь библиотеки в этом деле. – 4 с.

[е] **Гастфер, М. П.** Вопросы информационной и справочной библиографии. – 8 с.

Тез. на докл. **Н. В. Здобнова** „Формализм в библиогр.”, подгот. за съвещанието, не са били прочетени от авт.; тяхната първа публ. с комент. на **М. В. Машкова** е поместена в избр. тр. ... , публ. в 1980 г.

206. **Симон, К. Р.** Библиография : Осн. понятия и термины / **Фундамент** библи. обществ. наук АН СССР. – Москва : Книга, 1968. – 160 с.

Първият вариант на ръкоп. на ст. „Библиография” от 1966 г. от речника (с. 26-34) е публ. в избр. тр. авт. 1984 г. изд.

207. **Симон, К. Р.** Избранное / Состав., комент. **В. И. Гульчинского** ; с. 3-4: От состав. ; с. 5-17: **Г. Г. Кричевский. К. Р. Симон** (1887-1966). – Москва : Книга, 1984. – 240 с., 1 л. портр. – (Тр. деятельности кн.)

208. **Теплов, Д. Ю.** О некоторых вопросах развития теории библиографии за рубежом. // *Библиотекovedение и библиогр. за рубежом* (Москва), 1967, Вып. 22, с. 5-36.

209. **Шамурин, Е. И.** Методика библиографической работы. – Москва : Изд. Гос. центр. кн. палаты РСФСР, 1933. – 295 с. – (Сер. пособие по библиогр. и библиогр. техн. ; Вып. 5)

С. 14-26: Виды и типы библиогр. раб.

Per aspera ad astra!

210. **Шамурин**, Е. И. Некоторые вопросы библиографической терминологии : В связи с разгранич. отрасл. и вид. библиогр. // *Сборник в чест на академик Никола В. Михов* : по случай осемдесетгодишнината му. – София, 1959, с. 335-350.

Също: ... : Бълг. акад. на наук., 1959. – 16 с.

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ

- Аврамова, Йорданка** 44
Анков, В. В. [202, 203]
Ал-Бахлул, Т. В. [202, 203]
Аристотел 80
Ашар, Ш. Ф. (Ch. F. Achard) 58, 59, 69
- Багряна, Елисавета** 23
Балабанов, Александър 23, 44 [30]
Банов, Стефан [29]
Бауърс, Ф. Т. (F. T. Bowers) 72, 73, 81 [179-182]
Бахтин, М. М. 21
Бегли, У. (W. Bagley) 69
Бейкън, Фр. 80
Бейл, Дж. (J. Bale) 53
Белявский, Я. Е. [201, 203]
Бердяев, Николай 13
Берков, Павел 68
Бестерман, Теодор (Theodore Besterman) 47, 69
Бетховен, Лудвиг ван (Ludwig van Beethoven) 37
Бикова, И. А. [202, 203]
Богданов, Иван 23, 38
Бодуэн де Куртенэ, И. А. 83
Божинова-Гроянова, Божана 44
Бонапарт, Наполеон 33
Боров, Тодор 38, 39, 40, 44, 45, 51, 60, 67, 68, 69, 84, 87 [31-35, 167]
Боршуков, Георги 44
Бредшоу, Хенри (Henry Bradshaw) 71, 81, 85
Брискман, М. А. 75 [189-191]
Брюне, Ж. Ш. (J. Ch. Brunet) 52, 60, 86
Буреш, Иван 44
Бурмов, Александър 44
Бъров, Димитър 44 [36, 37]
- Вакарелски, Христо** 44
Вале, Л. (L. Vallée) 69
Василев, Добри 44
Велев, В. И. [202, 203]
Велков, Иван 44
Велинова, Лиляна [38]
Вилер, Г. (G. Viller) 69
Владигеров, Тодор 44
- Ганчева-Божинова, Дора** 44
Гастфер, М. П. [205 e]
Гилд, Р. О. (R. A. Guild) 71 [185-186]
Геннадий Марсилски (Gennadius Massiliensis), *презвитер* 67, 69
Геснер, К. (C. Gesner) 60, 69
Головко, Г. В. [201, 203]
Грег, Уолтър (Walter Gregg) 71 [184]
Грегоар, А. (H. Grégoire), *абат* 56, 59, 69
Грезел, А. (A. Graescl) 69
Грич, Ю. (J. Grycz) 69
Грубер, Й. Г. (J. G. Gruber) 59
Грундтвиг, В. (V. Grundtvig) 69
Грюде, Ф. (F. Grudé de La Croix du Maine) 53
Гудовщикова, И. В. 52, 54, 73 [168, 192]
Гульчинский, В. И. [207]
Гьоте, Й. В. фон 82
- Даль, В.** 83
Данчева, Йота 50 [168]
Дебюр, Г. Ф. Младши (G. F. De Bure, le Jeune) 52, 55, 60, 69, 86
Дебюр, Г. Старши (G. De Bure, fils aîné) 55
Дейвис, Р. К. (R. C. Davis) 74 [183]
Делирадев, Павел 44
Денисиев, В. Н. 75 [193-196]
Денчев, С. Г. [202, 203]
Джозефсън, А. Г. С. (A. G. S. Josephson) 69
Джон Бостън от Бъри (John Boston of Bury), *монах* 69
Джуджев, Стоян 44
Дибдин, Т. Ф. (T. F. Dibdin) 59, 69, 85, 86, 87
Димитров, Димитър П. 44
Димитров, Михаил 44
Димчева, Анжела [39]
Димчевска, Маргарита 44
Динекон, Петър 44
Дони, Антонио Франческо (A. F. Doni) 53
Дорогутина, Н. А. [198]
Достоевски, Ф. М. 35
Драмалиев, Кирил 44
Драуд, Г. (G. Draud) 69
Дуйчев, Иван 40, 44, 84
Дю Вердие, А. (A. Du Verdier) 53

Per aspera ad astra!

Еберт, Ф. А. (Fr. Ad. Ebert) 59, 60, 61, 67, 81
(**Эйхенгольц, А. Д.** [за него 191])
Елин Пелин 23, 44
Ерш, Й. С. (J. S. Ersch) 59
Ефтимова, Събина [40-43]

Живни, Л. Я. (L. Živný) 69

Зигеберт от Жамблу (Sigebertus Gemblacensis),
монах 67, 69
Здобнов, Н. В. 73, 74 [197-199, 205]

Иванов, Иван 32
Иванчев, Димитър П. 44
Илдефонс Толедски (Ildefonsus Toletanus),
архиепископ 67, 69
Исидор Севилски (Isidorus Hispalensis),
архиепископ 67, 69

Йоан Тритемий (Johannes de Tritthenem), *абат*
69

Йероним Стридонски (Hieronymus Stridonus),
бл., монах 67, 69
Йончек, М. (M. Jonzeck) 64

Казански, Никола Р. 35
Казански, Рачо 35 [44]
Казасов, Димо 44
Калимах Александрийски (Kallimachos /
Callimachus of Alexandria) 55, 68
Кало, Ф. (F. Calot) 69
Камю, А. Г. (A. G. Camus) 57, 58, 59, 69
Каранова, Лиляна 44
Каролсфелд, Франц фон (Franz Schnorr von
Carolsfeld) 30
Касиодор Сенатор (Cassiodorus Senator), *монах*
69
Кацаров, Гаврил 44
Кейв, А. В. [202, 203]
Кирков, Георги 39
Киркова, Татяна 39, 44
Кирфел, В. (W. Kirfel) 69
Клес, И. (J. Cless) 69
Клим, И. Л. [201, 203-204] и **И. Л. Линден** –
едно и също лице
Ковалевски, Максим М. 18
Корпала, Ю. (Józef Korpała) 87
Кортни, У. П. (W. Courtney) 69
Крабе, В. (W. Krabbe) 69
Крьогер, А.Б. (Alice Bertha Kroeger) 69, 87
Куманов, Милен [45, 46]

Куманова, Александра В. 35, 37, 64 [47-50; 169-
174, 201-204]
Куфаев, М. Н. 60, 87 [175-176]

Лабе, Ф. (Ph. Labbé) 69
Лавалиер, Л. С. (L. C. La Vallière), *херцог* 55 [70]
Лазаров, Михаил 50
Ланглов, Ш. В. (Ch. V. Langlois) 52, 54
Левенсон, Хенрих 44
Левин, Л. А. 75 [200, 205 в]
Лелевел, И. (Joachim Lelewel) 59, 87
Леонов, В. П. [201, 203]
Лечев, Арсени 44
Лилиев, Николай 23, 44 [51]
Линден, И. Л. – *вж и:* **Клим, И. Л.**
Линей, Карл (Carolus Linnaeus / Carl von Linné)
71, 76, 81

Мадж, И. Г. (I. G. Mudge) 69, 87
Малклес, Л.-Н. (L.-N. Malclès) 54, 64
Мамонтов, А. В. [201-204 ; за него 203]
Ман, Маргарет (M. Mann) 76
Машкова, М. В. [197, 205]
Менделеев, Дмитрий 76
Митов, Антон 32
Митов, Михо 15
Михов, Васил 15
Михов, Михаил 16, 18
Михов, Никола В. 9-233 [1-27 ; за него 24-1,
28-58, 210]
Мори, М. (M. Mori) 69

Найденова, Ц. И. [202, 203]
Найдич, Э. Э. [204]
Намюр, Ж. П. (J. P. Namur) 69
Недков, Борис 44
Не дьо ла Рошел, Ж. Ф. (J. F. Née de la Rochelle)
55, 56, 57, 58, 59, 69, 86
Нейков, Стоян 44
Нестлер, Ф. (F. Nestler) 64
Николаев, Николай Н. 44
Николаев, Николай П. 38, 44
Николов, Андрей 23

Обрешков, Бенчо 23

Павлов, Тодор 49
Панайотов, Иван 44
Парентучели, Томазо (T. Parentucelli) 69
Пенев, Боян 23
Пенков, Иван 23, 44
Пеньо, Е. Г. (É. G. Peignot) 56, 57, 58, 59, 69, 86

През тръни към звездите!

Петцхолд, Ю. (J. Petzholdt) 52, 69
Петър Дякон (Petrus Diaconus), *монах* 67, 69
Плеханов, Георгий 16
Плочев, Тодор Д. 44
Попвасилев, Стефан 44
Попов, Кирил 44
Попов, Методий 40, 44
Правдомирова, Донка [52]
Пришляк, Владимир Д. 35

Радев, Симеон 44
Ранганатан, Ш. Р. (S. R. Ranganathan) 65, 76
Рапопорт, М. В. [205 д]
Рашев, Димитър 38
Рашева, Цветана 38, 39
Ризов, Александър 45
Рост, Г. (G. Rost) 64, 65
Рубакин, Николай А. 25
Русенов, Минко [53]

Сабин, Дж. (J. Sabin) 69
Савова, Елена 39
Свенониъс, Илейн (El. Svenonius) 76
Сивкова, К. В. [198]
Симон, К. Р. 52, 54, 56, 64, 69, 72, 73, 75 [177-178, 205 г; 206-207 ; *за него* 190]
Скородум, Н. В. [201-203]
Соколов, А. В. [202, 203]
Соколов, Э. В. [201, 203]
Соловьев, А. А. [203, 204]
Сорбелли, А. (A. Sorbelli) 69
Спенсър, Дж. (George Spencer) 86
Статков, Захари 45
Стейн, А. (H. Stein) 69
Стефанов, Иван 45
Стоилов, Борис К. 45
Стоилов, Васил 23
Стойков, Стойко 45
Стойчев, Иван Кр. 45
Стойчев, Стефан 22

Танака, К. (K. Tanaka) 69
Тейсие, А. (A. Teissier) 69
Теодоров-Балан, Александър 38, 45, 68
Теплов, Д. Ю. 72, 75 [208]
Тома, Ж. (J. Toma) 69
Тонков, Тонко [54]
Тошков, Петър 16,
Трайков, Веселин 50 [55]
Трайков, Никола 45
Тренков, Христо 39, 45
Троповский, Л. Н. [205]
Турунова, А. Н. [198]

Уайт, Л. (L. White) 76, 80, 85
Узунов, Дечко 23
Уинчел, К. М. (Constance Mabel Winchell) 69, 87
Уолтър, Франк Келър (F. K. Walter) 74

Флайшхак, К. (C. Fleischhack) 69 [79-81]
Форстиус, Йорис (J. Vorstius) 64, 68
Фуривал, Ришар де (R. de Fournival) 69

Хаджиев, Христо 45
Хегел, Г. В. Фридрих 80
Хенрих Гентски (Henricus Gandavensis, *Solemn Doctor*), *Доктор Солемиус* „Гържествения доктор“ 67, 69
Хатано, К. (K. Hatano) 69
Ходош, И. А. [190]
Хозен, Хенри Бартлет ван (H. B. Van Hoesen) 74
Хонорий Отенски (Honorius Augustodunensis), *презвитер* 67, 69
Хорн, Т. Х. (Thomas Hartwell Horne) 59, 69, 86, 87

Цветанов, Пенко 45
Цончев, Петър Т. 45

Чагина, Н. Г. [*за нея* 205]
Чудомир (*псевд. на* Димитър Чорбаджийски) 23, 32 [56]

Шамурин, Е. И. 74, 75 [209-210 ; *за него* 193-194]
Швенке, Паул (Georg Paul Schwenke) 30
Ший, Е.П. (Eugene Paul Sheehy) 69, 88
Шнайдер, Г. (G. Schneider) 52, 54, 55, 61, 62, 63, 64, 67

Щъркелов, Константин 23
Щученко, В. А. [201, 203]

Юго, Виктор (V. Hugo) 33, 35

Янакиева, Елена [57]
Яоши, М. (M. Yaoshi) 69
Achard, C. F. [59]

Bagley, William [61]
Besterman, Th. [62]
Binns, N. E. [63]
Bowers, F. T. [179-182]
Bradshaw, Henry 71, 85
Brunet, J. C. [64]

Per aspera ad astra!

Callimachus of Alexandria

see **Kallimachos / Callimachus of Alexandria**

Calot, Frantz [65]

Cannon, Angela [58]

Camus, A. G. [66]

Cassiodorus Senator, monk [67]

Cless, J. [68]

Courtney, William [69]

Davis, R. C. [183]

De Bure, G., fils aîné [70]

De Bure, G. F., le Jeune [71, 72]

Dibdin, T. F. [73-75]

Draudius, G. [76]

Ebert, F. A. [77, 78]

Fleischhack, Curt [79-81]

Fournival, R. de [82]

Gennadius Massiliensis, presbyter [83]

Gesner, C. [85-88]

Graesel, A. [89]

Greg, Walter [184, 187]

Grégoire, H., abbot [90]

Grundtvig, V. [91]

Grycz, Józef [92]

Guild, R. A. [185-186]

Hatano, K. [94]

Henricus Gandavensis, Solemn Doctor [67, 69]

Hieronymus Stridonus, ven., monk [96]

Honorius Augustodunensis, presbyter [97]

Horne, T. H. [98]

Idefonsus Toletanus, archbishop [99]

Isidorus Hispalensis, archbishop [101]

Johannes Trithemius, abbot [100]

John Boston of Bury, monk [102]

Jonzeck, M. [103,104]

Josephson, A. G. S. [105,106]

Kallimachos / Callimachus of Alexandria [55,
68, 107]

Kirfel, Willibald [108]

Korpala, J. [109-111]

Krabbe, Wilhelm [112]

Kroeger, A. B. [113-114]

Kumanova, A. [115]

Labbé, Ph. [116]

Langlois, Ch. V. [117]

La Vallière, L. C., duc [55]

Lelewel, J. [118]

Linné, Carl von 71, 76, 81

Malclès, L.-N. [119-130]

Mudge, I. G. [131]

Namur, J. P. [132]

Née de la Rochelle, J. F. [133]

Nestler, F. [134]

Parentucelli, T. [136]

Peignot, É. G. [137,138]

Petrus Diaconus, monk [139]

Petzholdt, J. [140]

Pollard, A. W. [187]

Ranganathan, S. R. [141-144]

Reichardt, G. [79-80]

Rückert, E. [79-80]

Rost, G. [145-147]

Sabin, J. [148]

Schneider, G. [149-154]

Sheehy, E. P. [155]

Sigebertus Gemblacensis, monk [156]

Sorbelli, Albano [157]

Stein, H. [158]

Svenonius, El. 7

Tanaka, Kei [159]

Teissier, A. [160]

Vallée, L. [161]

Van Hoesen, H. B. [188]

Vorstius, J. [162-163]

Walter, F. K. [188]

Willer, G. [164]

Winchell, Constance [165]

Zola, E. [204]

Živný, Ladislav [166]

ГЕОГРАФСКИ ПОКАЗАЛЕЦ

Показалецът включва **всички топоними в България и в чужбина**, посочени в текста (включително бележките и надписите към илюстрациите) – с. 13-89.

Топонимите са в **две поредици (на кирилица и на латиница) и препращат към съответната страница.**

За да бъдат избегнати препратките (Вж и...) за топонимите, присъстващи в текста и на кирилица, и на латиница, в кръгли скоби са посочени названията им на латиница (съответно на кирилица), като са дадени само номерата, под които са изписани в тази форма.

Например:

Брюксел (Bruxelles) 21, 23, 25, 37, 71, 78, 89, т.е.

Вж и **Bruxelles**

Bruxelles (Брюксел) 18, т.е.

Вж и **Брюксел**

Съкращения

обл. – област

общ. – община

р. – река

с. – село

Белгия 49

Берлин 25, 28, 30, 71, 89

Браила 15, 16

Брюксел (Bruxelles) 21, 23, 25, 37, 71, 78, 89

България (Bulgarie, Bulgarien) 13, 14, 21, 22, 23, 25, 30, 37, 38, 46, 47, 49, 50, 53, 54, 59, 63, 68, 70, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84

Бъри 69

Варна 32

Варшава 78, 79

Велико Търново 21, 39

Великобритания 53, 72, 75, 85, 88

Виена 25

Габрово 14, 15, 21, 22, 43, 71, 89

Германия 49, 53, 54, 61, 64, 67, 68, 75, 88

Дания 53

Долна Оряховица, с. (сега град, общ. Горна

Оряховица) 16

Драганово, с. (сега общ. Горна Оряховица) 16

Дрезден 25, 30, 59

Европа 53

Женева (Genève) 23, 25

Испания 49

Италия 53, 69, 75, 88

Казанлък 33

Лозана (Lausanne) 71, 89

Лондон (London) 25, 26

Лос Анджелис 76

Марсилия 25

Монпелие (фр. Montpellier) 18

Per aspera ad astra!

Москва 25, 83
Мюнхен 25

Нидерландия (Холандия) 51, 53

Париж 19, 20, 25, 32, 36, 71, 78, 79, 89
Полша 49, 53, 74, 75, 87, 88

Румъния 15
Русия 49, 53, 54, 64, 68, 75, 82, 88

Санкт Петербург 25
САЩ (Съединени американски щати) 39, 51, 53,
74, 82, 87
Свищов (Svichtov) 33, 37, 39
Солун 14, 76
София 14, 17, 21, 22, 24, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 37,
39, 40, 47, 48, 71, 76, 80, 81, 89
Стрелец, с. (сега общ. Горна Оряховица) 16
Сушица, с. (сега общ. Стражица, обл. Велико
Търново) 16

Турция (Turquie) 14, 22, 30, 31, 46, 50, 53, 54, 76,
80, 81, 82

Филадельфия 74, 87
Финландия 53
Франция 18, 53, 54, 59, 61, 64, 72, 75, 85, 88

Холандия (Нидерландия) 51, 53

Чехия 75, 88

Швейцария 49, 53
Швеция 53

Янтра, р. 16
Япония 75, 88

Boston 76
Bruxelles (Брюксел) 18
Bucarest 76
Bulgarie (България) 30, 31, 46, 76, 80, 81
Bulgarien (България) 31, 81

l'Europe sud-orientale 76

Genève (Женева) 18

Lausanne (Лозана) 31, 80
London (Лондон) 84

New York 76

Sofia (София) 31, 76, 81
Svichtov (Свищов) 31, 81

Turquie (Турция) 30, 31, 46, 76, 80, 81

ПОКАЗАЛЕЦ ПО МЕСТОИЗДАВАНЕ

Показалецът включва **топонимите на градовете в България и в чужбина, посочени като място на издаване в: Цитирана литература, представена във вид на препоръчителна библиография за акад. Никола Михов – 90-128.**

Топонимите са в две поредици (на кирилица и на латиница) и препращат към съответния номер на библиографското описание от цитираната литература.

За да бъдат избегнати препратките (Вж и...) за градовете, присъстващи в текста и на кирилица, и на латиница, в кръгли скоби са посочени названията им на латиница (съответно на кирилица), а в квадратни скоби са дадени само номерата, под които са изписани в тази форма.

Например:

Хамбург (Hamburg, Hamburgi) [100], т.е.
Вж и **Hamburg**, Вж и **Hamburgi**

Hamburg (Хамбург, Hamburgi) [100], [112], [139], т.е.
Вж и **Хамбург**,
Вж и **Hamburgi**

Hamburgi (Хамбург, Hamburg) [60], т.е.
Вж и **Хамбург**,
Вж и **Hamburg**

По същия начин се пояснява, когато **името на града не се среща на кирилица, но има две форми на латиница.**

Например:

Frankfurt a/Main (Frankofurti) [76], [164]
Frankofurti (Frankfurt a/Main) [68], [76]

Базел (Basilae) [83], [95-97], [99], [101], [139],
[156]

Казанлък [44]
Кеймбридж [102]
Кьолн [100]

Ленинград [76], [168], [176], [198-199], [204]
Вж и **Санкт-Петербург**

Москва [6-9], [76], [107], [175], [177-178], [189-
197], [199-200], [206-209]

Париж [100]
Петроград [6-9]

Санкт-Петербург [169], [172], [201], [203]

Вж и **Ленинград**
Свищов (Svichtov) [12-23], [27]
Солун [1]

София (Sofia) [1-5], [6-9], [10-14], [12-26], [28-
39], [41], [43], [45-57], [167], [171], [173-
174], [178], [202-203], [209]

Хамбург (Hamburg, Hamburgi) [100]

Per aspera ad astra!

Alexandria [107]
Athènes [18]

Basilae (Базел) [100]
Berlin [103]
Bombay [143]
Bonn [108]
Boston [113-114]
Bruxelles [15]
Bucarest [2-5]

Chicago [105-106], [131], [155], [165], [180]
Cologne [95]

Delhi [144]
Detroit [98]

Frankfurt a/Main (Frankofurti) [76], [164]
Frankofurti (Frankfurt a/Main) [68], [76]

Genève (Genèveae) [62], [123-124], [160]
Göttingen [84]

Hamburg (Хамбург, Hamburgi) [100], [112], [139]
Hamburgi (Хамбург, Hamburg) [60]

Lausanne [16-17], [62]
Lawrence [179]
Leipzig [77-81], [89], [91], [104], [109], [116],
[134-135], [140], [145-147], [149-152],
[162-163]
Liège [132]
Lille [123-124]
Littleton [155]
London [6-9], [58], [61-63], [69], [73-75], [93],

[98], [102], [142], [148], [184], [187-188]
Lucca [136]

Madras [142]
Marseille [59]

New York [113-114], [122], [141], [148], [154],
[158], [182-183], [185-186], [188]

Oxford (UK) [67]

Paris (Париж) [6-9], [64-66], [70-72], [82-83],
[90], [96-97], [99], [101], [116], [117],
[119-121], [124-130], [133], [137-138],
[156], [158], [161]

Praha [6-9], [166]
Princeton [181]

Roma (Rome) [157]
Rome (Roma) [139]

Saarbrücken [170]
Svichtov (Свищов) [12-23]
Sofia (София) [2-5], [6-9], [17-18], [12-23], [115]
Stettin [112]
Stuttgart [107], [153]

Tiguri [85-88]
Tokyo [94], [159]

Vilna (Vilnius) [118]
Vilnius [118]

Warszawa [92], [110]
Wroclaw [111]

POST SCRIPTUM

(Реконструкция на библиографския завет на учения)

Библиографският език на акад. Никола Михов в неговото *Петокнижие по ретроспективна българика* е езикът на културната вечност, на който библиографът – енциклопедист разговаря не само със своите съвременници, с предшествениците ни, но и *днес* с нас самите.

Тук привеждаме фрагментарен **ескиз на библиографската и езиковата когнитивна тъкан** на това *Петокнижие* – открита интерактивна сфера за безпрепятствено живо общуване не само с реалиите на българика, но и с интелекта на акад. Н. Михов...

Максималистично поднесените, разкритите и систематизираните от Н. Михов библиографски записи на описаните от него документални ресурси по българика може да бъдат наблюдавани директно в корпуса на **Прил. на наст. изд.** (с. 91-153).

В приведеното *по-долу* изложение се ограничаваме с **кадастрови фрагменти на тези описания** (за да избегнем прекомерното увеличаване на обема на *изд.*).

В **орфографията** на този *текст* са фиксирани всички особености на езика на Н. Михов – като за целите на по-лапидарен вид на третираната материя са въведени някои съкращения:

- в. – век (но в загл. на докум. не се прилага);
- с. – страница / страници;
- съч. – съчинения / съчинения.

Поредните номера (броеве) на периодичните и продължаващите издания, изреждани от Н. Михов в линейни поредици, са обединени и идентифицирани с графемата N.

Навсякъде в текста появяващото се тире (дълга чертица) при изписване на години и страници (–) е трансформирано в късо тире (чертица), което е направено по две причини:

- първо – за достигане до по-компактен вид на наблюдаваната библиографска тъкан;
- второ – за обозначаване на по-отчетлива визуализация на обединяващите отделните части на библиографските записи на възприетата пунктуация – точка, тире (. –) и с коси черти (//).

Отчитайки учебния характер на изданието, представянето на страниците на цитираните източници е дадено по съвременните правила.

Per aspera ad astra!

Използваната от Н. Михов форма на препратка „гл.” (*от:* гледай) е представена с общоприетата днес: *вж* (*от:* виж).

В квадратни скоби [] са поставени необходими уточнения, изисквани от съвременните езикови правила.

Всички наши следи от досега до текста са фиксирани в съответни еднотипни уточнения.

Прави впечатление при прегледа на привеждания свод повдигането от страна на Н. Михов на огромния документален свод на *Turcica* и *Balkanica* – библиографската екстериорика за тези мегатопоси в западно-европейските книгохранилища, в които е работено *Петокнижието*, за да бъде разкрита в недрата на установеното и фиксирано знание това, което в същност е по *Bulgarica* – екстериориката на **България**, – дори за времената, когато страната ни изчезва от географската карта.

Използването от Н. Михов на кардинални категории в процеса на менталното моделиране на неговото библиографиране като съотнасящите **България** и **българското**, -ата (търговия и проч. феномени) с „население” и „народ” („Библиографски източници за **историята** на Турция и **България**”, „**Населението** на Турция и **България** през XVIII и XIX в.”, „**България** и **нейният народ** по свидетелства на чужденци”, „Принос към историята на **българската търговия**”) районират и картографираат създадената от учения база на българската ретроспективна библиографска екстериорика като енциклопедично формирана в съответствие с особеностите на световната библиографска и историографска традиция.

Тук се съсредоточаваме върху разкриването в единство на двата вектора на информационно моделиране, които оставяме да говорят с езика на самия акад. Н. Михов:

- изражението на библиографския модел на микроструктурата на

Петокнижието;

- извеждането на библиографския завет на учения...

Както се вижда от представените по-долу 49 текстологични фрагмента от *Петокнижието* на Н. Михов (I-XX: тезиси, разкриващи библиографското *intentio* на енциклопедиста; 29 библиографски записа с разкрити от автора анотации на база на работа с установените и изследваните от него издания *de visu*), сводът от петте поредици е единно изградено библиографско пространство – екстериорната ретроспективна универсална карта на библиографската *Булгарика*, но той е и открит пътеводител на всички времена – манифест по библиографско кредо – библиографска култура.

Установяването на гешалта на мисленето на акад. Н. Михов е във фокуса на внимание на поднасяната тук за педагогически цели текстологична работа, която може да послужи за платформа за формулиране на манифест – завет на библиографа към съвременниците и потомците.

Налага се изводът, че за акад. Н. Михов са равнопоставени до известна степен всички източници – с превес на библиографските, научните монографии и универсалните и отрасловите периодични издания – същественото е: *каква информация по Булгарика* се съдържа в тях, – защото в единната тъкан на *Петокнижието* присъстват в цялостна архитектоника:

- образцовият пример на „приложна библиография” (по Ф. А. Еберт – *вж с. 60 на наст. изд.*) – върхът на френската и всемирна библиофилска библиография от XVIII и XIX в. – „Ръководството на книготърговеца и любителя на книги...”

на класика на библиографията **Ж. Ш. Брюне / Brunet, J. Ch.**, 1780-1867 (*Manuel du Libraire et de l'Amateur de livres, contenant: 1. Un nouveau Dictionnaire bibliographique, dans lequel sont décrits les Livres rares, précieux, singuliers, et aussi les ouvrages les plus estimés en tout genre, qui ont paru tant dans les langues anciennes que dans les principales langues modernes, depuis l'origine de l'imprimerie jusqu'à nos jours; avec l'histoire des différentes éditions qui en ont été faites; des renseignements nécessaires pour reconnaître les contrefaçons, et collationner les anciens livres. ; 2. Une Table en forme de Catalogue raisonné, où sont classés méthodiquement tous les ouvrages indiqués dans le Dictionnaire, et de plus, un grand nombre d'ouvrages utiles, mais d'un prix ordinaire, qui n'ont pas dû être placés au rang des livres précieux.*) – [1809] 1810 – 1860-1865 [64] (вж VIII фрагмент по-долу);

- националният библиографски репертоар от втора степен с международен обхват на Франция „Наръчник по обща библиография...” – дело на библиограф – класик **А. Стейн / Stein, H.**, 1862-1940 (*Manuel de bibliographie générale (Bibliotheca bibliographica nova)*) – 1897 [158] (вж 10 фрагмент по-долу);

- библиографските научнопомагателни указатели на литература – т.н. специална библиография (по различни области на знанието) и монографичните опуси, снабдени със солидни библиографии:

-- „Царството на славяните...” (*Il regno de gli Slavi hoggi corrotamente detti Schiavoni, historia di Don Mavro Orbini Rauseo abbate melitense, nella quale si vede l'origine quasi di tutti i popoli, che furono della lingua slava con molte, & varie guerre, che fecere in Europa, Asia, & Africa, il progresso dell'imperio loro, l'antico culto, & il tempo della loro conversione al Christianesimo, e in particolare veggonsi i successi de'rè, che anticamente dominarono in Dalmatia*) – 1601 на далматинския свещеник, монаха – родоначалник на историческата наука, изразяваща идеята за единство на славянския свят – историка **Мавро Орбини / Orbini, Mavro**, 1563-1610 (вж 6 фрагмент по-долу);

-- „За книжовността на турците” (*„De la literature des Turcs”*) – 1789 на ориенталиста **абат Тодерини / Toderini, abbas**, 1728-1799 (вж 11 фрагмент по-долу);

-- „История на Сърбия...” (*„Historia Serviae seu Colloquia XIII”*) – 1799 на философа-историк **Фр. Ксав. Пеячевич / Pejacsevich, Fr. Xav. El. V.**, 1745-1815 (вж 8 фрагмент по-долу);

-- „Универсалната биографична библиография. Речник на съч. относно историята на политическия и частен живот на известните личности от всички епохи и нации, от сътворението на света до днес, обогатена с репертоара на общите, националните и специалните биобиблиографии” (*Bibliographie biographique universelle. Dictionnaire des ouvrages relatifs a l'histoire de la vie publique et privee des personnages celebres de tous les temps et de toutes les nations depuis le commencement du monde jusqu'a nos jours etc. enrichi du repertoire des bio-bibliographies generales, nationales et speciales*) – 1866 на журналиста-библиограф **Е.-М. Йотингер / Oettinger, E.-M.**, 1808-1872 (вж 5 фрагмент по-долу);

-- „История на Турция” (*Histoire de la Turquie*) – 1885 на поета **А. Ламартин / Lamartine, A.**, 1790-1869 (вж 3 фрагмент по-долу);

-- „България в миналото и в настоящето” (*La Bulgarie dans le passé et le present*) – 1892 на историка **Л. Ламуш / Lamouche, L.**, 1860-1945 (вж 4 фрагмент по-долу);

-- „Библиографски преглед по славянска филология...” (*„Bibliographische Uebersicht ueber die Slavische Philologie 1876-1891”*) – 1892 на слависта-библиограф **Фр. Пастрнек / Pastrnek, Fr.**, 1853-1940 (вж 7 фрагмент по-долу);

Per aspera ad astra!

-- „*Битката при Плевен. Студия по тактика*” („*Der Kampf um Plewna. Taktische Studien*”) – 1896 на военния писател **Т. Тропа / Trotha, Th.**, 1851-1905 (вж 12 фрагмент *по-долу*);

-- „*Библиография на финансовата наука*” („*Bibliographie der Finanzwissenschaft*”) – 1903 на библиографа **Й. Щамхамер / Stammhammer, J.**, 1847-1922 (вж 9 фрагмент *по-долу*)...

Векторите на *миналото* и *настоящето* за акад. Н. Михов са еднакво стойностни – те са проява на една и съща – на културната – вечност...

Същественото е, че в **единолично вдъхновените, замислени и изпълнени виртуозно от акад. Н. Михов негови библиографски панорами (*Петокнижието по България*)** – не само в самите библиографски записи на издирените и описаните документи, систематизирани в монументално многопланово интелектуално изражение, но и в справочно-информационните анотации към тях – образци на **индикативното реферирание**, израства от пепелта на забравата – като птица Феникс – **грандиозното историографско есе за България** (вж I-XX фрагменти *по-долу*).

Системологът – философ в библиографът – статистик акад. Н. Михов превърща тъканта **от библиографски записи и анотации към Петокнижието по България** в **семантично когнитивно мироздание – ментална вселена**, без познанието на която не могат да бъдат развивани не само науката, но и обществото в България.

За създаването на този **безаналогов библиографски и историографски шедьовър апостолът на България акад. Н. Михов** много преди началото на информационния бум на планетата от 40-те години на XX в. неуморно кръстосва земите на света и техните библиотеки и архиви. Като невероятен маг на своето време, на което е и пророк, и футурист – маг на мислене и действие в едно лице, той извършва чудеса (които не са по силите на цели институции). Характерът на тези библиографски чудеса е **смайващ**, защото те са без пространствени – георгафски, времеви и институционални ограничения – като уникално самородно выпльщение, проява и еманация на **Духа на България**.

Истинското чудо на личността и делото на акад. Н. Михов е в неговата идея, която той и осъществява блестящо – **България да бъде осмислена, осъзната, разбрана и библиографски и историографски наблюдаема не само като съпоставима, съотносима с просветения цивилизационен свят, но и като негов неразделен онтологичен компонент**.

Благодарение на този **патриотичен когнитивен акт** – плод на разбирането на акад. Никола Михов на **самия негов живот като инструмент на библиографската мисия – библиографската патриотика на България – България** е съизмерима с **Британика, Галика, Росика, Украиника, Турцика, Японика...**

III. IV. I. Петокнижие по ретроспективна българика, създадено и публикувано от Н. Михов

Михов, Никола В. Библиографски източници за историята на Турция и България = Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie : [T. 1]-4 / Никола Василев Михов. – София : БАН, 1914-1934.

[T. 1]. – 1914. – 119 с.

- T. 2. – 1924. – 133 с.
T. 3. – 1928. – VIII, 166 с.
T. 4. – 1935. – XIV, 224 с. [2-5]

Михов, Никола В. Населението на Турция и България през XVIII и XIX в. : Библиогр.-статист. изследвания : [Т. 1]-4 / Никола В. Михов = La population de la Turquie et de la Bulgarie au XVIII-e et XIX-e s. : recherches bibliographico-statistiques / Nicolas V. Michoff. – София : БАН, 1915-1935.

[Т. 1]. – 1915. – XVIII, 483 с. : с табл. – (Сб. на БАН. Клон ист.-филол. и филос.-обществен, ISSN 1311-0357 ; т. 4, N 3, 1915)

Геогр.-етногр. указател: с. 434-470. – Именен показалец.

T. 2. – 1924. – XIV, 382 с. Геогр.-етногр. указател: с. 341-364. – Именен показалец.

T. 3. – 1929. – XV, 486 с. : с табл. 4 л. Геогр.-етногр. указател: с. 333-472. – Именен показалец.

T. 4. – 1935. – XIV, 557 с. Геогр.-етногр. указател: с. 495-538. – Именен показалец. [6-9]

Mihov, Nikola V. La Bulgarie et son peuple d'après les témoignages étrangers : 1- / N. Mikhoff. – Lausanne : Librairie centrale des Nationalités, 1918. – 256 p. (Bibliothèque des Peuples Balkaniques ; 6)

Съдържа и: Extraits des publications françaises. Vol. 2.

Mihov, Nikola V. Bulgarien und die Bulgaren im Urteil des Auslandes : [Pt] 1-2 / Nicolas V. Michoff. – Lausanne ; Sofia, 1929. Vol. 2. Werke in Deutscher Sprache. – Sofia : Staatsdruck, 1929. – 376 S. [16-17]

Mihov, Nikola V. Bibliographie des articles de périodiques allemands, anglais, français et italiens sur la Turquie et la Bulgarie / Nicolas V. Michoff. – Sofia : Imprimerie de la Cour, 1938. – XV, 688 c. [18]

Mihov, Nikola V. Contribution à l'histoire du commerce bulgare : documents officiels et rapports consulaires : Vol. 5 [6] 1-5 [+ 1] / Nicolas V. Michoff ; préf. D. Baroff. – Svichtov : Ecole d'Hautes études commerciales D. A. Tzenov (S., Impr. Odeon), 1941-1953.

Vol. 4. Bd. 2. is printed in Sofia : Wissenschaft und Kunst.

Vol. 1. Rapports consulaires Belges. – 1941. – XII, 162 p. – (Bibliothèque d'histoire économique ; 1)

Vol. 2. Bd. 1: Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens : Offizielle Dokumente und Konsularberichte : Österreichische Konsularberichte / Nicolas V. Michoff. – 1943. – VII, 462 p. (Bibliothèque d'histoire économique ; 2)

Vol. 3. Rapports consulaires français. – 1950. – VII, 813 p. – (Bibliothèque d'histoire économique ; 4)

Vol. 4. Bd. 2: Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens : Offizielle Dokumente und Konsularberichte : Österreichische Konsularberichte. – Sofia : Wissenschaft und Kunst, 1953. – V, 700 p. [Vol. 5]. Contribution à l'histoire économique et commerciale de la Bulgarie. – Svichtov : Ecole d'Hautes études commerciales D. A. Tzenov. – 1948. – 100, 9 p. [19-23]

III. IV. II. Гещалт на мисленето (Текстология: предговори и анотациите на учения)

III. IV. II. I.

Библиографски източници за историята на Турция и България (4 тома, написани в периода 1914-1934)

Михов, Никола В. Библиографски източници за историята на Турция и България = Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie : [Т. 1]-4 / Никола Василев Михов. – София : БАН, 1914-1934.

[Т. 1]. – 1914. – 119 с.

T. 2. – 1924. – 133 с.

T. 3. – 1928. – VIII, 166 с.

T. 4. – 1935. – XIV, 224 с. [2-5]

Per aspera ad astra!

I. Предг. към тр. / Н. М.: с. 94-95 тук (с. 5-6 на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914) – библиографската методология на научното историческо познание:

„Известно е, че липсата на библиографски данни е един основен недостатък за всяка научна работа. Особено това се чувства в историческите дисциплини, дето трябва да се спазва приемствена връзка, както между историческите събития, така и – между трудовете, в които тия събития са описани. Това е едно основно методологическо правило в историческата наука, което има общозадължителна стойност. Обаче, за да може да се спазва и прилага това правило при историческите издирвания, необходима е библиографията: тя е, която дава възможност да се реализира това изискване на историческата методология. Затова услугата, която библиографията прави на историята, е грамадна и необходима.”

II. Предг. към тр. / Н. М.: с. 95 тук (с. 5-6 на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914) – предварителният характер на библиографския труд преди работата на историка:

„Без предварителния труд на библиографа, работата на историка се усложнява и става извънредно трудна. По липса на библиографски данни, наместо да влезе направо в своята задача, историкът ще харчи по необходимост, големи усилия и време за подготвителна работа. Това именно правят, поради липса на източници, нашите и чуждестранните (*В текста: чужди. – Бел. А. К., Н. К.*) работници, които се занимават с историята на балканските народи: успоредно със своите исторически изследвания те правят и библиографски издаирвания. А това е еднакво вредно и за историята[,] и за библиографията, тъй като техните библиографски издирвания почти винаги носят случаен и ограничен характер.”

III. Предг. към тр. / Н. М.: с. 95 тук (с. 5-6 на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914) – разделянето на труда на библиографа и труда на историка – национална задача на познанието:

„Ето защо и за нашата история е необходимо да се създаде , както това е било и за чуждестранните (*В текста: чуждите. – Бел. А. К., Н. К.*) истории, разделяне на научния труд. Това разделяне на труда – признак на прогрес – ще подготви благоприятни условия за научното разработване на българската история. Усилията на всички наши работници засега трябва да бъдат насочени именно към създаването на тия благоприятни условия. Защото, *за да може българската история да стане наука, трябва най-напред ние самите българи да се постареем да я направим такава. (Подчертаното – на Н. М. – Бел. А. К., Н. К.)*”

IV. Предг. към тр. / Н. М.: с. 95 тук (с. 5-6 на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914) – ролята на българската историческа библиография за създаването на нашата научна история – теоретични и методологични изисквания библиографията хронологично да предшества науката:

„Българската историческа библиография има да играе една голяма и завидна роля при създаването на нашата научна история. Тя ще създаде благоприятни

условия за градежа на едно стройно и монументално здание, което да отговаря на основните теоретични и методологични изисквания на историческата наука. Затова ние придаваме голяма важност на историческата библиография, която хронологично трябва да предшества самата историческа наука, като ѝ създава условия благоприятни за нейния правилен градеж. В това най-главно се състои незаменимата услуга на библиографията.”

V. Предг. към тр. / Н. М.: с. 95-96 тук (с. 6-7 на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914) – историографията, източниците и хронотопът на труда като принос към *Balkanica* с библиометрични данни – пътеводител по информационните ресурси:

„Тези идеи и схващания [–] от една страна, желанието ни да вземем едно макар и скромно, но полезно участие в строежа на българската история [–] от друга – бяха подбудителни мотиви, които ни накараха да предприемем една обширна библиографска работа, начената още преди 12 години. Това е „*Историческа библиография на Турция и България – принос към една бъдеща Balkanica*”, която още не е напълно готова за публикуване. Този труд обхваща около 6 000 съч. на френски, немски, английски, италиански (*В текста: италиански. – Бел. А. К., Н. К.*) и латински език. Но успоредно с тази работа нам спонтанно се наложи мисълта, че е необходим един изходен пункт, една здрава основа за такова библиографско предприятие. Естественият ход на нашите библиографски издирвания ни доведе до по-сложната, по-трудната и толкова по-необходимата работа, която днес предлагаме на интересувашите се. Това е „*Библиографски източници за историята на Турция и България*”, за изработването на която ние бяхме принудени сами да прелистим не по-малко от 12 хиляди тома разни съч. и библиографски репертоари. От тях около 5 000 сме прегледали в Institut International de Bibliographie в Брюксел. Останалите 7 000 се падат на Мюнхенската библиотека, на Белгийската кралска библиотека, на библиотеката на Централната Статистическа Комисия в Брюксел, на Софийската народна библиотека и на Университетската библиотека в София. От всички тези 12 000 тома само 326 съч. ни послужиха за целта.

VI. Предг. към тр. / Н. М.: с. 96 тук (с. 7 на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914) – читателският адрес на труда; онтология на библиографската работа:

„Върху „*Библиографските източници за историята на Турция и България*” ние работихме около 3 години и въпреки това те не могат да претендират, че представляват една изчерпателна библиографска монография. И такава те не могат да бъдат. Онова, на което те претендират, то е, че създават една съвсем нова артерия, която дава възможност на ония, които се занимават с историята на Турция и България, и особено на ония, които искат да разработват историческата библиография на тези две страни – да се ориентират в библиографските репертоари. На тия последните нашият труд ще им бъде необходим и полезен. Той ще ги въвежда и ръководи в тяхната област, като ще им разкрива перспективи и хоризонти, които толкова много облекчават неблагоприятната и нерадостната работа на библиографа.”

Per aspera ad astra!

VII. Предг. към тр. / Н. М.: с. 96-97 тук (с. 7-8 на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914) – методологията, времеемкостта и онтологията на подбора на източниците в библиографията и топонимия на идентификацията им:

„За да улесним работата на ония, които ще си служат с нашите източници, ние се помъчихме да ги направим по-удобни за използване (*В текста*: използване. – Бел. А. К., Н. К.). Ето защо, за онези (*В текста*: ония. – Бел. А. К., Н. К.) съч., от заглавието на които не може да се съди за тяхното библиографско съдържание, ние посочихме конкретно къде и какво може да се намери в тях. А това струваше доста труд и много усилия, защото всичките указания в този (*В текста*: тая. – Бел. А. К., Н. К.) смисъл бяха лично от нас констатирани, за което бе необходимо да се прелиства внимателно всяка книга поотделно. Разбира се, че само по този начин можеше да се направи този малък подбор от 12-те хиляди тома, които един по един прелиствахме. Това именно и искаше време и търпение, но затова пък находките, констатирани в тях, ще спестят труда и времето на ония, които ще работят по-нататък. При това, за да направим нашите източници още по-удобни за използване (*В текста*: използване. – Бел. А. К., Н. К.), ние посочваме за всяко съч. в коя библиотека се намира то.”

VIII. Предг. към тр. / Н. М.: с. 97-98 тук (с. 8-9 на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914) – информационният модел на библиографираните източници – извеждане на библиографските източници във върхова позиция:

„Считаме за неизлишно да напомним, че не всяко съч. от нашата библиография има еднаква стойност. Всяко от тях има своето относително значение. Обаче, има трудове, които най-много изпъкват и които, взети сами по себе си, могат да бъдат самостоятелно изследвани и да дадат начало на отделни библиографски монографии. Такива са: [Библиотечните печатни каталози, изданията на библиография на библиографията, ръководствата по книготърговска библиография (*Тук – дедуктивната формулировка – наша. Подчертаванията – на Н. М. – Бел. А. К., Н. К.*)] *British Museum Catalog of Printed Books*; Brunet, J. Ch. *Manuel du libraire et de l'amateur de livres*; *Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque nationale (Paris)*; *Graesse, J. G. Th. Trésor de livres rares et précieux*; *Heinsius, W. Allgemeines Bücher-Lexicon*; *Hinrichs' Halbjahrs-Katalog*; *Kayser, Chr. G. Index locupletissimus librorum*; *Lorenz, O. Catalogue général de la librairie française*; *Quérard, J.-M. La France littéraire*. От специалните библиографии особено изпъкват: *Auboyneau, J. et Fevret, A. Essai de bibliographie pour servir à l'histoire de l'Empire Ottoman*; *Baschin, O. Bibliotheca Geographica*; *Bengesco, G. Essai d'une notice bibliographique sur la Question d'Orient*; *Bibliotheca historico-geographica*; *Boucher de la Richarderie, G. Bibliothèque universelle des voyges*; *Cvijić, J. Bibliographie géographique de la Péninsule Balkanique*; *Engelmann, W. Bibliotheca geographica*; *Enslin, Th. Chr. Fr. Bibliotheca historico-geographica*; *Leval, A. Voyages en Levant*; *Kersopouloff, J. G. Essai de bibliographie franco-bulgare*; *Manek, F. Albanesische Bibliographie*; *Pétrovitch, G. T. Skanderbeg. Essai de bibliographie raisonnée*; *Pétrovitch, N. S. Essai de bibliographie française sur les Serbes et les Croates*; *Pohler, Joh. Bibliotheca historico-militaris*; *Toula, Fr. Übersicht über die geologische Literatur des Balkanhalbinsel*; *Valentinelli, G. Bibliografia della Dalmazia e del Montenegro*; *Watt, R. Bibliotheca Britanica*; *Yovanovitch, V. M. English Bibliography on the near Eastern Question* и *Zenker, I. Th. Bibliotheca orientalis*.

През тръни към звездите!

IX. Предг. към тр. / Н. М.: с. 98-101 тук (с. 9-12 на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914) – моралът, методиката, педагогиката и пионерството на издирването на библиографирания материал в чуждестранните библиотеки по Булгарика; пиетет към професията на библиотекаря – библиограф:

„Остава ни да кажем още няколко думи за начина на събирането на самия материал. Тук няма да влизаме в подробности – макар че те могат да бъдат поучителни за ония, които работят подобни трудове – а ще се ограничим с най-необходимото.
<...>

Ние съзнаваме още, че сме употребили един много усилен и продължителен труд за такъв малък на вид резултат. Но всичко това се дължи на простото обстоятелство, че както замисълът, така и изпълнението на работата е лично наше дело, което туря едно скромно, но необходимо начало на по-нататъшни трудове от подобен характер.

Накрай изказваме искрено желание, щото нашият труд да бъде колкото се може по-скоро изместен от друг по-обширен, по-изчерпателен библиографски опит. Това ще бъде само в интереса на науката въобще и особено – на нашата и турската история.”

X. Предг. към тр. / Н. М.: с. 101-102 тук (с. 12-13 на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914) – нравствено-етичното кредо на библиографа – безкрайност на библиографския труд; благодарност; пруската библиографска система:

P.S. Ръкописът на този (*В текста: тоя. – Бел. А. К., Н. К.*) труд предадох през януари (1912 г. – *Бел. А. К., Н. К.*) на нашата Академия на науките за рецензиране и одобрение (*В текста: одобрение. – Бел. А. К., Н. К.*). Наскоро, обаче, след това ми се отдаде (*В текста: удаде. – Бел. А. К., Н. К.*) случай да поработя един месец в Берлинската кралска библиотека, [къ]дето между главната ми работа сполучих да прелистя повече от 1000 каталози и библиографии, от които намерих само 18 [заглавия] за своята работа. Тези (*В текста: тия. – Бел. А. К., Н. К.*) нови източници ги помествам в моя труд.

Считам за свой приятен дълг да изкажа искрената си благодарност и дълбока признателност на главния директор на библиотеката г. *Adolf Harnack*, на първия директор г. *Dr. Paul Schwenke*, на директора г. *Dr. Ed. Ippel* за любезния прием и особеното внимание, на което бях предмет през всичкото време на моето работене в библиотеката. Оставам също твърде много дължен и благодарен на моя отличен колега г. *Dr. A. Möltzner* и г. *Dr. Paul Reiche*, под умелото ръководство на когото (*В текста: на който. – Бел. А. К., Н. К.*) можах да се запозная с пруската библиографска система – една най-строго и най-умело прилагана библиографска система.”

**1. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 103 тук (с. 76 на Предговора на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914)
Krumbacher, K.**

Geschichte der byzantinischen Litteratur von Justinian bis zum Ende des oströmischen Reiches (527-1453). Zweite Auflage bearbeitet unter Mitwirkung von A.

Per aspera ad astra!

Ehrhard und H. Gelzer. Muenchen, 1897, p. XX-1193.

V.N.S.

(загл. в прев. на бълг.: „История на византийската литература от Юстиниян до края на Източноримската империя” от немския професор Карл Крумбахер).

Това е фундаментален класически труд за Средновековието в систематично изложение. Общата библиография (с. 1068-1144) включва следните раздели: 1. Политическа история; 2. Вътрешна история; 3. Църковна история. Хронология; 5. Международни културни отношения; 6. Етнография; 7. География; 8. Топография; 9. История на изкуството; 10. Нумизматика; 11. Сфрагистика; 12. Епиграфика; 13. Език; 14. Фолклористика; 15. История на византийската филология; 16. Византия в изязната литература; 17. Списания. Библиографски спомагателни средства.

2. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 104 тук (с. 77 на т. 1. на „*Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie*” – 1914)

Lagerkaralog.

Lagerkaralog 330. Sprache, Literatur u. Geschichte der Slavischen Völker. Zum grossen Theil aus der Bibliothek von Franz von Miklosich. Frankfurt a. M. [S.a.], p. 66.

V.N.S.

(загл. в прев. на бълг.: „Своден каталог 330. Език, литература и история на славянските народи. В основната си част е от библиотеката на Франц фон Миклошич”)

Същото заглавие на руски.

Да се гледа особено с. 53-60: История на южнославянските народи.

3. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 104 тук (с. 77 на т. 1. на „*Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie*” – 1914)

Lamartine, A.

Histoire de la Turquie. Paris, 1855.

V.N.S.

(загл. в прев. на бълг.: „История на Турция”)

Вж Т. 1 с. 39-46: Постскриптума на предговора, където авторът дава една библиография от 32 съч.

4. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 104 тук (с. 77 на т. 1. на „*Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie*” – 1914)

Lamouche, L.

La Bulgarie dans le passé et le present. Etude historique, ethnographique, statistique et militaire. Paris, 1892. 520 p.

V.N.S.

(загл. в прев. на бълг.: „България в миналото и в настоящето”)

На с. XVII-XX: Използвани извори и документи. Тази библиография обхваща около 70 съч.

5. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 105 тук (с. 90 на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914)

Oettinger, E.-M.

Bibliographie biographique universelle. Dictionnaire des ouvrages relatifs à l'histoire de la vie publique et privée des personnages célèbres de tous les temps et de toutes les nations depuis le commencement du monde jusqu' à nos jours etc. enrichi du répertoire des bio-bibliographies générales, nationales et spéciales. Paris, 1866, p. IV-1264; 2192.

К.В.М.

(загл. в прев. на бълг.: „Универсална биографична библиография. Речник на съч. относно историята на политическия и частен живот на известните личности от всички епохи и нации, от сътворението на света до днес, обогатена с репертоара на общите, националните и специалните биобиблиографии”)

Вж с. 1992 и 2186: Турция и другите източни страни.

6. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 105 тук (с. 90 на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914)

Orbini, M.

Il regno de gli Slavi hoggi corrotamente detti Schiavoni. historia di Don Mavro Orbini Rauseo abbate melitense, nella quale si vede l'origine quasi di tutti i popoli, che furono della lingua slava con molte, & varie guerre, che fecere in Europa, Asia, & Africa, il progresso dell'imperio loro, l'antico culto, & il tempo della loro conversione al Christianesimo, e in particolare veggonsi i successi de're, che anticamente dominarono in Dalmatia, Croatia, Bosna, Servia, Rassia, & Bulgaria. In Pesaro : Appresso Girolamo Concordia, 1601.

В.Н.С.

(загл. в прев. на бълг.: „Царството на славяните...”)

Ценно библиографско значение има лист 5-6: Цитирани автори, където авторът привежда имената на 286 автора.

7. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 106 тук (с. 91 на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914)

Pastrnek, Fr.

Bibliographische Uebersicht ueber die Slavische Philologie 1876-1891. Berlin, 1892, p. VIII-415.

В.Н.С.

(загл. в прев. на бълг.: „Библиографски преглед по славянска филология”)

Ценен труд по библиографията на славяните въобще.

8. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 106 тук (с. 91 на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914)

Rejacevich, Fr. Xav. El. B.

Historia Serviae seu Colloquia XIII. Colocae, 1799. p. 2, 440.

Per aspera ad astra!

К.В.М.

(загл. в прев. на бълг.: „История на Сърбия”)

Накрая, с. 1 и 2: Показалец I. Автори на цитираните съч. в азбучен ред. Този индекс обхваща 168 автора.

9. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 107 тук (с. 106 на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914)

Stammhammer, J.

Bibliographie der Finanzwissenschaft. Jena, 1903, p. VI-415.

V.N.S.

(загл. в прев. на бълг.: „Библиография на финансовата наука”)

За ориентировка – вж с. 375: България, финанси, доходи, данъци, мита и с. 379: Турция, заеми, финанси, финансова политика, доходи, държавен банкрут, държавни приходи, държавни ценни книжа, държавни дългове, държавна задлъжнялост, данъци, тютюн, тютюнев монопол.

10. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 108 тук (с. 107 на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914)

Stein, H.

Manuel de bibliographie generale. Paris, 1897, p. XX-895.

V.N.S.

(загл. в прев. на бълг.: „Наръчник по обща библиография”)

За ориентировка вж с. 811: Балкани; с. 817: български език, България, Византия; с. 824: Константинопол; с. 889: Турция.

11. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 109 тук (с. 110 на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914)

Toderini.

De la literature des Turcs. Paris, 1789.

V.R.V.

(загл. в прев. на бълг.: „За книжовността на турците”)

Вж Т. 2, с. 203-261: Каталог на книгите от Сарая.

Същото на немски език. Кьонигсберг, 1790.

Да се гледат също и забележките, където авторът дава библиографски данни.

12. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 110 тук (с. 111 на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914)

Trotha, Th.

Der Kampf um Plewna. Taktische Studien. Berlin, 1896, p. XIX-392.

К.В.М.

(загл. в прев. на бълг.: „Битката при Плевен. Студия по тактика”)

На с. IV, V, VI и VII авторът дава една библиография.

III. IV. П. П.

Населението на Турция и България през XVIII и XIX в. (библиографски издирвания (4 + 1 тома, написани в периода 1915-1935))

Михов, Никола В. Населението на Турция и България през XVIII и XIX в. : Библиогр.-статист. изследвания : [Т. 1]-4 / Никола В. Михов = La population de la Turquie et de la Bulgarie au XVIII-e et XIX-e s. : recherches bibliographico-statistiques / Nicolas V. Michoff. – София : БАН, 1915-1935.

[Т. 1]. – 1915. – XVIII, 483 с. : с табл. – (Сб. на БАН. Клон ист.-филол. и филос.-обществен, ISSN 1311-0357 ; т. 4, N 3, 1915)

Геогр.-етногр. указател: с. 434-470. – Именен показалец.

Т. 2. – 1924. – XIV, 382 с. Геогр.-етногр. указател: с. 341-364. – Именен показалец.

Т. 3. – 1929. – XV, 486 с. : с табл. 4 л. Геогр.-етногр. указател: с. 333-472. – Именен показалец.

Т. 4. – 1935. – XIV, 557 с. Геогр.-етногр. указател: с. 495-538. – Именен показалец. [6-9]

XI. Предг. към тр. / Н. М.: с. 112 тук (с. VII на Предговор на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1915) – хоризонтът на библиографирането – от появата на книгопечатането до съвремението на автора; диагностициране на политическия – социалния – икономическия дискурс на историческите изследвания през призмата на библиографския консерватизъм (преобладава политическият елемент):

„Повече (В текста: по-вече. – Бел. А. К., Н. К.) от десет години работя върху една историческа библиография за Турция и България, с цел да опиша всички излезли съч. от появяването на книгопечатането до днешно време. Като преглеждах тези (В текста: тия. – Бел. А. К., Н. К.) съч., две обстоятелства обърнаха моето внимание: първо, от всички области на историята на тези (В текста: тия. – Бел. А. К., Н. К.) две страни най-добре описаната, най-пълно обработената и най-свързано изложената е тяхната политическа история; второ, един библиографски консерватизъм владее в повечето от тези (В текста: тия. – Бел. А. К., Н. К.) трудове. За сметка на политическата история, материалната история – социална и икономическа – е изоставена на по-задан план. А известно е, че в ново време центърът на тежестта на историческите издирвания се намира в социално-икономическата област. Библиографският пък консерватизъм стеснява рамките на изследванията и благодарение на него се създава убеждение, че всички източници по разглежданите въпроси са изчерпани, че друга литература не съществува.”

XII. Предг. към тр. / Н. М.: с. 112 тук (с. VII на Предговор на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1915) – когнитивното единство в кредото на библиографа на изследванията из турската и българската история из социално-икономическата област и библиографските издирвания; предмет на библиографирането – населението; екстериорика на източниците на библиографирането – в западно-европейските библиотеки:

„Желанието ми самостоятелно да предприема изследвания из турската и българската история, като за основен елемент взема факти из социално-икономическата област, е зряло в мен (В текста: мене. – Бел. А. К., Н. К.) постепенно и успоредно с библиографските ми издирвания. Изборът падна най-напред върху населението (Разредката – на Н. М. – Бел. А. К., Н. К.), като по-близко стоящо (В текста: стояще. – Бел. А. К., Н. К.) до моята тясна специалност – статистиката [–]

Per aspera ad astra!

от една страна, а от друга, понеже библиографските сведения, с които разполагах, ми даваха възможност да подема тия издирвания в широки размери. И тъй като по-голямата и по-важната част от литературата, с която разполагах, се намираще не в нашата Народна библиотека, а в западно-европейските книжни съкровища, то, за да осъществя тази (*В текста*: тая. – Бел. А. К., Н. К.) си мисъл, се отправих за Мюнхен, [къ]дето и наченах моите издирвания.”

XIII. Предг. към тр. / Н. М.: с. 112 тук (с. VII на Предговор на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1915) – задачата на библиографирането: обект на библиографирането – извличане на статистическа информация:

„Задачата, която бях си поставил при изследването, беше двойка: първо, да събера колкото се може повече (*В текста*: по-вече. – Бел. А. К., Н. К.) съч., в които се говори по въпроса за населението на Турция и България[,] и второ, да извадя ц и ф р о в и я (*В текста*: ц и ф р е н и я. *Разредката* – на Н. М. – Бел. А. К., Н. К.) материал, който се съдържаше в тези (*В текста*: тия. – Бел. А. К., Н. К.). Ц и ф р а т а (*Разредката* – на Н. М. – Бел. А. К., Н. К.) на населението беше главния[т] обект на моите занятия.”

XIV. Предг. към тр. / Н. М.: с. 112-113 тук (с. VII-VIII на Предговор на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1915) – методът и процесът на библиографската работа: библиографска евристика и цитиране на статистическата информация; макропанорамата и статистиката на библиографирането:

„При изследванията си паралелно извършвах две основни работи – откривах нови съч. и правих извадки тях. Процесът на самата работа пък се състоеше в следното:

Най-напред се правеше справка, в каталозите на библиотеката, кои съч. от тези (*В текста*: тия. – Бел. А. К., Н. К.), които ми бяха известни, притежава библиотеката и кои [–] не. Заедно с това преглеждах систематичния каталог на библиотеката – особено отделно по обща география, етнография, пътешествия, статистика, обща история, общи съч. върху Европа, периодичната литература, академичните издания и отдела *Turcica* (*Подчертаното – наше.* – Бел. А. К., Н. К.) – от който каталог отбелязвах тези тези (*В текста*: тия. – Бел. А. К., Н. К.), в които предполагах да се намира материал за моята работа. Паралелно с това прелиствах и много библиографски помагала, с каквито западните библиотеки тъй изобилно разполагат, за да се добера до нови библиографски данни; същевременно преглеждах и самите съч., в които се намираще материалът за моята работа. По такъв начин прелистих повече (*В текста*: по-вече. – Бел. А. К., Н. К.) от шест хиляди тома (всичките заявки /*В текста*: билети. – Бел. А. К., Н. К.), с които съм поръчвал книгите, са запазени от мен (*В текста*: мене. – Бел. А. К., Н. К.), от които само 542 съч. и статии влязоха в моя труд.”

XV. Предг. към тр. / Н. М.: с. 113 тук (с. VIII на Предговор на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1915) – микропанорамата и статистиката на библиографирането:

„Всяко съч. от посочените по-горе 542 книги ставаше предмет на ново

преглеждане и четене, след което окончателно се определяше, какво и колко трябва да се извади от него. Когато в дадено съч. се цитира някой автор или някое собствено име, този автор, това собствено име, макар и трудът му да не е указан, става предмет на отделни издирвания. Нито едно собствено име, нито един автор, цитиран в някое съч., не е бил пропуснат от мен (*В текста: мене. – Бел. А. К., Н. К.*). За всеки един от тях съм правил справки, като най-напред се уведомявах добре, по големите б и о г р а ф и ч н и (*В текста: б и о г р а ф с к и. Разредката – на Н. М. – Бел. А. К., Н. К.*) речници, кой е този автор и какво е написал той. При тези (*В текста: тия. – Бел. А. К., Н. К.*) издирвания, ако се укажеше, че библиотеката притежава намереното от мен (*В текста: мене. – Бел. А. К., Н. К.*) съч. на такъв автор, то, разбира се, го използвах (*В текста: използвах. – Бел. А. К., Н. К.*)”

XVI. Предг. към тр. / Н. М.: с. 113-114 тук (с. VIII-IX на Предговор на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1915) – библиографското описание de visu по строга система; цитиране; библиотечната сигнатура; статистическата информация – контекстово пространство:

„Преди да пристъпя към извадки от прегледаните съч., най-напред описвах пълно и точно заглавието на книгата по строга система, което правех с нужното внимание и библиографска педантичност. Така че заглавието на всяко съч., което фигурира в настоящия труд, е точно и пълно описано. На всяко съч., след описването му, отдолу (*В текста – така. – Бел. А. К., Н. К.*) и от страна (*В текста – така. – Бел. А. К., Н. К.*), е указано в коя библиотека се намира то и под каква сигнатура.

Извадките пък, които правех от всеки труд, извършвах след прочитането на съответната глава на съч., след като намирах цифрата и определях относителната важност на текста, който придружава цифрата и който хвърля светлина върху нейния характер – дали цифрата е надеждна, точна, приблизителна и откъде е взета, ако това е посочено в самия текст. Макар главният обект на издирванията да беше цифрата, в течение на работата видях колко е важен и текстът, който осмисля цифрата и затова тя, в повечето случаи, е придружена от текст.”

XVII. Предг. към тр. / Н. М.: с. 113-114 тук (с. VIII-IX Предговор на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1915) – компаративистичният когнитологичен модел за характера на статистическата информация по отделни области и по населението; самокритичният дух на библиографа; хронотопът на проучването:

„И като си припомня това, което е минало през ръцете и очите ми, мога да кажа, че данните за икономическия и социалния бит, за търговията, земеделието (*В текста: земледелието. – Бел. А. К., Н. К.*), индустрията, географията, административното деление, финансите, военното устройство и управление са по-изобилни от тези (*В текста: тия. – Бел. А. К., Н. К.*) за количеството на населението. При всичкото ми желание, обаче, да събера и отбележа гореспоменатите данни, то не ми се отдаде поради това, че всяко по-дълго там (в чужбина. – *Бел. А. К., Н. К.*) пребиваване и изучаване е съпроводено с изразходване на големи средства. С болка на сърце отминавах много интересен материал, въпреки съзнанието за неговата важност, като се ограничих само с въпроса за населението през XVIII и XIX в.

Per aspera ad astra!

За начало на моите издирвания върху населението на Турция и България взех периода от средата на XVIII в. до Освобождението (*В текста: освобождението. – Бел. А. К., Н. К.*) на България – 1878 година. Този период от време не е произволно избран, а се наложи от самия предмет, от самата цифра: целта, която бях си поставил, беше да проследя количеството на населението от, така да се каже, появяването на цифрата в западно-европейската литература до нашето Освобождение (*В текста: освобождение. – Бел. А. К., Н. К.*) – до появяването на нашата официална цифра за населението. И по-рано от XVIII в. са дадени тук-там, и то много рядко, цифри за населението на Турция, но тези (*В текста: тия. – Бел. А. К., Н. К.*) данни носят съвсем произволен характер. <...>

XVIII. Предг. към тр. / Н. М.: с. 117 тук (с. XII на Предговор на т. 1. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1915) – библиографският перспективен модел на препоръчваните да бъдат преведени и издадени в България чуждестранни трудове с библиографска и историографска тежест, които съдържат ценна статистическа информация:

„Не би било зле, ако нашата Академия на науките или пък Министерството на Народното Просвещение вземе инициативата да се преведат и издадат в един голям том следните автори, като някои от тях всецяло се използват, а от други се направят извлечения на някои глави от техните съч.: от това ще се получи едно полезно, ценно и много поучително четиво. Тези (*В текста: тия. – Бел. А. К., Н. К.*) автори са: Aubaret, Barbie de Bocage, Blanqui, Boué, Bradaška, Dottain, Enehholm, Ficker, Göhlert, Gruebler, Hassel, Hochstetter, Jochmus, Kanitz, Kutschera, Lejean, Paton, Perrot, Pitzipios, Poyet, Ravenstein, Reclus, Ritter, Robert, C., Rockstroh, Rudtorffer, Saint-Clair, Sax, Slade, Spencer, Toula, Ubcini, Ungewitter, Viquesnel, Walsh, Wutzer, Zur Helle von Samo. (За подробности вж */В текста: гл. – Бел. А. К., Н. К./ тези /В текста: тия. – Бел. А. К., Н. К./ имена в настоящ. труд*). А от анонимните трудове да се използват: *Relation d’un voyage en Roumélie* (с. 263); *Rustchuk*, статия в *Austria* (с. 277); *Skizze von Bulgarien* (с. 302) и *Die Europäische Türkei* (с. 328) <...>.”

XIX. Предг. към тр. / Н. М.: с. 120 тук (с. 49 от т. 4. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1935) – топонимията на библиотеките в Западна Европа, в които протича 20-годишната работа по създаването на библиографския паметник:

„С този (*В текста: тоя. – Бел. А. К., Н. К.*) том завършвам по необходимост издирванията си върху населението на Турция и България в западно-европейските литератури, макар далеч още материалът да не е изчерпан. Той разкрива широко поле на бъдещи изследвачи.

Този (*В текста: тоя. – Бел. А. К., Н. К.*) труд започнах в Държавната библиотека в Мюнхен през лятото на 1912, веднага след уволнението ми от софийската Народна библиотека, и завърших в Британския музей в Лондон, през лятото на 1932.

През тези (*В текста: тия. – Бел. А. К., Н. К.*) двадесет години, въпреки прекъсванията, наложени от Балканската и от Европейската (Първата световна война. – *Бел. А. К., Н. К.*) война, имах възможност да работя и да използвам (*В текста: използвам. – Бел. А. К., Н. К.*) специално за труда си богатствата на 15 западно-

През тръни към звездите!

европейски библиотеки: В и е н а (*Подчертаното тук и по-долу – от Н. М. – Бел. А. К., Н. К.*) – Националната библиотека на Министерството на търговията и тази (*В текста: тая. – Бел. А. К., Н. К.*) на Търговския музей; Д р е з д е н – градската библиотека и тази (*В текста: тая. – Бел. А. К., Н. К.*) на Саксонския генерален щаб; Л а й п ц и г – Университетската библиотека; Б е р л и н – Държавната библиотека; М ю н х е н – Държавната библиотека; Ж е н е в а – Публична и Университетска библиотека; М а р с л и я – Библиотеката на Търговската камара; П а р и ж – Националната библиотека, библиотеката на Сен-Женевиев, тази (*В текста: тая. – Бел. А. К., Н. К.*) на Министерството на външните работи и Националните архиви; Л о н д о н – Британския музей.”

XX. Предг. към тр. / Н. М.: с. 120 тук (с. 49 от т. 4. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1935) – библиометричният профил на библиографския паметник по езици на отразените книги и статии:

„<...> заедно с излезлите по-рано три тома, целият труд (Тт. 1-4. – Бел. А. К., Н. К.) съдържа 3050 книги и статии, разпределени по езици така: немски – всичко 1126; френски – 1123; английски – 731; италиански – 63; маджарски – 1; португалски – 1; румънски – 1; датски (*В текста: дански. – Бел. А. К., Н. К.*) – 1; чешки – 3.

13. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 121 тук (с. 50 от т. 4. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1935)

Bulgarien.

Bulgarien in kommerzieller Beziehung. // J o u r n a l des Österreichischen Lloyd. VIII. Jahrg. NN 35-36. Triest, 1843. Non pag. [p. 1-2, 1-2]

V.N.W. – 60.365 – D.

(загл. в прев. на бълг.: „България в търговско отношение”)

N 35 /с. 1/ ... В и д н е най-големият и важен град на областта (санджак), седалище на престарелия везир Хюсеин паша, който е строг и поддържа добър ред. Той е издигнал две солидни укрепления. Населението наброява около 25 000 души и се състои от българи, сърби, власи, турци, трансилванци и евреи...

Град С в и щ о в с население от 22 000 жители, които се отличават от другите български градове на Дунава по своята чистоплътност, заможност и солидност ...

Р у с ч у к е понастоящем седалище на везира Саид паша от Силистра. Русенския санджак е най-големият от дунавските области и включва 3 пашалъка. Градът е добре укрепен и населен...

N 36 /с. 1/ ... С и л и с т р а е крепост в добре поддържано състояние...

Населението на областта Силистра се състои от турци, татари, власи и малко българи...

В а р н а ... Б у р г а с ...

14. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 121-122 тук (с. 50-51 от т. 4. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1935)

Bulgarien.

Per aspera ad astra!

Bulgarien. // Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik. 2. Jahrg. Wien, Pest, Leipzig, 1880, p. 287. В.М.Л. – Р.Р. 3962. h.

(загл. в прев. на бълг.: „България”)

(с. 287) България. Пресата съобщава, че населението на това Княжество е около 1 500 000 души, а според статистическия алманах *Гота* от 1880 е 1 859 000 жители. Най-големите градове са: Русчук, Търново (бивша столица) и Видин с население от 25 000 до 30 000 жители (според статистическия алманах *Гота* съответно 23 000, 12 000, 19 000), Шумен 18 000, Габрово между 15 000 и 20 000, Свищов 18 000, Варна 16 000, Силистра 12 000, София (настояща столица) 10 000, Ловеч до 10 000, Лом 8 000, Разград 5000, Ески Джумая 6000, Радомир 4000 жители.

III. IV. II. III.

България и нейният народ по свидетелства на чужденци (Френски издания – 1918; Немски издания – 1929)

Mihov, Nikola V. La Bulgarie et son peuple d'après les témoignages étrangers : 1- / N. Mikhoff. – Lausanne : Librairie centrale des Nationalités, 1918. – 256 p. (Bibliothèque des Peuples Balkaniques ; 6)

Съдържа и: Extraits des publications françaises. Vol. 2.

Mihov, Nikola V. Bulgarien und die Bulgaren im Urteil des Auslandes : [Pt] 1-2 / Nicolas V. Michoff. – Lausanne ; Sofia, 1929. Vol. 2. Werke in Deutscher Sprache. – Sofia : Staatsdruck, 1929. – 376 S. [16-17]

<...>

III. IV. II. IV.

Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България (На френски език – 1938)

Mihov, Nikola V. Bibliographie des articles de périodiques allemands, anglais, français et italiens sur la Turquie et la Bulgarie / Nicolas V. Michoff. – Sofia : Imprimerie de la Cour, 1938. – XV, 688 c. [18]

<...>

III. IV. II. V.

Принос към историята на българската търговия (библиографски издирвания: 5 + 1 тома, написани на френски език – 1941-1953) и изходни ресурси по темата

Mihov, Nikola V. Contribution à l'histoire du commerce bulgare : documents officiels et rapports consulaires : Vol. 5 [6] 1-5 [+ 1] / Nicolas V. Michoff ; préf. D. Baroff. – Svichtov : Ecole d'Hautes études commerciales D. A. Tzenov (S., Impr. Odeon), 1941-1953.

Vol. 4. Bd. 2. is printed in Sofia : Wissenschaft und Kunst.

Vol. 1. Rapports consulaires Belges. – 1941. – XII, 162 p. – (Bibliothèque d'histoire économique ; 1)

Vol. 2. Bd. 1: Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens : Offizielle Dokumente und Konsularberichte : Österreichische Konsularberichte / Nicolas V. Michoff. – 1943. – VII, 462 p. (Bibliothèque d'histoire économique; 2)

През тръни към звездите!

Vol. 3. Rapports consulaires français. – 1950. – VII, 813 p. – (Bibliothèque d'histoire économique ; 4)
Vol. 4. Bd. 2: Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens : Offizielle Dokumente und Konsularberichte : Österreichische Konsularberichte. – Sofia : Wissenschaft und Kunst, 1953. – V, 700 p. [Vol. 5]. Contribution à l'histoire économique et commerciale de la Bulgarie. – Svichtov : Ecole d'Hautes études commerciales D. A. Tzenov. – 1948. – 100, 9 p. [19-23]

15. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 127 тук (с. на т. 2. 1. „Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” – 1943)

BULGARIEN

Bulgarien in kommerzieller Beziehung. // J o u r n a l des Österreichischen Lloyd. VIII. Jahrg. NN 35-36. Triest, 1843. Non pag. [p. 1-2, 1-2]

B.N.W. – 60.365 – D.

(загл. в прев. на бълг.: „БЪЛГАРИЯ В ТЪРГОВСКО ОТНОШЕНИЕ”)

N 35 /с. 1/ Областта България е като цяло плодородна и обработена включително една широка равнина, започваща от Видин и стигаща на изток от Свищов, а на юг до Предбалкана. Има и много хубави гори, а населението е предимно българи, включително между Свищов и Силистра и до Шумен. Пашалък Варна и покрай Черно море Добруджа са населени с турци и татари, които се занимават със земеделие и скотовъдство. Тук живеят и няколко хиляди трансилванци с техните стада, чиито права са защитени с конвенции и фермани.

Въвеждането на новите турски мита и търговски правила и сключването на договори с чуждестранните търговци води до включването на все повече българи във външната търговия особено в дунавските градове Видин, Свищов, Русе и Силистра и над 150 000 тона пшеница през Браила и Галац са изнесени зад граница.

16. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 129 тук (с. 20 от корпуса на т. 3. „Rapports consulaires français, documents officiels et autres documents” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” – 1950)

VARNA

Port de Varna. Mouvement commercial en 1857. // Annales du commerce extérieur, Turquie (N 12. Septembre 1858) Paris (1858), p. 5.

S.V.M. – 4 Merc. 2

(загл. в прев. на бълг.: „Пристанище Варна. Търговски оборот през 1857 г.”)

(с. 5) Общата стойност на вноса от пристанището възлиза през настоящата година на 7 099 000 фр.

Тази на износа на 7 764 000 фр.

Общо 14 863 000 фр.

Вносът се състои от 4 388 бали платове, 4 891 чували с кафе, 1 117 качета със захар; освен това желязо, мед, сол, дървени въглища и други стоки.

В износа фигурират 134 544 товара твърда пшеница, 32 683 ръж и 8 098 царевича, 7 082 кингала мас и 2 008 фина вълна, както и масло, сирене, дърва за огрев, пилета, брашно и др.

Марсилия е получила около една четвърт от изнесеното зърно или около 45 000 товара главно пшеница. Същото е с вълната, която е с доста високо качество.

Нашата търговия се осъществява от 68 парахода на Френската морска

Per aspera ad astra!

компания, която осъществява почти една десета част от цялата навигация на пристанището.

Другите участници във вноса са Турция с 2 947 000 франка; Австрия с 2 696 000; Влахия с 794 000; Франция с 285 000.

При износа са Турция с 2 546 000 франка; Австрия с 2 413 000; Гърция със 702 000; Франция с 701 000; Влахия с 527 000 и Швеция с 373 000.

17. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 130 тук (с. 21 от корпуса на т. 3. „*Rapports consulaires francais, documents officiels et autres documents*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” – 1950)

SALONIQUE

Port de Salonique. Mouvement commercial en 1857. // *Annales du commerce extérieur, Turquie*, (N 12. Septembre 1858) Paris (1858), p. 6.

S.B.M. – 4 Merc. 2

(загл. в прев. на бълг.: „*Пристанище Солун. Търговски оборот през 1857 г.*”)

(с. 6) Общата стойност възлиза на 51 милиона франка, от които: 28 милиона са внос и 23 са износ. Този стокооборот представлява превоз от 205 159 тона, от които 101 102 внос и 104 057 износ. Австрия е на първо място с 50 097 тона; след нея е Гърция с 43 256 тона; Турция с 33 670 тона; Франция с 26 738 тона; Англия с 22 484 тона и Сардиния с 10 980 тона.

Ако се вземат общо стойностите на вноса и износа, то на първо място е Англия с 15 милиона франка, на второ е Австрия с почти толкова, на трето място е Франция с 12 милиона.

Изнесените стоки за Франция от Солун са подредени по важност: захар, кафе, подправки, олово, железария, коприна, хартия и мебели.

18. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 132-133 тук (с. 76-77 от корпуса на т. 4. 2. „*Beitrag zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularberichte: Österreichische Konsularberichte*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („*Принос към историята на българската търговия*” – 1953)

BULGARIEN

Bulgarien, seine Weltstellung, seine Natur- und Culturverhaeltnisse. // *U n s e r e Z e i t. Jahrbuch zum Conversation – Lexikon*. 2. Bd. Leipzig, 1858, p. 99-121.

S.B.M. – 8. Enc. 241.

(загл. в прев. на бълг.: „*България, нейното местоположение, нейната природа и културно състояние*”)

Съдържание:

Местоположение, повърхнина, граници, търговско и военно значение. – Население. – Земеделие – Транспортна мрежа. – Производство.

Местоположение, повърхнина, граници, търговско и военно значение.

(с. 99) Твърдението, че Ориентът в Европа е до Балкана, е донякъде вярно. Земите на юг с планините и двете морета при Босфора и Галиполи. За Румелия и за Анадола центърът е Константинопол. Тези земи са естествено свързани с Дунава и

пристанищата по него. Напоследък тук се чувства и влиянието на Русия.

Границите на България са донякъде естествено очертани от река Дунав на север (от Видин до Черно море). В съглашенията с Влашко и Молдова са определени правилата за корабоплаване по реката. Западната граница е основно със Сърбия.

19. Библиогр. корпус на тр. Съдържание / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създаденото от Н. М. Съдържание: с. 135 (с. – Съдържание на т. 6 „Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” – 1970/1971)

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод – акад. Иван Стефанов

Предговор – Ел Савова, директор на централната библиотека на БАН

Съкръщения

Източници

ОТКЪСИ ОТ РАЗЛИЧНИ ИЗТОЧНИЦИ (КНИГИ И СТАТИИ)

XVII в.

XVIII в.

XIX в. първа половина

XIX в. втора половина

XX в.

Азбучен показалец на личните имена

Географски показалец

Предметен показалец

На френски език

На немски език

На английски език

На италиански език

20. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 136 (с. 2 – схема от корпуса на т. 1. на „Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie” – 1914)

Acton.

The Cambridge Modern history. Planned by the late Lord Acton Professor of Modern History. Cambridge, 1902-1911. 13 vol.

B.N.S.

(загл. в прев. на бълг.: „Кеймбриджска нова история”)

Вж Т. 1: Възраждане – с. 700-705; Отоманско завоевание. 1. Документи (оригинални автори от всякакъв вид). 2. Общи истории. А. На отоманците. Б. На други страни. 3. Допълнителни трудове. Върху отоманските институции и др. 4. Монографии и др.

Тази библиографска бележка обхваща над 150 съч.

Т. 10: реставрацията – с. 80-807: *Гърция и Балканския полуостров*.

Тук са изброени около 80 съч.

Per aspera ad astra!

Т. 12: Новата епоха – с. 905-912: *Отоманската империя и Балканския полуостров*. Тук са изброени около 250 съч.

21. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 137 тук (с. 210 – схема от корпуса на т. 3. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1929)

Handel.

Handel und Schiffart von Konstantinopel in 1862-1863. // P r e u s s i s c h e s H a n d e l s a r c h i v. Jahrg. 1864. 2te Hälfte. Berlin, 1864, p. 221-229; 261-269.

V.N.P. – V. 11908

(загл. в прев. на бълг.: „Търговия и превози от Константинопол в 1862-1863”)

(с. 221) ... Според последните данни Константинопол с предградията наброява

около 1 075 000 жители, а именно:

480 000 мохамедани,

280 000 арменци,

220 000 гърци,

55 000 евреи,

40 000 други вероизповедания,

60 000 чуждестранни поданици.

22. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 138 тук (с. 211 – схема от корпуса на т. 3. на „Населението на Турция и България през XVIII и XIX век” – 1929)

Handelsstatistik.

Handelsstatistik. Nach offiziellen französischen Quellen. Macedonien. // Das A u s l a n d. VIII. Jahrg. N 63. Stuttgart und Tübingen, 1835, p. 249-259.

S.V.M. 4 Per. 5h

(загл. в прев. на бълг.: „Търговска статистика. Според официални френски източници. Македония”)

(с. 250) Солун има понастоящем население от 40 000 души, а именно гърци, турци, евреи и 100 европейци във френския квартал.

23. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 139 тук (с. – схема от корпуса на „Bibliographie des articles de périodiques allemands, anglais, francais et italiens sur la Turquie et la Bulgarie” – 1938)

1742

10. TREATY, The, of Confederacy and defensive Alliance between the most Serene and most Potent King and Kingdom of Sweden and the most Serene and most Potent Emperor of the Turks and the Sublime Ottoman Porte. // A n n a l s E u r o p e. For the year 1740, 1742, p. 495-498.

(загл. в прев. на бълг.: „ДОГОВОР за сътрудничество и отбранителен съюз между най-светлия и могъщ Крал и кралство Швеция и най-светлия и могъщ Император на турците и Високата отоманска порта”)

24. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 140 тук (с. – схема от корпуса на т. 1. „Rappports consulaires belges” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” – 1941)

MACEDONIEN.

Macedonien (Aus-und Einfuhrhandel, Ernten, Messverkehr mit Oeterreich und Sachsen). // J o u r n a l des Österreichischen Lloyd. XI. Jahrg. N 1. Trierst, 1846, Fol. p. 3. N.B.W. – 60.365 – D

(загл. в прев. на бълг.: „Македония. Износна и вносна търговия, реколти, панаирна търговия с Австрия и Саксония”)

(с. 3) ... Годишните панаири в Румелия се посещават от Австрия: платове, фесове, кърпи, железни изделия, златни нишки общо за 590 000 флорина; от Саксония: манифактура и кинкалерия общо за 300 000 флорина; от Англия стоки за общо за 150 000 флорина и от други турски провинции общо за 100 000 флорина. За панаира в Серес (на 24 февруари) от Австрия: платове, фесове, кърпи, хартия, железни изделия, златни нишки общо за 600 000 флорина; от Саксония: манифактура общо за 800 000 флорина; от Англия стоки общо за 200 000 флорина и от други турски провинции общо за 140 000 флорина. През август е панаирът в Неврокоп, където идват от Австрия: платове, фесове, кърпи, железни изделия, златни нишки общо за 400 000 флорина; от Саксония: манифактура общо за 600 000 флорина; от Англия стоки за общо за 120 000 флорина и от други турски провинции общо за 60 000 флорина. На панаира в Узунджово (на 20 септември) от Австрия: платове, фесове, кърпи, железни изделия, златни нишки общо за 800 000 флорина; от Саксония: манифактура и кинкалерия общо за 40 000 флорина; от Англия стоки общо за 400 000 флорина и от други турски провинции общо за 100 000 флорина.

25. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 141 тук (с. – схема от корпуса на т. 1. „Rappports consulaires belges” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” – 1941)

HANDELSVERKEHR

Handelsverkehr in den unteren Donauländern während des jahres 1844. // J o u r n a l des Österreichischen Lloyd. XI. Jahrg. NN 15-17. Trierst, 1846, Fol., p. 57-58, 62-63, 65. N.B.W. – 60.365 – D

(загл. в прев. на бълг.: „ТЪРГОВСКИ ОБОРОТ В ДОЛНОДУНАВСКИТЕ СТРАНИ ПРЕЗ 1844”)

Съдържание: Горна Оршова – Свищов – Русе – Браила и Галац – Сулина – Търговия на българското черноморско крайбрежие.

(с. 57) Водени от взаимен интерес, събудилите се от дългогодишен сън княжества Молдова, Влашко и Сърбия, както и намиращата се под абсолютна турска власт провинция България, развиват оживена търговия особено с немските страни. Започваме с вноската и износна търговия на главните търговски средища в Молдова, Влашко и българското черноморско крайбрежие.

Г о р н а О р ш о в а

От австрийския граничен пункт Горна Оршова през 1844 г. по Дунава са отправени във и извън Австрия към търговските средища в Турция: Видин (България)

Per aspera ad astra!

26. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 142 тук (с. – схема от корпуса на т. 2. 1. „Beiträge zur Handelsgeschichte Bulgariens” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” – 1943)

RUSTSCHUK

Tuerkei. Rustschuk, 10. September [1852] [Konsularbericht]. // A u s t r i a. Zeitung für handel und Gewerbe. Wien, 1852, p. 1895-1896, 2119, 2462-2463.

N.B.W. – 393.852 – D.

(загл. в прев. на бълг.: „Турция. Русчук”)

(с. 1895) Т у р ц и я. Р у с ч у к, 10. Септември (1852). Според моите последни бележки от 12 юни т.г. са общите данни за корабоплаването по Дунава и търговията по него. Вносът се състои главно от платове, вълна и други, които са насочени главно към големия панаир в Узунджово (намиращ се между Пловдив и Одрин). Също от австрийската столица тръгват английските индустриални стоки и манифактура, тютюн, коприна, мед, желязо.

Житото от новата реколта струва около 25 000 кг по 50 пиастра за кило.

Царевицата е по 40 пиастра за килограм при общ обем от 20 000 килограма. Ечемикът общо 12 000 кг по 40 пиастра за кило. Ръжта е 5000 кг по 45 пиастра за кило.

Овесът 25 000 кг по 30 пиастра за кило.

Търговското средище Видин заедно с Русе са най-важните пристанища за външна търговия. Така от Видин тръгват над 700 центнера тютюн към Хамбург.

27. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 144 тук (с. – схема от корпуса на т. 5. „Contribution à l'histoire économique et commerciale de la Bulgarie” на „Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire” – 1948)

(LOUVIERES)

Bulgarie. Commerce d'exportation et d'importation. Foire de Medjidiiah. // A n n a l e s du commerce extérieur. N 18 (Fevrier 1864) Paris, 1864, p. 11-23.

S.B.M. – 4 Merc. 2

(загл. в прев. на бълг.: „България. Износна и вносна търговия. Панаирът в Меджидия”)

(с. 11) Меджидия е едно голямо татарско селище, разположено сред равнината между Кюстенджа и Черна вода, и е единствената жп гара на линията между двете селища, която свързва Дунава с Черно море. То е добре избрано, защото е близко до пашалъците на Варна и Тулча. По Дунава идват стоки от Австрия и княжествата; по Черно море идват такива от Анадола, Русия, Гърция и Англия. Панаирът се провежда два пъти в годината – след Великден и през м. октомври. Последният е по-значим и продължава цял месец. Обитателите на съседните градове и села идват, за да се снабдят с необходимите им стоки. Броят на магазините е 568 за 1862 г., правени по план на една площ от 53 088 метра. Посетителите са над 40 000 души. Оборътът е над 5 милиона пиастри.

28. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 145-146 тук (с. – схема от корпуса на т.

4. 2. „*Beitrage zur Handelsgeschichte Bulgariens: Offizielle Dokumente und Konsularberichte: Österreichische Konsularberichte*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” („Принос към историята на българската търговия” – 1953)

KONSULARBERICHT

Konsularbericht aus Bulgarien. // A u s t r i a. Zeitung für handel und Gewerbe. N 100. Wien, 1854, p. 492.

N.V.W. – 393.852 – D.

(загл. в прев. на бълг.: „*КОНСУЛСКИ ДОКЛАД ОТ БЪЛГАРИЯ*”)

(с. 492) Р у с ч у к, април, на пръв поглед, е наистина главен град на българския стокообем. От тук голяма част от суровините минават както през Свицов, Лом и Видин за Варна, откъдето отиват в турската столица... <следват податки за различните спекулативни цени на стоки през различните времена на годината, при различните политически условия, различните курсове на валутите и проч. Даден е дълъг списък на различни стоки с техните цени – съответно през ноември и април...>

29. Библиогр. корпус на тр. / Н. М. – библиогр. запис на ез. на ориг. и прев. на бълг. на създадената от Н. М. анотация: с. 152-153 тук (с. – схема от корпуса на т. 6. „*Auteurs français, allemands et anglais, 1664-1911*” на „*Contribution à l'histoire du commerce bulgare: Doc. offic. et rapports consulaire*” – 1970 /1971)

BULGARIEN

Bulgarien (Hafenbau und Handelsreglement in Varna – Bulgariens steigender Handel. – Schiffbruch). // J o u r n a l des Österreichischen Lloyd. IX. Jahrg. N 2. Trierst, 1844, Fol. [p. 1].

N.V.W. – 60.365 – D

(загл. в прев. на бълг.: „*БЪЛГАРИЯ (Пристанищни съоръжения и търговски правила във Варна – българската развиваща се търговия – корабокрушения)*”)

(с. 1) Пристанището на Варна е изключително важно за българската вносна и износна търговия. То е регулирано от правилата за търговия и корабоплаване на турската империя.

Морската търговия от Варна, Бургас, Балчик, Созопол, Ахтопол и други малки места на българското черноморско крайбрежие е в пълен възход. Голяма част от износа е насочен към Триест и Венеция. Той се извършва от турски и гръцки кораби. Има също така много австрийски и други европейски кораби. Случват се обаче и корабокрушения.

На 24 октомври на път от Варна за Несабър при нос Емине австрийският търговски кораб „Лоскана” с капитан Роко Маргинолич потъва, но екипажът за щастие се спасява. Тъй като във Варна няма Австрийско консулство, то корабокрушението е регистрирано във Френското вицеконсулство. Товарът на кораба е потънал, но капитанът успял да спаси част от кораба на стойност 30 000 пиастра... <следва описание на спасения такелаж (*нидерландски: takelage – от: takel – оборудване. – Бел. А. К., Н. К.*) и други подробности за регистрацията във Френските консулства във Варна и Константинопол, както и усложненията от това, че няма Австрийско консулство...>

ВЪПРОСИ ЗА ПРОВЕРКА

1. Какво представлява *библиографската екстериорика (патриотиката)* на една страна?
2. С какво се занимава *библиографската Булгарика*?
3. На кои други страни – освен на България – познавате *библиографската екстериорика* и как се нарича тя?
4. Кои са петте поредици от *Петокнижието по ретроспективна булгарика* на акад. Н. Михов?
5. По предговорите и анотациите на томове от *Петокнижието по ретроспективна булгарика* на акад. Н. Михов в какви тезиси бихте реконструирали библиографския завет на учения и как бихте субординирали тези тезиси по значение?
6. Каква реконструкция бихте могли да направите на грандиозното *историографско есе* за България на акад. Н. Михов, кристализиращо от текстовете на неговите справочно-информационни анотации – индикативни реферати в *Петокнижието по ретроспективна булгарика*?
7. В кои български и чуждестранни библиотечни книгохранилища се притежават отделни томове или цялото *Петокнижие по ретроспективна булгарика* на акад. Н. Михов?

През тръни към звездите!

8. Кое е названието на *текущата национална библиография по България* и в кои години тя излиза? Преустановено в Най-новото време, това текущо издание по какъв начин може да бъде възродено?

9. В кои чуждестранни библиотеки и архиви на света работи акад. Н. Михов за създаването на *ретроспективната библиографска България*?

10. По каква специалност е базовото образование на акад. Н. Михов и къде то е получено?

11. Кое е първото издание, посветено на акад. Н. Михов и с коя българска библиографска институция то е свързано?

12. В кои сфери на познанието са научните интереси на акад. Н. Михов, съдейки по неговите публикации – не само по *България*?

13. Каква е общата култура на акад. Н. Михов, съдейки по неговите изяви в продължение на целия му жизнен път?

14. Как бихте обрисували многостранната личност на библиографа, съдейки по персоната и делото на акад. Н. Михов?

ДЕЙКСИС

I. За авторите

Учебникът *„Българика: Академик Никола Михов”* на водещите библиографи на България – **проф. д.п.н. Александра Куманова** (Университет по библиотекознание и информационни технологии – УниБИТ) и **доц. д-р Никола Казански** (Централната библиотека на Българската академия на науките – ЦБ на БАН) е научно събитие в съвременната библиографска култура. Освен това – първият от учените в продължение на много години е библиограф и редактор на изданията на **националната библиография на България – Сер. 8. на която е Българика** – в Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий” (НБКМ).

Учебникът е *първи* по структурирането на *библиографска Българика*.

Учебникът е *първото монографично издание*, посветено на *личността и делото на акад. Никола Михов* – родоначалника на *Българика* – на нейното ретроспективно мироздание, създадено еднoлично в чуждестранните библиотеки и архиви на света.

Именно проф. А. Куманова и доц. Н. Казански са автори на встъпителния предговор – *първата пространна и изчерпателна научна студия за акад. Н. Михов* (с. 7-65) към *първата монографична биобиблиография на колоса* [24-I] (с. 7-65), публикувана през 2022 г. от НБКМ и базирана от работата на тази библиотека съвместно с Регионална библиотека „Априлов–Палаузов”, Габрово.

II. За изданието

Мирозданието на хипертекстовите *енциклопедични и екстериорни изражения на всяка национална култура* са не само *най-трудоемките, най-времеемките, най-уплътнените когнитивни текстови архитектури*, но те са инструментът за *свързване на националната менталност*

с планетарната. По изданията по българика и енциклопедика на България може да бъде съдено за състоянието на науката, културата и обществото в страната.

На диптиха по **информационно моделиране на хипертекст** – Книга I: *Енциклопедика* и Книга II: *Българика* – е посветено забележителното и първо по рода си у нас проучване на УниБИТ „Световни топови на информатизацията в България”.

Книга II. „Българика: Академик Никола Михов” е огромно интелектуално постижение за разкриване на *Българика* като **ос на хуманитарното знание**, наблюдавана чрез изданието и в личността и творческия път на централната персоналия, и в генезиса на структурирането на информационната планетарна парадигма на съвременния свят. Тази изключително сложна материя е поднесена на страниците на учебника „*Българика: Академик Никола Михов*” елегантно, вдъхновено, конкретно – благодарение на това, че авторите на труда изследват интересувания ги **хипертекстови комплекс методологично и холистично в качеството му на когнитивен клъстер** – всеки негов елемент се отразява във всички останали.

Калейдоскопът на *Българика* на страниците на труда е неотделима част от световната *екстериорика* – от *международната универсална библиография*.

III. За приемствеността в познанието

Един удивителен **филогенезис на библиографското познание** прозира от страниците на „*Българика: Академик Никола Михов*”.

Главната персоналия на труда – при цялото многогласие от личности, звучащо от страниците на учебника, изобилстващ от споменаването на отечествени и чуждестранни библиографи и други учени с техните конкретни приноси – **акад. Никора Михов** със своето „*Петокнижие*” в 17 т. (1914-1971) е **Учителят** – пътеводна звезда на библиографа **проф. Тодор Боров**.

Именно на проф. Тодор Боров се отдава – между многото исторически чудеса, които той извършва (и учебникът стриктно повествува за тях компаративистично) да изгради позиционираната от *ретроспективната Българика* на акад. Н. Михов *международната универсална ретроспективна библиография на България* – „*Пътя към книгите*” (1942).

На Ученика на проф. Т. Боров – библиографа – енциклопедист **Милен Куманов** е посветен учебникът „*Българика: Академик Никола Михов*”, който „чрез своя Учител (Т. Б. – Бел. Н. В.) – постоянно е в досег с личността и делото на акад. Никола Михов, вдъхновило го за създаването

Per aspera ad astra!

на 220 уникални справочно-енциклопедични монографични издания, на които е автор или основен двигател на възпитаните от него творчески колективи – явление в културния живот на България и в патриотиката – българиката...” (с. 12 на *наст. изд.*: Предг.) (*вж и*: Кн. I. на диптиха от издания по информационно моделиране на хипертекст, в която е поместена биобиблиогр. на учения)... Самият М. Куманов е осмислен от А. Куманова и Н. Казански в *наст. учебник* и като „нашият Учител” (*пак там*)...

Духовното родство на личности и идеи като център на единството от **специалното професионално – библиографското и когнитивното универсално – философско-научното начало в природата на изследователя** е в центъра на внимание на учебника „*Булгарика: Академик Никола Михов*”.

За онтологичната спирала **Учител – Ученик**, обединяваща в **Евангелския нравствен завет** времената, е *този учебник („По това ще познаят всички, че сте Мои ученици, ако любов имате помежду си.” – Йоан, 13: 35)*...

IV. За педагогическото *intentio* на учебника

Учебникът „*Булгарика: Академик Никола Михов*” е открита **карта по нравствено и професионално възпитание на библиографа – изследовател.**

В него **обучението** е издигнато до най-висшата ипостас на педагогиката – **възпитанието.**

Тук уникалната личност на акад. Никола Михов е разкрита като **безапелационен човешки и когнитивен магнит.**

Светлината на тази личност продължава да привлича **Ученици** – както е било с проф. Тодор Боров, който е привличал **Ученици** – както е било с Милен Куманов, който е привличал **Ученици** – както е било с Александра Куманова и с Никола Казански, които ни привлякоха нас – техните спътници и съратници на библиографската и историографската нива...

И всички ние сме вперени в утрешния ден – в поколенията неофити, които се появяват пред нас, защото

**„Ако не си дал на хората себе си,
нищо не си им дал.” –**

Аксел Мунте.

Д-р Николай Василев

ЧУДОТО НА БЪЛГАРСКАТА БИБЛИОГРАФИЯ В РАМКИТЕ НА СВЕТОВНАТА БИБЛИОГРАФСКА ПАРАДИГМА

След пет вековно чуждо владичество българският народ възкръсва за света чрез „чудото“ на Българското възраждане. След Освобождението през 1878 г. страната само за половин век успява да заеме отново своето място сред европейските нации и да се вгради в европейската цивилизация.

По-малко известно за широката публика е **чудото на българската библиография**, което се извършва от светата троица на академиците Александър Теодоров-Балан (1859-1959), Никола Михов (1877-1962) и професор Тодор Боров (1901-1993).

Особено място сред тях заема именно академик Никола Михов, който **извежда българската екстериорика (Булгарика) на световно ниво**.

Този забележителен процес е разкрит и анализиран в учебника на проф. Александра Куманова от УниБИТ и доц. Никола Казански от БАН.

Житейският път на Н. Михов е пример за изключителна интелигентност и всеотдайно служене на българската наука.

Той е не само талантлив статистик и историк, роден библиограф, но и рядък енциклопедист, учител и възпитател на поколения ученици, студенти и обикновени българи.

Никола Михов започва **създаването на системна и научно изградена енциклопедична универсална библиография** с установяване на съответствия между *отечествения* и *екстериорния* културни ареали, като **издирва и събира материали за библиографски указатели върху Турция и България въз основа на българското историческо научно екстериорно изворознание**.

Резултатът е **17 обемисти труда в областта на универсалната компаративистична библиографска енциклопедична екстериорика**.

За съжаление идеите и конкретните му планове за разработването на 5-томна руска „Булгарика“, както и за „Булгарика“ в *англосаксонската* литература, не се осъществяват поради неблагоприятната политическа обстановка по онова време.

Per aspera ad astra!

Н. Михов стои в основата на създаването на Български библиографски институт, който има уникалната мисия да осъществява библиографската дейност и библиографския контрол на информацията в страната в епохата на научно-техническата революция от средата на миналия век.

Преподавателската му дейност в Стопанска академия „Димитър Апостолов Ценов” в Свищов от 1938 до 1957 г. е базова за Научноизследователския институт за стопански изследвания към Академията в Свищов и на нейния образцов научен орган – списанието „*Народостопански архив*”.

Лекциите му по обща култура, история на науката и специалните музикални лектории, водени от него, издигат неимоверно нивото на това провинциално висше учебно заведение, както и на градската общественост, която ги посещава масово.

Не по-малко поучителен е неговият духовен облик на хуманист, патриот, беззребреник и културна икона.

Академик Никола Михов създава школа от талантиливи библиографи и сред тях на първо място е професор Тодор Боров. Именно библиографската му школа е възплъщение на най-добрите традиции на европейската и световната библиографска наука.

Достойни продължители на неговото дело са българските универсални и научни библиотеки като Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий”, Централната библиотека на Българската академия на науките, Университетска библиотека „Св. Климент Охридски”, Народна библиотека „Иван Вазов”, както и Университетът по библиотекознание и информационни технологии – флагман на библиотечно-информационното образование в България.

Проф. Александра Куманова – преподавател по обща библиография и философско наукознание, теоретик на морфологията на световната универсална хуманитарна библиография и автор на 80 справочно-енциклопедични издания, и доц. Никола Казански – библиограф от Централната библиотека на БАН, дават синтезиран обзор на библиографската когнитивна парадигма на познание към ХХI в., като очертават и разкриват мястото на трудовете по *българика* на Н. Михов в нея в качеството им на хипертекст.

Учебникът е едновременно и изследване на живота и дейността на акад. Никола Михов, компендиум по обща и специална библиография, както и енциклопедичен справочник по международна библиография от създаването ѝ до днес.

Изданието е ценно пособие за всички – студенти, специалисти – библиотекарите, библиографи, историци, икономисти, статистици..., но и любители на библиографията.

Проф. д.ик.н. Стоян Денчев

THE FUNDAMENTALS OF THE BULGARIAN INTERNATIONAL BIBLIOGRAPHY – *BULGARICA*

Bulgaria is comparatively small and hardly known as a country in the world. It gains its independence 145 years ago during the Russo-Turkish War of liberation of 1877-1878.

Though its spiritual emancipation started 250 ago by virtue of the Bulgarian National Revival.

But its medieval deed for preservation and continuation of the Cyrillo-Methodian heritage earned to it a reputation of the *Spiritual state* (by Acad. D. Lihachev).

In a relatively short time Bulgaria makes up its centuries-old backwardness from the European civilization.

It is especially obvious in the field of the **national and international bibliography**.

Exceptional merit for their development belongs namely to Academician Nikola Mihov.

His life-work has been scrutinized in the study–manual of *Bulgarica* by Prof. Alexandra Kumanova and Assoc. Prof. Nikola Kazanski *Academician Nikola Mihov – the Spirit of Bulgarica* (Sofia, 2023).

Nikola Vasilev Mihov (1877-1962) is a Bulgarian bibliographer and encyclopedist in the field of the *exteriorica* of the history, economy and statistics of Bulgaria. He aimed the study of extremely complex objects in the domain of the *exteriorica* – a substructure for correlation of the national and international lines of the universal bibliography of any civilized country. Such are his bibliographical works for: population of Turkey and Bulgaria, periodical articles on Turkey and Bulgaria, consular commercial reports in Turkey and Bulgaria, etc.

His fundamental works in the sphere of the world bibliography and the first *exteriorica* Bulgarian bibliography of bibliographies are: *Bibliographical sources of the history of Turkey and Bulgaria* in 4 vols 1914-1934; *Population of Turkey and Bulgaria in XVIII u XIX c.* in 4 vols 1915-1935 г.; *Bulgaria and its people by foreign testimonies* : 1. *French editions* (1918); 2. *German editions* (1929); *Bibliography of articles in*

Per aspera ad astra!

German, English, French and Italian periodicals about Turkey and Bulgaria (1938);
Contributions to the history of Bulgarian trade in 5 vols (1941-1953).

As an alumnus of the **European universities** in Geneva and Brussels and follower of the **Russian** (Plekhanov, Kovalevski, Rubakin) and **German** (Swenke, Carolsfeld) schools in the scientific bibliography he is a founder of the retrospective *Bulgarica*, as well as an author of the first *exteriorica* Bulgarian bibliography of bibliographies. His bibliographic school is an embodiment of the best traditions of the European and world bibliographical science.

Nikola Mihov had an idea to carry out a 5-volumes **Russian** *Bulgarica*, as well as *Bulgarica* about Bulgaria and Bulgarians in the Anglo-Saxon literature, but it did not end because of the political hindrances at the time.

Namely by the *exteriorica* bibliographical works of N. Mihov Bulgaria caught up with France, Germany and Russia in this field... N. Mihov is in the same order as Ch.V. Langlois, G. Schneider, K.R. Simon, L.-N. Malelès, I.V. Gudovschikova, A. Taylor.

In this study-manual of *Bulgarica* is made a thorough survey of the development of the international bibliographical theory and practice and the authors make an inference, that the trends of the bibliographical *exteriorica* (N. Mihov) and of the international universal bibliography (T. Borov) is in the very fundamentals of Bulgarian bibliographical science as a part of the universal informatization.

The study's references represent a kind of an advisable bibliography of the personality and deed of Academician Nikola Mihov.

As a whole the study is a sterling compendium of the retrospective *Bulgarica*, in which are outlined its perspectives, related to the electronization of general library and bibliographic catalogue of the works of Acad. Nikola Mihov.

Prof. Irina Linden, PhD

ОСНОВИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА МЕЖДУНАРОДНА БИБЛИОГРАФИЯ – БУЛГАРИКА

България е сравнително малка и слабо известна страна за света. Тя получава своята независимост преди 145 години в резултат на Освободителната руско-турска война от 1877-1878 г.

Нейното духовно освобождение обаче започва преди повече от 250 години благодарение на процеса на Българското възрождане.

Но нейното средновековно дело за съхранение и продължение на Кирило-Методиевското наследство ѝ спечелват названието „държава на духа” (по акад. Д. Лихачев).

За сравнително кратко време България успява да навакса в голяма степен своето вековно изоставане от европейската цивилизация.

Това е особено видимо в областта на **националната и международната библиография**. Изключителна заслуга за началото на последната има именно академик Никола Михов. Неговият живот и дело са анализирани в **изследването – учебник по българика** на проф. Александра Куманова и доц. Никола Казански „Академик Никола Михов – Духът на *Българика*” (София, 2023).

Никола Василев Михов (1877-1962) е български библиограф – енциклопедист в областта на *екстериориката* по история, икономика и статистика на България. Той си поставя за цел изучаването на особено сложни комплексни обекти в областта на *екстериориката* – **фундамент за съотнасяне на националната и световната линии в универсалната библиография на всяка цивилизована страна**. Такива са неговите библиографски трудове за: населението на Турция и България, статиите му върху Турция и България в периодичния печат, осмислянето на репортажите на чуждестранните търговски консули в Турция и България и т.н.

Неговите фундаментални трудове в областта на световната библиография и първата *екстериорна* българска библиография на библиографиите са: **Библиографски източници за историята на Турция и България** : В 4 т., написани в периода 1914-1934 г.; **Населението на Турция и България през XVIII**

Per aspera ad astra!

и XIX век – библиографски издирвания : В 4 + 1 т., написани в периода 1915-1935 г.; **България и нейният народ по свидетелства на чужденци** : 1. *Откъси от френски издания (написани на фр. ез.)* (1918); 2. *Издания на немски език (написани на нем. ез.)* (1929); **Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България (на фр. ез.)** (1938); **Принос към историята на българската търговия** : В 5 + 1 т. (написани на фр. ез.) (1941-1953).

Като възпитаник на европейските университети в Женева и Брюксел и следовник на руската (Плеханов, Ковалевски, Рубакин) и немската (Швенке, Каролсфелд) школи в научната библиография, той е основоположник на ретроспективната „Булгарика“, както и автор на първата екстериорна българска библиография на библиографите.

Неговата библиографската школа е възплъщение на най-добрите традиции на европейската и световната библиографска наука.

Никола Михов е имал идеята за разработването на 5-томна руска „Булгарика“, както и за „Булгарика“ – за България и за българите в англосаксонската литература, но това не се осъществява поради неблагоприятната политическа обстановка по онова време.

Именно чрез екстериорните библиографски трудове на Н. Михов България става съизмерима в културно-цивилизационен смисъл на Франция, Германия, Русия... Имената на библиографите, с които в един ред стои името на Н. Михов, са теоретичите и практиците на библиографската екстериорика като: Ш. В. Ланглоа, Г. Шнайдер, К. Р. Симон, Л.-Н. Малклес, И. В. Гудовшчикова, А. Тейлър.

В изследването – учебник по *булгарика* е направен обстоен обзор на развитието на международната библиографска и библиографоведска теория и практика, като авторите заключават, че линията на библиографската екстериорика (Н. Михов) и на международна универсална библиография (Т. Боров) е утвърдена в библиографознанието като решаващ реактив за формиране на статуса на българската библиографоведска мисъл като част от световното движение на универсалната планетарна информатизация.

Справочният апарат към труда представлява своего рода препоръчителна библиография по личността и делото на акад. Никола Михов. Като цяло учебникът е ценно помагало и компендиум по основите на ретроспективната Булгарика, за която са очертани и перспективните й футуристични хоризонти, свързани с електронизацията на своден библиотечно-библиографски каталог по трудовете на акад. Никола Михов.

Проф. д-р Ирина Линден

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР / Александра Куманова, Никола Казански	9
АКАДЕМИК НИКОЛА МИХОВ – ПЪРВИЯТ БЪЛГАРСКИ БИБЛИОГРАФ – ЕНЦИКЛОПЕДИСТ: ДУХЪТ НА ЕКСТЕРИОРИКАТА ПО ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ – ЧАСТ ОТ СВЕТОВНАТА УНИВЕРСАЛНА БИБЛИОГРАФИЯ / Александра Куманова, Никола Казански	13
I. AD GLORIAM (ЛИЧНОСТТА НА НИКОЛА МИХОВ)	13
I. 1. Профил на библиографа – енциклопедист (екстериориката по история на България)	13
I. 2. Черти от биографията	15
I. 3. Началото на пътя на библиографа	22
I. 4. Посвещаване на библиографията	25
I. 5. Граждански измерения на учения	32
I. 6. Български библиографски институт	37
I. 7. Памет, библиографска школа и културна вечност	40

Per aspera ad astra!

II. AD INFINITUM

(БИБЛИОГРАФОВЕДСКАТА ПАРАДИГМА

АКАД. НИКОЛА МИХОВ – ПРОФ. ТОДОР БОРОВ

В СВЕТОВНАТА УНИВЕРСАЛНА БИБЛИОГРАФИЯ) 49

II. 1. Externus 49

II. 2. Коренова система на екстериориката, която овладява Н. Михов, за осъществяването на своето дело по ретроспективна България на историческата наука 52

II. 3. Н. Михов – когнитивно лоно на теорията и практиката на библиографската екстериорика 54

II. 4. Lumen mundi: Метасистемно място на Н. Михов в националната и световната универсална библиография 68

III. МИКРОСТРУКТУРАТА НА БУЛГАРИКА

В КОНЦЕПЦИЯТА НА Н. МИХОВ:

ЧЕСТТА НА БИБЛИОГРАФА

(Обобщение) 71

III. I. Н. Михов и библиографската вселена – планетарната инфраструктура към и след момента на създадената от него *България* (1914-1953) 71

III. II. Микроструктурата на *България* в концепцията на Н. Михов (1914-1953) 79

III. III. Честта на библиографа 83

Бележки 85

Илюстрации 89

1. *Никола Михов – студент (Брюксел, 1899) (фотография) 3*

2. *Никола Михов – Учител (София, 1959) (фотография / Иван Пенков) 17*

3. *Георгий Плеханов (Париж, 1900) (фотопортрет) 19*

4. *Максим Максимович Ковалевски (Париж, 1900) (фотопортрет) 20*

5. *Никола Михов и Иван Пенков (София, 1944) (фотография) 24*

6. *Н. А. Рубакин (Лозана, 1914) (фотопортрет) 26*

7. *Никола Михов – сред книгите (София, 1930) (фотография) 27*

8. *Паул Швенке (Берлин, 1900) (фотография) 28*

9. *Франц фон Каролсфелд / Валтер Витинг (Walther Günther Julian Witting),
1898 (живописен портрет) 29*

През тръни към звездите!

10. Рачо Казански (София, 1970) (фотопортрет)	34
11. Владимир Пришляк (Париж, 1926) (фотопортрет)	36
12. Никола Михов / Иван Пенков, 1944 (живописен портрет) (фотография / Емилия Волева)	41
13. Никола Михов / Иван Пенков, 1947 (бюст в БАН) (фотография / Емилия Волева)	42
14. Никола Михов / Борис Кадийски (Габрово, 2006) (скулптура) (фотография)	43
15. Никола Михов – библиограф и енциклопедист (София, 1960) (фотография / Иван Пенков)	48
16. Тодор Боров под знака на Никола Михов / Васил Стоилов, 1942 (живописно платно, фрагмент) (фотография)	89
Приложения	91
Списък на приложенията	154
Цитирана литература, представена във вид на препоръчителна библиография за акад. Никола Михов	162
I. Трудове на Никола Михов (по хронол.-азб. ред на първ. публ. на загл. – на кирилица и латиница)	162
II. Трудове за Никола Михов	167
II. 1. Монографичен библиографски указател с академична студия	167
II. 2. Юбилейни сборници	167
II. 3. Аналитични публикации	167
III. Библиографски панорами на световната универсална библиография, с които е съизмерима енциклопедичната библиографска екстериорика на Никола Михов като неотделима от нея екзистенциална част (по азб. ред на публ. – на латиница и кирилица)	174
IV. Терминологичен лабиринт за определяне на характера на енциклопедичната библиографска екстериорика на Никола Михов (по азб. ред на публ. – на латиница и кирилица)	195
Именен показалец	201
Географски показалец	205
Показалец по местоиздаване	207

Per aspera ad astra!

POST SCRIPTUM

(Реконструкция на библиографския завет на учения) /

Александра Куманова, Никола Казански	209
III. IV. I. <i>Петокнижие по ретроспективна булгарика</i>	212
III. IV. II. Гешалт на мисленето (Текстология: предговори и анотациите на учения)	213
III. IV. II. I. Библиографски източници за историята на Турция и България	213
III. IV. II. II. Населението на Турция и България през XVIII и XIX в.	221
III. IV. II. III. България и нейният народ по свидетелства на чужденци	227
III. IV. II. IV. Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България	227
III. IV. II. V. Принос към историята на българската търговия	227

ВЪПРОСИ ЗА ПРОВЕРКА /

Александра Куманова, Никола Казански	234
--	-----

ДЕЙКСИС /

Николай Василев	236
-----------------------	-----

ЧУДОТО НА БЪЛГАРСКАТА БИБЛИОГРАФИЯ

В РАМКИТЕ НА СВЕТОВНАТА БИБЛИОГРАФСКА ПАРАДИГМА /

Стоян Денчев	239
--------------------	-----

THE FUNDAMENTALS OF THE BULGARIAN INTERNATIONAL BIBLIOGRAPHY – *BULGARICA* /

Irina Linden	241
--------------------	-----

ОСНОВИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА МЕЖДУНАРОДНА БИБЛИОГРАФИЯ – *БУЛГАРИКА* /

Ирина Линден	243
--------------------	-----

CURRICULUM VITAE 253 |

Синопис на <i>български</i>	254
-----------------------------------	-----

Синопис на <i>руски</i>	254
-------------------------------	-----

Синопис на <i>английски</i>	254
-----------------------------------	-----

Синопис на <i>немски</i>	255
--------------------------------	-----

Синопис на <i>френски</i>	255
---------------------------------	-----

CONTENTS

INTRODUCTION / Alexandra Kumanova, Nikola Kazanski	9
ACADEMICIAN NIKOLA MIHOV – FIRST BULGARIAN BIBLIOGRAPHER – ENCYCLOPEDIST: THE SPIRIT OF THE <i>EXTERIORICA</i> OF THE HISTORY OF BULGARIA – A PART OF THE WORLD UNIVERSAL BIBLIOGRAPHY / Alexandra Kumanova, Nikola Kazanski	13
I. AD GLORIAM (THE PERSONALITY OF NIKOLA MIHOV)	13
I. 1. Profile of bibliographer – encyclopedist (<i>Exteriorica</i> of the history of Bulgaria)	13
I. 2. Traits of the biography	15
I. 3. Outset of bibliographer’s way	22
I. 4. Devotion to the bibliography	25
I. 5. Civic vertues of the scientist	32
I. 6. Bulgarian Bibliographical institute	37
I. 7. Memory, bibliographic school and culctural eternity	40

Per aspera ad astra!

II. AD INFINITUM (BIBLIOGRAPHICAL PARADIGM ACAD. NIKOLA MIHOV – PROF. TODOR BOROV IN THE WORLD UNIVERSAL BIBLIOGRAPHY)	49
II. 1. Externus	49
II. 2. Root system of the <i>Exteriorica</i>, overmastered by N. Mihov, in order to realize the retrospective <i>Bulgarica</i> of the historical science	52
II. 3. N. Mihov – cognitive bosom of the theory and practice of the bibliographic <i>Exteriorica</i>	54
II. 4. Lumen mundi: Meta-systemic place of N. Mihov in the national and international universal bibliography	68
III. MICROSTRUCTURE OF <i>BULGARICA</i> IN THE CONCEPT OF N. MIHOV: BIBLIOGRAPHER'S CREDIT (Summary)	71
III. I. N. Mihov and the bibliographic universe – universal infrastructure <i>to</i> and <i>after</i> the created by him <i>Bulgarica</i> (1914-1953)	71
III. II. Microstructure of <i>Bulgarica</i> in the concept of N. Mihov (1914-1953)	79
III. III. The Honor of the Bibliographer	83
Notes	85
Illustrations	89
1. <i>Nikola Mihov – student (Brussels, 1899) (photo)</i>	<i>3</i>
2. <i>Nikola Mihov – Teacher (Sofia, 1959) (photo / Ivan Penkov)</i>	<i>17</i>
3. <i>Georgiy Plehanov (Paris, 1900) (photo).....</i>	<i>19</i>
4. <i>Maxim Maximovich Kovalevskiy (Paris, 1900) (photo).....</i>	<i>20</i>
5. <i>Nikola Mihov and Ivan Penkov (Sofia, 1944) (photo).....</i>	<i>24</i>
6. <i>N. A. Rubakin (Lausanne, 1914) (photo).....</i>	<i>26</i>
7. <i>Nikola Mihov – among books (Sofia, 1930) (photo).....</i>	<i>27</i>
8. <i>Georg Paul Schwenke (Berlin, 1900) (photo)</i>	<i>28</i>
9. <i>Franz von Carolsfeld / Walther Günther Julian Witting, 1898 (portrait).....</i>	<i>29</i>

10. <i>Racho Kazanski (Sofia, 1970) (photo)</i>	34
11. <i>Vladimir Prishlyak (Paris, 1926) (photo)</i>	36
12. <i>Nikola Mihov – portrait / Ivan Penkov, 1944</i>	41
13. <i>Nikola Mihov – bust in Bulgarian Academy of Sciences / Ivan Penkov, 1947</i> ...	42
14. <i>Nikola Mihov / Boris Kadiyski (Gabrovo, 2006) (sculpture) (photo)</i>	43
15. <i>Nikola Mihov – bibliographer and encyclopedist (Sofia, 1960) (photo / Ivan Penkov)</i>	48
16. <i>Todor Borov under the sign of Nikola Mihov / Vasil Stoilov, 1942 (painting, fragment) (photo)</i>	89
Supplements	91
List of the supplements	154
Cited literature, presented as an advisable biobibliography of Acad. Nikola Mihov	162
I. Works by Nikola Mihov (in chronol.-alphab. order on first publ. titles – in Cyrillic and Latin)	162
II. Works about Nikola Mihov	167
II. 1. Monographic biobibliographic index with academic study	167
II. 2. Festschrifts	167
II. 3. Analytical publications	167
III. Bibliographic panoramas of the world universal bibliography, commensurable with the encyclopedic bibliographical <i>Exteriorica</i> of Nikola Mihov as its intrinsic essential part (in alphab. order of publ. – in Cyrillic and Latin)	174
IV. Terminological labyrinth for determination of the encyclopedic bibliographical <i>Exteriorica</i> of Nikola Mihov (in alphab. order of publ. – in Cyrillic and Latin)	195
Index of names	201
Geographical index	205
Index of places of publication	207

Per aspera ad astra!

POST SCRIPTUM

(Reconstruction of the scholar's bibliographical legacy) /

Alexandra Kumanova, Nikola Kazanski	209
III. IV. I. <i>Pentateuch</i> of the retrospective <i>Bulgarica</i>	212
III. IV. II. <i>Gestalt</i> of the thought	
(Textology: introductions and annotations of the scholar)	213
III. IV. II. I. Sources bibliographiques sur l'histoire de la Turquie et de la Bulgarie .	213
III. IV. II. II. La population de la Turquie et de la Bulgarie au XVIII-e et XIX-e s. ...	221
III. IV. II. III. La Bulgarie et son peuple d'après les témoignages étrangers	227
III. IV. II. IV. Bibliographie des articles de périodiques allemands, anglais, français et italiens sur la Turquie et la Bulgarie	227
III. IV. II. V. Contribution à l'histoire du commerce bulgare: documents officiels et rapports consulaires	227

QUESTIONS FOR EXAMINATION /

Alexandra Kumanova, Nikola Kazanski	234
---	-----

DEIXIS /

Nikolay Vasilev	236
-----------------------	-----

THE MIRACLE OF THE BULGARIAN BIBLIOGRAPHY IN THE FRAMEWORK OF THE UNIVERSAL BIBLIOGRAPHICAL PARADIGM /

Stoyan Denchev	239
----------------------	-----

THE FUNDAMENTALS OF THE BULGARIAN INTERNATIONAL BIBLIOGRAPHY – *BULGARICA* /

Irina Linden	241
--------------------	-----

ОСНОВИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА МЕЖДУНАРОДНА БИБЛИОГРАФИЯ – *БУЛГАРИКА* /

Ирина Линден	243
--------------------	-----

CURRICULUM VITAE 253 |

Synopsis in <i>Bulgarian</i>	254
------------------------------------	-----

Synopsis in <i>Russian</i>	254
----------------------------------	-----

Synopsis in <i>English</i>	254
----------------------------------	-----

Synopsis in <i>German</i>	255
---------------------------------	-----

Synopsis in <i>French</i>	255
---------------------------------	-----

CURRICULUM VITAE

ВАСИЛЕВ Николай, ас. д-р (България)
ВАСИЛЕВ Николай, асс. д-р (България)
VASILEV Nikolay, Assist. Prof. PhD (Bulgaria)

ДЕНЧЕВ Стоян, акад. проф. д.ик.н. (България)
ДЕНЧЕВ Стоян, акад. проф. д.эк.н. (България)
DENCHEV Stoyan, Acad. Prof. DSc (Bulgaria)

КАЗАНСКИ Никола, доц. д-р (България)
КАЗАНСКИ Никола, доц. д-р (България)
KAZANSKI Nikola, Assoc. Prof. PhD (Bulgaria)

КУМАНОВА Александра, акад. проф. д.п.н. (България)
КУМАНОВА Александра, акад. проф. д.пед.н. (България)
KUMANOVA Alexandra, Acad. Prof. DSc (Bulgaria)

ЛИНДЕН Ирина, проф. д-р (Россия, США)
ЛИНДЕН Ирина, проф. д-р (Русия, САЩ)
LINDEN Irina, Prof. PhD (Russia, USA)

МАКСИМОВА Марияна, магистър (България)
МАКСИМОВА Марияна, магистр (България)
MAXIMOVA Mariyana, master (Bulgaria)

РАЛЕВА Диана, гл. ас. (България)
РАЛЕВА Диана, гл. ас. (България)
RALEVA Diana, Chief Assist. Prof. (Bulgaria)

Per aspera ad astra!

БУЛГАРИКА: Академик Никола Михов – Духът на *булгарика* : Диптих по информационно моделиране на хипертекст : Книга II. Учебник по структуриране на *булгарика* / Александра Куманова (авт., предл., биобиблиогр., науч. ред.), Никола Казански (авт., предл., терминолог., науч. ред.) ; Дейкисис, науч. ред. Николай Василев ; Библиогр. ред.: Диана Ралева, Марияна Максимова ; Рец.: Стоян Денчев, Ирина Линден. – София : За буквите – О писменехъ, 2023. – 256 с. : с 16 ил. ; 62 факсим. – (Факлоносци ; XXXIV)

Изд. е в чест на 70-год. от възстановяването на Българската патриаршия и 145-год. от рожд. на акад. Н. Михов ; Посв. на проф. М. Куманов.

ISBN 978-619-185-598-8 ; E ISBN 978-619-185-599-5

СИНОПСИС

Учебникът „*Булгарика: Академик Никола Михов*“ е първият по рода си когнитивен труд в изследваната комплексна научно-приложна сфера, преподавана от 2003 г. за първи път в рамките на учебния процес по ядрото от библиотечно-информационни дисциплини в катедра „Библиотечни науки“ (*в годините – и други названия*) на Университета по библиотекознание и информационни технологии. По темата на труда *този* учебник е и първото монографично издание, посветено на безаналоговия научен подвиг на библиографа – ерудит, първият български енциклопедист на ХХ в. – системолог и статистик с необичайно широка обща култура акад. Никола Михов (6.03.1877, Габрово – 5.04.1962, София). Много преди началото на информационния бум на планетата от 40-те години на ХХ в. и в хода на тази модерна парадигма, която определя природата и на информационното, и на знаниевото общество, акад. Н. Михов създава в пет обемни поредици в общо 17 огромни тома *Петокнижието на ретроспективната библиографска булгарика* (1914-1971).

Идеолог и създател – родоначалник на *ретроспективната библиографска Булгарика*, акад. Н. Михов *отваря* чрез труда си по *Булгарика* пътя: и на *универсалната ретроспективна международна библиография* на България – „*Пътя към книгите*“ (1942) на своя ученик – последният български енциклопедист, създателят на знаменития и с непреходна слава Български библиографски институт (1941-1963) проф. Тодор Боров (30.01.1901, Лом – 27.05.1993, София) (1); и на *текущата библиографска Булгарика* (1964-) (трагично спряла да излиза през 2005 г. и чакаща настойчиво своето възраждане) (2); и на *библиографознанието* – научно-стомателната библиографоведска сфера, изучаваща в единство историята, теорията, практиката и организацията на библиографската дейност (3)...

И *ретроспективната, и текущата библиографска Булгарика*, както и *универсалната ретроспективна международна библиография* на България, и *библиографознанието са крушалният modus vivendi* на осмислената, осъзнатата, разбраната и *библиографски и историографски* наблюдаемата философска справочно-информационна научна картина на България не само като съпоставима и съотносима с аналогични картини на други страни от просветения цивилизационен свят, но и като неразделен онтологичен компонент на този свят – ипостас не само на науката, но и на обществения живот.

Като част от диптих по информационно моделиране на хипертекст учебникът показва *Булгарика* като световен топос на информатизацията в България – какъвто е и нейната *Енциклопедика*.

Ключови думи: *Булгарика – Енциклопедика* – световни топоси на информатизацията в България – хипертекст – информационно моделиране – акад. Никола Михов – *Петокнижие на ретроспективната библиографска булгарика* (1914-1971)

СИНОПСИС

Учебник „*Булгарика: Академик Никола Михов*“ явялется первым в своем роде когнитивным трудом в исследуемой комплексной научно-прикладной сфере, преподающейся с 2003 г., впервые в рамках учебного процесса по ядру библиотечно-информационных дисциплин на кафедре библиотечных наук (*в разные годы были и другие названия*) Университета библиотековедения и информационных технологий. Данный учебник является и первым монографическим изданием, посвященным не имеющему аналогов научному подвигу библиографа-эрудита, первого болгарского энциклопедиста ХХ в. – системолога и статистика с необыкновенно широкой общей культурой, акад. Николы Михова (6.03.1877, Габрово – 5.04.1962, София). Задолго до начала информационного бума на планете – с 40-х годов ХХ в. – и в ходе данной современной парадигмы, определяющей природу и информационного общества, и общества знания, акад. Н. Михов создает пять объемных серий, в общей сложности 17 огромных томах, *Пятикнижие ретроспективной библиографической булгарики* (1914-1971).

Идеолог и создатель – родоначальник *ретроспективной библиографической Булгарики*, акад. Н. Михов *прокладывает* своим трудом по *Булгарике* дорогу; и *универсальной ретроспективной международной библиографии* Болгарии – „*Путь к книгам*“ (1942) своего ученика – последнего болгарского энциклопедиста, создателя знаменитого, обладающего непреходящей славой Българского библиографического института (1941-1963) проф. Тодора Борова (30.01.1901, Лом – 27.05.1993, София) (1); и *текущей библиографической Булгарике* (1964-) (трагически прекратившей выходить в 2005 г. и настойчиво ожидающей своего возрождения) (2); и *библиографоведению* – научно-вспомогательной библиографоведческой сфере, изучающей в единстве историю, теорию, практику и организационно библиографической деятельности (3)...

И *ретроспективная, и текущая библиографическая Булгарика*, как и *универсальная ретроспективная международная библиография* Болгарии, и *библиографоведение* являются *судьбоносным modus vivendi* осмысленной, осознанной, понятой и *библиографически и историографически* наблюдаемой философской справочно-информационной научной картины Болгарии не только как сопоставимой и соотносимой с аналогичными картинями других стран просветенного цивилизованного мира, но и как неотъемлемого онтологического компонента этого мира – ипостаси не только науки, но и общественной жизни.

Как часть диптиха по информационному моделированию гипертекста, данный учебник показывает *Булгарика* как мировой топос информатизации в Болгарии – каковым является и ее *Энциклопедика*.

Ключевые слова: *Булгарика – Энциклопедика* – мировые топосы информатизации в Болгарии – гипертекст – информационное моделирование – акад. Никола Михов – *Пятикнижие ретроспективной библиографической булгарики* (1914-1971)

SYNOPSIS

The manual *Bulgarica: Academician Nikola Mihov* is the first in its kind cognitive work in the research complex scientific-applied field, professed from 2003 for the first time in the framework of the training process of the cluster of library and information subjects in the Department of Library Sciences at the University of Library Studies and Information Technologies. In the subject of the work this manual is the first monograph edition, consecrated to the unique scientific feat of the bibliographer-erudite, first Bulgarian encyclopedist of XX c. – systemologue and statistician

През тръни към звездите!

with unusually large general culture Acad. Nikola Mihov (6.03.1877, Gabrovo – 5.04.1962, Sofia). Long before the start of the information blast in 1940's and during this modern paradigm which denotes the nature of the society of information and knowledge, Acad. Nikola Mihov created in five voluminous serials of 17 large volumes the *Pentateuch of the retrospective bibliographical Bulgaria* (1914-1971).

Ideologist and creator – founder of the *retrospective bibliographical Bulgaria*. Acad. Nikola Mihov opened through its work of *Bulgaria* the road for: and of the *universal retrospective international bibliography of Bulgaria – Road to the Books* (1942) by his follower – the last Bulgarian encyclopedist and creator of the famous and illustrious Bulgarian Bibliographic Institute (1941-1963) Prof. Todor Borov (30.01.1901, Lom – 27.05.1993, Sofia) (1); and of the *current bibliographical Bulgaria* (1964-) (unfortunately ceased to be published in 2005 and urgently waiting for its revival) (2); and of the *bibliographical science – research and applied field*, studied in a unity the history, theory, practice and organization of the bibliographic activity (3)...

And also the *retrospective and current bibliographical Bulgaria*, as well as the *universal retrospective international bibliography of Bulgaria*, and the *bibliographic science* are the crucial *modus vivendi* of the rationalized, realized, comprehended and bibliographically and historiographically observed philosophical reference-information scientific image of Bulgaria not only as a comparative and correlative with analogical pictures of other nations from the enlightened civilized world, but also as an inseparable ontological component of this world – a hypostasis not only of the science, but also of the social life.

As a part of diptych of information modeling of hypertext the manual defines *Bulgaria* as a universal topos of the informatization in Bulgaria – what is also its *Encyclopaedica*.

Keywords: *Bulgaria – Encyclopaedica – universal topos of the informatization in Bulgaria – hypertext – information modeling – Acad. Nikola Mihov – Pentateuch of the retrospective bibliographical Bulgaria (1914-1971)*

ZUSAMMENFASSUNG

Das Lehrbuch „*Bulgaria: Akademiemitglied Nikola Michov*“ ist das erste kognitive Werk seiner Art in entsprechenden komplexen wissenschaftlichen und angewandten Bereich. Das Fach wurde seit 2003 im Rahmen des Curriculums der Kernfächer der Bibliotheks- und Informationswissenschaft am Lehrstuhl der Bibliothekswissenschaften (*in einigen Jahren wurde er anders genannt*) der Universität für Bibliothekskunde und Informationstechnologien beigebracht. Gleichzeitig ist dieses Lehrbuch die erste monografische Ausgabe, die dem Akademiemitglied Nikola Michov (6.03.1877, Gabrovo – 5.04.1962, Sofia) und seiner beispiellosen wissenschaftlichen Leistung als Bibliograph, Gelehrter mit einer ungewöhnlich breiten allgemeinen Kultur, der erste bulgarische Enzyklopädist des 20. Jahrhunderts, der Systemologe und Statistiker gewidmet. Lange vor Beginn des Informationsbooms auf dem Planeten in den 1940er Jahren und im Zuge dieses modernen Paradigmas, das die Natur sowohl der Informations- als auch der Wissenschaftsgesellschaft gestaltet, schuf der Akademiemitglied N. Michov fünf umfangreiche Serien in insgesamt 17 riesigen Bänden *Der Pentateuch der retrospektiven bibliographischen Bulgaria* (1914-1971).

Der Ideologe und Schöpfer, der Gründer der *retrospektiven bibliographischen Bulgaria*, ebnete Akademiemitglied N. Michov durch seine Arbeit den Weg: zur *universellen retrospektiven internationalen Bibliographie Bulgariens – „Weg zu den Büchern“* (1942) seines Schülers – des letzten bulgarischen Enzyklopädisten, des Begründers des berühmten Bulgarischen Bibliographischen Instituts (1941-1963) Prof. Todor Borovs (30.01.1901, Lom – 27.05.1993, Sofia) (1); wie auch der *aktuellen bibliographischen Bulgaria* (1964-) (die tragischerweise 2005 eingestellt wurde und deren Wiederaufnahme sehnsüchtig erwartet wird) (2); und der *Bibliographiekunde – dem wissenschaftlichen Hilfsgebiet der Bibliographie, die Geschichte, Theorie, Praxis und Organisation der bibliographischen Tätigkeit in ihrem Zusammenhang untersucht* (3)...

Sowohl die *Retrospektive und aktuelle Bibliographie Bulgariens*, als auch die *universale retrospektive internationale Bibliographie Bulgariens* und die *Bibliographiekunde – sie alle sind der entscheidende Modus vivendi des sinnvollen, bewussten, klaren und bibliographisch und historiographisch beobachtbaren philosophisch-informationswissenschaftlichen Bildes Bulgariens nicht nur als dasjenige, das mit analogen Bildern anderer Länder der aufgeklärten Zivilisationswelt korrelierbar und vergleichbar ist, sondern auch als untrennbarer ontologischer Bestandteil dieser Welt – der Hypostase nicht nur der Wissenschaft, sondern auch des öffentlichen Lebens.*

Als Teil eines Diptychons zur Hypertext-Informationsmodellierung stellt das Lehrbuch die *Bulgaria* den Welttopos der Informatisierung in Bulgarien, ebenso wie auch seine *Enzyklopädik*.

Schlüsselwörter: *Bulgaria – Enzyklopädik – Welttopos der Informatisierung in Bulgarien – Hypertext – Informationsmodellierung – Akademiemitglied Nikola Michov – Pentateuch der retrospektiven bibliographischen Bulgaria (1914-1971)*

RÉSUMÉ

Le manuel *Bulgaria: Academician Nikola Mihov* est le premier de la sorte ouvrage cognitive dans le domaine complexe, enseigné depuis 2003 pour la première fois dans les disciplines de bibliothéconomie et d'information au Département des sciences de la bibliothèque près l'Université des sciences de la bibliothèque et des technologies de l'information. Dans ce domaine le susdit manuel est le premier ouvrage monographique, consacré à l'exploit unique du bibliographe-éruite, le premier encyclopédiste bulgare du XX s. – systemologue et statisticien avec une culture générale large Acad. Nikola Mihov (6.03.1877, Gabrovo – 5.04.1962, Sofia). Bien avant le début de l'explosion de l'informatique en 1940's et dans la mesure du paradigme moderne qui définit la nature de la société de l'information et du savoir, Acad. Nikola Mihov avait créé en cinq grandes séries de 17 large volumes de *Pentateuch de la bibliographie rétrospective Bulgaria* (1914-1971).

L'idéologue et le créateur – le fondateur de la *bibliographie rétrospective Bulgaria* Acad. Nikola Mihov a ouvert par son ouvrage *Bulgaria* la voie pour: et la bibliographie universelle rétrospective internationale de la Bulgarie – *La Voie des livres* (1942) par son disciple – le dernier encyclopédiste bulgare et le fondateur de l'éminent Institut bibliographique bulgare (1941-1963) Prof. Todor Borov (30.01.1901, Lom – 27.05.1993, Sofia) (1); et la bibliographie courante *Bulgaria* (1964-) (malheureusement suspendue en 2005 et attendant sa restauration) (2); et de la science bibliographique – un domaine de la recherche appliquée étudié dans l'ensemble de l'histoire, la théorie, la pratique et l'organisation de l'activité bibliographique (3)...

Et aussi la *bibliographie retrospective et courante Bulgaria*, autant que la bibliographie universelle rétrospective internationale de la Bulgarie, et la science bibliographique qui sont le *modus vivendi* crucial de l'image rationnelle, réalisée, compréhensible et bibliographiquement et historiographiquement observée de l'image scientifique du référence e de l'information de la Bulgarie non seulement comparable et corrélatif des images analogiques des autres nations du monde civilisé, mais aussi une composante ontologique de ce monde – l'hypostase non seulement de la science, mais aussi de la vie sociale.

Comme une partie du diptych de l'information d'hypertexte du manuel décrit *Bulgaria* comme un topos universel de l'informatisation de la Bulgarie – qui est aussi sa *Encyclopaedica*.

Mot-clés: *Bulgaria – Encyclopaedica – topos universel de l'informatisation de la Bulgarie – hypertexte – modelage de l'information – Acad. Nikola Mihov – Pentateuch de la bibliographie retrospective Bulgaria (1914-1971)*

ФАКЛОНОСЦИ XXXIV

БУЛГАРИКА
АКАДЕМИК
НИКОЛА МИХОВ –
ДУХЪТ НА БУЛГАРИКА

Диптих
по информационно моделиране на хипертекст:
Книга II.
Учебник по структуриране на *българика*

Автор, предговор, биобиблиография, научна редакция
Акад. д.п.н. Александра Куманова

Автор, предговор, терминологична редакция
Доц. д-р Никола Казански

Дейксис, научна редакция
Д-р Николай Василев

Библиографска редакция:
Гл. ас. Диана Ралева
Марияна Максимова

Първо издание

Българска

Редакция,

предпечатна подготовка,

техническа редакция

и компютърна графика:

Д-р Николай Василев

Коректор:

Цветана Найденова

Печатни коли 16

Формат 70/100/32

ISBN 978-619-185-598-8

online ISBN 978-619-185-599-5

**Университет по библиотекознание
и информационни технологии**

1784 София, бул. „Цариградско шосе“ N 119

Тел./факс: 00 359 2 971 80 52

E-mail: unibit@unibit.bg

URL:

www.unibit.bg

www.sno.unibit.bg

Академично издателство „За буквите – О писменехъ“
София, 2023